

กล้องวงจรปิด : พื้นที่การต่อรองในโรงเรียน

CCTV : Negotiation Space in Schools

ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล

Lalinthip Kongpanichakul

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of

Master of Arts in Human and Social Development

Prince of Songkla University

2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ ถ้อยแถลงปิด : พื้นที่การต่อรองในโรงเรียน
ผู้เขียน นางสาวลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล
สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศตวา บุญปรากฏ)

.....ประธานกรรมการ
(ดร.มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศตวา บุญปรากฏ)

.....กรรมการ
(ดร.สุรพงษ์ ยิ้มละมัย)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้ เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และ
สังคม

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรรัตน์ พงศ์คารา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์ กล้องวงจรปิด : พื้นที่การต่อรงในโรงเรียน

ผู้เขียน นางสาวลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม

ปีการศึกษา 2553

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง กล้องวงจรปิด : พื้นที่การต่อรงในโรงเรียน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียน และการนิยามความหมายกล้องวงจรปิดจากกลุ่มบุคคลต่างๆ 2) ศึกษาปฏิบัติการประจำวันผ่านพื้นที่กล้องวงจรปิดในโรงเรียน โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งผู้วิจัยเป็นครูในโรงเรียน สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยการสังเกตภาพจากกล้องวงจรปิดจากห้องเรียนจำนวน 20 ห้อง และสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลจำนวน 19 คน สัมภาษณ์ผู้จัดการในเรื่องของแนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครอง ในเรื่องของการให้ความหมายและวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการต่อรงเมื่อมีกล้องวงจรปิดในห้องเรียน สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในเรื่องของการนิยามความหมายกล้องวงจรปิด การวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และข้อมูลเอกสารมาจำแนกหมวดหมู่ ถอดรหัส และตีความตามประเด็นที่ศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า แนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้เนื่องจากต้องการสร้างความแปลกใหม่และจุดเด่นแก่โรงเรียนเพื่อดึงดูดความสนใจให้ผู้ปกครองหันมาสนใจโรงเรียนใหม่ และยังเป็นการใช้กล้องวงจรปิดเพื่อควบคุมพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู ส่วนการนิยามความหมายของกล้องวงจรปิดมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม บุคคลภายนอกมองว่ากล้องวงจรปิดเป็นการสร้างจุดเด่นให้กับโรงเรียน ผู้บริหารและกลุ่มครูมองว่ากล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุม ส่วนนักเรียนมองว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยทำให้นักเรียนมีความใกล้ชิดผู้ปกครองมากขึ้น และผู้ปกครองมองว่ากล้องวงจรปิดนั้นเป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัย นอกจากนั้นการศึกษาในเรื่องปฏิบัติการประจำวันของความสัมพันธ์เชิงอำนาจพบว่าการกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง ต่างมีกลยุทธ์ในการต่อรงแตกต่างกันไป โดยที่ครูซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อ่อนแอกว่าจะหาช่องทางในการต่อรงเพื่อให้มีอำนาจเหนือกว่าผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง แม้จะเป็นเพียงระยะเวลาสั้นๆ ก็ตาม

Thesis Title CCTV : Negotiation Space in Schools
Author Miss. Lalinthip Kongpanichakul
Major Program Human and Social Development
Academic Year 2010

ABSTRACT

This qualitative study on “CCTV : Negotiation Space in Schools” aimed 1) to explore conceptions on installing the closed circuited television cameras in a school and examine the definitions of closed circuited television cameras perceived by different groups of involved people; and 2) to observe the operational areas under the closed circuit television camera. Research data were collected by means of classroom participating observation by the researcher who was a teacher in the school and nonparticipating observation from the video records captured by the closed circuit television camera in 20 classrooms. The in-depth interviews were conducted to assemble definitions of the closed circuited television cameras from 19 major and minor informants. The school manager was interviewed about the conception on installing the closed circuited television cameras in the school, while school administrators, teachers, students, and students’ guardians were asked for the meaning of closed circuit television cameras and the way they negotiate with others about using the cameras in the classrooms. Data obtained from the observations, interviews and documentation were categorized, decoded and interpreted to answer the research questions.

Analysis of data revealed that the reason for installing the closed circuit television cameras in the school was to advertise the school, to draw the attention of the parents to the new school and to monitor the teachers’ teaching management and procedures. Concerning the meanings of the closed circuit television cameras, different groups of people perceived the meaning differently. Unconcerned or general people took it as the way to attract people’s attention to the new school. School administrators and teachers took the closed circuit television cameras as the apparatus for controlling or monitoring. Students took the cameras as the tools for making a closer relationship between students and their parents, while the students’ parents/guardians took the cameras as the school modern equipments. In terms of negotiation of

power in using the closed circuit television cameras, different groups of informants had different negotiating strategies. Teachers were the only inferior group who felt they need to negotiate for more power over the administrators, students and the students' guardians even for a short period of time.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยความกรุณาอย่างสูง จากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศตวา บุญปรากร ที่คอยให้คำแนะนำ ซึ่งแนะแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ คอยให้ความช่วยเหลือ เอาใจใส่และเป็นกำลังใจให้มาโดยตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัย จนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจเป็นอย่างมาก และขอขอบพระคุณอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ดร.มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ ประธานกรรมการสอบ และ ดร.สุรพงษ์ ยิ้มละมัย กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้ข้อคิดเห็น คำแนะนำให้ความกรุณาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของงานวิจัย รวมทั้งผู้บริหาร โรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้ดูแลระบบกล้องวงจรปิดของโรงเรียน ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่เสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์ ในการตอบคำถามให้กับผู้วิจัย ได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ต่างๆ ตลอดจนผู้บังคับบัญชา เพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่ทำงาน และเพื่อนๆ พมส. 4 ทุกท่านที่เป็นกำลังใจให้มาโดยตลอด

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบพระคุณ คุณพ่อสุรชัย ก้องพานิชกุล คุณแม่ฉนวนพรพรณ คงรอด และญาติพี่น้องในครอบครัวที่มีส่วนช่วยสนับสนุนในการศึกษาหาความรู้และการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ รวมถึงนางสาวสุนทรีย์ ทองทิพย์ ที่คอยดูแลเป็นกำลังใจให้ตลอดระยะเวลาในการทำวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว ด้วยความเคารพเป็นอย่างยิ่ง

ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(3)
Abstract.....	(4)
กิตติกรรมประกาศ.....	(6)
สารบัญ.....	(7)
รายการภาพประกอบ.....	(9)

บทที่

1	บทนำ.....	1
	ความสำคัญและที่มาของการวิจัย.....	1
	คำถามการวิจัย.....	4
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
	ขอบเขตของการวิจัย.....	4
	ประโยชน์ของการวิจัย.....	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2	แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
	แนวคิดเรื่องอำนาจ.....	8
	แนวคิดเรื่องพื้นที่.....	24
	แนวคิดเรื่องการต่อรอง.....	38
	แนวคิดเรื่องความทันสมัย.....	53
	กรอบแนวคิด.....	57
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
	พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย.....	59
	ผู้ให้ข้อมูล.....	60
	แหล่งข้อมูล.....	61
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	กล่องวงจรปิด : แนวคิดที่นำมาใช้ในโรงเรียนและการให้ความหมาย.....	63
	ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กับกล่องวงจรปิด.....	63
	ความฝันของพ่อ : จากที่ดินว่างเปล่าสู่การสร้างโรงเรียน.....	65
	สายใยสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน.....	71
	รอบรั้วโรงเรียน.....	76
	กล่องวงจรปิดกับการนิยามความหมาย.....	78
	กล่องวงจรปิด : สัญลักษณ์ของความทันสมัย.....	79
	กล่องวงจรปิด : สัญลักษณ์ของอำนาจ.....	82
	กล่องวงจรปิด : การอำนวยความสะดวกในการรับชม.....	91
5	กล่องวงจรปิด : การจ่ายอม การต่อรอง และการต่อต้าน.....	94
	ผู้บริหารกับการใช้อำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของครู.....	94
	ผู้บริหารกับการสื่อสารถึงผู้ปกครอง.....	98
	ครูกับการต่อรองจากอำนาจของผู้บริหารและผู้ปกครอง.....	100
	ครูกับนักเรียน : กลยุทธ์ในการจูงใจนักเรียน.....	111
	นักเรียนกับกลยุทธ์การต่อรองจากอำนาจของครูและผู้ปกครอง.....	113
	ผู้ปกครองกับกล่องวงจรปิด : เครื่องมือในการควบคุมครูและนักเรียน.....	115
	ผู้ดูแลระบบกับการจัดการกล่องวงจรปิด.....	117
	สิ่งที่ค้นพบจากการสังเกตภาพจากกล่องวงจรปิด.....	119
6	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	121
	สรุปผลการวิจัย.....	121
	อภิปรายผลการวิจัย.....	129
	ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	132
	บรรณานุกรม.....	134
	ประวัติผู้เขียน.....	141

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 บริเวณโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์).....	69
2 ภาพกล้องวงจรปิดในโรงเรียน.....	73
3 ห้องกาแฟสำหรับผู้ปกครองดูกล้องวงจรปิด.....	77
4 ห้องควบคุมระบบคอมพิวเตอร์และกล้องวงจรปิด.....	77
5 ภาพจากกล้องวงจรปิด ป้ายการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน.....	85
6 ภาพระบบกล้องวงจรปิดภายในโรงเรียนที่ผู้บริหารใช้ดูการจัดการเรียนการสอน.....	97
7 มุมกล้องวงจรปิดที่ผู้ปกครองสามารถดูได้ผ่านอินเทอร์เน็ต.....	97
8 ภาพจากกล้องวงจรปิดในขณะที่นักเรียนกำลังนอนหลับพักผ่อน.....	104
9 ภาพจากกล้องวงจรปิด การปูที่นอนสำหรับนักเรียน.....	104
10 ภาพจากกล้องวงจรปิดในขณะที่ครูกำลังจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน.....	106
11 ภาพจากกล้องวงจรปิด บรรยากาศในห้องเรียน.....	107
12 ภาพพื้นที่ใต้กล้องวงจรปิด.....	109
13 ภาพจากกล้องวงจรปิดในขณะที่ครูชาวต่างประเทศกำลังจัดการเรียนการสอน.....	111
14 ภาพจากกล้องวงจรปิดในขณะที่นักเรียนไม่อยู่ในห้อง.....	119
15 ภาพจากกล้องวงจรปิดในขณะที่นักเรียนกำลังเรียนหนังสือ.....	119
16 ภาพจากกล้องวงจรปิดในขณะที่นักเรียนกำลังนอนหลับพักผ่อน.....	119
17 ภาพจากกล้องวงจรปิดในขณะที่ครูกำลังทำผมให้นักเรียน.....	120
18 ภาพจากกล้องวงจรปิดในขณะที่นักเรียนกำลังไปอาบน้ำ.....	120

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้มีการคิดค้นสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่อการดำรงชีวิตเป็นอันมาก ซึ่งเทคโนโลยีที่สำคัญและดูเหมือนจะมีบทบาทเป็นอย่างมากในปัจจุบันคือกล้องวงจรปิด หรือซีซีทีวี (CCTV) กล้องวงจรปิดเครื่องแรกในโลกประดิษฐ์ขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อปี พ.ศ.2485 แต่บริษัท ซีเมนต์ จำกัด ได้นำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์อย่างจริงจังในปี พ.ศ.2485 ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์ในการติดตามการส่งจรวดวี 2 ภายใต้การควบคุมของวิศวกรเยอรมันที่ชื่อ Walter Bruch และใช้ในกิจการทหารของเยอรมันมาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (Wikipedia 2009) สำหรับในสหรัฐอเมริกามีการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในเขตออรินของนครนิวยอร์กในเดือนกันยายน พ.ศ.2511 เป็นแห่งแรก โดยติดตั้งในบริเวณย่านธุรกิจเพื่อการป้องกันอาชญากรรมเป็นวัตถุประสงค์หลัก กล้องวงจรปิดในบริเวณนี้มีสายนำสัญญาณเชื่อมไปยังสถานีตำรวจเขตออริน ส่วนในประเทศสหราชอาณาจักรก็ได้นำกล้องวงจรปิดไปติดตั้งในนครนอร์ฟอล์กเป็นแห่งแรกโดยมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน

ในระยะแรกกล้องวงจรปิดสามารถรับภาพได้เพียง ขาว-ดำ ไม่สามารถหมุนหรือขยายภาพได้ แต่ในปัจจุบันขีดความสามารถสูงขึ้นอย่างมากโดยใช้เทคโนโลยีที่เรียกว่าวิดีโอการวิเคราะห์เนื้อหา (VCA-Video Content Analysis) จนสามารถติดตามบุคคลหรือสิ่งของที่เคลื่อนที่ได้ซึ่งบริษัท NEC ได้ประกาศว่าสามารถสร้างระบบที่กำหนดอายุของบุคคลได้จากการวิเคราะห์ภาพที่ได้รับมาจากกล้องวงจรปิด ส่วนพัฒนาการยุคต่อมาของกล้องวงจรปิดก็คือการสร้างกล้องไอพี (IP Cameras) หรือกล้องโปรโตคอลอินเทอร์เน็ต (Internet Protocol Cameras) ขึ้น ซึ่งทำให้เจ้าของบ้านหรือผู้บริหารองค์การธุรกิจ สามารถที่จะรับภาพจากกล้องชนิดนี้ได้โดยใช้คอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์ระบบ 3G สำหรับเทคโนโลยีระบบการใช้งาน ในส่วนของระบบเชื่อมต่อได้มีการพัฒนาให้เชื่อมต่อผ่านระบบอินเทอร์เน็ต หรือทำงานบนเครือข่ายแบบ TCP/IP โดยรับส่งสัญญาณรหัสในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งสามารถดูผ่านระบบอินเทอร์เน็ต และบันทึกภาพลงบนเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีข้อดีกว่าระบบการบันทึกเป็นเทป (Analog CCTV) เพราะสามารถ

เชื่อมต่อเข้ากับระบบรักษาความปลอดภัยแบบอื่นๆ ได้ อีกทั้งระบบในรูปไอพีจะช่วยต่อการบันทึกข้อมูลโดยระบบสามารถควบคุมบริหารด้วยระบบซอฟต์แวร์ที่จะช่วยดำเนินการควบคุมกล้อง การวิเคราะห์ภาพ การตรวจจับการเคลื่อนไหว การนำระบบไปใช้งานร่วมกับระบบสัญญาณกันขโมย ระบบควบคุมการเข้าออก สามารถแจ้งผ่านระบบ SMS หรือผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้อีกด้วย หากมีการจับภาพวัตถุหรือการเคลื่อนไหวจากการตั้งค่าควบคุมระบบไว้ (บุษกร ศรีสงเคราะห์ 2552)

จากประโยชน์ของกล้องวงจรปิดที่มีความสามารถในการรักษาความปลอดภัย ใช้ตรวจการณ์เฝ้าระวังคุณภาพและเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งเห็นผลได้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการป้องกันและการตรวจสอบ สามารถประสานงานเข้าระงับเหตุได้ทันทีที่เมื่อตรวจพบภาพเหตุการณ์ ที่ผิดปกติ รวมถึงการจัดเก็บบันทึกภาพ และแสดงภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภายหลัง ทำให้ประเทศไทยได้นำกล้องวงจรปิดมาใช้โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อควบคุมการก่ออาชญากรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีการใช้กำลังรุนแรง และรัฐบาลไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนได้อย่างเต็มที่อันเป็นปัญหาที่เรื้อรังมายาวนาน รัฐบาลมีแผนงานที่จะติดตั้งกล้องวงจรปิดเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะทุกฝ่ายต่างยอมรับว่ากล้องวงจรปิดคืออุปกรณ์ที่จำเป็นอย่างยิ่งในการป้องกันเหตุร้ายท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ในปัจจุบันนี้ นอกเหนือจากการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว ยังนิยมใช้ในสถานที่เฉพาะ เช่น ธนาคาร บ่อนการพนัน สนามบิน พื้นที่ควบคุมทางทหาร ร้านค้า หรือโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น (มนตรี อภิรมาน 2552)

การตระหนักถึงความสำคัญของการมีกล้องวงจรปิดในกรุงเทพมหานคร เกิดขึ้นอย่างจริงจังหลังเหตุการณ์ระเบิด 9 จุดกลางเมืองหลวงในช่วงกำลังสิ้นท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ในวันที่ 31 ธันวาคม 2549 เสียงตบสนั่นที่ดังขึ้นซอๆ กัน ผลักดันให้เมืองสวรรค์อย่างกรุงเทพมหานครต้องเผชิญกับภัยรูปแบบใหม่ในลักษณะของภัยก่อการร้าย ข้อมูลที่หน่วยงานด้านความมั่นคงทุกหน่วยสรุปร่วมกัน นำตกใจว่าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้นมีจุดต่อแหลมถึง 7,000 กว่าจุด แบ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ อาทิ ป้ายรถเมล์ใหญ่ๆ ท่าเรือ สถานีรถไฟทั้งบนดินและใต้ดิน ถึงขยะ ตู้โทรศัพท์ หรือแม้แต่ตู้ไปรษณีย์ กับพื้นที่ส่วนบุคคล ได้แก่ สถานบันเทิง ห้างสรรพสินค้า โรงแรม รวมถึงสถานที่ราชการ และสถานทูต เหตุการณ์ร้ายที่เกิดขึ้นทำให้หน่วยงานความมั่นคงเสนอแผนเพื่อสร้างกรุงเทพมหานครให้มี “อิเล็กทรอนิกส์ อายส์” (Electronics Eyes) หรือดวงตาอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยการใช้เทคนิคดึงภาพจากกล้องโทรทัศน์วงจรปิดที่ติดตั้งอยู่ทั่วกรุงเทพมหานครเข้าไปยังห้องควบคุมกลางของกองบัญชาการตำรวจนครบาล (บช.น.) ที่เรียกว่า “ศูนย์บัญชาการ” เพื่อเชื่อมโยงภาพจากกล้องทุกตัวให้ครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด เปรียบเสมือนการต่อจิ๊กซอว์แต่ละตัวเพื่อให้เห็นภาพทั้งหมดที่ชัดเจน (ปกรณัม พิงเนตร 2552)

จะเห็นได้ว่าการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ก็น่าจะนำไปติดตั้งในสถานที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม แต่ในปัจจุบันนี้ความเปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย กล้องวงจรปิดได้นำไปติดตั้งในโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ที่ให้ความรู้แก่เยาวชนของชาติ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อป้องกันการข่มเหงรังแกกันในหมู่เด็กนักเรียน และป้องกันการพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในบริเวณโรงเรียน เช่น กระทรวงศึกษาธิการของประเทศเกาหลีได้จะติดตั้งกล้องวงจรปิดในโรงเรียนทั่วประเทศเพื่อสอดส่องปัญหาข่มเหงรังแกกันของเด็กนักเรียนซึ่งกลายเป็นปัญหาใหญ่โดย 1 ใน 5 ของเด็กนักเรียนรับว่าเคยตกเป็นเหยื่อ และแต่ละปีมีเด็กฆ่าตัวตายจำนวนมากเพราะปัญหานี้ แต่กล้องจะไม่ถูกติดตั้งในห้องเรียน และห้องสุขา หรือในประเทศไทยกล้องวงจรปิดก็ได้นำมาติดตั้งในโรงเรียนเช่นกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการทะเลาะวิวาทกันของเด็กนักเรียน ซึ่ง ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้ประชุมผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครทั้ง 435 แห่ง มอบนโยบายความปลอดภัยให้ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทกันของนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งได้กำชับให้ผู้บริหารดูแลนักเรียนให้เข้มงวดขึ้น เพื่อเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยจะติดตั้งกล้องวงจรปิดให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของโรงเรียน (มนตรี อภิปราย 2552)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ากล้องวงจรปิดนอกเหนือจากนำไปติดตั้งในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดเหตุร้าย ภายในโรงเรียนซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยก็ยังมีกรนำกล้องวงจรปิดไปติดตั้งเพื่อคอยจับจ้องพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จากเด็กนักเรียนที่ก่อเรื่องทะเลาะวิวาทกันในโรงเรียน โดยไม่นำกล้องวงจรปิดเข้าไปติดตั้งในห้องเรียน แต่ขณะที่โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นโรงเรียนแห่งแรกในภาคใต้ที่นำระบบกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนกลับนำกล้องวงจรปิดมาติดตั้งในห้องเรียนเพื่อจับจ้องพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียน รวมทั้งเป็นสื่อที่สามารถให้ผู้ปกครองมองพฤติกรรมของลูกตนเองผ่านกล้องวงจรปิดทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้วิจัยมองว่ากล้องวงจรปิดที่ผู้บริหารนำมาใช้เป็นการควบคุมครูให้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของโรงเรียนที่ตั้งไว้ เป็นพื้นที่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง โดยใช้แนวคิดเรื่องอำนาจที่ผู้บริหารใช้กล้องวงจรปิดเสมือนอำนาจที่คอยจับจ้องพฤติกรรมการเรียนการสอนของครู โดยที่ Foucault (1995) มองว่าการจ้องมองนั้นมีอำนาจสามารถควบคุมพฤติกรรมของคนได้ และเมื่อมีการใช้อำนาจแล้วนั้นผู้ที่อ่อนแอกว่า เช่น ครู ก็จะต้องหาหนทางในการที่จะต่อรองกับอำนาจนั้นเพื่อให้มีพื้นที่ส่วนตัวในการที่จะให้รอดพ้นจากการถูกควบคุม ซึ่ง Lefebvre (1991) มองว่าพื้นที่นั้นมักจะมีอำนาจเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย โดยพื้นที่สาธารณะที่ถูกจับจ้องมองดูได้นั้นจะเป็นพื้นที่ของการต่อรองกันเพื่อให้ตนเองมีอำนาจเหนืออีกฝ่ายหนึ่ง ในส่วนของพื้นที่ส่วนตัวนั้นคือพื้นที่ได้

กล้องวงจรปิดที่ครูได้นิยามความหมายว่าเป็นที่ของการพักผ่อนเนื่องจากกล้องวงจรปิดไม่สามารถจับภาพได้กล้องวงจรปิดได้

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ผู้วิจัยมีคำถามว่า ผู้บริหารมีแนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนอย่างไร และเมื่อนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนแล้ว ครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองมีปฏิบัติการประจำวันภายใต้พื้นที่ที่กล้องวงจรปิดอย่างไร เพื่อให้เข้าใจถึงปฏิบัติการประจำวันในการสร้างความหมายกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนผ่านพื้นที่ที่กล้องวงจรปิดเพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และกลยุทธ์ในการต่อรองภายใต้การปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวผ่านพื้นที่ที่กล้องวงจรปิด

คำถามการวิจัย

1. ผู้บริหารมีแนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนอย่างไรและการนิยามความหมายของกล้องวงจรปิดของกลุ่มบุคคลต่างๆ เป็นอย่างไร
2. ครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองมีปฏิบัติการประจำวันภายใต้พื้นที่ที่กล้องวงจรปิดอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนและการนิยามความหมายกล้องวงจรปิดจากกลุ่มบุคคลต่างๆ
2. เพื่อศึกษาปฏิบัติการประจำวันผ่านพื้นที่ที่กล้องวงจรปิดในโรงเรียน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เน้นศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับการนำกล้องวงจรปิดมาใช้เป็นเครื่องมือของอำนาจ ปฏิบัติการของอำนาจ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้บริหาร โดยใช้แนวคิดเรื่องอำนาจ แนวคิดเรื่องพื้นที่ แนวคิดเรื่องการต่อรอง และแนวคิดเรื่องความทันสมัยมาใช้เป็นกรอบหลักในการศึกษา โดยศึกษาในเรื่องของกระบวนการในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียน เพื่อให้เห็นถึงวิธีการ ขั้นตอน และแนวคิดในการนำกล้อง

วงจรถัดมาติดตั้งในห้องเรียน รวมถึงการให้ความหมายของกลุ่มคนต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับ กล้องวงจรปิดเพื่อแสดงให้เห็นถึงมุมมองในการมองกล้องวงจรปิด และศึกษาปฏิบัติการในชีวิตประจำวันระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองเพื่อได้ทราบถึงวิธีการในการต่อรอง ผ่านพื้นที่กล้องวงจรปิดของแต่ละกลุ่มบุคคล เพื่อแสดงให้เห็นว่าการนำกล้องวงจรปิดเข้ามาใช้ในห้องเรียนนั้นการเรียนการสอนของครูและนักเรียนเป็นอย่างไร มีพฤติกรรมใดที่เปลี่ยนแปลงไปบ้างในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ ผู้บริหารและผู้ปกครองใช้กล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือในการแสดงอำนาจอย่างไร การปรับมุมมองเพื่อให้เห็นถึงกลอุบายการต่อรองของชีวิตประจำวันที่ยืดแทรกเข้าไปในพื้นที่ของอำนาจ โดยใช้พื้นที่ของกล้องวงจรปิดมาทำการศึกษา

ประโยชน์ของการวิจัย

ทำให้เข้าใจถึงกระบวนการในการนำกล้องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียน ว่าการนำ กล้องวงจรปิดมาติดตั้งนั้น มีที่มา มีวิธีการ มีแนวคิดอย่างไรในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ใน โรงเรียนของผู้บริหารทำให้มองเห็นถึงปฏิบัติการต่างๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อมีกล้องวงจรปิดเข้ามาติดตั้งใน ห้องเรียน เพื่อให้เข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อการจัดการเรียนการสอนได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่การ จัดการเรียนการสอนเป็นเพียงแค่นักเรียนและครูสองฝ่ายเท่านั้น เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และ เปิดมุมมองของการศึกษาแบบใหม่ที่นำกล้องวงจรปิดมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งทำให้ เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อย่างไรก็ตามงานวิจัยชิ้นนี้มิได้มีความมุ่งหมายที่จะสร้างคำอธิบาย อย่างเป็นสากลว่าสังคมไทยมีกระบวนการที่เป็นหนึ่งเดียวในการใช้อำนาจในการควบคุมหรือการ ต่อรองผ่านพื้นที่กล้องวงจรปิดอย่างไร หากแต่ต้องการดูความหลากหลายในการใช้วิธีการในการ ต่อรองของกลุ่มบุคคลต่างๆ ว่ามีปฏิบัติการในชีวิตประจำวันอย่างไร

นิยามศัพท์เฉพาะ

การต่อรอง หมายถึง กลอุบาย เทคนิควิธีการของปฏิบัติการประจำวันระหว่าง กลุ่มต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนผ่านพื้นที่กล้องวงจรปิด

อำนาจ หมายถึง อำนาจของกล้องวงจรปิดซึ่งเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สามารถ นำมาจับจ้องกิจกรรมการเรียนการสอน และเป็นพื้นที่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง และกลุ่มอำนาจอื่นๆ ที่มีแนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ ในการเรียนการสอนในโรงเรียน

กล้องวงจรปิด หมายถึง พื้นที่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เป็นการนำเทคโนโลยีของอำนาจที่นำมาเป็นเครื่องมือในการต่อรองระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองที่สามารถจับภาพความเคลื่อนไหวได้ตลอดเวลา และบันทึกภาพได้ โดยคุณภาพได้ผ่านทางอินเทอร์เน็ตที่โรงเรียนนำมาใช้จับจ้องกิจกรรมการเรียนการสอนของครู

ปฏิบัติการประจำวัน หมายถึง การกระทำในชีวิตประจำวันที่จะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องของการต่อรอง แข่งขัน และการควบคุมของอำนาจ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงกระบวนการในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียน และศึกษาในเรื่องของปฏิบัติการประจำวันของกลุ่มบุคคลต่างๆ โดยเลือกศึกษาพื้นที่กล้องวงจรปิดในโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) ซึ่งเป็นโรงเรียนแห่งแรกในภาคใต้ที่นำระบบกล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนและสามารถดูการเรียนการสอนได้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะแสดงให้เห็นกลอุบายต่างๆ ที่นำมาใช้ในการต่อรอง

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ผ่านมาโดยทั่วไป เมื่อผู้ปกครองส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนแล้ว ผู้ปกครองก็ไม่สามารถที่จะเห็นพฤติกรรมของบุตรหลานของตนเองได้ หรือไม่สามารถที่จะเห็นพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งในปัจจุบันนั้นปัญหาในเรื่องของการทะเลาะวิวาทภายในโรงเรียนมีมากขึ้น ไม่เพียงแต่ปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนเท่านั้น ปัญหาในเรื่องของครูที่ทำโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุก็มีให้เห็นตามหน้าหนังสือพิมพ์อยู่บ่อยครั้ง จากปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้แนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนจึงเกิดขึ้น โดยนำกล้องวงจรปิดมาใช้เพื่อป้องกันการทะเลาะวิวาทของนักเรียนในโรงเรียน ป้องกันปัญหาครูทำโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุ ซึ่งพื้นที่ที่ผู้วิจัยสนใจในการทำการศึกษาคือ พื้นที่กล้องวงจรปิดของโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) โดยนำแนวคิดอำนาจของ Foucault เป็นแนวคิดที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้อำนาจผ่านการจ้องมอง โดยที่ Foucault กล่าวว่า การจ้องมองนั้นมีอำนาจที่สามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมของคนได้ และในเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ Foucault กล่าวว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่ใช่การใช้อำนาจของฝ่ายหนึ่งที่ทำต่ออีกฝ่ายโดยตรงและโดยทันทีทันใด แต่เป็นการกระทำต่อการกระทำของฝ่ายอื่น เป็น “การกระทำต่อการกระทำ” ไม่ว่าจะเป็นการกระทำในเวลาใด หรือกระทำเนื่องจากคาดหมายว่าจะเกิดการกระทำบางอย่างในอนาคต จะสามารถอธิบายในเรื่องของการใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการต่อรองของครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง แต่แนวคิดในเรื่องของอำนาจอย่างเดียวกังไม่เพียงพอในการที่จะอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

นอกจากแนวคิดในเรื่องของอำนาจแล้วนั้น ผู้วิจัยยังได้นำแนวคิดพื้นที่ของ Lefebvre และแนวคิดเรื่องการต่อรองของ de Certeau และ Scott รวมทั้งแนวคิดเรื่องความทันสมัยของ Giddens มาใช้ ซึ่ง Lefebvre กล่าวว่า ความหมายของพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลง

ตลอดเวลา เนื่องจากผู้มีอำนาจในการสถาปนาความหมายมีหลายกลุ่ม ในหลายสถานการณ์ ความหมายต่อพื้นที่จึงมีทั้งที่เสริมซึ่งกันและกัน และความหมายที่ขัดแย้งกัน ซึ่งพื้นที่นั้นเป็น แหล่งรวมไปด้วยการสร้าง ความหมายเพื่อช่วงชิงความสัมพันธืเชิงอำนาจ จะสามารถอธิบายใน เรื่องของการช่วงชิงพื้นที่ที่ถ่วงงจรปิดเพื่อให้ต่างฝ่ายต่างมีอำนาจเหนือกลุ่มอื่น ส่วนแนวคิดเรื่อง การต่อรองของ de Certeau และ Scott นั้นจะนำมาใช้อธิบายกลยุทธ์ต่างๆ ที่นำมาใช้ในการ ต่อรองกัน ส่วนแนวคิดในเรื่องของความทันสมัยของ Giddens นั้นนำมาใช้วิเคราะห์ในเรื่องการนำ กล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัย ซึ่งแนวคิดทั้งสี่แนวคิดที่ นำมาใช้นั้นจะสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

แนวคิดเรื่องอำนาจ

Foucault นักวิชาการชาวฝรั่งเศส เป็นผู้มีคุณูปการต่อวงการการศึกษาสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ร่วมสมัยในการวิเคราะห์และวิพากษ์ปรากฏการณ์สังคม โดยเฉพาะ เรื่องการวิเคราะห์อำนาจในทางสังคม แม้ว่าอันที่จริงแล้ว การวิเคราะห์ในเรื่องอำนาจนั้นมี นักวิชาการหลายคน que ศึกษาเรื่องนี้มาก่อนหน้า Foucault แต่ Foucault เป็นผู้ที่ได้ทุ่มเทและจริงจิงในการอธิบายถึงเรื่องอำนาจให้ลุ่มลึกกว่าแต่ก่อน

Foucault (1985, 208–226) ได้กล่าวถึงวาทกรรมว่าหมายถึงระบบและ กระบวนการในการสร้าง/ผลิต (Constitute) อัตลักษณ์ (Identity) ความหมาย (Significance) และยังคงทำหน้าที่ที่ตรงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่ และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง วาทกรรม เป็นมากกว่าภาษาหรือคำพูด วาทกรรมถูกสร้างขึ้นมาจากความแตกต่างระหว่างสิ่งที่สามารถพูดได้ อย่างถูกต้องในช่วงระยะเวลาหนึ่งภายใต้กฎเกณฑ์หรือตรรกะชุดหนึ่ง ภาคปฏิบัติการจริง เอกลักษณ์และความหมาย จึงเป็นเรื่องของการใช้อำนาจและความรุนแรงเข้าบังคับยึดเย็ดให้เป็น ของวาทกรรมชุดหนึ่ง ขณะเดียวกันวาทกรรมชุดดังกล่าวก็จะเก็บกด บดบัง ปิดกั้น ขจัดหรือ ทำลายมิให้สิ่งที่แตกต่างไปจากเอกลักษณ์ และความหมายของสิ่งที่วาทกรรมนั้นสร้างขึ้นมา ดังนั้น เรื่องของวาทกรรมกับเรื่องของอำนาจ และความรุนแรงจึงแยกกันไม่ออก วาทกรรมได้ สร้างเหตุการณ์ และกฎเกณฑ์ขึ้นมาบังคับใช้กับสรรพสิ่งในสังคม

การวิเคราะห์วาทกรรม คือการพยายามศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ ในการสร้างอัตลักษณ์ และความหมายให้ สรรพสิ่งที่ห่อหุ้มเราอยู่ในสังคม หัวใจของการวิเคราะห์วาทกรรมอยู่ที่การพิจารณาค้นหาวิธีการ

หรือกระบวนการใดที่สิ่งต่างๆ ในสังคมถูกทำให้กลายเป็นวัตถุเพื่อการศึกษา เช่น วาทกรรมของ ลัทธิฟิธี วาทกรรมเรื่องของชนชาติ วาทกรรมสื่อโฆษณาการท่องเที่ยว ประเด็นการวิเคราะห์ วาทกรรมยังไม่ได้อยู่ที่ว่าคำพูดนั้นจริงหรือเท็จ แต่ความสนใจกลับอยู่ที่กฎเกณฑ์ชุดหนึ่งที่เป็นตัว กำกับให้การพูดนั้นๆ เป็นได้มากกว่าเรื่องของเท็จหรือจริง ฉะนั้นวาทกรรมจึงสร้างสรรค์พลัง ภายใต้อำนาจของสังคม (Foucault 1982) จารีตการปฏิบัติและกฎเกณฑ์ของสังคมในรูปแบบ ของวาทกรรม และภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมในเรื่องนั้นๆ ที่เป็นตัวกำหนดเอกลักษณ์และ ความหมายให้เกิดขึ้น มีลักษณะลื่นไหลเปลี่ยนแปลงไปตามวาทกรรมที่สร้างสิ่งเหล่านั้นขึ้นมา ไม่ แน่นนอนตายตัว และหยุดนิ่งในภาคการปฏิบัติ วาทกรรมได้สร้างเหตุการณ์ และกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาบังคับใช้กับสรรพสิ่งในทุกสังคม เช่น การผลิตวาทกรรมจะถูกควบคุม คัดสรร จัดระบบ และแจกจ่ายภายใต้กฎเกณฑ์ชุดหนึ่งซึ่งมีหน้าที่พลิกแพลงเพื่อให้เรามองไม่เห็นอำนาจและอันตราย รวมถึงความน่าเกลียด น่าสะพรึงกลัวของวาทกรรมเพื่อให้วาทกรรมดังกล่าวดำรงความเป็นเจ้าใน สังคม สำหรับสังคมปัจจุบันของเรากฎเกณฑ์ที่รู้จักกันก็คือการกดดัน ปิดกั้น ในรูปแบบที่เราแสน จะคุ้นเคย และเคยชินอย่างมากนั่นคือ “การห้าม” (Foucault 1970) ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ กับความรู้ สิ่งที่สำคัญที่อำนาจสร้างคือความรู้ เอกลักษณ์และความจริงการชี้ให้เห็นถึงอันตราย ของสิ่งที่เรียกว่าความรู้ และความอยากรู้อยากเห็นว่าเป็นเรื่องความรุนแรง และการทำลายล้างมากกว่าเป็น เรื่องของความสุข

วาทกรรมมิใช่เป็นเพียงผลลัพธ์อันเกิดจากการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบของ การครอบงำ แต่วาทกรรมคือการต่อสู้และการครอบงำ โดยทั่วไปกระบวนการหรือขั้นตอนในการ วิเคราะห์วาทกรรมจะเริ่มต้นด้วยคำถามที่ดูเหมือนง่ายและมีความเป็นรูปธรรมสูง ภาคปฏิบัติการ จริงของวาทกรรมในเรื่องนั้น จะช่วยให้เราเห็นถึงความโยงโย่ของอำนาจของสังคมที่วาทกรรมชุดนั้น ดำรงอยู่ วิเคราะห์วาทกรรมมีความชัดเจน และเป็นรูปธรรมขึ้นในการวิเคราะห์เรื่องของอำนาจ (Foucault 1982) การวิเคราะห์วาทกรรมเปิดพื้นที่และเวทีใหม่ สำหรับการต่อสู้ในสังคมให้ กว้างไกลไปจากเดิมที่วนเวียนอยู่แต่เรื่องของการเมืองแบบสถาบัน เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม โดยเพิ่มพื้นที่การต่อสู้ในเรื่องของวาทกรรม (Discursive Space)

อำนาจเป็นวาทกรรมของความรู้ ความจริงที่มีปฏิบัติการ อำนาจได้สถาปนาตัวมัน เองขึ้นมา และดำรงอยู่ได้อย่างชอบธรรมด้วยปฏิบัติการ ซึ่งปฏิบัติการของอำนาจจะต้องอาศัยการ สร้างและส่งเสริมจากวาทกรรมหนึ่งๆ ที่ถูกทำให้เชื่อว่าเป็นจริงจึงจะทำให้อำนาจดำรงอยู่ได้ วาทกรรมหรือระบบเครือข่ายที่ทำให้การพูด/การเขียนในสังคมหนึ่งๆ เป็นไปได้ เพราะวาทกรรม จะเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์/เงื่อนไข และกลไกต่างๆ ในการพูด/เขียนว่าจะพูดอะไร พูดอย่างไร

ใครพูด จึงจะได้ความหมายสื่อสารกันรู้เรื่อง ในแง่นี้การสื่อสาร/พูดหรือเขียนของคนในสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งจึงไม่ใช่เพียงการแสดงออกผ่านโครงสร้างภาษาเท่านั้น แต่การสื่อสารจะต้องอยู่ในเครือข่ายของวาทกรรม ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับเรื่องจารีต ค่านิยม มาตรฐาน ความคิด ความเชื่อ และความเข้าใจร่วมในเรื่องนั้นๆ จึงจะสื่อความกันได้เข้าใจ การสื่อสาร/การพูด/การเขียนในสังคมจึงอยู่ภายใต้ “ปฏิบัติการเชิงวาทกรรม” โดยสนามของปฏิบัติการเชิงวาทกรรมคือการแยกแยะและสร้างความแตกต่าง ตลอดจนตัดสินเชิงคุณค่าในเรื่องต่างๆ ในสังคม เช่น การแยกแยะความดี/ไม่ดี ถูก/ผิด ใช้ได้/ใช้ไม่ได้ การตัดสินและแบ่งแยกความแตกต่างยังต้องอาศัยอำนาจเพื่อเก็บกด บดบังมิให้เอกลักษณ์และความหมายบางอย่างเกิดขึ้น และทำให้เอกลักษณ์และความหมายที่ดำรงอยู่แล้วในสังคมเลื่อนหายไป หรือทำให้บางสิ่งบางอย่างนั้นไม่เป็นความจริง ผิดเพี้ยน ไม่สมเหตุสมผล อยากรู้ก็ดี ปฏิบัติการวาทกรรมที่ Foucault สนใจ มิใช่วาทกรรมทั่วๆ ไปในชีวิตประจำวัน แต่เป็นปฏิบัติการของวาทกรรมเฉพาะด้านที่สำคัญๆ ในสังคม นั่นก็คือ วาทกรรมของผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาต่างๆ ซึ่งเป็นวาทกรรมของความรู้ว่าด้วยเรื่องนั้นๆ ที่เป็นความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน วาทกรรมของความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจึงเป็นอำนาจที่ไม่ใช่อำนาจดิบหรือรุนแรงหยาบกร้านโดยใช้กำลังบีบบังคับ แต่เป็นอำนาจที่ได้รับการขัดเกลาฟอกจนขาวสะอาดในรูปของ “ความรู้” ซึ่งผู้ใช้อำนาจได้รับความชอบธรรมในการใช้อำนาจนั้น

Foucault ถือว่าเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับเรื่องของอำนาจ การทำงานของอำนาจสมัยใหม่ที่มีต่อปัจเจกชนคือการเปลี่ยนแปลงมนุษย์ให้กลายเป็นองค์ประธาน (subject) ในการใช้อำนาจควบคุมตนเอง เป็นสิ่งที่กระจัดกระจายอยู่ทุกหนทุกแห่ง และเป็นสิ่งที่ถูกใช้มากกว่าถูกรอบครอง การที่อำนาจกระจายอยู่ตามที่ต่างๆ นี้ มิได้หมายความว่า อำนาจที่มีอยู่ในแต่ละที่นั้นจะมีปริมาณและคุณภาพที่เท่าเทียมกัน อำนาจแต่ละชนิดมีประวัติความเป็นมา วิถีทาง ตลอดจนยุทธวิธีในตัวมันเอง ดังนั้น Foucault จึงสรุปทัศนะเกี่ยวกับอำนาจว่า อำนาจมิได้มีศูนย์กลางอยู่ที่ใดที่หนึ่ง อำนาจมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง อำนาจสามารถที่จะหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไม่มีที่สิ้นสุด อำนาจเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา ดังนั้นอำนาจจึงไม่ใช่ของใครคนคนหนึ่งหากแต่อำนาจคือโยงใยของความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างส่วนต่างๆ ของสังคมและการปะทะสังสรรค์ระหว่างผู้คนในสังคมในการดำรงชีวิตของแต่ละคน ดังนั้นเราไม่อาจหลบหนีหรือปลดปล่อยตัวเองออกจากอำนาจได้ ดังที่ Foucault บอกไว้ว่า “ที่ใดมีอำนาจ ที่นั่นย่อมต้องมีการต่อต้านขัดขืน” (Resistance) หรืออาจกล่าวได้ว่าในการต่อต้านขัดขืนนั้นไม่เคยอยู่นอกกรอบความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และในความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้นจำเป็นต้องมีความเป็นไปได้

ของการต่อต้านชัดเจนเพราะว่าถ้าไม่มีความเป็นไปได้ของการต่อต้านชัดเจนแล้ว (ไม่ว่าจะเป็นการต่อต้านชัดเจนด้วยความรุนแรง การต่อสู้ หลอกลวง ความสามารถเชิงกลยุทธ์ที่จะพลิกผันสถานการณ์) มันก็จะไม่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจเกิดขึ้นเลย

จากแนวคิดในเรื่องของอำนาจที่ Foucault มองว่าอำนาจไม่ได้เป็นของใครคนใดคนหนึ่ง ทุกคนมีสิทธิที่จะมีอำนาจได้ แต่จะมีมากหรือน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับใครที่จะเป็นผู้ใช้ ดังเรื่องของการต่อรองของครูที่มีต่อผู้บริหารและผู้ปกครองซึ่งดูเหมือนว่าครูจะเป็นผู้ที่ไม่มีอำนาจ ไม่มีสิทธิที่จะต่อรองกับผู้บริหารและผู้ปกครองได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วนั้นครูถึงแม้จะดูว่าเป็นผู้ที่ด้อยอำนาจแต่ก็ยังมีความมีโอกาสที่จะต่อรองกับผู้บริหารและผู้ปกครองได้ โดยไม่ได้หมายความว่าครูจะมีอำนาจเหนือกว่าผู้บริหารและผู้ปกครอง แต่ครูมีโอกาสในการที่จะรอดพ้นจากอำนาจในการควบคุมจากผู้บริหารและผู้ปกครองในบางเวลาที่สามารถทำได้เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การต่อต้านในความหมายของ Foucault ไม่ใช่การต่อต้านชัดเจนเพื่อหลุดไปจากอำนาจ แต่คือการสร้างความหมายใหม่ให้กับตัวตน (Foucault 1995 อ้างถึงใน สุธรรม ธรรมรงค์วิทย์ 2548, 32 – 38) เดวิด เอ็ม ฮาลเปอร์น (David M. Halpern 1995) มองว่าอำนาจในความหมายของ Foucault ได้สร้างความเป็นไปได้ของการกระทำ การเลือกและเงื่อนไขการใช้เสรีภาพ เช่นเดียวกับเสรีภาพสร้างเงื่อนไขการใช้อำนาจ ดังนั้นโครงข่ายของความสัมพันธ์เชิงอำนาจจึงเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงและการต่อต้านชัดเจนซึ่งไม่ได้หมายความว่าจำเป็นต้องเป็นไปเพื่อปลดปล่อยจากระบบอำนาจที่ควบคุมไว้ หากแต่การต่อต้านชัดเจนนั้นเป็นไปเพื่อการสร้างความหมายใหม่ให้กับตัวตน และเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เข้ากับชุดความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และสร้างทางเลือกหรือรูปแบบชีวิตที่เป็นทางเลือก ภายใต้ระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ยังปรากฏอยู่ (Halpern 1995 อ้างถึงใน สุธรรม ธรรมรงค์วิทย์ 2542, 37 – 39) เพราะภายใต้อำนาจและการควบคุม มนุษย์ยังคงเลือกที่จะกำหนดชีวิตและการที่จะดำรงตัวตนในแบบที่ต้องการด้วยเช่นกัน ดังเช่นในงานของสายพิน สุกุพทมมงคล (2542) ศึกษาเรื่อง “คุกกับคน : อำนาจและการต่อต้านชัดเจน” มีความมุ่งหมายเพื่อหาคำตอบว่าการต่อต้านชัดเจนครอบงำของอำนาจโดย สามัญชนคนธรรมดาที่มีความเป็นไปได้หรือไม่ โดยใช้คุกซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ซึ่งอุดมด้วยการครอบงำของอำนาจ และกลไกของอำนาจ โดยเฉพาะกลไกหรือเทคโนโลยีการสร้างวินัย มีปฏิบัติการที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนที่สุด โดยใช้แนวคิดเรื่องอำนาจและการต่อต้านชัดเจนซึ่งศึกษาโดยใช้ปฏิบัติการวาทกรรมของ Foucault เป็นกรอบในการศึกษา สายพิน (2542) ได้แจกแจงปฏิบัติการของอำนาจที่กระทำผ่านกฏวินัยความปกติ/ไม่ปกติซึ่งส่งผลต่อ “ความเป็นธรรมชาติ” ความชอบธรรมของการใช้เทคโนโลยีและความเคร่งครัดรัดกุมของระบอบคุก ในขณะที่เดียวกันก็สะกดให้

ผู้ต้องขังเจียบลง ผ่านภาพของคุกซึ่งสะท้อนในงานสารคดีเกี่ยวกับคุก เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับภาพอันเกิดจากการปล่อยให้ผู้ต้องขังได้แสดงการโต้แย้งจากกรอบนอก ในปริมณฑลต่างๆ เสี่ยงโต้แย้งเหล่านี้แสดงให้เห็นการต่อต้านขัดขืนกลไกการสร้างวินัย อันประกอบด้วยการทำาบทปฏิบัติ นิสัย “ผิดปกติ” ด้วยตารางเวลา การแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรม และการสอดส่องให้ปฏิบัติการของกลไกดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการจัดพื้นที่ หน่วยงาน และจัดวางผู้ต้องขังแต่ละคน ซึ่งภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และการกระทำความผิด แตกต่างกันลงในพื้นที่ที่เหมาะสมกับภูมิหลังดังกล่าว รวมทั้งการต่อต้านขัดขืนระบอบคุกซึ่ง “ตัดอิสรภาพ” ในการดำรงชีวิตทางสังคมในรูปแบบเดิม โดยเฉพาะการดำรงชีวิตในครอบครัว และการขัดขืนการเปลี่ยนตัวตนหรืออัตลักษณ์ทางสังคม โดยอาศัยเกณฑ์การชี้ขาดและวินัยของศาสนาเป็นเครื่องมือในการต่อต้านขัดขืน อย่างไรก็ตาม การต่อต้านขัดขืนที่เกิดขึ้นก็อาจถูกฉวยชิงโดยระบอบคุก และถูกใช้เป็นหนทางซึ่งนำไปสู่การเพิ่มเติมและขยายกลไกเชิงอำนาจออกสู่ปริมณฑลใหม่ที่ผู้ต้องขังสร้างขึ้น ซึ่งก็จะนำไปสู่การต่อต้านขัดขืนด้วยรูปแบบใหม่ๆ และในปริมณฑลอื่นต่อไป

Foucault กล่าวว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่ใช่การใช้อำนาจของฝ่ายหนึ่งที่ทำต่ออีกฝ่ายโดยตรงและโดยทันทีทันใด แต่เป็นการกระทำต่อการกระทำของฝ่ายอื่น เป็น “การกระทำต่อการกระทำ” ไม่ว่าจะเป็นการกระทำในเวลาใด หรือกระทำเนื่องจากคาดหมายว่าจะเกิดการกระทำบางอย่างในอนาคต Foucault แยกแยะความสัมพันธ์สองแบบ และชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน แม้จะไม่จำเป็นต้องมีอยู่อย่างแยกขาดจากกันในทุกกรณี คือความสัมพันธ์ของความรุนแรงกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เขากล่าวว่าในขณะที่ความสัมพันธ์ของความรุนแรง กระทำต่อร่างกายของมนุษย์และสัตว์ต่างๆ ไม่ว่าจะผลัดกันทำลาย ปิดโอกาสไม่ให้มีความเป็นไปได้ทางอื่น และขู่หรือด้านตรงกันข้ามของความสัมพันธ์ที่รุนแรงคือการเพิกเฉยหรือยอมจำนน และหากพบว่าจะมีการต่อต้าน มันก็จะลดทอนหรือตัดโอกาสการต่อต้านนั้นแต่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะสามารถมีปฏิบัติการได้ต้องมืองค์ประกอบสองอย่างคือ “ฝ่ายอื่น” หมายถึงบุคคลซึ่งอำนาจมุ่งกระทำต่อ ซึ่งเราต้องยึดถืออย่างถึงที่สุดว่าเป็นบุคคลซึ่งสามารถกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้เสมอ กับการเป็นไปได้ของการตอบโต้ เป็นปฏิปักษ์ ด้วยเหตุนี้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจึงหมายถึงโครงสร้างโดยรวมของการกระทำเพื่อผลบางอย่างที่ผู้ที่อยู่ในโครงข่ายความสัมพันธ์ตั้งเป้าไว้ และเป็นการกระทำต่อการกระทำ การตระหนักเสมอว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจต้องมี “ฝ่ายอื่น” ซึ่งสามารถกระทำและมีโอกาสหรือมีทางเลือกที่จะกระทำการต่างๆ ได้ การปะทะเชิงร่างกายโดยแต่ละฝ่ายต่างตีความการเคลื่อนไหวของคู่ต่อสู้และคาดการณ์ว่าคู่ต่อสู้จะอย่างไรต่อไป จากนั้นก็คิดค้นยุทธวิธีขึ้นมาต่อสู้ และในระหว่างการปะทะก็ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีเพื่อเอาชนะอีกฝ่าย ด้วยเหตุนี้ผู้เล่นจึงต้องมีสองฝ่าย และ

การเคลื่อนไหวของแต่ละฝ่ายก็กำหนดและถูกกำหนดโดยการเคลื่อนไหวของอีกฝ่ายหนึ่ง เช่นเดียวกับในเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจผ่านพื้นที่ที่กล้องวงจรปิดของโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) ที่มีแต่ละกลุ่มบุคคลไม่ว่าจะเป็นครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง ต่างช่วงชิงพื้นที่ของกล้องวงจรปิดเพื่อให้ตนเองมีอำนาจเหนือกันและกัน ต่างฝ่ายต่างก็หากลยุทธ์ วิธีการต่างๆ ในการควบคุมฝ่ายอื่นๆ

Foucault คิดว่าในแต่ละสังคมมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจหลายชุดประกอบกันอยู่อย่างซับซ้อน แผ่กระจายไหลเวียนอยู่ทั่วไป ความสัมพันธ์เหล่านั้นถูกสร้างขึ้น ส่งผ่านและผลิตซ้ำด้วยการอาศัยอำนาจ Foucault มองว่าอำนาจผลิตความรู้/ความจริงให้เกิดขึ้น และความรู้/ความจริงที่ถูกผลิตขึ้นนั้นก็รองรับอำนาจ โดยมีสิทธิเป็นตัวกำหนดขอบเขตของอำนาจ ความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายของอำนาจจะมีความสัมพันธ์กับการควบคุม ดังนั้น ความรู้และอำนาจจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน อำนาจตามความหมายของ Foucault คือการครอบงำทำให้เป็นรองในรูปแบบต่างๆ ซึ่งอาจมองไม่เห็นในทันที และสามารถพัฒนาตนเองให้เจริญเติบโตต่อไปได้ Foucault ให้ความสนใจเกี่ยวกับปฏิบัติการของอำนาจด้วยกลไกเชิงอำนาจ ซึ่งเข้าไปครอบครองหรือเชื่อมโยงกลไกอำนาจเดิมเข้าด้วยกัน เพื่อครอบงำได้เบ็ดเสร็จยิ่งขึ้น กลไกเชิงอำนาจนี้เริ่มปฏิบัติการในภาคการผลิตและการบริการ โดยมุ่งความสนใจไปที่การกระทำต่อร่างกาย พฤติกรรม ทักษะคิดและวิถีชีวิต เพื่อลดความหมายเชิงสัญลักษณ์ให้เหลือน้อยที่สุดหรือลบให้หายไป และหรือสร้างประกอบชิ้นใหม่ ทั้งนี้โดยต้องจัดการกับมิติของเวลาและสถานที่ไปพร้อมๆ กันด้วย สิ่งเหล่านี้นำไปสู่การจำแนกชี้ขาดความปกติหรือไม่ปกติของบุคคล บุคคลจึงกลายเป็นวัตถุของการศึกษาเพื่อการจัดประเภท และถูกควบคุมดูแลบริหารจัดการโดยสถาบันที่ถูกสร้างขึ้นและได้รับอำนาจเด็ดขาดในการควบคุม ตัวอย่างเช่น การจัดแบ่งคนออกเป็น 2 ประเภทคือ คนแข็งแรง และคนไข้/ผู้ป่วย โดยมีโรงพยาบาลเป็นสถาบันที่ควบคุมกลุ่มคนที่ถูกจัดว่าเจ็บป่วย เมื่อโรงพยาบาลหรือสร้างร่างกายให้แข็งแรงขึ้นใหม่แล้ว ก็ส่งผู้นั้นกลับคืนสู่สังคมการผลิตในมุมมองทางการเมือง ผู้ป่วยจัดว่าเป็นกลไกสำคัญในการดำรงอยู่เพื่อยืนยันความชอบธรรมของวิทยาศาสตร์การแพทย์ ซึ่งเป็นสถาบันที่เป็นเครื่องมือในการใช้อำนาจรัฐ หากมองในด้านการปฏิบัติการเชิงอำนาจ หรือการกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงการกระทำของผู้อื่น ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ 1) บุคคลและฝ่ายอื่น และ 2) การตอบโต้การใช้อำนาจบังคับให้ฝ่ายอื่นกระทำการ หรือการกระทำให้ฝ่ายอื่นเลิกกระทำนั้น ฝ่ายอื่นก็มีอำนาจและเสรีภาพเช่นกัน ดังนั้นในการปะทะกันระหว่างทั้งสองฝ่าย ความเคลื่อนไหวของแต่ละฝ่ายจึงถูกกำหนดโดยการเคลื่อนไหวของอีกฝ่ายหนึ่ง Foucault เห็นว่าไม่มีใครอยู่นอกโครงสร้างข่ายอำนาจนี้ และสังคม

จะเปลี่ยนแปลงได้ก็ต่อเมื่อเปลี่ยนแปลงกลไกอำนาจที่ครอบงำวิถีชีวิตประจำวันก่อน

สายพิณ ศุภุทรมงคล (2542) ได้สรุปภาพการต่อต้านของอำนาจตามข้อเสนอของ Foucault ไว้ 5 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง เราไม่ควรคิดถึงอำนาจเหมือนสิ่งของซึ่งใครหรือกลุ่มใดสามารถแสวงหา จกฉวย หรือแบ่งปันแก่ผู้อื่น เพราะอำนาจไม่ได้มีลักษณะดังวัตถุ มันจึงไม่ใช่สิ่งของที่ใครจะยึดครองหรือทำหลุมมือไปได้ แต่อำนาจมีปฏิบัติการจากจุดต่างๆ นับไม่ถ้วน ในความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมและเคลื่อนย้ายอยู่ตลอดเวลา

ประเด็นที่สอง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่ใช่ความสัมพันธ์ซึ่งอยู่ภายนอกหรือแยกอย่างเด็ดขาด เป็นเอกเทศจากความสัมพันธ์ในสังคมชุดอื่นๆ อาทิเช่น ความสัมพันธ์ในกระบวนการผลิต ความสัมพันธ์ในการแสวงหาความรู้ หรือความสัมพันธ์ทางเพศ แต่ปรากฏอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคมที่กล่าวมาแล้ว และปรากฏขึ้นทันทีที่ความสัมพันธ์เหล่านี้เกิดการแบ่งแยก เกิดความไม่เท่าเทียม หรือเสียศูนย์ไปชั่วขณะ โดยอาการที่กล่าวมาแล้วก็อาจเป็นผลมาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจซึ่งอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคมนั้น

ประเด็นที่สาม อำนาจในสายตาของ Foucault ดำรงอยู่ทุกแห่งหน การกล่าวเช่นนี้หมายความว่า ในสังคมนี้ไม่ได้มีใครที่อยู่ข้างบน ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่ากับคนจำนวนมากที่อยู่เบื้องล่าง แต่หมายความว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้นมีหลายชั้นหลายซ้อน ปรากฏอยู่ และมีบทบาทในความสัมพันธ์ชุดต่างๆ ในกลไกการผลิต ครอบครัวยุคใหม่ และในสถาบันต่างๆ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจึงมีลักษณะเป็นโครงข่าย ซึ่งในโครงข่ายก็มีการจำหน่ายซ้ำ การจัดแถว จัดแนว การผสานให้เป็นหนึ่งเดียว การจัดขั้นตอนปฏิบัติการของอำนาจ และสิ่งที่เราเห็นว่าเป็นการครอบงำเชิงอำนาจ ก็มีใช้อะไรอื่น แต่คือผลที่ปรากฏขึ้นจากปฏิบัติการของอำนาจที่เป็นโครงข่าย ซึ่งดำรงอยู่เพราะกระบวนการขั้นต้นยังดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่สี่ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจมีทั้งที่เกิดขึ้นโดยเจตนาและไม่ใช่อัตวิสัย (Intentional and Nonsubjective) หมายความว่าไม่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจใดที่เกิดขึ้นโดยปราศจากเป้าหมาย และจุดมุ่งหมาย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจทั้งหมดต้องเป็นผลมาจากการเลือกและการตัดสินใจของปัจเจกบุคคล

ประเด็นที่ห้า ณ ที่ใดก็ตามที่อำนาจปรากฏขึ้นที่นั่นย่อมมีการต่อต้านเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้การต่อต้านเกิดขึ้นจึงไม่ใช่สิ่งที่อยู่นอกความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และการดำรงอยู่ของอำนาจก็ขึ้นกับการต่อต้านเกิดขึ้น ณ จุดต่างๆ ในความสัมพันธ์ทางสังคม Foucault กล่าวว่า การดำรงอยู่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจขึ้นกับแรงต้าน การขัดแย้งจากจุดต่างๆ ที่อำนาจกระจัดกระจายอยู่

และหากอำนาจมีโครงข่ายที่นำไปสู่ภาพลักษณ์ว่ามีการครอบงำ การต่อต้านก็มีพลังที่สอดคล้องประสานกันได้เช่นเดียวกัน หากอำนาจกระจัดกระจาย การต่อต้านขัดขืนก็มีรูปแบบที่หลากหลายไม่แพ้กัน Foucault กล่าวว่า การต่อต้านขัดขืนแต่ละแบบต่างมีลักษณะเฉพาะของตนเอง

ในศตวรรษที่ 17 และ 18 เกิดอำนาจในรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิผลมากกว่าอำนาจของกษัตริย์ โดยอยู่ในรูปแบบของการสร้างวินัยที่พยายามจัดวางคนให้อยู่ภายใต้การสอดส่อง ควบคุมพฤติกรรมของคนแทนการควบคุมโดยการลงทัณฑ์ทางกายภาพ ระบบของอำนาจในการสร้างวินัยได้แพร่ขยายรูปแบบของการบริหารจัดการในสถาบันทางสังคมต่างๆ ได้แก่ โรงเรียน กุศร โรงพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นสถานที่ที่ควบคุมคนให้รู้สึกว่าการเราตกอยู่ภายใต้การจ้องมอง และสอดส่องอยู่ตลอดเวลา จนทำให้รู้จักควบคุมและจัดระเบียบพฤติกรรมของตนเอง แม้ว่าในความจริงแล้วจะไม่ปรากฏว่ามีการจ้องมองเกิดขึ้นก็ตาม (เชษฐา พวงหัตถ์ 2548, 80) Foucault ชี้ให้เห็นเทคนิคของอำนาจดังกล่าวนี้ว่า ได้จากการออกแบบคุกของ เจเรมี เบนแทม (Jeremy Bentham) ชื่อ “แพนออปติคอน” ซึ่งก็คือ อาคารที่สร้างเป็นรูปวงกลม จัดวางห้องขังสำหรับคนป่วย คนบ้า อาชญากร คนงานหรือเด็กนักเรียน เรียงรายในวงกลมเหมือนรังผึ้ง แต่ละห้องมีหน้าต่าง 2 บาน บานหนึ่งคือลูกกรงที่หันหน้าเข้าหาหอตรวจการณ์ ซึ่งตั้งอยู่ตรงกลางของอาคารเพื่อให้ผู้ตรวจการณ์บนหอสามารถจับตาและสอดส่องพฤติกรรมของคนในห้องได้ โดยคนในห้องไม่มีโอกาสล่วงรู้ว่า เวลาใดๆ ก็ตามพวกเขาถูกจ้องมองอยู่หรือไม่ ส่วนหน้าต่างอีกบานเปิดออกด้านนอกตัวอาคารเพื่อให้แสงแดดส่องเข้ามาในห้อง ซึ่งก็เพื่อให้คนบนหอสามารถเห็นคนในห้องได้ แพนออปติคอนมีกลไกควบคุมตรงกันข้ามกับคุกมีดคือ ใช้แสงสว่างและการมองเห็นได้เป็นกลไกในการควบคุม เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะมีผู้คุมหรือไม่ก็ตาม นักโทษจะรู้สึกเหมือนถูกจับตามองตลอดเวลา

จากการออกแบบคุกดังกล่าว ได้พัฒนาเรื่อยมาจนมาเป็นกล้องวงจรปิดในปัจจุบัน โดยที่กล้องวงจรปิดที่ไ้ใช้กันอยู่นั้น ผู้ที่ถูกจับตามองก็จะไม่สามารถล่วงรู้ได้เช่นเดียวกันว่ามีใครจ้องมองอยู่หรือไม่ ซึ่งกล้องวงจรปิดที่ติดตั้งอยู่ในห้องเรียนของโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) ก็เช่นเดียวกัน ครูและนักเรียนผู้ที่ถูกจ้องมองอยู่ตลอดเวลาเมื่อปรากฏตัวต่อหน้ากล้องวงจรปิดไม่สามารถรู้ได้เลยว่าใครจับจ้องมองดูอยู่หรือไม่ เนื่องจากการนำกล้องวงจรปิดไปใช้ในห้องเรียนนั้นเป็นการเชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ต โดยที่ผู้บริหารและผู้ปกครองสามารถดูการทำงานของครูได้ตลอดเวลา

งานของชาวยุชัช นิมสมบูรณ์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารผ่านจดหมาย นักโทษ : บทวิเคราะห์อำนาจและการจัดระเบียบวินัยแห่งคุก” ผลการศึกษาพบว่า คุณจะใช้กลยุทธ์ต่างๆ เพื่ออ้างความชอบธรรมในการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อกลยุทธ์การสื่อสารผ่านจดหมาย นักโทษ อันได้แก่ การอ้างข้อกฎหมาย การอ้างเรื่องความปลอดภัย การอ้างพื้นที่อันจำกัด การอ้างความเก่าแก่ของคุก การอ้างเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อย การอ้างเรื่องความเสียหาย การอ้างเรื่องการขาดแคลนงบประมาณและเจ้าหน้าที่ การอ้างเรื่องศีลธรรม การอ้างความละเอียดอ่อนของศาสนา การอ้างความเสมอภาค เท่าเทียมและการอ้างระเบียบวินัยและการลงโทษ การอ้างเรื่องเพื่อการผ่อนคลาย การอ้างองค์ความรู้ทางการแพทย์ การอ้างเรื่องสุขภาพอนามัยและที่สำคัญที่สุดคือ การอ้างเป้าหมายของการฟื้นฟูนิสัยนักโทษให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม ในทางกลับกัน นักโทษก็จะใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการสื่อสารผ่านจดหมายเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อการจัดระเบียบวินัยใน 5 บริบทของคุก อันได้แก่ การจำกัดพื้นที่ การจำกัดอิสรภาพทางร่างกาย การจำกัดอิสรภาพทางจิตใจและพฤติกรรม การจำกัดอิสรภาพทางการสื่อสาร และการจำกัดอิสรภาพทางเพศ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Foucault ที่แสดงทัศนะว่า “อำนาจมีการเคลื่อนไหว ไม่หยุดนิ่ง อำนาจไม่มีศูนย์กลางอยู่ที่ใดที่หนึ่ง” และ “ที่ใดมีอำนาจ ที่นั่นย่อมมีการต่อต้านขัดขืนต่ออำนาจ” ซึ่งในการวิเคราะห์จดหมายในการวิจัยครั้งนี้จะพบกลยุทธ์การสื่อสารต่างๆ ของนักโทษเกี่ยวกับเนื้อหา ดังต่อไปนี้ คือการใช้ภาพ/สัญลักษณ์ สร้างจินตนาการ อารมณ์ และความรู้สึก การอ้างอิงอำนาจ การอ้างอิงเหตุผล การอ้างสถานทูต การอ้างวัฒนธรรมการกิน การอ้างอิงศาสนา การนิยามความหมายใหม่ การรื้อสร้างกฎระเบียบใหม่ของคุณ การใช้สัญลักษณ์ในการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงความหมายของภาพ/ภาษา และการเขียนข้อความลามกอนาจารซ่อนไว้ในจดหมาย ชาวยุชัชได้สรุปว่า การจัดระเบียบวินัยของคุณผ่านการควบคุมจดหมายทำให้เกิดผลทางจิตวิทยาคือนักโทษจะมีความรู้สึกอยู่เสมอว่าในขณะที่เขียนนั้นพวกตนกำลังถูกจ้องมอง หรือควบคุมการเขียนอยู่ตลอดเวลาเหมือนการถูกควบคุมด้วยการจ้องมองตามแบบจำลองสถาปัตยกรรม “แพนออปติคอน” (Panopticon) ตามทฤษฎีอำนาจของ Foucault ในขณะเดียวกัน ด้วยกรอบควบคุมการสื่อสารด้วยจดหมายของคุณทำให้ลักษณะของจดหมายนักโทษมีความแตกต่างจากจดหมายส่วนตัวธรรมดาทั่วไป ตั้งแต่การตรวจสอบเซ็นเซอร์ที่เปลี่ยนความเป็นส่วนตัวของจดหมายให้กลายเป็นของสาธารณะที่เปิดเผยต่อผู้อื่นได้ การลดทอนอำนาจในการสร้าง “ตัวตนของผู้เขียน” การควบคุมจดหมายด้วยกฎระเบียบข้อบังคับของคุณและการสร้างคุกให้กลายเป็น “ตัวกลาง” ที่คอยตรวจสอบคัดลอกเนื้อหาหรือข้อความในการสื่อสารผ่านจดหมายนักโทษ

เช่นเดียวกับการใช้อำนาจผ่านทางกรจ้องมองจากกล้องวงจรปิดผ่านทาง อินเทอร์เน็ตของโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) โดยที่ครูจะมีความรู้สึกว่าการจ้องมอง วงจรปิดที่ผู้บริหารนำมาติดตั้งในห้องเรียนนั้นเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของครู โดยที่ ครูจะมีความรู้สึกที่ผู้บริหาร ผู้ปกครองจ้องมองอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าจะไม่มีใครจ้องมองอยู่ก็ตาม

นอกจากนี้ Foucault (1995) ยังสะท้อนให้เห็นในเชิงประวัติศาสตร์ว่า แต่เดิม รัฐหรือกษัตริย์จะแสดงออกถึงการมีอำนาจในการควบคุมสังคมผ่านการลงโทษในที่สาธารณะ จนถึงศตวรรษที่ 19 ได้เน้นไปที่การกักขังและซ่อนผู้ที่ถูกกำหนดให้เป็นอาชญากรไว้ในคุก ซึ่ง สะท้อนให้เห็นรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปทางสังคม และไม่ได้หมายความว่าใช้อำนาจจะลด น้อยลง การที่ยุคสมัยใหม่ทำให้มนุษย์ดูเหมือนจะมีที่ทางสำหรับตัวเอง จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการที่ บีบบังคับให้คนเกิดวินัยและเปลี่ยนแปลงจากในตัวเอง การควบคุมจึงอยู่ที่การสอดส่องดูแล การ ลงโทษทางกายนั้นลดลง แต่เป็นการฝึกฝนและควบคุมด้านจิตวิญญาณหรือการ “ใช้ชีวิตปกติ” ทางสังคมแทนจนกลายเป็นเป้าหมายในตัวเอง โดยมีบ้าน โรงเรียน และสถาบันอื่นๆ ส่งทอดการ ควบคุมนี้ไปสู่ตัวคน อำนาจจึงไม่ได้มาจากกลไกควบคุมของชนชั้นปกครอง แต่กระจัดกระจายอยู่ ทุกหนทุกแห่ง อยู่กับแบบแผนที่ถูกตั้ง เป็นธรรมชาติ ซึ่งทำให้เกิดการลงโทษ การฝึกฝน ดัดแปลงนิสัยหรือจัดการกับพวกเบี่ยงเบน (Foucault 1995 อ้างถึงใน ธงชัย วินิจกุล 2534, 50) Foucault มองอำนาจในความหมายของความรู้ความจริง เขาเสนอว่าอำนาจสร้างจากความรู้ ความเชี่ยวชาญ โดยมนุษย์จะถูกกำหนดให้อยู่ต่อหรือถึงจุดจบซึ่งความทันสมัยเป็นตัวกำหนด ความรู้เพื่อสร้างกฎเกณฑ์ผ่านร่างกาย Foucault แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างความรู้กับ อำนาจในแง่ที่ว่าความรู้มีอำนาจในการสร้างความจริงซึ่งสามารถมีบทบาทในการกำหนด ความสัมพันธ์เชิงอำนาจได้

การศึกษาอำนาจตามแนวทางของ Foucault พบว่ามีข้อสังเกตที่น่าสนใจอยู่ 4 ประเด็นคือ (1) ผู้ศึกษาไม่ควรสนใจจับตาเพียงอำนาจที่เป็นระบบหรือแสดงตัวอย่างมีกฎเกณฑ์ มี สถาบันที่แน่ชัดรองรับ เช่น กฎหมายหรืออำนาจรัฐ (2) อย่าคิดว่าการใช้อำนาจเกิดขึ้นด้วยความ จงใจ รู้สำนึก หรือมาจากการไตร่ตรองแล้วตัดสินใจ คำถามที่ควรสนใจไม่ใช่คำถามเกี่ยวกับตัว ผู้ใช้อำนาจว่าใครมีอำนาจ ทำไมจึงต้องการครอบงำคนอื่น เพื่ออะไร และทำได้อย่างไร (3) อย่า คิดว่าอำนาจเป็นปรากฏการณ์อันเกิดจากการครอบงำของบุคคลหรือฝ่ายหนึ่งเหนือผู้อื่น ฝ่ายอื่น ไม่ว่าจะป็นกลุ่มหรือชนชั้นก็ตาม (4) อย่าคิดว่ามีศูนย์กลางแห่งอำนาจแล้วมุ่งค้นหาขอบข่ายของ อำนาจที่ขยายจากศูนย์กลางไปสู่ฐานของสังคม เพราะแม้อำนาจจะมีศูนย์กลาง ทั้งยังมีกลไกเครื่องมือ ในการกดบังคับมากมาย แต่กลไกเหล่านั้นไม่มีทางทำงานได้เต็มที่หากปราศจาก

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระดับย่อยๆ รองรับอยู่ ด้วยเหตุนี้ สิ่งที่ควรสนใจคืออำนาจที่แผ่กระจายอยู่ตามปลายทางของระบบ และอำนาจที่อยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ที่แสดงออกและเกิดอยู่เสมอโดยไม่ต้องตระหนักรู้หรือตั้งใจ แต่บงการครอบงำได้ Foucault ไม่เชื่อว่าอำนาจมีลักษณะเหมือนทรัพย์สินอื่นโดยทั่วไปที่เราสามารถบอกได้อย่างชัดเจนว่าใครมีมากมีน้อย แต่อำนาจเป็นสิ่งกระจัดกระจายไหลเวียนเชื่อมโยงเป็นลูกโซ่ในความสัมพันธ์ทางสังคมทุกชนิด และในทุกขณะที่มีวาทกรรม และด้วยเหตุนี้การศึกษาอำนาจจึงไม่ควรดูการแผ่ขยายของอำนาจจากศูนย์กลาง แต่ควรดูความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่จุดปลายทางหรือบริเวณที่เครือข่ายของอำนาจศูนย์กลางอาจไม่มีความสำคัญ แต่เป็นจุดซึ่งมีประวัติศาสตร์ เส้นทาง เทคนิคและกลวิธีของมันเอง แล้วดูว่าอำนาจเล็กๆ เหล่านี้ถูกครอบงำ ฉวยใช้ ปรับเปลี่ยน ขยาย ยักยัก โดยกลไกอำนาจที่ใหญ่กว่าได้อย่างไร ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น เราต้องพยายามค้นหาว่าอำนาจเล็กๆ เหล่านี้ปะทะประสานกับอำนาจทางการ จนสามารถสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองแก่ระบบได้อย่างไร กล่าวโดยสรุปคือ Foucault ไม่ได้มอง “อำนาจ” ในฐานะที่มันเป็นสมบัติของชนชั้นหนึ่งชนชั้นใด หรือเป็นเครื่องมือที่ใครคนใดคนหนึ่งสามารถใช้ได้ตามใจปรารถนา แต่หมายถึงรูปแบบของการครอบงำและกด (Subordination) แบบต่างๆ และในสังคมใดก็ตาม เราจะพบความไม่สมดุลของอำนาจเสมอ อำนาจในสายตาของ Foucault นั้นไม่ต่างกับความสัมพันธ์ทั้งหลายในสังคมในแง่ที่เราไม่สามารถมองเห็นได้อย่างทันทีทันใด ประเด็นที่เขาสนใจคือวิถีของการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจ รูปแบบที่ปรากฏของวิถีความสัมพันธ์นี้ และเทคนิคการใช้อำนาจดังกล่าว

ในสังคมหลังสมัยใหม่ อำนาจแสดงออกโดยรูปแบบของระเบียบและวินัยต่างๆ ได้แก่ การเฝ้าระวัง การจัดหมวดหมู่ การแทรกแซงและเข้าไปจัดการโดยผู้เชี่ยวชาญในสังคม โดยเฉพาะการจ้องมอง ซึ่ง Foucault ให้ความสนใจมาโดยตลอด การจ้องมองเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล การให้ข้อมูลและการสร้างวาทกรรมในเรื่องนั้นๆ Foucault ได้กล่าวถึงการจ้องมองทางการแพทย์ (Medical Gaze) ว่าเป็นการพิจารณาร่างกายของมนุษย์ว่าเป็นร่างกายที่ว่าง่าย สามารถดัดแปลงหรือดัดแต่งได้ ร่างกายถูกทำให้เห็นว่าเป็นเครื่องจักร เมื่อร่างกายเรามีปัญหาเราสามารถที่จะแก้ไขได้ แพทย์มีการพัฒนาคิดค้นวิธีการต่างๆ อยู่เสมอที่จะเข้ามาควบคุมวิถีชีวิตประจำวันของคนทั่วไป ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยการเฝ้าดูการเกิดของคนเรา พัฒนาการของเราตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ และปัจจุบันจนถึงวัยผู้สูงอายุ ผ่านกระบวนการจ้องมองของแพทย์ โดยผ่านเครื่องมือต่างๆ การจ้องมองของแพทย์ทำให้มนุษย์ถูกกระทำกลายเป็นวัตถุ (Subject) เป็นเทคนิคหนึ่งที่สามารถทำให้บุคคลอยู่ในกฎระเบียบตลอดเวลา วิธีการเช่นนี้รัฐสมัยใหม่ใช้การควบคุม จัดการกับสังคม โดยเริ่มการผลิตความรู้ขึ้นมาโดยใช้อำนาจ Foucault มองว่าแพทย์มี

อำนาจที่จะนิยามความจริงและระบุถึงความเจ็บป่วยหรือความเบี่ยงเบนของคน ตลอดจนถึง ผิดปกติในร่างกาย ซึ่งรวมไปถึงความไม่ปกติในสังคมด้วย Foucault มองว่าอำนาจของแพทย์ที่ เห็นได้ชัดเจนที่สุดขณะปฏิบัติงานก็คือ การจ้องมอง ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติการของ อำนาจที่จะควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้อยู่ในระเบียบวินัย ขณะที่แพทย์จ้องมอง อาการ ของโรคจะถูกค้นพบทีละเล็กละน้อยเพื่อสืบหาสาเหตุของโรค ซึ่งคล้ายๆ กับการถอดรหัส นอกจากนี้แพทย์ยังทำการคาดคะเน คำนวณถึงระยะเวลาและความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเป็นไปได้จาก ปัญหาที่เกิดขึ้นกับร่างกายโดยผ่านการจ้องมอง การจ้องมองจึงเป็นอำนาจทางสายตาที่แสดงถึง ความรู้และการเป็นผู้ตัดสินและล่วงล้ำบุคคลได้ การจ้องมองของแพทย์จึงมีลักษณะที่ถูกมองว่ามี ความเหนือกว่า และคุณภาพที่น่าเชื่อถือ และการจ้องมองยังเป็นตัวที่กำหนดความจริงในตัวเอง การที่อำนาจทางการแพทย์ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่กำหนดความจริงและมีอิทธิพลครอบงำชีวิตมนุษย์ใน สังคมสมัยใหม่ขึ้นมาได้นั้น Foucault ได้อธิบายเกี่ยวกับตรงนี้ไว้ว่าเขาไม่ได้สนใจว่า ความจริงมี อยู่จริงหรือไม่ แต่เห็นว่าสิ่งที่เราคิดว่ามันเป็นจริงนั้น เป็นวาทกรรมเกี่ยวกับความจริงที่ถูกสร้างขึ้น และถูกทำให้เป็นจริง เช่น การนิยามการมีสุขภาพดี พร้อมกับระบุวิธีการปฏิบัติตนให้มีสุขภาพดี ให้ประชาชนได้รับรู้ และคำนึงถึงการปฏิบัติตนตามแนวคิดดังกล่าว การปฏิบัติตนตามความรู้ที่ เราได้รับมานี้เป็นการกระทำที่ร่างกายของเราเป็นวัตถุของการตรวจตรา การเฝ้าระวัง ซึ่งเป็นการ ควบคุมจากอำนาจที่เรามองไม่เห็นที่อยู่เบื้องหลังของความรู้ที่เราได้รับ สำหรับ Foucault แล้ว อำนาจจะประสบความสำเร็จอย่างยิ่งถ้ามันสามารถปิดบังกลไกของมันไว้ได้มากที่สุด

สอดคล้องกับปราบดา ประภาศิริ (2548) ศึกษาเรื่อง “เสียงเงิบของแม่ผู้คิดเชื่อ เอชไอวี: อำนาจ การต่อรอง และการขจัดขึ้น” การศึกษาครั้งนี้ เป็นการเปิดเผยให้เห็นการดำรงอยู่ ของอำนาจชายเหนือหญิง ผ่านสถาบัน ครอบครัว สังคม และชี้ให้เห็นว่าความเงิบของผู้หญิง ไม่ได้เป็นภาพของการยอมจำนน หมดหนทาง หากเป็นรูปแบบหนึ่งของการขจัดขึ้น การต่อรองกับ อำนาจของระบบชายเป็นใหญ่ ผลของการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า สังคมต้องหันมาทบทวน ขบคิด ตั้งคำถาม รื้อสร้างองค์ความรู้กับการประกอบสร้างบทบาทหญิงชาย ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างหญิงกับชายในมิติต่างๆ โดยเฉพาะวาทกรรมทางการแพทย์ได้เข้ามาควบคุม ครอบงำ สิทธิเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิงผ่าน โปรแกรมวิชาการต่างๆ อย่างชอบธรรม เราต้องเผยแพร่ที่แท้จริง ว่า อะไรที่ทำให้ผู้หญิงขาดโอกาสที่จะเลือก หรือเข้าถึงบริการทางการแพทย์ อย่างไรบ้าง และใน ท้ายที่สุด ทำอย่างไรถึงจะส่งเสริมให้ผู้หญิงได้มีอำนาจในตัวตน มีโอกาสได้แสดงความสามารถ เพื่อที่จะดูแลตัวเองได้อย่างอิสระ และรับผิดชอบภาระที่อยู่รอบๆ ตัว

พรทิพย์ เนติภรณ์กุล (2550) ศึกษาเรื่อง “การตัดมดลูก : อำนาจแพทย์ต่อร่างกายผู้หญิง” ผลการศึกษาพบว่าอำนาจทางการแพทย์ทำงานผ่านการใช้เหตุผลที่วางอยู่บนพื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์และความคิดแบบชายเป็นใหญ่ ที่มองร่างกายในฐานะเครื่องจักร และนิยามให้ร่างกายของผู้หญิงเป็นสิ่งไม่สมบูรณ์และเป็นปัญหา ดังนั้น อวัยวะในร่างกายผู้หญิงที่ไม่ได้ใช้งานหรือใช้การไม่ได้แล้ว เช่น มดลูก จึงถูกมองว่าไร้ความสำคัญสมควรจะกำจัดทิ้งไป ซึ่งนอกจากเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว แพทย์ยังมีเทคนิคและยุทธวิธีที่ทำให้ร่างกายผู้หญิงเป็นสิ่งที่จัดการได้ ผ่านเงื่อนไขการพิสูจน์หาความผิดปกติและทำให้เป็นสิ่งที่มองเห็นได้ ตลอดจนยืนยันและเสนอวิธีการจัดการกับความผิดปกตินั้นได้ด้วยความรู้ทางการแพทย์ที่เป็นความรู้ของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ในประเด็นของความรู้ของผู้หญิงพบว่า ความรู้ของผู้หญิงที่มีต่อร่างกายและมดลูก วางอยู่บนพื้นฐานประสบการณ์ความเป็นผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์จากภาระงานภายในบ้าน ประสบการณ์ความเจ็บป่วยทางร่างกายและมดลูก ประสบการณ์จากเหตุการณ์ต่างๆ ในช่วงชีวิตของผู้หญิง เช่น การคลอด การแท้ง การคุมกำเนิด ประสบการณ์เหล่านี้เป็นสิ่งที่พวกเธอสั่งสมมายาวนานและรู้จักที่จะหยิบประสบการณ์ของตัวเองนั้นกลับมาไม่ได้มีความสำคัญมากเท่ากับความรู้ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ และยังถูกจัดให้เป็นความรู้ในระดับที่ต่ำกว่าซึ่งถูกมองว่าไร้เหตุผล ไม่มีความน่าเชื่อถือ และไม่เป็นความจริง ด้วยเหตุผลและเงื่อนไขที่วาทกรรมและความรู้ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้วางเอาไว้ จากการศึกษาพบว่าในการจัดการร่างกายผู้หญิงนั้นผู้หญิงมีการต่อสู้ ขัดขืน ต่อรอง กับอำนาจทางการแพทย์เช่นกัน โดยมีรูปธรรมในการต่อสู้ก็คือการหาข้อมูลจากญาติพี่น้องเพื่อน เพื่อจะทำให้ตัวเองมีความรู้เท่าทันกับแพทย์ และเป็นประโยชน์ในการต่อรองในขั้นตอนต่อไป นอกจากนี้ผู้หญิงยังมีวิธีการต่อรองกับอำนาจแพทย์ในแบบอื่นๆ ตลอดจนยังมีเหตุผลในการตัดสินใจที่จะตัดมดลูกโดยดึงเหตุผลทางการแพทย์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจของตนเอง ซึ่งในแง่นี้สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของวาทกรรมทางการแพทย์ที่มีต่อความคิดและการกระทำของผู้หญิงในการจัดการร่างกายของเธอด้วย อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้พบว่าวาทกรรมย่อยที่เข้ามาเสริมให้การตัดมดลูกมีความเป็นไปได้ในปัจจุบัน นั่นก็คือ วาทกรรมว่าด้วย “วัยทอง” และวาทกรรมว่าด้วย “มะเร็ง” ซึ่งเข้ามาส่งเสริมให้วาทกรรมทางการแพทย์ในการจัดการร่างกายและมดลูกของผู้หญิงยังคงดำรงอยู่และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มต่อไปในอนาคต

ในส่วนของการจ้องมองมีอำนาจสามารถควบคุมพฤติกรรมของคนได้โดยเฉพาะในเรื่องของการที่ผู้บริหารมองว่ากล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพได้ โดยการที่ผู้บริหารมีนโยบายว่าเมื่อครูต้องปรากฏตัวต่อหน้ากล้องวงจรปิดครูจำเป็นที่จะต้องปรับบุคลิกภาพของตนเองให้ดูดี แต่งกายให้เหมาะสมกับความเป็นครู เนื่องจากต้องการให้ผู้ปกครองมองเห็นในส่วนที่ดีของครู

จากแนวคิดในเรื่องของอำนาจที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการจับจ้องนั้นก็เปรียบเสมือนการใช้อำนาจสามารถควบคุมสิ่งต่างๆ ได้ สามารถควบคุมพฤติกรรมของคนได้ การจับจ้องเป็นเรื่องของการเก็บรวบรวมข้อมูล การให้ข้อมูล และการสร้างความหมายในเรื่องนั้นๆ ซึ่งเป็นการควบคุมจากอำนาจที่มองไม่เห็น ซึ่งจะเห็นได้จากการออกแบบคุกของ Jeremy Bentham ซึ่งเป็นตัวแบบของคุกที่สมบูรณ์ที่สุด เรียกว่า “Panopticon” ซึ่งเป็นอาคารวงกลมที่มีหอคอยอยู่ตรงกลาง และรายล้อมด้วยห้องขังที่ติดไฟไว้ข้างในห้องขังทุกห้องจะตกอยู่ภายใต้การสอดส่องควบคุมโดยผู้สังเกตเพียงคนเดียวบนหอคอย คนในห้องขังจะตระหนักดีว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะหลบหนีจากการจับจ้องของผู้สังเกตบนหอคอยไปได้ ดังนั้นคนในห้องขังจะรู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ในภาวะปกติ แม้ว่าในความเป็นจริงแล้วจะไม่มีผู้สังเกตทำการจับจ้องอยู่บนหอคอยก็ตาม เช่นเดียวกับในเรื่องของกล้องวงจรปิดในโรงเรียนที่ผู้บริหารใช้ในการดูแลพฤติกรรมการสอนของครู เป็นการควบคุมร่างกายของครู ซึ่งครูก็จะต้องแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมตลอดเวลาในขณะที่ทำการสอนแม้ว่าผู้บริหารจะไม่ได้ดูกล้องวงจรปิดตลอดเวลา แต่ผู้บริหารก็สามารถควบคุมการทำงานของครูได้ ไม่เพียงแต่ผู้บริหารเท่านั้นที่สามารถควบคุมการทำงานของครูผ่านกล้องวงจรปิด ผู้ปกครองก็สามารถควบคุมการทำงานของครูได้เช่นกัน เพราะผู้ปกครองสามารถดูกล้องวงจรปิดผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ ถึงแม้ว่าจะเป็นเจตนาของทางโรงเรียนในการให้ผู้ปกครองสามารถเข้าไปดูแลบุตรหลานได้ถึงในห้องเรียนโดยผ่านทางกล้องวงจรปิด แต่นั่นก็เปรียบเสมือนการใช้อำนาจของผู้ปกครองเข้ามาควบคุมครูด้วย ขณะเดียวกันครูกับนักเรียนก็สามารถต่อรองผ่านพื้นที่กล้องวงจรปิดเช่นเดียวกัน

อำนาจของเทคโนโลยี “พื้นที่กล้องวงจรปิด”

ปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทและมีอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ได้ ยกตัวอย่างเช่น การจัดจำแนกทางชาติพันธุ์ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของอำนาจของเทคโนโลยี (Technology of power) ที่รัฐชาติได้สถาปนาขึ้นมาผ่านกลวิธีและปฏิบัติการต่างๆ อาทิ การสร้างแผนที่ทางภูมิศาสตร์ การเขียนวัฒนธรรม หรือการจัดทำสำมะโนประชากร ซึ่งถือว่าเป็นการจัดจำแนกทางชาติพันธุ์ประเภทหนึ่งผ่านการสร้างคุณลักษณะที่เด่นชัดให้กับผู้คนที่อาศัยอยู่ในพรมแดนของรัฐชาติ ดังการศึกษา “ชนพวกอื่นในแดนตน” ของธงชัย วินิจจะกุล (Thongchai Winichakul 2000) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการทำความเข้าใจเกี่ยวกับประชากรของชน

ชั้นนำสยามในช่วงปรับเปลี่ยนไปสู่ภาวะความทันสมัย การแบ่งเส้นพรมแดนของประเทศไทย ซึ่งได้มีการทำแผนที่ขึ้นตามความรู้สมัยใหม่ ทำให้พื้นที่ในประเทศไทยมีอาณาเขตที่ชัดเจนแน่นอน การขีดเส้นพรมแดนนี้ทำให้คนบางส่วนที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนกลายเป็นคนแปลกหน้า เนื่องจากการกำกับพรมแดนโดยความเป็นรัฐชาติ (Thongchai Winichakul 1994) นอกจากนั้นยังเป็นการสถาปนารัฐชาติสมัยใหม่จึงทำให้แผนที่กลายเป็นเครื่องมือที่มีอำนาจ

เมื่อก้าวถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สามารถใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของคนได้ เราคงต้องนึกถึงกล้องวงจรปิดเป็นอันดับแรก กล้องวงจรปิดเครื่องแรกในโลกประดิษฐ์ขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อปี พ.ศ.2485 และนำไปใช้ในระบบการรักษาความปลอดภัยภายในธนาคาร หรือสถานที่ที่ต้องการความปลอดภัยเป็นอย่างมากเรียกได้ว่าเป็นการนำกล้องวงจรปิดหรือ CCTV ไปใช้ในวงแคบ ไม่แพร่หลายเหมือนดังเช่นปัจจุบัน อาจจะเป็นเพราะในยุคนั้นราคาของกล้องวงจรปิดหรือ CCTV มีราคาแพง สำหรับในด้านคุณภาพของภาพที่ออกมานั้นเมื่อเทียบกับสมัยนี้ ต้องยอมรับว่าเป็นภาพขาวดำที่ไม่ชัด ไม่ละเอียด เรียกได้ว่ามีคุณภาพที่แย่มากทีเดียว ต่อมาก็มีการพัฒนากล้องวงจรปิดอย่างต่อเนื่องจวบจนกระทั่งปัจจุบัน ทำให้เกิดการใช้งานอย่างแพร่หลายมากขึ้นด้วย สำหรับระบบกล้องวงจรปิดก็พัฒนาให้สามารถควบคุมการทำงานในระยะไกลได้ ภาพที่ได้จากกล้องก็มีสีสันสวยงาม มีความละเอียดและความชัดเจนของภาพมากกว่าในอดีต การใช้กล้องวงจรปิดนั้นแยกออกได้เป็น 3 ระดับ

ระดับแรกคือระดับพื้นฐานที่สุด นั่นคือการติดตั้งกล้องต่อเข้ากับม้วนเทปอนาล็อก เพื่อให้บันทึกภาพเหตุการณ์เท่าที่กล้องสามารถมองเห็นได้ และเท่าที่ความยาวของม้วนเทปจะสามารถบันทึกได้ ข้อจำกัดของเทคโนโลยี CCTV ระดับพื้นฐานดังกล่าวนี้มองเห็นได้ชัดเจน แรกสุดก็คือ ม้วนบันทึกได้จำกัด ถัดมาการสืบค้นเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ทำได้ยากและไม่สะดวก ต้องมานั่งกรอเทปทั้งม้วนเพื่อดูภาพเหตุการณ์ทั้งหมดกันอย่างพิถีพิถัน ระยะเวลาห่างระหว่างตัวกล้องกับจุดเกิดเหตุก็เป็นปัจจัยสำคัญในการเชื่อว่าจะใช้ประโยชน์จากภาพที่บันทึกไว้ได้มากน้อยแค่ไหน ทางแก้ข้อจำกัดดังกล่าวที่ได้ผลมีอยู่ทางหนึ่งคือการจัดเจ้าหน้าที่เฝ้าดูภาพจากจอมอนิเตอร์ตลอดเวลา ซึ่งนอกจากจะยากในทางปฏิบัติแล้ว ยังเป็นวิธีที่สิ้นเปลืองทั้งกำลังเงินและกำลังบุคลากรอย่างมาก ดีที่สุดเท่าที่เราจะใช้ประโยชน์จาก CCTV ระดับพื้นฐานนี้ก็คือ การใช้เป็นหลักฐานเพื่อนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิดหลังเกิดเหตุแล้ว

ระดับที่ 2 นี้ก็คือ การเปลี่ยนระบบบันทึกจากม้วนเทปอนาล็อกให้อยู่ในรูปแบบของดิจิทัล บันทึกได้ยาวนานขึ้น ความชัดเจนของภาพมีมากขึ้น ลดการใช้กำลังคนลง การสืบค้นเพื่อใช้ประโยชน์ในภายหลังทำได้ง่ายขึ้น แต่ก็ยังมีข้อจำกัดสำคัญๆ อยู่บ้าง ข้อจำกัดสำคัญประการหนึ่งก็คือ เทคโนโลยีในระดับสองนี้ ทำได้ก็แค่เป็นการ “ไล่ตามหลัง” ผู้ก่อเหตุอยู่ดี เช่นกันถ้า

หากจะใช้มันเพื่อป้องกันก็จะต้องเสียบุคลากรนั่งดูมอนิเตอร์แบบไม่ว่างตา ปัญหาก็คือ ถ้าหากมีกล้องเพียงแค่นี้ก็ตัวก็เกินไปได้ แต่ถ้ามีกล้องวงจรปิดนับหมื่นเป็นเรื่องเป็นไปได้เลยที่จะจับตาดูทุกกล้องตลอดเวลาเพื่อป้องกัน

ส่วนระดับที่ 3 ของเทคโนโลยี CCTV นั่นคือการเปลี่ยนระบบกล้องวงจรปิดทั้งหมดให้เป็นระบบที่อยู่บนเทคโนโลยีไอพี หรือที่เรียกกันว่า ไอพี เบส เทคโนโลยี CCTV ที่ใช้เทคโนโลยีไอพีเข้ามาช่วยจะสามารถ ควบคุม บริหารจัดการ และเพิ่มเติมขีดความสามารถของระบบได้มากมาย ไอพี เทคโนโลยีจะทำให้กล้องทุกตัวมี “ตัวตน” อยู่ในระบบ ที่ใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นสมอง สามารถรับรู้ความเคลื่อนไหวที่กล้องแต่ละตัวมองเห็นได้ ผลก็คือ เราสามารถเขียนคำสั่งต่างๆ ใส่ไว้ในคอมพิวเตอร์ได้มากมาย เพื่อให้กล้องทำหน้าที่แทนเรา ไอพีเบส CCTV สามารถเขียนคำสั่งให้กล้องแพนเพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ที่ต้องการได้ทุกๆ ช่วงเวลาที่ต้องการ นอกจากนั้นระบบสามารถนำเอาภาพจากกล้องแต่ละตัวมาสังเคราะห์ เพื่อเตือนให้เจ้าหน้าที่ประจำการหันมาสนใจภาพเหตุการณ์ของกล้องตัวใดตัวหนึ่งที่จับภาพเหตุการณ์น่าสงสัยได้ทันที ในกรณีนี้ สามารถใช้บุคลากรเพียงไม่กี่คนน้อยรับผิดชอบในการจับตาดูกล้องวงจรปิดนับหมื่นนับแสนได้แบบสบายใจ เพราะไม่ต้องดูทุกจอ ทุกเวลา แต่จะให้ความสนใจกับภาพจากกล้องที่มีสัญญาณเตือนเข้ามาในแต่ละครั้งแทน การที่กล้องทุกตัวอยู่ในเครือข่ายที่มีคอมพิวเตอร์เป็นมันสมอง ทำให้เราสามารถเขียนแอปพลิเคชันเพื่อกำหนดการใช้งานได้หลากหลาย (มนตรี อปริมาณ 2552)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ากล้องวงจรปิดเมื่อใช้ควบคู่กับระบบอินเทอร์เน็ตจะมีอำนาจในการจ้องมองซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่คอยตรวจตรารักษาความปลอดภัย และเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการควบคุมพฤติกรรม เมื่อผู้บริหารได้นำกล้องวงจรปิดเข้ามาติดตั้งในห้องเรียนแล้วก็จะสามารถควบคุมการจัดการเรียนการสอนของครูได้ การที่ผู้บริหารนำกล้องวงจรปิดเข้ามาติดตั้งในห้องเรียนนั้น นอกเหนือจากการที่ผู้บริหารสามารถดูการจัดการเรียนการสอนแล้ว ผู้ปกครองก็สามารถดูการจัดการเรียนการสอนของครูได้เช่นเดียวกัน ซึ่งการดูกล้องวงจรปิดของโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) นั้น จะต้องดูผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งกล้องวงจรปิดแต่ละตัวนั้นจะมีหมายเลข IP อยู่ จะเป็นหมายเลขประจำห้องต่างๆ โดยผู้ปกครองหรือบุคคลใดก็ตามที่มีรหัสผ่านของทางโรงเรียนก็สามารถเข้ามาดูการทำกิจกรรมของนักเรียนได้ตลอดเวลา โดยการเข้าไปดูนั้นจะต้องเข้าไปในเว็บไซต์ของโรงเรียนคือ www.naschool.ac.th เมื่อเข้าไปแล้วก็จะพบทางขวามือของหน้าจอจะมีช่องให้ใส่รหัสผ่าน ผู้ปกครองต้องพิมพ์รหัสผ่านที่ทางโรงเรียนได้ให้ไปเมื่อรหัสผ่านได้รับการยืนยันว่าถูกต้องแล้วก็จะสามารถเข้าชมการเรียนการสอนผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ ส่วนผู้อำนวยการหรือผู้บริหารภายในโรงเรียน สามารถเข้าดูได้ทันทีโดยไม่ต้อง

พิมพ์รหัสผ่าน โดยการเข้าใช้งานแบบนี้เรียกว่าเป็นระบบอินทราเน็ต เป็นเครือข่ายภายในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นการตรวจสอบการทำงานของครู จะเห็นได้ว่าเมื่ออินเทอร์เน็ตและกล้องวงจรปิดทำงานร่วมกันแล้วนั้นจะทำให้มีอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของครูได้ โดยที่ครูจะต้องกระตือรือร้นในการสอนอยู่ตลอดเวลา เพราะถึงแม้ว่าผู้บริหารหรือผู้ปกครองจะไม่ได้ดูกล้องตลอดเวลาแต่เมื่อมีกล้องวงจรปิดติดตั้งอยู่ตามห้องเรียนต่างๆ ก็เหมือนกับมีสายตาคอยจับจ้องอยู่ทำให้ครูไม่กล้าที่จะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมออกมา

แนวคิดเรื่องพื้นที่

องรี เลอเฟบ (Lefebvre 1991) นักวิชาการด้านสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส มีผลงานเกือบ 70 ชิ้นในระหว่างปี ค.ศ.1934 – 1986 งานของเลอเฟบ เป็นงานที่ใช้แนวคิดของมาร์กซ์ (Karl Marx) เป็นหลัก เช่นเดียวกับที่มาคัส (Macuse) มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในสหรัฐฯ เลอเฟบก็มีบทบาทอย่างสำคัญในการเคลื่อนไหวของนักศึกษาฝรั่งเศสในช่วงปี ค.ศ.1968

ในช่วงปี ค.ศ. 1968 – 1974 เลอเฟบเขียนหนังสือเกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นเมือง (Urbanization) และการสร้างผลิต/พื้นที่ (Production of Space) ถึง 7 เล่ม เขาตระหนักถึงความสำคัญของเงื่อนไขของเมืองที่มีผลต่อชีวิตประจำวันของผู้คน ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมครั้งใหญ่ในฝรั่งเศส ในงานศึกษาเรื่องการสร้าง/ผลิตพื้นที่ เลอเฟบผนวกเอาความคิดของเฮเกล (Federic Hegel) มาร์กซ์ (Karl Marx) นิทเช่ (Friedrich Nietzsche) และฟรอยด์ (Sigmund Freud) กับความสนใจเรื่องศิลปะ ดนตรี การเฉลิมฉลอง ตลอดจนการเคลื่อนไหวทางการเมือง และการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในเขตเมืองและชนบทที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้คน

Lefebvre ใช้นิยามของเฮเกลเรื่อง “การผลิต” มาอธิบายการผลิตทางสังคมว่า “ความคิดสร้างโลก” เฮเกลกล่าวว่าแม้ว่าธรรมชาติจะสร้างมนุษย์ แต่ธรรมชาติก็ไม่ได้เป็นผู้กำหนดความเป็นไปทางสังคมเสียทั้งหมด มนุษย์สร้างประวัติศาสตร์ สร้างความรู้ และสร้างสำนึกตัวตนผ่านการต่อสู้และการใช้แรงงาน สำหรับมาร์กซ์และเฮเกล การผลิตมิได้มีความหมายแคบเพียงแค่ผลผลิตที่เป็นสิ่งของและสินค้าแบบที่นักเศรษฐศาสตร์มอง นักเศรษฐศาสตร์จะเน้นมโนทัศน์ 3 ประการคือ การผลิต ผลผลิต และแรงงาน ประเด็นปัญหาของนักเศรษฐศาสตร์จึงมีเพียงแค่ว่าใครผลิต ผลิตอะไร ผลิตอย่างไร ผลิตเพื่ออะไร และเพื่อใคร แต่สำหรับเฮเกลและมาร์กซ์ตามสายตาของเลอเฟบนั้น การผลิตมีความหมายครอบคลุมถึงการผลิตและการสืบทอดทางสังคม เช่น

อุดมการณ์ และเลอเฟบเองได้ขยายความการผลิตออกไปให้ครอบคลุมปริมณฑลของการผลิตความรู้ ภาษา สัญลักษณ์ โดยใช้เรื่อง “การสร้าง/ผลิตพื้นที่” เป็นตัวอย่างรูปธรรม

เช่นเดียวกันกับการผลิตทางอุตสาหกรรม Lefebvre (1991) เสนอว่าการผลิตทางสังคมมีความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ดังนี้

1. พลังทางการผลิต (Force of Production) ซึ่งหมายถึง พลังที่นำมาใช้ในการผลิต พลังนี้เป็นผลของความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นเพียงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ เช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ แต่เป็นผลของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับความรู้ - เทคโนโลยี อุดมการณ์ และข้อมูลข่าวสาร

2. ความสัมพันธ์ทางการผลิต (Relation of Production) ซึ่งเป็นตัวกำหนดกระบวนการผลิตตลอดจนกระบวนการบริโภค การแบ่งแรงงานว่าใครต้องทำอะไร เมื่อไร อย่างไร

ทั้งสองส่วนนี้รวมเรียกว่าวิธีการผลิต (Mode of Production) ซึ่งมีทั้งระบบทุนนิยมที่ควบคุมโดยรัฐ (State Capitalism) สังคมนิยม (State Socialism) และอาจเป็นวิธีการผลิตแบบที่เรียกว่า การจัดการพื้นที่แบบรวมหมู่ (Collective Management of Space) Lefebvre กล่าวว่า พื้นที่ทางสังคมที่เรียกว่า “เมือง” นั้นมีความซับซ้อนในแง่ที่ว่า เมืองเป็นสิ่งสร้างทางสังคมที่มีการถือครองของปัจเจกอยู่ในนั้นด้วย ผู้ที่มีส่วนกำหนดความหมายของพื้นที่เมืองจึงมีทั้งรัฐ สังคม กลุ่มคน และเจ้าของทรัพย์สินที่เป็นปัจเจก

Lefebvre เสนอว่า พื้นที่ทางสังคมเป็นอาณาบริเวณที่รวมเอาสิ่งที่ถูกสร้างและความสัมพันธ์ของสิ่งสร้างต่างๆ มาไว้ด้วยกัน พื้นที่ทางสังคมเป็นที่ที่เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างการผลิตทางสังคม และการสืบทอดทางสังคม กระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมมี 3 กระบวนการที่อาจเสริมหรือขัดแย้งกันคือ (Lefebvre 1991)

1. กระบวนการสร้างขอบเขตของสถานที่ (Place) เช่น โรงเรียน คูก โรงพยาบาล บาร์ เป็นต้น

2. กระบวนการสร้างความหมายของพื้นที่ เช่น ที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่พักผ่อน ที่คุมเข้ม ที่อันตรายและที่สวยงาม เป็นต้น กระบวนการนี้มีความหมายมากกว่าการสร้างสถานที่ ความหมายหรือรหัสที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อกำหนดรูปแบบการใช้พื้นที่ (จะใช้พื้นที่นี้ทำอะไรได้บ้าง) กฎระเบียบในพื้นที่ (ใครจะสามารถใช้พื้นที่นี้ได้ ใช้เมื่อไหร่ และใช้อย่างไร)

3. ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ (Spatial Practices) เป็นปฏิบัติการที่สร้าง (Produce) และสืบทอด (Reproduce) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของความหมาย/รหัสของพื้นที่

Lefebvre เสนอว่า พื้นที่ทางสังคมไม่ใช่สิ่งของ ไม่ใช่อาณาบริเวณของสถานที่ แต่เป็นสิ่งสร้างทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ดังนี้

1. ธรรมชาติ (ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ) ยกตัวอย่างเมืองเวนิซ การสร้างเมืองขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศที่แวดล้อมไปด้วยสายน้ำ และลักษณะเฉพาะของพื้นดิน

2. พลังการผลิต ได้แก่ ความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี

3. ความสัมพันธ์ทางการผลิต เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ซึ่งกำหนดโครงสร้างของอำนาจทางสังคม - การเมือง ที่จะบอกว่าใครเป็นผู้ผลิตพื้นที่เวนิซ และผลิตให้เป็นพื้นที่แบบใด เมืองเวนิซถูกสร้างขึ้นเพื่อการอยู่อาศัย การยึดครอง การปกป้องอาณาบริเวณ การประกาศศักดาของศาสนาอำนาจที่ต้องมีการเคารพบูชา ซึ่งนับเป็นปฏิบัติการทางการเมือง และกลายมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว สำหรับผู้มาชมความงามของเมือง และชื่นชมศิลปะของศาสนสถาน

ความสัมพันธ์ทางการผลิตนี้เองเป็นประเด็นที่ Lefebvre (1991, 158) ตั้งใจศึกษา เขากล่าวว่าความสัมพันธ์ทางการผลิตของพื้นที่ทางสังคมสามารถวิเคราะห์ได้จาก

1. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ - สังคม - การเมืองที่เป็นที่มาของอำนาจในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางสังคม

2. การใช้เวลาและการใช้สถานที่ในชีวิตประจำวันของผู้คน ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ของคนที่มาใช้พื้นที่

3. ความหมาย/รหัสที่ผู้คนให้กับพื้นที่

ความหมายของพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องจากผู้มีอำนาจในการสถาปนาความหมายมีหลายกลุ่ม ในหลายสถานการณ์ ความหมายต่อพื้นที่จึงมีทั้งที่เสริมซึ่งกันและกัน และความหมายที่ขัดแย้งกัน ดังเช่นในเรื่องของการนิยามความหมายของครูที่มองว่าพื้นที่กึ่งอสังหาริมทรัพย์เป็นพื้นที่ของการควบคุม เนื่องจากจะเป็นผู้ที่ถูกควบคุมการทำงานจากผู้บริหารและผู้ปกครอง หรือการที่ผู้บริหารมองว่าพื้นที่กึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นพื้นที่ของการใช้อำนาจ ผู้บริหารจึงใช้กึ่งอสังหาริมทรัพย์เป็นเครื่องมือในการควบคุมครู โดยการออกนโยบายต่างๆ เมื่อครูต้องแสดงตัวต่อหน้ากึ่งอสังหาริมทรัพย์ ส่วนครูเมื่อครูนิยามความหมายของว่าเป็นเครื่องมือในการควบคุม ครูก็พยายามจะหาวิธีการต่างๆ ในการต่อรองเพื่อให้รอดพ้นจากการถูกควบคุม

เดิมพื้นที่ถูกมองในฐานะความเป็นจริงที่มีตรรกะมองเห็นได้ด้วยคำอธิบายทางภาษาคณิตศาสตร์ เพื่อหาขนาดและปริมาณของพื้นที่ พื้นที่ทุกตารางกิโลเมตรไม่ว่าจะเป็นป่า สวนสาธารณะ ทะเล เป็นการมองพื้นที่ในทัศนะของนักภูมิศาสตร์ ฐิรวุฒิ เสนาคำ (2549) ได้ชี้ให้เห็นในประเด็นนี้ว่าพื้นที่ต่างๆ เป็นเพียงแค่ “พื้นที่ทางกายภาพ” หรือ “พื้นที่สัมบูรณ์” ซึ่งพื้นที่ถูกมองเป็นวัตถุหนึ่งในฐานะที่เป็นสิ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะมีความเป็นหนึ่งเดียวและเป็นสิ่งว่าง

สำหรับบรรจูลึ้งอื่น ในสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามองพื้นที่ทางกายภาพแยกเป็นส่วนๆ แยกขาดกัน ไม่มีความต่อเนื่องพื้นที่ทางกายภาพนั้นบรรจูลึ้งความเป็นสังคมของตนเองได้อย่างลงตัว

การมองพื้นที่แบบเดิมนั้นไม่สามารถอธิบายพื้นที่บางส่วนที่เหลื้อซ้อนกันอยู่ด้วยการเคลื่อนย้ายไปมาของคน พื้นที่จึงไม่ได้เป็นเพียงวัตถุที่ว่างเปล่าและหยุดนิ่ง เพื่อรองรับปรากฏการณ์ทางสังคมอีกต่อไป แต่กลับเป็นตัวกำหนดและมีปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางสังคมในตัวเอง ในทัศนะของ Lefebvre (1991) มองว่าพื้นที่คือสิ่งที่ถูกผลิตเสมือนเป็นเครื่องมือของความคิดและการกระทำ พื้นที่จึงอยู่ในฐานะที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมที่บรรจูลึ้งไปด้วยความหมาย ซึ่งความหมายของการผลิตพื้นที่คือ การควบคุมหรือการครอบงำทางอำนาจการศึกษาเรื่องพื้นที่จึงเป็นการนำพื้นที่ทางกายภาพที่ไร้ความหมายในตัวเอง ติความผ่านพื้นที่ทางความคิดในรูปแบบของความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งสองพื้นที่จะสลับสับเปลี่ยนการถูกเป็นเครื่องมือทางสังคมตลอดเวลา สนามที่ถูกใช้ในการเข้าไปสัมพันธ์ช่วงชิงความหมายผ่านความสัมพันธ์เชิงอำนาจคือ “พื้นที่ทางสังคม” การมองพื้นที่จึงจำเป็นต้องมองเชื่อมโยงกันทั้งสามพื้นที่อย่างแยกขาดกันไม่ได้ ด้วยพื้นที่เป็นความหลากหลายในตัวเองแปรเปลี่ยนไปได้อย่างไม่หยุดนิ่ง ด้วยเงื่อนไขจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สร้างความหมายให้กับพื้นที่ในแต่ละกลุ่มคนเพื่อแสดงความเป็นเจ้าของพื้นที่นำไปสู่การใช้ประโยชน์พื้นที่นั้นๆ

คนเราจึงต้องสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่ตลอดเวลา แต่เราไม่ได้รู้สึกหรืออยากตั้งคำถามกับพื้นที่เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างกลายเป็นชีวิตประจำวันที่เราใช้ประโยชน์อยู่ทุกเมื่อเชื้อวัน ทั้งๆ ที่พื้นที่ทุกตารางเต็มไปด้วความรู้และอำนาจที่แฝงอยู่ในรูปของการจัดระบบพื้นที่ที่เราดำรงอยู่ได้อย่างครบถ้วน ในที่นี้ Foucault (อภิญญา เฟืองฟูสกุล 2543) มองพื้นที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบต่างๆ ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ พื้นที่จึงมีความสัมพันธ์กับการใช้อำนาจซึ่งยังสัมพันธ์กับความรู้ เช่นเดียวกันพื้นที่ในทัศนะดังกล่าวจึงไม่ใช่พื้นที่ทางกายภาพ แต่เป็นพื้นที่ของการช่วงชิงอำนาจผ่านกระบวนการในการกำหนดกฎเกณฑ์ของพื้นที่ ซึ่งคอยควบคุมคนในสังคมที่ดำรงอยู่ในพื้นที่ นอกจากนี้พื้นที่ยังมีภาคปฏิบัติกรของความรู้กำหนดให้มีสถาบันที่ทำหน้าที่ในการดูแลการใช้อำนาจในพื้นที่ต่างๆ ให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ผ่านเจ้าหน้าที่ของสถาบัน เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ครู แพทย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สร้างความเข้มงวดในการควบคุมคนในพื้นที่ Foucault ยังได้สนับสนุนให้เห็นว่าพื้นที่ไม่ใช่เรื่องที่หยุดนิ่งหรือเป็นเรื่องที่เป็นไปตามธรรมชาติ แต่พื้นที่จะมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับการช่วงชิงในการสร้างกฎเกณฑ์ของพื้นที่เป็นสำคัญ เช่น บ้านถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ส่วนตัวของเจ้าบ้าน บ้านที่ประกอบไปด้วยห้องต่างๆ ซึ่งทำให้แขกที่มามีบ้านถูกกำหนดบทบาทและตำแหน่งแห่งที่ในบ้านไม่ให้ละเมิดพื้นที่ส่วนตัวในบ้าน แขกจึงสามารถอยู่ในบ้านได้เฉพาะบางพื้นที่ที่ถูกจัดวางไว้ให้เท่านั้น

พื้นที่ทางสังคมมีปฏิบัติการของพื้นที่ทำให้มองเห็นการก่อรูปทางสังคมของพื้นที่จากการผลิตและการผลิตซ้ำของพื้นที่ที่นำไปสู่การสร้างและเชื่อมโยงความหมายของพื้นที่ทางสังคม และความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นความปกติและความเคยชินของคนในพื้นที่ คนจึงไม่รู้สึกรู้ว่าตนถูกบังคับและยินดียอมรับปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของพื้นที่ที่ตนดำรงอยู่ เมื่อกล่าวถึงความหมายของพื้นที่ทางสังคมข้อสังเกตหนึ่งคือ ในสังคมนั้นมีวัตถุสิ่งเดียวกันแต่มีความหมายได้หลายอย่างเช่น เหล้าในความหมายของนักดื่มต่างจากเหล้าในความหมายของนักวิชาการสาธารณสุข ซึ่งเป็นการให้ความหมายจากมุมมองความรู้ในฐานะการดูแลสุขภาพและพยายามผลักดันรณรงค์ให้คนในสังคมไม่ดื่มเหล้า และรัฐควรที่จะเลิกผลิตเหล้า พื้นที่ที่ขายเหล้าในสายตาของนักวิชาการจึงเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อความรุนแรง เหล้านี้เป็นภาพตัวแทนที่สร้างขึ้นส่งผลให้พื้นที่เกิดความหมายต่างๆ หลากหลาย แต่คอเหล้ากลับมองเหล้าเป็นเครื่องคลายเครียด และพื้นที่ดื่มเหล้าเป็นพื้นที่แห่งความสุขในการพบปะสังสรรค์ พื้นที่ในฐานะที่เป็นตัวแทนของคอเหล้าจึงเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ของนักวิชาการสาธารณสุข

พื้นที่กายภาพมีความสำคัญกับการดำรงชีวิต ด้วยผืนดินผืนน้ำและผืนฟ้ามีความสำคัญต่อการตั้งถิ่นฐาน ปลูกสร้างบ้านเรือน ทำมาหากิน และอื่นๆ ของมนุษย์ ซึ่งหากมองพื้นที่ที่เป็นเพียงวัตถุหนึ่งก็ดูไม่ได้เป็นปัญหา แต่ด้วยสังคมเป็นการก่อเกิดจากระบวนการทางวัฒนธรรม สิ่งต่างๆ ที่ดำรงอยู่ในโลกจึงไม่ได้มีความหมายในตัวเอง แต่ถูกกำหนดขึ้นด้วยเงื่อนไขทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น พื้นที่ในทัศนะของ ชงชัย วินิจจะกุล (2530) จึงเป็น “สัญลักษณ์กำกับ” ซึ่งอธิบายได้ว่าแม้พื้นที่ทุกตารางนิ้วนั้นบรรจุด้วยความหมายมากมาย ซึ่งความหมายต่างๆ นั้นไม่ได้เลื่อนลอยไร้ทิศทาง แต่กลับถูกกำหนดทิศทางด้วยการสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ ก่อให้ความหมายนั้นมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยอมรับ ด้วยความหมายและนัยที่หลากหลาย บนเงื่อนไขทั้งที่สอดคล้องและขัดแย้งความหมายจึงผันแปรไปตามผู้แสดงตัวตนทางความคิดและพฤติกรรมในฐานะที่เป็นเจ้าของพื้นที่ พื้นที่ในทางกายภาพจึงแยกออกจากกันด้วยพรมแดนที่ครอบงำครอบอยู่เหนือพื้นที่ทางสังคมนำไปสู่การสร้างความเป็นหนึ่งเดียวด้วยกิจกรรม ภาษา วัฒนธรรมความรู้ พิธีกรรมการเมือง ตัวตน

จากการศึกษาของสิริพร สมบูรณ์บุรณะ (2546) ได้อธิบายให้เห็นมุมมองการรับเอาความหมายพื้นที่แบบรัฐมาอธิบายความสัมพันธ์ของคนบนพื้นที่ทางสังคม ซึ่งเป็นอำนาจที่นำไปสู่การสร้างตัวตนผ่านแผนที่ ทั้งนี้แต่เดิมนั้นการให้ความหมายของดินแดนเกิดจากระบบความเชื่อซึ่งไม่ได้ขีดเส้นแบ่งเขตแยกชัด แต่ความหมายของพื้นที่แบบใหม่ที่กระทำโดยอำนาจรัฐนั้นได้เปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ทางสังคมของคน การช่วงชิงความหมายแบบใหม่ของรัฐผ่านการสร้างแผนที่ โดยการอ้างเงื่อนไขความต้องการแบ่งแยกอาณาเขตการปกครองที่

ชัดเจนในการเข้าใช้ทรัพยากร แต่ความกำกวมของพื้นที่ที่ถูกเขียนด้วย “เส้นหมึก” นั้นได้แยกมนุษย์ออกจากกัน ในฐานะที่เป็น “คนไทยพลัดถิ่น” ที่ดำรงอยู่ในพม่าบริเวณเส้นพรมแดนไทยที่จังหวัดระนอง กลุ่มคนเหล่านี้ถูกผลักไสความเป็นพ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย ออกจากกัน ให้กลายเป็นคนอื่นด้วยกฎเกณฑ์เรื่องพรมแดนและกีดกันสิทธิในการใช้ตัวตนบนพื้นที่ซึ่งเดิมเคยถูกใช้ประโยชน์ในความหมายเดิม ซึ่งคนไทยพลัดถิ่นนั้นต้องพยายามสร้างตัวตนให้รัฐไทยได้มองเห็นความสำคัญด้วยการพยายามมีส่วนร่วมทางการเมืองในไทย การพูดและการเขียนภาษาไทยได้อย่างชำนาญ และไม่ยอมเรียนรู้ภาษาพม่า ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของพม่า เป็นปฏิบัติการทางสังคมของคนไทยพลัดถิ่นในการพยายามสร้างตัวตนความเป็นไทย ด้วยการช่วงชิงความหมายผ่านการดำรงตัวตนของความเป็นไทยได้อย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่การได้รับการยอมรับในการเข้ามาอยู่บนพื้นที่ทางสังคมในประเทศไทยโดยไม่ถูกจำกัดสิทธิทางกฎหมายเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป

เช่นเดียวกันกับที่ จีรวุฒิ เสนาคำ (2549) ได้อธิบายให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องพื้นที่ได้ทำให้มองเห็นปัญหาในระดับความเป็นรัฐนั้น การกำหนดแบ่งสันปันส่วนดินแดน ทรัพยากร คน และอื่นๆ เป็นการช่วงชิงการให้ความหมายให้กับพื้นที่ทางกายภาพ นำไปสู่การคลี่คลายการลดทอนความคิดว่าด้วยอคติทางชาติพันธุ์ ดังเช่นกรณีคนไทยพลัดถิ่นในการศึกษาของสิริพร ด้วยพรมแดนนั้นเป็นสิ่งที่ถูกสร้างมาทีหลัง หากเส้นพรมแดนสามารถที่จะลบออกได้จริงก็จะทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ในความเป็นเครือญาติที่ไม่ได้ใช้เส้นพรมแดนมาอธิบายความสัมพันธ์ทางสังคมของคนที่อยู่คนละฝั่งเส้นพรมแดนกัน ซึ่งจีรวุฒิได้อธิบายต่อด้วยมุมมองของสังคมที่เข้าสู่โลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการย้ายถ่ายเททางวัฒนธรรมผ่านการเคลื่อนของคนข้ามพรมแดนกันไปมานั้น การดำรงชีวิตและตัวตนของคนในสังคมนั้นไม่ได้มีความเป็นหนึ่งเดียวอีกต่อไป การข้ามไปมาทางวัฒนธรรมทำให้เกิดการทิ้งร่องรอยทางวัฒนธรรมนั้นไว้ คนไทยในพม่าหรือพม่าที่อยู่ในไทยต่างก็ซึมซับวัฒนธรรมเหล่านั้นไปประกอบติดอยู่กับตัวตนของตนเอง

จะเห็นว่าพื้นที่ทางกายภาพนั้นแม้จะเป็นเพียงวัตถุหนึ่งทางสังคมแต่พื้นที่ทางกายภาพเป็นแหล่งรวมไปด้วยการสร้างความหมายที่ช่วงชิงบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อยึดครองการเป็นเจ้าของพื้นที่ “คน” จึงเป็นส่วนสำคัญที่เข้าไปสัมพันธ์กันในการสร้างความหมายให้กับพื้นที่ พื้นที่ทางสังคมจึงเป็นแหล่งรวมไปด้วยความหมายที่ถูกสร้างซ้อนทับกันไปมาอย่างมากมายด้วยเงื่อนไขต่างๆ ผ่านกาลเวลาและกลุ่มคนหรือสถาบันทางสังคมที่เข้าร่วมกันเสวนาในการช่วงชิงความหมายให้กับตัวตนเพื่อนำไปสู่ปฏิบัติการทางสังคมในการเข้าใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงอยู่บนพื้นที่นั้นๆ ดังเช่นการที่ครูมองว่ากล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุม ครูจึงมักจะต้องจัดระเบียบร่างกายของตนเองให้ดูเรียบร้อยก่อนที่จะทำการสอน เพื่อให้ผู้บริหารและ

ผู้ปกครองมองว่าครูเป็นบุคคลที่มีความตั้งใจในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ครูสามารถดำรงตนบนพื้นที่นั้นได้

จากการศึกษาของปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2541) เรื่องวาทกรรมชาวเขา ได้อธิบายให้เห็นว่าพื้นที่ “ป่า” และ “ความเป็นชาวเขา” นั้น ปีนแก้วมองว่าเป็นการถูกอำนาจรัฐสร้างความหมายในแนวคิด โดยป่าถูกนำไปวางตรงข้ามกับเมือง ป่าจึงเป็นส่วนสร้างให้ชาวเขาเป็นความดิบเถื่อนหรือล้าหลัง หรือป่าถูกใช้เป็นส่วนกำลังของผู้ก่อการร้าย พวกปลุกผี และพวกตัดไม้ทำลายป่า ชาวเขานอกจากจะมีความเป็นคนป่าคนเถื่อน ยังเป็นพวกบั่นทอนความมั่นคงของชาติเป็นพวกค้ายาเสพติด เป็นพวกทำลายสิ่งแวดล้อม ท้ายที่สุดชาวเขาถูกแปลงร่างกลายเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว ชาวเขาและป่าซัดสาดด้วยการเข้ามาสร้างความหมายใหม่ทั้งจากรัฐและนายทุน เกิดการพยายามสร้างความหมายของพื้นที่เสียใหม่ ให้สอดคล้องกับข้ออ้างการเข้ามาใช้ประโยชน์บนพื้นที่ จึงเห็นได้ว่าป่าผืนดินผืนเดิมที่เคยถูกนำมาคิดกันเบียดขับกลับถูกสร้างใหม่ในความหมายที่ต่างกรรมต่างวาระ ป่ากับชาวเขาถูกสร้างความหมายสดใหม่อยู่เสมอ

การศึกษาของขจรจบ กุสุมาวดี (2542) ได้ย้ำให้เห็นว่าอำนาจในการสร้างความหมายให้กับพื้นที่ของรัฐนั้นเป็นการเบียดขับคนที่ไม่สามารถนิยามตัวตนอย่างสัมพันธ์กับพื้นที่ เพื่อช่วงชิงและต่อรองในการดำรงอยู่บนพื้นที่ทางสังคม ซึ่งขจรจบได้อธิบายด้วยปรากฏการณ์การจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถูกสร้างให้เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ในความหมายแบบรัฐคือเป็นแหล่งความทรงจำ ความศักดิ์สิทธิ์ และความ เป็นชาติ ต้องอนุรักษ์เพื่อดำรงประวัติศาสตร์ชาติไว้ นำไปสู่ความชอบธรรมในการจัดการทั้งพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางสังคมให้อยู่ในความควบคุม และการจัดวางความสัมพันธ์ทางสังคมต่อพื้นที่แบบใหม่ให้สอดคล้องกับความหมายใหม่ที่สร้างให้กับพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านนั้นไม่มีตัวตนบนพื้นที่ทางสังคม

แต่ชาวบ้านนั้นมีการให้ความหมายของพื้นที่ประวัติศาสตร์เป็นเพียงพื้นที่ที่ใช้ทำมาหากินและเป็นที่พักอาศัย การที่ชาวบ้านจะสามารถยังคงดำรงอยู่ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์แบบรัฐได้ จำเป็นต้องสร้างตัวตนและปฏิบัติการทางสังคมขึ้นใหม่ โดยชาวบ้านตีความตัวตนเสียใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความหมายใหม่ของพื้นที่ ด้วยการเป็นมิตรที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว การดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ปรับแต่งภูมิทัศน์ไม่ให้เปลี่ยวร้าง และนำหลวงพ่อมงคลบพิตรมาสร้างความหมายให้กับตัวตนของชาวบ้านในฐานะที่เป็นผู้มีจิตศรัทธาในหลวงพ่อกุศล และให้ความหมายกับพื้นที่ในฐานะที่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในแบบชาวบ้าน โดยอ้างให้เห็นว่าหลวงพ่อกุศลไม่ได้ปิดกั้นในการทำมาหากิน ต่างจากนักวิชาการที่มองหลวงพ่อกุศลเป็นเพียงโบราณวัตถุเท่านั้น เห็นได้ว่าการสร้างตัวตนและดำรงอยู่ด้วยตัวตนใหม่ของชาวบ้านเป็นการช่วงชิงเอาความหมายของ

ผู้ดำรงรักษาสัมบัติชาติมากกว่าที่รัฐกำลังทำอยู่ ทำให้ชาวบ้านยังสามารถดำรงอยู่บนพื้นที่นั้นได้

เห็นได้ว่าการศึกษาที่นำแนวคิดพื้นที่ทางสังคมนั้นถูกทำความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน โดยประเด็นปัญหาหลักที่ได้ถูกวิเคราะห์ห้อย่างเป็นนัยสำคัญคือ ความพยายามที่จะไม่ให้สังคมมองเห็นภาพของคนตัวเล็กๆ ที่ถูกทำให้ไร้ตำแหน่งแห่งที่ โดยแนวคิดพื้นที่ทางสังคมถูกนำมาเชื่อมโยงเพื่ออุดรูรั่วที่เกิดจากการแบ่งแยกกีดกันเบียดขับกีดกันคนออกจากกันด้วยการสร้างความหมายให้กับพื้นที่อย่างเข้าข้างตัวเองเป็นที่สุด แม้ว่าพื้นที่ทางความคิดจะตกเป็นเครื่องมือของอำนาจที่เหนือกว่า แต่อำนาจเบื้องล่างเองก็พยายามสร้างความหมายบนพื้นที่ที่เป็นของตนเอง เพื่อโต้แย้งกับการที่กักเอาว่าเป็นเจ้าของพื้นที่ที่เราดำรงอยู่

ทั้งนี้การจัดสร้างแผนที่ที่อ้างเพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์และเพื่อการเข้าถึงทรัพยากร การสร้างความหมายให้พื้นที่ใดๆ ที่ตกหล่นบนเส้นทางการพัฒนาให้ด้อยค่า ดังกรณีพื้นที่ป่าของชาวเขาหรือพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร และอีกประเด็นหนึ่งที่ตั้งอยู่บนความไม่น่าเชื่อที่ว่า การสร้างความหมายให้กับพื้นที่ที่ถูกนำมาจัดการกับความเป็นเพศอย่างเสรีจรรยา เห็นได้จากการนำมุมมองวิธีคิดเรื่องพื้นที่ไปมองความเป็นชายหญิงผ่านพื้นที่การเล่นว่าว จากการศึกษาของ สุริยา สมุทรกุลดี และพัฒนา กิตติอาษา (2546) อธิบายให้เห็นว่าพื้นที่ซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์และการนำเสนอทางวัฒนธรรม จึงเกิดการสร้าง “คติเกี่ยวกับพื้นที่” ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมากำหนดด้วยความเชื่อ คติ ข้อห้าม กฎระเบียบและแนวการปฏิบัติ ซึ่งมองผ่านการเล่นว่าวไทย เป็นการผูกโยงกันของคติเกี่ยวกับพื้นที่ในฐานะที่พื้นที่ทางความคิดว่าด้วยเรื่องเพศ ซึ่งการเล่นว่าวนั้นว่าวจุฬา ในฐานะที่เป็นตัวแทนของเพศชาย ว่าวปักเป้าในฐานะที่เป็นตัวแทนของเพศหญิง และในฐานะที่เป็นเพศสัมพันธ์และความรักผ่านขนารูปร่างและลีลาการเล่นว่าว จะเห็นได้ว่าพื้นที่ว่าวเป็นพื้นที่ที่นำเสนอให้ความสำคัญกับความเป็นชาย ส่วนความเป็นหญิงนั้นผู้ชายจะเป็นผู้เลือกกำหนดตำแหน่งแห่งที่ให้แสดงตัวตน เห็นได้ว่าปรากฏการณ์ความไม่เท่าเทียมเรื่องเพศถูกบรรจุอยู่ในพื้นที่ทางความคิดในรูปแบบของการเล่นว่าว พื้นที่ทางกายภาพที่ผู้หญิงจะสามารถนำตัวคนไปดำรงอยู่ได้ต้องอยู่ในการควบคุมของผู้ชาย จึงแลดูเหมือนว่าผู้หญิงไม่ได้มีที่ทางบนพื้นที่ทางสังคม เนื่องจากผู้หญิงไม่มีอำนาจในการกำหนดการสร้างความหมายให้กับตนเอง

เช่นเดียวกับการศึกษาของ Napat Sirisambhad and Gordon (2547) ที่ได้ทำการศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนัง โดยอธิบายให้มองเห็นอำนาจในการกำหนดการสร้างพื้นที่ทางสังคมของผู้หญิงเช่นกัน เห็นได้จากภาพการทำงานของผู้หญิงบนพื้นที่สาธารณะ ซึ่งงานบางอย่างที่ถูกสร้างให้เข้าใจว่าเป็นงานที่มีเฉพาะผู้ชายที่สามารถทำได้ แต่กลับพบว่าผู้หญิงเป็นผู้ปฏิบัติงานนั้น เช่น ภาพของควาญช้างผู้หญิง หรือภาพการค้าข้าวซึ่งถูกสร้างให้เป็นงานของผู้หญิงเท่านั้น พบว่า กลับมีภาพของผู้ชายที่ร่วมกันค้าข้าวกับผู้หญิง จะเห็นได้ว่านัยชนชั้นทางสังคมถูกนำมา

กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเพศกับการแสดงตัวตนบนพื้นที่สาธารณะ มองว่าชนชั้นล่างที่ปรากฏอยู่ในภาพนั้นสร้างความหมายความใกล้ชิดเรื่องเพศบนพื้นที่ทางสังคม ต่างจากชนชั้นสูงที่แบ่งแยกความเป็นเพศอย่างชัดเจนนำไปสู่รูปแบบความเหมาะสมในการแสดงตัวตนบนพื้นที่ทางสังคม

เห็นได้ว่าการดำรงอยู่ของตัวตนความเป็นหญิงถูกสร้างให้มีวิถีชีวิตความสัมพันธ์ทางสังคมและการดำรงตัวตนอยู่ในพื้นที่ทางสังคมด้วยการถูกขีดกรอบความหมายผ่านนัยการแสดงตัวตนบนพื้นที่ทางสังคม ผู้หญิงจึงไม่มีอำนาจในการสร้างตัวตนและปฏิบัติการทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญ แม้ว่าข้างต้นพื้นที่ทางสังคมของผู้หญิงนั้นแลดูผู้หญิงจะไม่สามารถช่วงชิงเอาความหมายบนพื้นที่ทางสังคมมาเป็นของตนเองได้เลย แต่ในภาพเล็กๆ บนภาพจิตรกรรมฝาผนัง ความอู้อ้อและหญิงต่ำช้าเป็นความเคลื่อนไหวในการพยายามสร้างตัวตนและปฏิบัติการบนพื้นที่ทางสังคม เมื่อก้าวถึงอำนาจในการครอบครองพื้นที่ทางสังคมของผู้หญิง “สถานที่ของผู้หญิง” (Massey 1994) เป็นประเด็นที่กล่าวถึงมากในช่วงศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่งมองว่าบ้านเป็นสถานที่กักกันตัวตนของผู้หญิง โดยการนำความเป็นหญิงที่ต้องทำหน้าที่แม่บ้าน ดูแลสามี เลี้ยงลูก ทำกับข้าวเชื่อมโยงกับความเป็นบ้าน บ้านจึงเป็นความเหมาะสมที่ผู้หญิงสามารถแสดงตัวตนได้เท่านั้น

พื้นที่ทางสังคมจึงมีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ในการต่อสู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของผู้หญิงในช่วงเวลานั้น เงื่อนไขของการพัฒนาการทางเศรษฐกิจได้ถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างความหมายให้กับผู้หญิง จนนำไปสู่การเคลื่อนไหวในการเรียกร้องสิทธิการสามารถออกมาสร้างฐานะทางเศรษฐกิจด้วยตนเองได้ การพยายามช่วงชิงการสร้าง ความหมายใหม่ที่ชัดเจน ได้เป็นการเปิดพื้นที่ใหม่และลดทอนเงื่อนไขของความเป็นหญิงซึ่งเคยถูกสร้างให้เป็นรอง ขีดขอบเขต ขีดจำกัดการเคลื่อนไหว ขีดจำกัดการแสดงตัวตน และอื่นๆ ในการมีความสัมพันธ์กับสังคมบนพื้นที่ทางสังคมตามบริบททางวัฒนธรรม

ความหมายของ “พื้นที่สาธารณะ” ประกอบไปด้วยคำ 2 คำ คือ “พื้นที่” และ “สาธารณะ” คำว่า “พื้นที่” มีความหมาย 2 นัยยะ ในความหมายแรกนั้นเป็นความหมายในแง่ของรูปธรรม ซึ่งหมายถึง อาณาบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง (Area) ที่มีการแบ่งกั้นเขตเอาไว้แน่นอน (Boundary) และอีกความหมายหนึ่งในแง่ของนามธรรม หมายถึง เวทีทางสังคมที่มีการช่วงชิงอำนาจ เช่นพื้นที่ทางวัฒนธรรมในสื่อสารมวลชนส่วนคำว่า “สาธารณะ” หมายถึงส่วนรวม (Public) ซึ่งมักถูกเปรียบเทียบกับคำว่า “ส่วนตัว” (Private) โดยความหมายของสาธารณะนี้อาจขยายออกไปถึงเรื่องผลประโยชน์ของส่วนรวมสำหรับคนหมู่มากที่สอดคล้องหรือขัดกับผลประโยชน์ส่วนตัว (กาญจนา แก้วเทพ 2543, 171-173)

สุธาริน คุณผล (2541) ได้สรุปคุณสมบัติในการจำกัดความพื้นที่สาธารณะว่า คือ ความเปิดกว้างให้เข้าถึงได้สำหรับทุกคน พัฒนาการของพื้นที่สาธารณะนั้นเริ่มขึ้นในยุคสมัยศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นยุคที่สังคมยุโรปยังคงเป็นยุคสมัยสังคมศักดินา จนกระทั่งปลายศตวรรษที่ 17 ถึง 18 กลุ่มชนชั้นกลางเช่น พ่อค้าช่างฝีมือ ชุนนาง ปัญญาชน จึงได้มีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะอันได้แก่ ร้านกาแฟ โรงเหล้า โดยจะทำการพบปะพูดคุยอย่างอิสระและใช้เหตุผลในเรื่องกฎหมาย การเมือง การปกครอง และมีสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์เป็นศูนย์กลาง อีกทั้งยังมีการนำเอาเรื่องราวที่พูดคุยถกเถียงไป นำเสนอต่อชุนนาง กษัตริย์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะแต่เดิม พื้นที่สาธารณะในแง่นี้จึงได้เปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นเวทีให้คนชนชั้นกลางได้แสดงตัวในฐานะพลเมืองภายหลังพื้นที่สาธารณะได้ปรับเปลี่ยนไปเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมในยุคสมัยต่าง ๆ เช่นการกลายเป็นพื้นที่สำหรับฟังดนตรี เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ย่ำแย่ของคนในเมืองจากระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม และยังรวมไปถึงความมีชีวิตชีวา ชีวิตกลุ่มของคนในเมืองที่สายสัมพันธ์ขาดหายไป พื้นที่สาธารณะจึงเป็นแนวคิดที่จะช่วยให้เกิดกิจกรรมขึ้นเรื่อยมา อาทิเช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคม กิจกรรมสำหรับเด็ก ที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในปัจจุบัน (กาญจนา แก้วเทพ 2543, 173-178)

สำหรับการเกิดขึ้นของสื่อกับ “พื้นที่สาธารณะ” สามารถพิจารณาแบ่งได้เป็น 3 สมัย ดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ 2543, 183-185)

1. ยุคแรก ประเภทของการสื่อสารและสื่อหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่เอื้อต่อการเกิด Communication Rationality ตามแนวคิดของ Habermas แต่เมื่อหนังสือพิมพ์เปลี่ยนไปเป็นเชิงธุรกิจและสนใจที่จะขายผู้อ่านให้แก่โฆษณามากกว่า หนังสือพิมพ์ก็เริ่มห่างหายจากภารกิจดังกล่าว

2. ยุคที่สอง ยุคของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุและโทรทัศน์นั้นได้เข้ามาทำหน้าที่สร้างพื้นที่สาธารณะได้น้อยมาก เนื่องมาจากรูปแบบการใช้สื่อวิทยุและโทรทัศน์เป็นสื่อที่ใช้อยู่ในบ้านแบบส่วนตัว/เป็นครอบครัว (Domestic Media) และแม้ว่าจะเป็นสื่อที่มีความเร็วกว่าหนังสือพิมพ์แต่ก็มีลักษณะแตกแยก ประเด็นต่าง ๆ เข้ามาสู่ความสนใจแล้วก็ถอยห่างออกไปอย่างรวดเร็วนอกจากนั้นการเปิดตัวของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ก็ยังค่อนข้างเน้นหนักไปทางเป็นสื่อเพื่อความบันเทิงมากกว่าการถกเถียงทางการเมือง

3. ยุคที่สาม หรือยุคปัจจุบัน เป็นยุคของการสื่อสารเสมือนจริง (Virtual Communication) โดยมีสื่อคอมพิวเตอร์เข้ามาเป็นสื่อกลาง ในด้านหนึ่ง การสื่อสารแบบเสมือนจริงนี้จะป็นรูปแบบการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face Communication) ขึ้นมาใหม่ เพราะผู้ส่งสารและผู้รับสารจะสนทนาพูดคุยกันได้แบบตัวต่อตัว (เช่น การ Chat ใน

ห้องสนทนาของคอมพิวเตอร์) ข้อที่แตกต่างไปจากการสื่อสารแบบเผชิญหน้าอย่างเดิมก็คือ การเผชิญหน้านั้นเป็นการเผชิญกันในโลกของคอมพิวเตอร์ (Cyberspace) ไม่ใช่โลกของกายภาพ

สำหรับข้อที่แตกต่างอย่างมากระหว่างการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ (Computer Mediated Communication – CMC) กับการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ก็คือ การสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์นั้นเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ในขณะที่หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์จะเป็นการสื่อสารทางเดียว นอกจากนี้ โดยเปรียบเทียบแล้ว ผู้ที่จะเข้ามาใช้สื่อคอมพิวเตอร์นั้นจะต้องมีส่วนร่วมอย่างเอาการเอางาน (Active Participation) มากกว่าการเข้ามาใช้สื่อมวลชน ตัวอย่างง่าย ๆ ก็เช่น ผู้ชมทางบ้านอาจจะนอนหลับอยู่หน้าจอโทรทัศน์ที่เปิดอยู่ แต่กับหน้าจอคอมพิวเตอร์ ผู้ใช้จะต้องคลิกเมาส์อยู่ตลอดเวลา คุณลักษณะเรื่องการสื่อสารแบบสองทางและการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของผู้ใช้สารเอื้ออำนวยต่อการสร้างอินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมต่อไปยังข้อมูลอื่นๆ/ผู้ใช้อื่นๆ (Hypertext) ก็ยิ่งทำให้ขอบเขตของการสร้างพื้นที่สาธารณะนั้นสามารถขยายได้อย่างกว้างขวางโดยไร้ข้อจำกัดด้านกายภาพ

การสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ทำให้พื้นที่สาธารณะที่เกิดขึ้นในชุมชนออนไลน์หรือสังคมนไซเบอร์สเปซ (The Public Sphere in Cyberspace) ได้กลายเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (electronic marketplace) ประชาชนสามารถท่องไปยังเว็บต่าง ๆ ได้ ซึ่งทำให้เกิดการตีความหมายใหม่ตามแนวคิดของ Habermas คือสื่อใหม่ถูกมองว่าทำให้พื้นที่ส่วนบุคคล (Sphere of Private People) มาเป็นพื้นที่สาธารณะ โดยมีประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่การนำเสนอความเสมอภาคระหว่างสมาชิก ซึ่งรวมถึงการถกเถียงโดยอาศัยประสบการณ์ส่วนบุคคลในการใช้หรือเริ่มจากการตีความข้อมูลที่ได้นำเสนอผ่านระบบสื่อ (มนทกานต์ ตปนียางกูร 2545, 24)

Jurgen Habermas ผู้ริเริ่มเกี่ยวกับมณฑลสาธารณะเน้นการศึกษาวิเคราะห์สังคมโดยใช้เกณฑ์ “ความมีเหตุมีผล” (Rationalization) และ “ความมีเหตุมีผลในการสื่อสาร” (Communicative Action) Habermas อธิบายว่า ด้วยความมีเหตุมีผลในการสื่อสารนี้จะทำให้ “ความเป็นตัวตน” (Selfhood) ทั้งระดับปัจเจกและระดับสังคมเกิดขึ้นได้ เพราะคนที่ต้องการเสรีภาพนั้นต้องเป็นคนที่ตระหนักในความเป็นตัวของตัวเองเสียก่อน (บุญญาภรณ์ วาณิชยชาติ 2544, 15)

ลักษณะดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นการปฏิวัติรูปแบบของการสื่อสารซึ่งเดิมบุคคลหนึ่ง ที่ติดต่อสัมพันธ์กันย่อมมีตัวตน (Identity) ของตนเอง โดยการแสดงออกทางสีหน้า แววตา ลักษณะท่าทาง ทำให้บุคคลที่แสดงความคิดเห็นนั้น ๆ ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นของตนเอง แต่การ สื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์จะไม่มีปรากฏการณ์เช่นนั้น ผู้สื่อสารไม่จำเป็นต้องพบหน้าค่าตากัน จึงทำ ให้มีอิสระอย่างสูงในการแสดงตัวตนของตนได้อย่างเต็มที่ผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ต ดังเช่นโคอาร์ ออนไลน์ที่มีการเปิดพื้นที่ให้บุคคลสามารถเข้าไปแสดงตัวตนของตนตามที่ต้องการ แม้กระทั่ง เรื่องราวส่วนตัวที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ในโลกของความเป็นจริง แต่ในโลกของสื่อออนไลน์นี้ บุคคลสามารถแสดงความเป็นตัวตนออกมาได้อย่างอิสระ เพราะมีความรู้สึกถึงความเป็นส่วนตัวใน ขณะที่กำลังเขียนบันทึกแต่ในขณะเดียวกันสามารถที่จะนำเรื่องราวที่บันทึกเปิดเผยให้กับ สาธารณชนรับรู้ด้วยความสามารถในการเข้าถึงผ่านทาง การสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์นั่นเอง

เช่นเดียวกันกับในเรื่องของการจ้องมองภาพการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งหมายความว่าบุคคลใด ก็ตามที่มี password ของโรงเรียนก็จะสามารถเข้าไปดูพฤติกรรมของบุตรหลานของตนหรือการ จัดการเรียน การสอนของครูได้ซึ่งเหมือนกับการเปิดพื้นที่ภายในห้องเรียนของโรงเรียนให้ บุคคลภายนอกได้รู้ ทำให้ครูหรือนักเรียนเกิดความรู้สึกเปลี่ยนแปลงไปจากการจัดการเรียนการ สอนแบบเดิมๆ ที่บุคคลภายนอกไม่สามารถก้าวเข้าสู่พื้นที่ในห้องเรียนได้ ซึ่งจากเดิมนั้นห้องเรียน เป็นพื้นที่ส่วนตัวทำให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะไปทันที

แนวคิดเรื่องพื้นที่ที่สาม (Third Space)

แนวความคิดเรื่องพื้นที่ที่สามนี้ เป็นแนวความคิดที่อยู่ในทฤษฎีการศึกษาทาง สังคมวิทยา มานุษยวิทยา เรื่องพื้นที่ แนวความคิดเรื่องพื้นที่นี้เป็นที่สนใจศึกษากันมากในกระแส ความคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) โดยพื้นฐานดั้งเดิมความคิดเรื่องพื้นที่ไม่ได้ถูกเปิดโดย การศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ หากเริ่มต้นโดยสายวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะวิชาเรขาคณิต ที่ใช้ ศึกษาพื้นที่เชิงกายภาพในแง่มุมของความจริงเชิงประจักษ์ที่สามารถวัดความกว้างความยาวได้วัด ปริมาตรได้โดยอาศัยทฤษฎีทางคณิตศาสตร์ พื้นที่ในนัยยะเหล่านั้นคือความว่างเปล่า เป็นสิ่ง บริสุทธิ์ที่ปลอดจากคุณค่า ปราศจากการกระทำโดยอำนาจและการเมืองใดๆ การศึกษาเรื่องพื้นที่ใน เชิงสังคมศาสตร์ในระยะแรกๆ อาจเน้นไปที่แขนงวิชาภูมิศาสตร์ ซึ่งมีหลายสายที่สนใจถึงวิธีคิด ของคนที่มิต่อพื้นที่ เช่น การศึกษาในแนวภูมิศาสตร์พฤติกรรมนิยม (Behavioural Geography)

กระนั้นก็ตามการศึกษาในแนวนี้นี้ก็ยังมีรากฐานมาจากประจักษ์นิยม (Epicurism) ซึ่งนิยามพฤติกรรมการใช้พื้นที่จากมุมมองการเลือกที่เป็นเหตุเป็นผล ทำให้ละเลยมิติของอำนาจ หรือโลกภายนอกที่ส่งผลต่อการรับรู้ของมนุษย์นักภูมิศาสตร์ที่ได้อิทธิพลจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ จึงเห็นว่าจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องพื้นที่ นักคิดและทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) จึงมองว่าพื้นที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมที่ประจุไปด้วยความหมาย (Coded Space) พื้นที่ทางกายภาพต่างๆ ไม่ได้เป็นเพียงวัตถุที่มีไว้ให้มนุษย์เข้าไปจัดการเท่านั้น หากการเข้าไปใช้พื้นที่ของมนุษย์ยังสะท้อนความหมาย นัยยะ การจัดระเบียบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับคนอื่นอีกด้วย นักสังคมศาสตร์จึงให้ความสนใจศึกษาพื้นที่ในแง่มุมต่างๆ เพื่อนำมาใช้อธิบายสังคมวัฒนธรรมมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาพื้นที่ในมิติที่สัมพันธ์กับอุดมการณ์ เช่น ลัทธิมาร์กซ์ (Marxist) พื้นที่ในมิติที่สัมพันธ์กับอำนาจ เป็นต้น

เมื่อการศึกษาเรื่องพื้นที่ในเชิงสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาได้ขยายประเด็นขึ้นเรื่อยๆ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อทบทวนดูแล้วนักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาพบว่า แนวคิดทฤษฎีเรื่องพื้นที่ที่นำมาใช้กันนั้นยังคงอยู่ในกรอบคิดแบบแบ่งขั้วตรงข้าม (Binary Opposition) เช่น ทำให้อำนาจเป็นพื้นที่ตรงข้ามกับการต่อต้าน เป็นต้น ทำให้ผู้ศึกษาเฝ้าศึกษาแต่การต่อต้านชนิดที่เป็น การปฏิเสธอำนาจอย่างสิ้นเชิง ทำให้ละเลยประเด็นอื่นๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ที่นอกเหนือจากเรื่องของ การต่อต้านนั้น นักสังคมวิทยามานุษยวิทยาจึงพยายามพัฒนาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพื้นที่เพื่อให้สามารถครอบคลุมและอธิบายพื้นที่ในสังคมมนุษย์ได้อย่างเข้าใจลึกซึ้งมากที่สุด มโนทัศน์เรื่องพื้นที่ที่สามจึงเกิดขึ้นเพื่อปฏิเสธที่จะอธิบายพื้นที่ในแง่มุมใด ๆ ที่ตายตัว พื้นที่ในมโนทัศน์นี้จึงเป็นพื้นที่แห่งการศึกษาที่ไม่จำเป็นต้องหลุดพ้นไปจากอำนาจและการถูกกดขี่ หากเป็นการศึกษาพื้นที่ในมิติที่หลากหลาย เช่น เป็นพื้นที่ที่ปัจเจกหรือกลุ่มคนสามารถประดิษฐ์คิดค้นรูปแบบใหม่ๆ ในการสร้างความหมายให้ตัวเอง ด้วยวิธีที่ย้ายถ่ายพื้นที่ (Dislocation) ได้ไม่สิ้นสุด การต่อต้านอาจไม่ได้หมายถึงการโค่นอำนาจเก่าหรือแสดงออกซึ่งความเป็นปฏิปักษ์อย่างชัดเจน แต่อยู่ที่การเปิดโอกาสให้ปัจเจกนิยามอัตลักษณ์ใหม่ๆ ขึ้นมาโดยไม่จำกัด การสร้างอัตลักษณ์ผสมผสาน (Hybrid Identity) หรืออธิบายลักษณะความสัมพันธ์ในพื้นที่นั้นๆ ได้อย่างไม่จำกัด ไม่สร้างเส้นกั้นระหว่างพื้นที่หากสะท้อนให้เห็นการกระโดดไปกระโดดมาระหว่างพื้นที่ในระดับต่างๆ เช่น งานศึกษาของ สตีฟ ไพล์ (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล 2542) ที่ศึกษาเรื่องการรวมกลุ่มกันต่อสู้ของผู้หญิงอัลลีเรียในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองที่อาศัยสถานการณ์เฉพาะพลิกสร้าง ความหมายและอัตลักษณ์ในการแต่งกาย การเลือกใช้และไม่ใช้ผ้าคลุมหน้าในการต่อสู้กับอำนาจของฝรั่งเศสและอำนาจของผู้ชายมุสลิม เป็นต้น

เช่นเดียวกับพื้นที่กล่องวงจรปิดของโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ถูกนิยามขึ้นมาว่าเป็นพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ของกล่องวงจรปิดนั้นไม่สามารถวัดความกว้างความยาวได้ เหมือนพื้นที่ทางกายภาพต่างๆ ไป พื้นที่ทางกายภาพต่างๆ ไปนั่นคือความว่างเปล่า เป็นสิ่งบริสุทธิ์ที่ปลอดจากคุณค่า ปราศจากการกระทำโดยอำนาจและการเมืองใดๆ แต่ในพื้นที่ที่สามนี้เป็นพื้นที่ที่มีอำนาจมีการกระทำในพื้นที่นั้น พื้นที่ของกล่องวงจรปิดนั้นมีทั้งอำนาจและปฏิบัติการต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องพื้นที่นั้นทำให้เห็นว่าความหมายของพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องจากผู้มีอำนาจในการสถาปนาความหมายมีหลายกลุ่ม ในหลายสถานการณ์ ความหมายต่อพื้นที่จึงมีทั้งที่เสริมซึ่งกันและกัน และความหมายที่ขัดแย้งกัน ซึ่งพื้นที่นั้นเป็นแหล่งรวมไปด้วยการสร้างความหมายเพื่อช่วงชิงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ในเรื่องของพื้นที่กล่องวงจรปิดที่มีบุคคลหลายกลุ่มช่วงชิงการให้ความหมาย เช่น การที่ผู้บริหารมองว่าพื้นที่กล่องวงจรปิดนั้นเป็นพื้นที่แห่งการใช้อำนาจซึ่งสามารถที่จะควบคุมการทำงานของครูได้ผ่านทางกล่องวงจรปิด ทำให้กล่องวงจรปิดเป็นเครื่องมือของผู้บริหารที่นำมาใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของครู การที่ผู้ปกครองมองว่าพื้นที่ของกล่องวงจรปิดเป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ในการดูแลจัดการสอนของครู และสามารถดูพฤติกรรมในห้องเรียนของบุตรหลานได้ทำให้ผู้ปกครองส่วนใหญ่สนใจที่จะนำบุตรหลานเข้ามาเรียนเพิ่มมากขึ้นเพราะมองว่าในพื้นที่ของกล่องวงจรปิดนั้นนอกเหนือจากจะสามารถดูการสอนของครูแล้ว ยังทำให้เกิดความรู้สึกว่าในพื้นที่ของกล่องวงจรปิดนั้นทำให้ผู้ปกครองสามารถใกล้ชิดกับบุตรหลานได้มากขึ้น ส่วนการให้ความหมายพื้นที่กล่องวงจรปิดของครูนั้นบางส่วนอาจจะให้ความหมายว่าพื้นที่ของกล่องวงจรปิดนั้นเป็นพื้นที่ของการถูกควบคุม ซึ่งเมื่อครูได้ให้ความหมายไว้อย่างนั้นครูก็จะแสดงพฤติกรรมที่ดีต่อหน้ากล่องวงจรปิดเพื่อต้องการให้ผู้บริหารและผู้ปกครองพึงพอใจซึ่งจะส่งผลต่อการเลื่อนขั้น เลื่อนเงินเดือน ส่วนการให้ความหมายของนักเรียนที่มีต่อกล่องวงจรปิดนั้นบางส่วนก็จะมองว่าเป็นพื้นที่ที่ถูกควบคุมโดยผู้ปกครองก็จะแสดงพฤติกรรมต่อหน้ากล่องด้วยการตั้งใจเรียน บางส่วนก็จะมองว่าเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยเพราะมีความรู้สึกที่ผู้ปกครองจ้องมองอยู่ตลอดเวลาทำให้แสดงพฤติกรรมไม่สนใจในการเรียน เล่น ชวนเพื่อนคุย เป็นต้น เพราะทราบว่าการไม่กล้าทำโทษต่อหน้ากล่องวงจรปิด

แนวคิดเรื่องการต่อรอง

แนวคิดการต่อรองผู้วิจัยให้ความสำคัญกับ “ปฏิบัติการประจำวัน” ของ de Certeau (1985) และการต่อต้านจัดขึ้นของ Scott (1985) คำว่า “ปฏิบัติการ” ที่แปลมาจากภาษาอังกฤษ คำว่า “Practice” ซึ่งดูราวกับไม่ค่อยสื่อความหมายเท่าใดนัก ให้ความสำคัญเชิงทฤษฎีของมโนทัศน์นี้มีหลายประการ กล่าวคือ Practice จะเน้นการกระทำในชีวิตประจำวัน ที่ดูเหมือนไม่ค่อยมีความสลักสำคัญ ก่อนหน้านั้นนักสังคมวิทยาจะให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่โดดเด่น พฤติกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือพฤติกรรมทางวัฒนธรรม เช่น พิธีกรรมทางศาสนา หรืออาจเป็นพฤติกรรมที่หนีไปจากภาวะปกติของสังคม เช่น การฆ่าตัวตาย เป็นต้น พฤติกรรมเล็กๆ น้อยๆ เริ่มได้รับความสนใจเมื่อแนวคิดปรากฏการณ์นิยม ถูกนำมาใช้ในงานสังคมวิทยา ประกอบกับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) ถูกพัฒนามาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมในระดับจุลภาค (อภิญา เพ็ญพสุกุล 2543, 85) สิ่งสำคัญคือ การกระทำของคนในชีวิตประจำวันมีลักษณะกระทำไปโดยไม่ตระหนักหรือตั้งคำถามว่าจะไรอยู่เบื้องหลังการตัดสินใจของเรา การกระทำหลายๆ อย่างเป็นผลของ “ความเคยชิน” ซึ่งความเคยชินเป็นพฤติกรรมซ้ำๆ เป็นผลของการบ่มเพาะของค่านิยมของสังคม ซึ่งเรากระทำไปโดยธรรมชาติไม่ได้ตั้งคำถามถึงกรอบเบื้องหลังของการกระทำนั้น มันทำให้เราไม่ได้มองการกระทำของตนจากกรอบคิดของสังคม อีกด้านหนึ่งมันช่วยสร้างความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ใหม่ๆ เราจะดึงความเคยชินจากประสบการณ์เก่าออกมาใช้เป็นทุนในการรับมือ จัดการ ตีความเหตุการณ์ใหม่ๆ นั้น ซึ่งจุดนี้ ทำให้เราเห็นว่า การศึกษาการกระทำในชีวิตประจำวันสะท้อนการปะทะสังสรรค์ของ “สิ่งกำหนดในสังคม” ซึ่งก็คือ กฎเกณฑ์ ค่านิยมต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกกระทำของปัจเจก

Practice จะให้ความสำคัญของเหตุการณ์เฉพาะที่เป็นบริบทของการกระทำ ดังนั้นจะมีคำว่า ความไม่แน่นอนของเหตุการณ์ สถานการณ์เฉพาะหน้าขณะนั้น หรือบริบทซึ่งจะถูกเน้นอยู่เสมอในฐานะที่เป็นตัวเชื่อมระดับการวิเคราะห์มหภาคและจุลภาค ลักษณะสำคัญของการกระทำและการรับรู้โลกของคนในชีวิตประจำวันนั้นคือ อาการที่เป็นไปเอง เปิดกว้าง มีชีวิตชีวา ไม่ตายตัว ยืดหยุ่นได้ ทำให้เห็นการต่อรอง ซึ่งนำนักปัจเจกภายในสังคมที่แวดล้อมอยู่ ส่วนกฎเกณฑ์ค่านิยมแม้ว่าจะมีความสำคัญยิ่งในฐานะคลังประสบการณ์ที่เป็นเสมือนหางเสือนำทาง แต่การกระทำในชีวิตประจำวันไม่เพียงต้องตอบสนองต่อกฎเกณฑ์เหล่านั้นเท่านั้น หากแต่ได้ทำให้กฎเกณฑ์เหล่านั้นมีชีวิตชีวาขึ้นมาและเป็นรูปธรรมในสถานการณ์ต่างๆ ดังนั้น ให้ความสำคัญ

ของการกระทำจึงเป็นมากกว่าองค์ประกอบทางกายภาพ หรือเป็นเพียงแค่ฉากหลัง บริบทจึงหมายถึง สถานการณ์เฉพาะที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของปัจเจก ทำให้เขาเลือกนิยามสถานการณ์ กำหนดตำแหน่งแห่งที่ของตัวเอง (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2543)

ในการนำแนวคิดเรื่องการต่อรองมาใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดหลักๆ 2 แนวคิด คือ แนวคิดแรกเป็นเรื่องของปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน (The Practice of Everyday Life) ของมิเชล เดอ เซร์โต (de Certeau 1985) นั้น ได้กล่าวถึงความสำคัญของชีวิตประจำวัน เพราะชีวิตประจำวันไม่ได้ปลอดจากการต่อรอง การแข่งขัน และการควบคุมของอำนาจ การที่จะเข้าใจกลไกของอำนาจและการต่อรองในภาวะสมัยใหม่ จึงจำเป็นต้องตั้งคำถามกับความจำเริญในชีวิตประจำวันด้วย สิ่งที่ de Certeau สนใจก็คือ วิธีการที่ฝ่ายอ่อนแอ หรือถูกรอบงำ ใช้จังหวะเวลาและโอกาสที่มีอยู่ ฉวยประโยชน์จากฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่า เขามองว่าการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นเรื่องของการแย่งชิงและต่อรองความสัมพันธ์ของอำนาจ (Power Relations) ระหว่าง “ผู้กำหนด” กับ “ผู้ใช้” ทั้งหมดนี้ไม่ใช่ความสัมพันธ์ทางเดียว แต่เป็นวงจรของอำนาจที่หมุนเวียนอย่างไม่สิ้นสุดในชีวิตประจำวัน de Certeau ใช้ความเปรียบทั้งที่เกี่ยวกับสงครามและที่เกี่ยวกับเกมการละเล่น ในการสื่อถึงการชิงไหวชิงพริบในการต่อรองความสัมพันธ์ของอำนาจในชีวิตประจำวันที่ว่านี้ ผ่านการใช้ศัพท์ทางทหารคือ “Strategy” กับ “Tactic” ในการอธิบายถึงพลวัตของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในชีวิตประจำวัน “Strategy” หรือ “ยุทธศาสตร์” หมายถึงการกระทำของอำนาจที่มีฐานที่มั่นชัดเจน ซึ่งเป็นตัวกำหนดการจัดวางความสัมพันธ์กับส่วนอื่นๆ ที่อยู่ภายนอกวงโคจร ส่วน “Tactic” หรือ “อุบาย” หมายถึงการกระทำที่ไม่มีตำแหน่งแห่งที่ของตัวเอง แต่แฝงอยู่ในเครือข่ายของอำนาจ อาศัยจังหวะและโอกาส ในการฉกฉวยประโยชน์หรือต่อรองกับอำนาจ การทำงานของ “อุบาย” เป็นเรื่องชั่วคราว และไม่ได้ครอบครองผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความสำเร็จอยู่ที่การหาช่องจังหวะและเวลาที่จะแปลงสถานการณ์เฉพาะหน้าให้เป็นโอกาส de Certeau ชี้ว่ากิจกรรมในชีวิตประจำวัน มีกระบวนการทำงานของ “อุบาย” แฝงอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการสนทนา การอ่าน การเดินทาง การจับจ่ายซื้อของ การทำกับข้าว และอื่นๆ เพื่อช่วงชิงต่อรอง การจัดวางความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

คำกริยาที่ de Certeau ใช้เพื่อแสดงถึงการทำงานของ “อุบาย” สื่อถึงการเบียดแทรกเข้าไปในพื้นที่ของอำนาจ การเอาตัวรอด หรือการลักลอบ เหล่านี้เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในสถานะที่สถานการณ์บังคับ de Certeau เห็นว่าสิ่งมีชีวิตใช้ “อุบาย” แบบนี้ในการอยู่รอดในสถานการณ์คับขันมานานแล้ว เขายกตัวอย่างถึงต้นไม้ หรือ ปลา ที่เปลี่ยนลักษณะภายนอกให้เข้ากับสภาพแวดล้อม หรือเพื่อพรางตัวให้รอดพ้นจากศัตรู และวิธีการที่คำราพิชัยสงครามของชาติ

ต่างๆ ที่สอนให้มีความยืดหยุ่นที่จะรู้จักปรับตัวรับมือกับสถานการณ์เฉพาะหน้าและการอ่านใจศัตรู ถ้าจะเปรียบเทียบการทำสงคราม “Strategy” ก็คงจะหมายถึงการรบที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ในขณะที่ “Tactic” คือการรบแบบเล่นไปตามเพลง ที่ไม่อาจกำหนดยุทธศาสตร์ที่แน่นอนตายตัวลงไปได้ขึ้นอยู่กับว่าจะฉวยโอกาสได้เมื่อไหร่ ซึ่งการที่ครูถูกควบคุมโดยผู้บริหารและผู้ปกครองครูก็ได้หากกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้รอดพ้นจากการถูกควบคุม ไม่ว่าจะเป็นการดึงปลั๊กกล่องวงจรปิดออกในกรณีที่ต้องการทำโทษนักเรียน การที่ครูเข้าไปในพื้นที่ใต้กล่องวงจรปิดเมื่อต้องการพักผ่อน หรือการที่ครูพยายามในการปรับมุมกล่องให้เงยขึ้นเพื่อต้องการให้พื้นที่ใต้กล่องวงจรปิดมีมากขึ้น เป็นต้น

การวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับ “ชีวิตประจำวัน” ของ de Certeau ไม่ได้มีเป้าหมายอยู่ที่วิธีการของความรู้ไม่มีทางจะจับต้อง “ชีวิตประจำวัน” ได้ หากแต่เป็นการกระตุ้นให้ตั้งคำถามอยู่ตลอดเวลาถึงวิธีการสร้างความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ที่ไม่หยุดอยู่ที่การหาข้อสรุปง่ายๆ ว่าชีวิตประจำวันคืออะไร แต่พยายามหาโอกาสที่จะสร้างเงื่อนไขให้เกิดกระบวนการผลิตความรู้แบบนี้ต่อไปเรื่อยๆ เงื่อนไขปัจจัยของความรู้เกี่ยวกับ “ชีวิตประจำวัน” ในมุมมองของ de Certeau จึงไม่ใช่เรื่องที่กำหนดขึ้นมาก่อนได้ แต่เป็นเรื่องเฉพาะสถานการณ์ เช่นเดียวกับโอกาสที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นสิ่งที่ไม่อาจกำหนดขึ้นมาก่อนได้ด้วยทฤษฎีหรืออุดมการณ์ แต่เงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้จากประสบการณ์และการฉวยโอกาสที่เอื้ออำนวยให้ในแต่ละช่วงจังหวะเวลาเท่านั้น (Gardiner 2000, 170)

ภาวิณี ไชยภาค (2551) ได้ศึกษาเรื่อง “การต่อสู้ของผู้หญิงชุมชนป้อมมหากาฬในการต่อต้านการไล่รื้อ” ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นชุมชนป้อมมหากาฬเกิดขึ้นได้จากการพึ่งพาอาศัยกันบนพื้นฐานของการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในชุมชน มิได้มีเพียง “ประวัติศาสตร์” ของพื้นที่อันเป็นที่มาของการอนุรักษ์ย่านเก่า และการเปิดพื้นที่ให้โล่งเป็นสวนสาธารณะเท่านั้นอย่างที่กทม. ประกาศไล่รื้อชุมชน แต่ผู้หญิง 9 คนได้ร่วมกัน “สร้าง” ประวัติศาสตร์จากการใช้ชีวิตประจำวันเพื่อนำไปสู่การจัดการพื้นที่ที่พวกเขาและเขาสามารถดำเนินชีวิตอยู่ต่อไปได้ควบคู่ไปกับการทำมาหากินในรูปแบบแรงงานนอกระบบ การขายอาหารราคาถูกเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตให้กับคนเมือง ในแง่ “บ้าน” สำหรับผู้หญิงชุมชนป้อมมหากาฬจึงเป็นทั้ง “ที่อยู่อาศัย” และ “สถานประกอบการ” เพื่อเลี้ยงชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรอบ ดังนั้น จึงเป็นเหตุให้เธอต่อสู้หมัดหน้าตัก สำหรับการจัดการชีวิตแต่ละวันที่ต้องต่อสู้ของผู้หญิงในฐานะแม่ เมีย หรือลูกสาว แม่ค้า สมาชิกของชุมชน และ/หรือนักกิจกรรมทางสังคม แต่เธอก็สามารถจัดลำดับความสำคัญและความสัมพันธ์ระหว่าง “การต่อสู้ในชีวิตส่วนตัว” เพื่อทำมาหากินเลี้ยงปากท้อง

และ “การต่อสู้ร่วมกับชุมชน” เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตให้มากขึ้นได้เป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงมีส่วนสำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้กับการเคลื่อนไหวของชุมชนบนพื้นฐานการต่อสู้ที่มาจาก การดำรงชีวิต อันเป็นเรื่องส่วนตัวที่ซ้อนทับอยู่กับปัญหาเชิงโครงสร้างของสังคม

ถึงแม้ “ชีวิตประจำวัน” ในความหมายของ de Certeau จะปฏิเสธความคิดเรื่องความแปลกแยก และความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามแนวทางของมาร์กซ์ แต่ยังคงอยู่บนพื้นฐานของการแสวงหาการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ดีกว่า ที่เกิดขึ้นได้ท่ามกลางความหลากหลายไว้ความหมายของเสียงพึมพำในชีวิตประจำวัน de Certeau เชื่อมั่นว่า “ชีวิตประจำวัน” จะคงความเป็นอื่นที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของกลไกเหตุผล สำหรับ de Certeau สิ่งสำคัญที่สุดคือ การทำให้ความเป็นอื่นนี้มีเสียง หรือมีที่ทางในการศึกษาวัฒนธรรม เมื่อนั้นเองที่การต่อรองความสัมพันธ์ทางอำนาจจึงจะเกิดขึ้นได้ “การเมือง” เรื่องชีวิตประจำวันในความหมายของ de Certeau จึงไม่ได้เสนอทางออก หรือวิธีการล้มล้างการควบคุมกดขี่ แต่เสนอหนทางที่จะเปิดช่องให้ “ชีวิตประจำวัน” ได้แสดงศักยภาพที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง (Highmore 2002, 172 – 173) ซึ่ง de Certeau สนใจที่จะหาวิธีการที่จะตระหนักถึงความสำคัญของ “ชีวิตประจำวัน” มากกว่าที่จะหาคำตอบว่า “ชีวิตประจำวัน” คืออะไรหรือควรจะเป็นอย่างไร

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการต่อรอง พบว่ามีผู้สนใจศึกษาไว้หลายเรื่องดังนี้

ในงานวิจัยของกุลธิดา เชื้อเทศ (2550) ศึกษาเรื่อง “การจัดการ ควบคุม และต่อรองเรื่องเพศของนักการเมืองหญิง : ผ่านการศึกษาเรื่องข่าวลือเชิงชู้สาว” กุลธิดา เชื้อเทศ ได้เผยให้เห็นมุมมองของการต่อรองของนักการเมืองหญิง ผลการศึกษาพบว่า

(1) ประเด็นที่สามารถโจมตีและทำลายความน่าเชื่อถือ รวมถึงลดคะแนนความนิยมจากประชาชนได้ดีที่สุดก็คือเรื่องในเชิงชู้สาว เนื่องจากในสังคมไทย มีนักการเมืองหญิงน้อยคนที่จะถูกโจมตีด้วยเรื่องการคอร์รัปชัน อย่างไรก็ตามมีนักการเมืองหญิงบางคนเห็นว่าข่าวลือในเชิงชู้สาวต่างทำลายความน่าเชื่อถือของนักการเมืองหญิงและนักการเมืองชายได้อย่างไม่แตกต่างกัน ในขณะที่นักการเมืองหญิงบางคนกลับเห็นว่าเมื่อเกิดกรณีปัญหาในการถูกโจมตีพฤติกรรมทางเพศ นอกกรอบเช่นนี้ นักการเมืองหญิงจะได้รับความเสียหายในระดับที่รุนแรงกว่านักการเมืองชาย

(2) การจัดการ ควบคุม และต่อรองข่าวลือในเชิงชู้สาว สำหรับนักการเมืองหญิงแต่ละคนนั้น ใช้แนวทางที่แตกต่างกัน โดยบางคนใช้วิธีทำใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและนิ่งเฉย แต่บางคนเลือกใช้วิธีการตอบโต้ด้วยรูปแบบต่างๆ เนื่องจากการเป็นนักการเมืองซึ่งเป็นบุคคลสาธารณะทำให้ไม่สามารถนิ่งเฉยกับการถูกโจมตีในลักษณะดังกล่าวได้ เช่น การแถลงข่าว การ

ให้สัมภาษณ์ การฟ้องร้อง การปราศรัยตอบโต้หรือใช้ศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจ รวมถึงการเลือกใช้วิธีปฏิบัติการโจมตีตัวเองภายหลังการถูกโจมตี ซึ่งแต่ละแนวทางที่นักการเมืองหญิงเลือกใช้เพื่อจัดการกับปัญหาที่มีระดับที่แตกต่างที่แบ่งย่อยออกไปในแต่ละกรณี ได้แก่ การเลือกใช้วิธีการแถลงข่าวด้วยรูปแบบคลื่นน้ำตากลูกผู้หญิง หรือแบบการแสดงหลักฐานยืนยัน ส่วนแนวทางการควบคุมที่ดีที่สุดเมื่อต้องเผชิญกับการถูกกล่าวหาคือการเริ่มต้นจากการควบคุมสภาพจิตใจก่อนมีแนวทางแก้ไขปัญหาในขั้นต่อไป อย่างไรก็ตามแม้ว่านักการเมืองหญิงหลายคนจะไม่มี การพูดถึงประเด็นการต่อรองจากการถูกโจมตีข่าวลือในเชิงรัฐสภาอย่างชัดเจน เนื่องจากเห็นว่า สำหรับการเมืองไทยนั้น ข่าวลือกับการเป็นนักการเมืองถือเป็นของคู่กัน แต่ก็มีนักการเมืองหญิงอีกจำนวนหนึ่งที่มีการต่อรองกับข่าวลือโดยใช้สถานภาพของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผลักดันให้เกิดกฎหมายการควบคุมข้อมูลข่าวสารบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และความร่วมมือกับ สื่อมวลชนในการนำเสนอข่าว

(3) ข่าวลือสามารถสร้างผลกระทบในชีวิตการทำงานโดยเฉพาะการทำลาย ชื่อเสียงและการตกเป็นเป้าสายตาของประชาชนเมื่อต้องปรากฏตัวต่อหน้าสาธารณชน ในทางกลับกัน การถูกโจมตีด้วยข่าวลือในเชิงรัฐสภากลับสร้างอำนาจการต่อรองให้การเป็นนักการเมืองในแง่ของการได้รับคะแนนเสียงและความนิยมจากประชาชนเพิ่มมากขึ้น แม้ว่านักการเมืองหญิงจะมี ประสบการณ์ร่วมกันในเรื่องการถูกโจมตีด้วยข่าวลือในเชิงรัฐสภา แต่วิธีการที่นักการเมืองหญิงเลือกใช้ รวมถึงมุมมองและผลกระทบที่นักการเมืองหญิงได้รับภายหลังจากการถูกโจมตีด้วยข่าวลือ สะท้อนให้เห็นความแตกต่างของภูมิหลังทางชีวิต ทั้งในเรื่องครอบครัว การศึกษา ประสบการณ์ทางการเมือง และความแตกต่างของพื้นที่ทางการเมืองที่อยู่ภายใต้สภาพสังคมที่ เรียกว่าพหุนิยมทางจริยศาสตร์ ก็ทำให้เห็นว่าแนวทางการแก้ปัญหาของนักการเมืองหญิงแต่ละคน ต่างก็มีความน่าสนใจทั้งในเรื่องของแนวทางและคำอธิบายที่ใช้สำหรับการแก้ปัญหา แม้ว่า แนวทางการจัดการของนักการเมืองหญิงบางคนอาจมีจุดร่วมหรือมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน หากแต่ เมื่อพิจารณาลงไปรายละเอียดก็จะทำให้สัมผัสได้ถึงความเป็นเอกลักษณ์ของวิธีคิดและแนวทางการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน

ส่วนภุริทัต ไชยเศรษฐ์ (2547) ศึกษาเรื่อง “ชุมชนป้อมมหากาฬ: การสร้างและ ต่อรองความหมายในพื้นที่ทางสังคม” ผลการศึกษาพบว่าพื้นที่ชุมชนป้อมมหากาฬนั้น ไม่ได้มีเพียงความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับรัฐเท่านั้น แต่หากยังมีความขัดแย้ง/แตกต่างกันภายในชุมชน ดำรงอยู่พร้อมๆ กันด้วย อย่างไรก็ตาม การผลิต/สร้างความหมายของพื้นที่โดยรัฐนั้น เป็น ความหมายที่เกิดขึ้นภายใต้แบบแผนทางอำนาจในการกำหนดสร้างพื้นที่ โดยไม่เปิดโอกาสให้ ชุมชนที่เป็นสเต็มเข้าร่วมในการกำหนด หรือให้มีการสร้างพื้นที่ที่สามารถต่อรองกันได้อย่างใด

รัฐได้ลดทอนปัญหาความขัดแย้งความแตกต่างที่มีอยู่มากมายที่ดำรงอยู่ในพื้นที่ ให้เหลือเพียงส่วนประกอบที่สามารถจัดการได้ด้วยกลไกทางกฎหมาย ในขณะที่การผลิต/สร้างและต่อรองความหมายของชาวบ้าน ชุมชนป้อมมหากาฬนั้นเป็นไปอย่างมีพัฒนาการที่คำนึงถึงความแตกต่างที่ดำรงอยู่ในชุมชน ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้าน เป็นความขัดแย้งที่มีเวทีในการหาข้อตกลงร่วม และเป็นการผลิตสร้างพื้นที่ที่มีการแสดงออกถึงทั้งการคืบหน้าขึ้นอำนาจรัฐ ในขณะเดียวกันกับการแสวงหาช่องทางในการประนีประนอมกับโครงการพัฒนาของรัฐ ซึ่งการประกอบกันอยู่ของสิ่งเหล่านี้ นำพื้นที่ของชุมชนป้อมมหากาฬไปสู่พื้นที่แห่งความพรวน/ไม่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาพบว่าในพื้นที่ขนาดเพียง 5 ไร่ บริเวณหลังกำแพงป้อมมหากาฬ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนป้อมมหากาฬยังสามารถถูกรรจไปด้วยความแตกต่างหลากหลาย ทั้งที่สอดคล้องกัน ขัดแย้งกัน มากมายไปด้วยกลุ่ม องค์ประกอบทางสังคมต่างๆ มากมาย แผนการพัฒนาเมืองที่มีขนาดใหญ่ และซับซ้อนกว่าชุมชนมหากาฬมากนัก จึงต้องเป็นแผนที่เปิดโอกาสให้มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจัง ซึ่งนั่นเป็นการสะท้อนได้ถึงการคำนึงถึงคุณค่า และความเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร การเคารพสิทธิของความเป็นมนุษย์ สิทธิชุมชน ที่รัฐควรมีหน้าที่สนับสนุนให้ชุมชนมีความสามารถ และเห็นถึงศักยภาพที่ดำรงอยู่ในชุมชน ในการกำหนดอนาคตชุมชนของตนเอง

ขงยุทธ บุรณเจริญกิจ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการสร้าง ต่อรองความหมายของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม : กรณีศึกษาวัดปทุมคงคาและวัดไตรมิตรวิทยาราม” ผลของการศึกษาพบว่าการใช้พื้นที่วัดในเชิงเศรษฐกิจที่เป็นการสร้างและต่อรองความหมายของวัดระหว่างเจ้าอาวาส พระสงฆ์และคนในย่านวัดพบว่าความหมายที่กลุ่มคนเหล่านี้สร้างขึ้นมีส่วนหนุนเสริมกันคือ การจัดหารายได้เพื่อนำเงินมาบำรุงวัด โดยสร้างพื้นที่ทางเศรษฐกิจบนพื้นที่ “สาธารณ” ได้แก่ ลานวัด ส่วนที่ขัดแย้งกันคือการพยายามสร้างพื้นที่ทางเศรษฐกิจบนพื้นที่ที่มีนัยของ “ความศักดิ์สิทธิ์” จนทำให้พื้นที่ทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นไม่ได้ ได้แก่ ที่พักสงฆ์ และฌาปนสถานของวัดปทุมคงคา การใช้พื้นที่วัดทางการศึกษานั้นได้อธิพลมาจากคณะสงฆ์ที่มุ่งเน้นการศึกษาปริยัติธรรม สำหรับพระสงฆ์ สามเณร ในขณะที่พระสงฆ์ในวัดให้ความสำคัญกับการศึกษาในด้านอื่นๆ จึงเกิดกระบวนการต่อรองความหมายของวัดในฐานะพื้นที่ทางการศึกษาระหว่างคณะสงฆ์ เจ้าอาวาส และสามเณรในวัด จนคลี่คลายมาสู่การประนีประนอมให้มีการศึกษาในรูปแบบอื่นได้และใช้เกณฑ์การศึกษาด้านปริยัติธรรมมาเป็นเงื่อนไขบังคับ การใช้พื้นที่วัดในวันสำคัญทางศาสนาในปัจจุบันมีนัยสำคัญต่อผู้คนในย่านวัดลดลง พระสงฆ์และฆราวาสที่ให้ความสำคัญกลุ่มหนึ่งได้ต่อรองความหมายของวันสำคัญทางศาสนากับผู้คนในย่านวัดด้วยการจัดงานวันสำคัญทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ผู้คนในย่านวัดที่เข้าร่วมงานกลับให้

ความสำคัญเฉพาะพิธีกรรมโดยไม่สนใจนัยเชิงศาสนา ส่วนวันสำคัญที่วัดสร้างขึ้นเป็นการสร้างความหมายของวัดร่วมกับคนนอกย่านวัด โดยพยายามสร้างความหมายเฉพาะด้านให้กับวัด อาทิ งานฉลองสมณศักดิ์เป็นการใช้พื้นที่วัดเพื่อเน้นย้ำความสำคัญของคณะสงฆ์ งานพุทธาภิเษกเป็นการใช้พื้นที่วัดที่มีนัยของธุรกิจ โครงการป้วยเสวนาคารได้ใช้พื้นที่วัดจัดกิจกรรมการเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้ให้กับผู้คนทั่วไปที่สนใจ ได้สร้างความหมายของวัดขึ้นมาใหม่ ให้เป็นพื้นที่ของการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบซึ่งเป็นกิจกรรมแบบใหม่ในพื้นที่วัด การต่อรองความหมายของวัดระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับพระสงฆ์ในวัดนำมาสู่การจัดการเรียนรู้ได้ในหลายรูปแบบ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบของวัดและไม่กระทบต่อคณะสงฆ์ พื้นที่วัดจึงมีความหมายที่หลากหลายผ่านการสร้างและต่อรองของกลุ่มคนต่างๆ ที่เข้ามาใช้พื้นที่วัด ความหมายบางด้านอาจถูกเน้นย้ำให้เด่นชัดขึ้นมาผ่านปฏิบัติการที่เป็นการสืบทอดความหมาย แต่ไม่มีความหมายที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จเหนือความหมายอื่นๆ การต่อรองก็ยังคงดำเนินต่อไปไม่มีสิ้นสุด

สุมาลี โดกทอง (2549) ศึกษาเรื่อง “การให้ความหมายและต่อรองในชีวิตคู่ของหญิงรักหญิง” ผลการศึกษา การสร้างความหมายในการเป็นหญิงรักหญิงนั้น พบว่า หญิงรักหญิงต่างนิยามตนเองว่าเป็นคู่หญิง และการเป็นหญิงรักหญิงถือเป็นทางเลือกของผู้หญิง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าการเป็นหญิงรักหญิงจะถูกมองว่ามีเพศวิถีที่แตกต่างจากกรอบสังคมกำหนด แต่หญิงรักหญิงก็ยังยอมรับสถานะและบทบาทความเป็นหญิงในสังคมไทยในแง่มุมอื่นๆ เช่น การยอมรับบทบาทการเป็นลูกสาว หรือหญิงโสดที่มีหน้าที่ต่างๆ ตามที่สังคมคาดหวัง เพียงแต่ต้องการให้เห็นว่าหญิงรักหญิงคือเสรีภาพในการเลือกเพศวิถี ความเชื่อเรื่องชีวิตคู่ของหญิงรักหญิงนั้นมีทั้งในเชิงตอกย้ำมายาคติเรื่องความไม่ยั่งยืน ความเชื่อในความสัมพันธ์รอง ประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละคนทำให้เห็นความถี่ในเพศวิถีที่ไม่ได้เป็นสิ่งที่หยุดนิ่งตายตัว และก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และรวมถึงการสร้างความหมายใหม่กับความคิดเรื่องชีวิตคู่ การต่อรองกับแบบแผนหรือบรรทัดฐานของรักต่างเพศ ประสบการณ์และการใช้ชีวิตคู่ได้นำไปสู่การสร้างความหมายใหม่ การใช้ชีวิตคู่ของหญิงรักหญิงมีลักษณะที่เป็นพลวัต คือมีการปรับเปลี่ยนวิถีปฏิบัติในการใช้ชีวิตคู่อยู่ตลอดเวลา ไม่มีการหยุดนิ่งและมีลักษณะเฉพาะในแต่ละคู่แตกต่างกัน รวมทั้งมีการต่อรองและมีการสร้างความหมายใหม่ในความสัมพันธ์ทั้งกับคู่และครอบครัว รวมทั้งคนรอบข้างที่ปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งอาจมีส่วนที่สอดคล้องและปฏิเสธแบบแผนทางสังคมที่มีอยู่ เพื่อให้ตนและคู่มีที่ยืนดำรงความเป็นหญิงรักหญิงได้ในสังคม กรอบการเลือกใช้ชีวิตคู่ของหญิงรักหญิงจึงเป็นการท้าทายต่ออำนาจของความเชื่อความหมายเรื่องเพศที่สังคมยอมรับว่าเป็นรักต่างเพศตลอดมา

ศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ (2551) ศึกษาเรื่อง “ปาเยาะห์เนาะยาดีนายู (มันยากที่จะเป็นนายู) : ความเป็นชาติพันธุ์ ความหมาย และการต่อรองของมลายูในชีวิตประจำวัน” เป็นการศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ของมลายูมุสลิม ภายใต้บริบทของกระแสอิสลามานุวัตรและอำนาจรัฐไทย ผลการศึกษาพบว่าชุมชนมลายูมุสลิมแห่งนี้มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเมื่อแรกเริ่มได้ให้ความสำคัญกับความเป็นท้องถิ่นที่ก่อตัวจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนในรูปแบบของการแต่งงาน การใช้ทรัพยากร ตำนาน หรือความเชื่อต่างๆ ความเป็นมลายูจึงปรากฏตัวอย่างไม่ชัดเจน ไม่ได้แยกแยะจากความเป็นคนปะนาเฆะ ซึ่งมีร่วมกับคนไทยและคนจีนในชุมชน จึงไม่ใช่ความรู้สึกที่ต่างขั้ว แต่เมื่อกระแสอิสลามานุวัตร และอำนาจรัฐไทยได้แผ่ขยายเข้ามาทำทลายและย่อยสลายความเป็นท้องถิ่น ทำให้กระบวนการต่อรองและปรับตัวในรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้นในชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของมลายูมุสลิม สุดท้าย “ความเป็นชาติพันธุ์” ของมลายูมุสลิมได้กลายเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาจากคนมลายูมุสลิมเองเพื่อยืนยันตัวตนของพวกเขาและเธอ ภายใต้การเผชิญหน้ากับกระแสอิสลามานุวัตร และอำนาจรัฐไทย ซึ่งดูเหมือนว่าในช่วงเวลาดังกล่าวความเป็นมลายูได้ซ้อนทับกระชั้นแนบกับความเป็นมุสลิม และเริ่มมีรอยแตกกับคนไทย ซึ่งมีภาษา วัฒนธรรม และศาสนาที่ต่างออกไป หลังจากปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ชุมชนแห่งนี้ได้ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประมงเชิงพาณิชย์ พร้อมกับ การเข้ามาของกระแสอิสลามานุวัตรระลอกใหม่ ซึ่งได้ส่งผลให้โลกทัศน์และทัศนคติที่มีต่อตนเองและชุมชนของตนเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการเกิดกลุ่มที่ตีความหลักศาสนาอิสลามแบบใหม่ซึ่งสอดคล้องกับการปรับตัวทางเศรษฐกิจและความคิดเรื่อง เหตุผลนิยม ทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อ “ความเป็นมลายู” ในชุมชนที่ยังคงผูกพันอยู่กับวิถีการดำรงชีพแบบเดิมและมีวัตรปฏิบัติทางศาสนาแบบ “อิสลามพื้นบ้าน” ซึ่งได้กลายเป็นตัวแทนของความล่าหลังและมลายู อย่างไรก็ตาม การตีความหลักศาสนาที่แตกต่างกันก็ได้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มคนในชุมชนอย่างตายตัว เพราะยังมีสายสัมพันธ์ด้านอื่นๆ อาทิ ความเป็นเครือญาติ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ คอยเชื่อมโยงอยู่จนไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ “ความเป็นมลายู” ได้ถูกตั้งคำถามที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์กับรัฐไทยโดยตรง เมื่อเกิดเหตุการณ์และความรุนแรงขึ้นในจังหวัดปัตตานีในรอบ 3-4 ปีที่ผ่านมา กลุ่มซึ่งตีความหลักศาสนาอิสลามแตกต่างกันภายในชุมชนได้เกิดการปะทะและต่อรองความหมายของ “ความเป็นมลายู” ผ่านสัญลักษณ์และพิธีกรรมต่างๆ เช่น การเข้าทรง การฝังศพ และมะโชะยาวิ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองต่อรัฐไทยและการยอมรับอำนาจอันชอบธรรมของรัฐที่คนแต่ละกลุ่มมีต่างกัน และความแตกต่างดังกล่าวยังปรากฏในสายสัมพันธ์เชิงเครือญาติทั้งในกลุ่มมลายูมุสลิมเอง ที่พยายามแยก “ความเป็นมุสลิม” ออกจาก “ความเป็นมลายู” รวมไปถึงการยุติความเป็นเครือญาติระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการตัดขาดความทรงจำที่มีร่วมกัน อย่างไรก็ตาม “ความเป็นมลายู”

รวมไปถึงการยุติความเมป็นเครือญาติระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการตัดขาดความทรงจำที่มีร่วมกัน อย่างไรก็ตาม “ความเป็นมลายู” ก็ยังคงเป็นดั่งปริศนาที่ไม่มีคำตอบตายตัว และถูกนิยามขึ้นมาใหม่อยู่เสมอในวาระพิเศษ ดังเช่น งานสาริรายอ เป็นต้น

แนวคิดที่สองเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการต่อต้านขจัดขึ้นของ James C. Scott ซึ่งเป็นแนวคิดที่สะท้อนรูปแบบการตอบโต้อย่างหลากหลายของกลุ่มผู้ค้อยอำนาจในหนังสือเรื่อง *Weapons of the Weak Everyday Forms of Peasant Resistance* (1985) และหนังสือเรื่อง *Domination and the Art of Resistance : Hidden Transcripts* (1990) Scott เสนอให้มองการต่อต้านที่ไม่จำเป็นต้องถูกจัดตั้งอย่างเป็นระบบหรือมีเรื่องราวของการปฏิบัติเสมอไป แต่การต่อต้านสามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคล และจุดประสงค์ของการต่อต้านอาจไม่จำเป็นต้องพุ่งเป้าไปที่การเปลี่ยนระบบที่ครอบงำผู้ตกเป็นรองเสมอไป หากแต่จุดประสงค์ของการต่อต้านอาจเป็นไปเพื่อการอยู่รอดเลี้ยงชีวิต การทำให้ตัวเองแน่ใจว่ามีความปลอดภัยในการยังชีพและการมีชีวิตอยู่ ดังนั้น การที่ชาวนาแอบซ่อนข้าวเอาไว้เพื่อเลี้ยงภานี้ หมายถึงการที่ชาวนาจะมีข้าวของตัวเองเพื่อยังชีพขณะที่แอบซ่อนกีดกันและหลบเลี่ยงข้าวเพื่อแสดงอาการไม่ตอบสนองต่อรัฐด้วย หรือการที่ชาวนาหนีการเกณฑ์ทหาร เหตุผลอาจเป็นเพราะอาหารในค่ายฝึกไว้ร่สชาติหรืออาจเพราะเมล็ดข้าวที่บ้านกำลังรอการเก็บเกี่ยว แต่นั้นหมายความว่า ชาวนาคนนั้นกำลังดูแลตนเองไปพร้อมๆ กับการปฏิเสธอำนาจรัฐไปด้วยในตัว (Scott 1985, 290 – 301)

Scott พุดถึงการต่อต้านทั่วไปไว้ในฐานะประวัติศาสตร์ที่ไม่ถูกบันทึก ความคิดประเด็นสนใจและวิธีการของการศึกษานี้ ถือกำเนิดจากความไม่พอใจที่เพิ่มขึ้นจากงานปัจจุบันทั้งของตนเองและของผู้อื่น ในเรื่องของการแข็งข้อและการปฏิบัติของชาวนาชาวไร่ Scott เห็นว่าข้อเท็จจริงก็คือ การแข็งข้อของชาวนาชาวไร่น้อยมาก การปฏิบัติใดก็ตามที่อาจบรรลุผลสำเร็จมักจะสร้างเครื่องมือของรัฐที่มีอำนาจใช้บังคับ และมีอำนาจเหนือกว่ามากยิ่งขึ้นเสมอ ยิ่งกว่าที่เคยมีมา ชาวนาชาวไร่ก็จะพบตนเองตกอยู่ในฐานะที่ถูกเยาะเย้ยถากถางเกี่ยวกับการช่วยให้อำนาจแก่ผู้ปกครองซึ่งเป็นเจ้าของแผนอุตสาหกรรม ภานี้ การจัดกรรมสิทธิ์ร่วมกัน ซึ่งผิดไปจากเป้าหมายที่ชาวนาชาวไร่จินตนาการไว้เกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขาต่อสู้ Scott เห็นว่าจุดสำคัญของการแข็งข้อของชาวนาถูกวางผิดที่ เขาเห็นว่า การเข้าใจในสิ่งที่เราอาจเรียกว่า รูปแบบ “การต่อต้านแบบธรรมดา” ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้เป็นประจำทุกวัน เป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่า ซึ่งหมายถึงการแข็งข้อธรรมดาๆ แต่ยื่นหัดต่อสู้กับผู้ซึ่งแสวงหาการบูดริตแรงงาน อาหาร ภานี้ ค่าเช่า และผลประโยชน์จากพวกเขา

Scott ยกตัวอย่างรูปแบบ การต่อต้านที่ทำทนายอำนาจ อาวุธของกลุ่มผู้ไร้อำนาจ เช่น การลากเท้า การปิดบังอำพราง การแกล้งขอมจ้านน การล็กเล็กขโมยน้อย การแกล้งไม่ใส่ใจ การใส่ร้าย การวางเพลิง การก่อวินาศกรรม เป็นต้น การต่อต้านรูปแบบนี้ไม่จำเป็นต้องอาศัยความพร้อมเพรียงกันหรือการวางแผน แต่มักปรากฏอยู่ในรูปแบบการช่วยตนเองของแต่ละคน และมักหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าโดยตรงกับผู้มีอำนาจหรือกับบรรทัดฐานของชนชั้นปกครอง Scott เห็นว่าในบางโอกาสการต่อต้านอาจก็คักหรือรุนแรงด้วยซ้ำไป และมักพบการต่อต้านในรูปของการไม่ยินยอมทำตามอย่างไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบอยู่บ่อยๆ เช่น การไม่ทำตามเสียเฉยๆ การบ่อนทำลายอย่างแนบเนียน การหลีกเลี่ยง หรือการตบตา การแข็งข้อแบบปกติตามความเห็นของ Scott นั้น ต่างจากการต่อต้านรูปแบบอื่นๆ อย่างเด่นชัดตรงที่เป็นการปฏิเสธเป้าหมายรัฐและเชิงสัญลักษณ์ การต่อต้านแบบธรรมดาไม่เป็นการมักชอนเร้น และเกี่ยวข้องกับมากกับการมีชัยอย่างแท้จริง การเมืองระบบสถาบันจะเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นทางการ เปิดเผย และเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระบบตามกฎหมาย

การที่ผู้อ่อนแอกว่าจะมีอำนาจเหนือกว่านั้นจะเป็นเพียงวิธีการเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น การที่ครูหลบเข้าไปอยู่ใต้ถ้ำลอดวงจรปิด การที่ครูเลื่อนโต๊ะเข้ามาอยู่ใต้ถ้ำลอดวงจรปิด หรือการที่ครูเอาผ้าคลุมถ้ำลอดวงจรปิดในช่วงเวลาที่ไม่ต้องการให้ผู้บริหารและผู้ปกครองมองเห็น เป็นต้น

Scott (1985) ได้นำเสนอการต่อรองในเวลาต่อมา เพื่อทำความเข้าใจกับการอ่านและการตีความกับปฏิบัติการทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยอำนาจ โดยเขาศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มผู้ใช้อำนาจที่ถูกกดบังคับว่าจะปรับยุทธวิธีในการแสดงอำนาจของตนอย่างไร เขาเชื่อว่าทุกๆ กลุ่ม ที่ตกเป็นรองมักจะสร้างการต่อรองที่สะท้อนการวิพากษ์วิจารณ์อำนาจและการครอบงำของกลุ่มผู้อยู่เหนือกว่าเสมอ โดยลักษณะสำคัญของการต่อรองนั้น Scott สรุปเอาไว้ 3 ลักษณะคือ

1. มีลักษณะเฉพาะเจาะจงต่อพื้นที่ที่กำหนดและต่อผู้กระทำ ซึ่งแต่ละรูปแบบของการต่อรองจะถูกสร้างขึ้นในระหว่างการกดทับอย่างโจ่งแจ้ง (Public Transcript) ที่ทำการคิดกันผู้ด้อยกว่า

2. การต่อรองไม่ได้เป็นเพียงแค่ถ้อยแถลงเท่านั้น แต่มันมีช่วงของปฏิบัติการอันหลากหลาย ดังนั้น กิจกรรมของชานาทั้งการข้อยแย้ง การขโมย การเลียงภายีและการทำงานอย่างไร้ประสิทธิภาพให้กับเจ้าของที่ดินต่างเป็นส่วนหนึ่งของการต่อรองทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม การต่อรองไม่ได้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้ด้อยอำนาจเพียงกลุ่มเดียว หากแต่ในหมู่ชนชั้นสูงที่ต้องการจะฝ่าฝืนความคิดของกลุ่มครอบงำก็อาจสร้างรูปแบบของการต่อรองด้วย เช่น รูปแบบของการสะสมความ

หรืออย่างลับๆ การคิดสินบน การแอบอ้างหัวข้อโมยเพื่อกระทำการบางอย่าง การจูงใจด้วยการให้ที่ดิน ปฏิบัติการเหล่านี้ถือเป็นกิจกรรมของชนชั้นสูงที่ต้องการฝ่าฝืนการครอบงำอย่างโจ่งแจ้งของกลุ่ม

3. ขอบเขตระหว่างการต่อรองกับการครอบงำอย่างโจ่งแจ้งเป็นพื้นที่การต่อสู้ระหว่างการครอบงำกับการตกเป็นรอง ซึ่งมีความหลากหลายและการปรับเปลี่ยนเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ดังนั้น การตอบโต้ลักษณะนี้ถือเป็นความขัดแย้งอันปกติที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของการต่อสู้ทางชนชั้น (Scott 1990, 14)

งานของเจษฎาภรณ์ พงนา (2548) ศึกษาเรื่อง “ผู้คุมหญิง : ชีวิตกับการใช้อำนาจในสถาบันแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด” ผลการศึกษาพบว่า 1) พัฒนาการของเรือนจำและการใช้อำนาจควบคุมภายในเรือนจำในภูมิภาค เรือนจำจัดเป็นสถาบันอำนาจแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด (Total Institutions) มีการใช้อำนาจอย่างเข้มข้นโดยมีผู้คุมเป็นตัวแทนของสถาบันแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดซึ่งมีภารกิจหลักในการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนีและแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง โดยภารกิจหลักทั้ง 2 ด้าน มีความแตกต่างกันโดยภารกิจการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนี จะต้องมีการใช้กฎระเบียบเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขัง รวมทั้งการให้สิทธิพิเศษบางอย่างแก่ผู้ต้องขังบางกลุ่มเพื่อให้เกิดกลไกการควบคุมกันระหว่างผู้ต้องขัง อันมีผลทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถต่อต้านอำนาจเรือนจำชนิดรุนแรงได้ ส่วนการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังเป็นการฟื้นฟูให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังมีความแตกต่างจากกิจการควบคุมผู้ต้องขัง พัฒนาการของเรือนจำที่ใช้ในการศึกษา มีพัฒนาการพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทันสมัย มีการก่อตั้งส่วนราชการในภูมิภาค และได้มีการสร้างเรือนจำพร้อมๆ กับการสร้างศูนย์ราชการของจังหวัด ส่วนการใช้อำนาจควบคุมภายในเรือนจำในภูมิภาคมีพัฒนาการตามรูปแบบของส่วนกลาง เนื่องจากประเทศไทยปกครองแบบรัฐเดี่ยว ดังนั้นการปฏิบัติราชการจะต้องปฏิบัติในรูปแบบเดียวกับที่ส่วนกลางกำหนด โดยมีวิวัฒนาการรูปแบบการลงโทษโดยเริ่มจากการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิดจนถึงปัจจุบันเป็นการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด นอกจากนั้นยังมีรูปแบบการลงโทษที่ไม่เป็นทางการ โดยอยู่ในพื้นฐานค่านิยมและบรรทัดฐานประเพณีท้องถิ่น ที่ผู้ต้องขังยึดปฏิบัติและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังมากกว่ากฎระเบียบเสียอีก 2) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มต่างๆ ภายในเรือนจำ 2.1) โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ต้องขังจะเกรงกลัว ผู้คุมที่ทำหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังโดยตรงมากกว่าผู้คุมที่ไม่ได้ควบคุมผู้ต้องขังโดยตรงซึ่งสามารถให้ทุนให้โทษกับผู้ต้องขังเหล่านั้นได้ 2.2) ผู้คุมหญิงไม่ได้รับการยอมรับจากผู้บังคับบัญชาระดับหัวหน้าฝ่าย 2.3) สังคมภายนอกมองว่าผู้คุมหญิงเป็นคนเก่ง ถ้าหาญที่จะทำงานในเรือนจำซึ่งเป็นสถานที่ไม่น่าอภิรมย์ 2.4) ผู้คุมชายไม่ให้การยอมรับในบทบาทผู้คุมหญิง

แต่ผู้คุมหญิงก็สามารถต่อรองอำนาจในเรือนจำได้เมื่ออยู่ในสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิง ซึ่งผู้คุมชายไม่สามารถเข้าไปสถานที่ดังกล่าวได้ 2.5) ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ไม่มีอิทธิพลเหมือนเรือนจำที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังนั้นการดำรงชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำจึงไม่มีการใช้อภิสิทธิ์ เพียงแต่มีการใช้กฎของผู้ต้องขังเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของผู้ต้องขัง และมีการแบ่งกลุ่มผู้ต้องขังออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ช่วยเหลือพนักงาน หัวหน้าห้อง เสมียนห้องและผู้ต้องขังทั่วไป ซึ่งจะมีการควบคุมกันเอง โดยมีผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด โดยส่วนใหญ่แล้วผู้คุมหญิงจะเป็นตัวแทนในการปฏิบัติการกิจด้านนี้ จึงมักเกิดความขัดแย้งกับผู้คุมที่ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขัง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้คุมชาย นอกจากภารกิจที่แตกต่างกันแล้ว เรื่องของเพศก็เป็นปัจจัยสำคัญของการไม่ยอมรับสถานภาพของผู้คุมหญิงในเรือนจำด้วย ถึงแม้ว่าผู้คุมหญิงจะมีบทบาทน้อยมากในเรือนจำแต่ผู้คุมหญิงก็ยังมีบทบาทในงานแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง รวมทั้งภารกิจการควบคุมผู้ต้องขังหญิง ซึ่งกฎหมายราชทัณฑ์ไม่ยอมให้ผู้คุมชายควบคุมผู้ต้องขังหญิง ดังนั้น ผู้คุมหญิงก็ยังสามารถต่อรองอำนาจในเรือนจำได้ในบางภารกิจที่ผู้คุมชายไม่สามารถทำได้

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Scott (1985) มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน โดยใช้วิเคราะห์การต่อต้านชัดเจนของนักเรียนและครูในกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านกล้องวงจรปิดโดยที่ Scott ได้ศึกษาการต่อต้านของชาวนาจนที่มีต่อชาวนารวยในหมู่บ้านเซดาก้า ประเทศมาเลเซีย หลังการปฏิวัติเขียว (Green Revolution) เพื่อป้องกันตนเองจากการเสียเปรียบ และเพื่อให้ได้มาซึ่งการมีที่ดินทำกินจากการแบ่งให้เช่า การมีงานและรายได้ที่เกิดจากการจ้างงานภาคการเกษตรของชาวนารวย Scott พบว่า ชาวนาจะเลือกใช้วิธีการต่อต้านเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Resistance) ที่ปราศจากการวางแผนและการประสานงาน เช่น การนินทาว่าร้าย การโจษจันสร้างข่าวลือ การตั้งสมญานามในทางลบ การเพิกเฉยไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม การเสแสร้งทำดีเฉพาะหน้า การใช้น้ำเสียงแข็งกระด้างเวลาสนทนา การพูดจาแดกดันเยาะเย้ยถากถาง รวมทั้งการลักเล็กขโมยน้อยหรือการทำลายทรัพย์สินให้เสียหาย ซึ่งเป็นวิธีการต่อสู้ลับหลังเพื่อป้องกันไม่ให้อีกฝ่ายรู้ตัวผู้กระทำ ทั้งนี้เนื่องจากความจำเป็นในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและการอยู่ร่วมกันในหมู่บ้าน ที่ส่งผลให้ชาวนาเกิดพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการต่อสู้อย่างชัดเจน

นอกจากนั้น Scott ยังกล่าวว่าแท้ที่จริงวิธีการดังกล่าวเป็นเหตุการณ์ปกติที่สามารถพบเห็นเป็นประจำในชุมชนอื่นๆ ซึ่งกลุ่มชนชั้นที่ปราศจากอำนาจมักเลือกนำมาใช้เป็นเครื่องมือต่อสู้กับชนชั้นอื่น (Everyday Forms of Resistance) และยังชี้ให้เห็นว่าชาวนามี

เป้าหมายของการต่อต้านเพียงเพื่อความอยู่รอดของตนเองในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมมากกว่าการมุ่งหวังเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมที่มีอยู่เดิม เช่นเดียวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมอื่นๆ

สอดคล้องกับงานของรุ่งรัตน์ ชมาฤกษ์ (2539) ได้ศึกษาเรื่อง “อำนาจการต่อรองในระบบการเกษตรแบบมีพันธะสัญญาของกลุ่มชาวนาในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า ชาวนาทำการผลิตพืชพาณิชย์เพื่อขายภายใต้ระบบการเกษตรแบบมีพันธะสัญญาควบคู่กับการผลิตข้าวเพื่อบริโภค โดยเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตเพื่อสร้างความเสี่ยงพอในการดำรงชีพของครัวเรือน แต่ชาวนาต้องตกอยู่ในภาวะที่ไร้อำนาจในการตัดสินใจและเสียเปรียบ ชาวนาแต่ละคนจึงมีกระบวนการปรับตัว หรือแสวงหาทางออกด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ตามศักยภาพและความสามารถในการเข้าถึงและควบคุมทรัพยากร ทางออกรูปแบบหนึ่งของชาวนาขนาดเล็กก็คือการรวมกลุ่มเพื่อการต่อรอง การที่ชาวนาขนาดเล็ก สามารถต่อรองเพื่อเพิ่มอำนาจในการควบคุมการผลิตกับกลุ่มทุนได้ เพราะมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญหลายประการคือ ชาวนาขนาดเล็กในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ยังคงเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เช่น ที่ดิน แรงงาน และตนเอง ทำให้สามารถสร้างอำนาจต่อรองได้ในระดับหนึ่ง ขณะที่กลุ่มทุนจำเป็นต้องพึ่งการผลิตจากชาวนา จึงไม่สามารถทำการชูดรีดอย่างหนักหน่วงจนกระทั่งชาวนาทนไม่ได้ต้องเลิกผลิต และชาวนายังสามารถมีทางเลือกในการผลิตรูปแบบอื่นๆ ได้ นอกจากนั้นการตัดสินใจต่อรองในประเด็นหนึ่งประเด็นใด หรือไม่ของกลุ่มชาวนาและชาวนาแต่ละคนขึ้นอยู่กับเป้าหมายระยะยาว โดยเฉพาะการรักษาความมั่นคงในการดำรงชีพ ไม่ใช่เป้าหมายเฉพาะหน้าที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยชาวนามักจะรวมกลุ่มเพื่อการต่อรอง ในกรณี que เห็นว่าประเด็นในการต่อรองนั้นชาวนาไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง กระบวนการรวมกลุ่มช่วยเสริมบทบาทของชาวนาทั้งในด้านสังคมการเมืองและการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและกระบวนการหลายอย่าง เริ่มตั้งแต่การนำความรู้ใหม่มาผสมผสานกับประสบการณ์เดิม เพื่อพัฒนาให้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ โดยใช้บทเรียนจากความล้มเหลวในการรวมกลุ่มขนาดใหญ่ระดับหมู่บ้านที่ประกอบด้วยกลุ่มคนหลากหลายฐานะ มาเป็นการรวมกลุ่มขนาดเล็กที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมใกล้เคียงกัน โดยอาศัยหลักการในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และพื้นฐานความสัมพันธ์แบบเครือญาติและเพื่อนบ้าน มาสร้างกลุ่มความร่วมมือในการแก้ปัญหาคำร้องชีพของสมาชิกทุกคน ทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมและมีความเสมอภาคในการกระจายทรัพยากรไปสู่สมาชิกซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและการระดมสมาชิกใหม่ ก่อให้เกิดการขยายจำนวนกลุ่มความร่วมมือในหมู่เครือญาติของสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ผลของการดำเนินกิจกรรมช่วยให้สมาชิกของกลุ่มชาวนา สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์ทาง

เศรษฐกิจจากการพึ่งพาผู้อุปถัมภ์มาเป็นการพึ่งพากันเอง และทำให้ชวานาขนาดเล็กสามารถมีบทบาททางด้านการเมืองของหมู่บ้านมากขึ้น ชวานาใช้หลักการแบบกลุ่มเก่าช่วยเหลือกลุ่มใหม่ และพื้นฐานสายสัมพันธ์แบบเครือญาติสร้างเครือข่ายระดับหมู่บ้านและระดับเขต ซึ่งเป็นการขยายเครือข่ายออกไปทั้งแนวตั้งและแนวนอน เพื่อประสานความร่วมมือให้กว้างขวางขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ทางการผลิตให้ชวานามีอำนาจตัดสินใจมากขึ้น เพราะสามารถควบคุมการขายและปัจจัยการผลิตบางประเภทเอง ในขณะเดียวกันก็เป็นการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมในรูปของกองทุนสวัสดิการและฌาปนกิจด้วย การเป็นเครือข่ายช่วยลดข้อจำกัดของกลุ่มขนาดเล็ก และเพิ่มอำนาจการต่อรอง ชวานาสามารถเชื่อมโยงและแปรพลังอำนาจทั้งภายในและภายนอก ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมและแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมิติทางวัฒนธรรมของการพัฒนาแบบองค์รวมของชวานา ในการเชื่อมโยงมิติต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพมาประสานกันเพื่อผลักดันให้มีอำนาจการต่อรองที่สูงขึ้น โดยกลุ่มชวานาได้สนับสนุนให้ผู้นำทางการมีบทบาทในการรณรงค์เรื่องการรักษาป่า และประยุกต์ใช้พิธีกรรมในการทอดผ้าป่าเพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนในการรักษาป่า ซึ่งเป็นการสร้างเครือข่ายบนพื้นฐานของงานประเพณี ทำให้สามารถระดมทุนและขยายไปสู่กิจกรรมอื่นๆ ต่อไป กลุ่มชวานาสามารถประสานความร่วมมือกับชุมชนได้มากขึ้น

ในด้านของกลุ่มทุนพบว่ามีการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ จากระบบพันธสัญญาระหว่างกลุ่มทุนกับชวานาโดยตรงมาเป็นระบบหัวหน้าโควต้า ซึ่งเป็นนายหน้าที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการปลูกและรวบรวมผลผลิตให้กับบริษัท มักอิงอยู่กับความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ชวานาจึงไม่อาจทำการต่อรองได้ เพราะเกรงว่าถ้าหากหัวหน้าโควต้าตัดความช่วยเหลือก็จะส่งผลต่อการดำรงชีพได้และมีส่วนช่วยเบี่ยงเบนหรือลดการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มทุนกับชวานา ในอีกด้านหนึ่ง ก็เปิดโอกาสให้ชวานาสามารถปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ให้เสียเปรียบน้อยลงได้ ด้วยการให้ตัวแทนของกลุ่มทำหน้าที่หัวหน้าโควตาเสียเอง พร้อมทั้งดูแลจัดการปัจจัยการผลิตเอง ซึ่งมีผลให้สมาชิกกลุ่มชวานาอยู่ในฐานะที่ได้รับผลประโยชน์จากการผลิตมากกว่าชวานาผู้ผลิตโดยทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม ชวานาขนาดเล็กพบว่าคำพัง “การรวมกันขาย” ชวานาไม่สามารถทำการต่อรองเพื่อเพิ่มราคาผลผลิตให้สูงขึ้นได้ เนื่องจากเป็นปัญหาระดับโครงสร้าง ศักยภาพและพลังอำนาจของกลุ่มชวานายังไม่เพียงพอที่จะกดดันกลุ่มทุนให้ทำตามความต้องการได้

จากการศึกษาเรื่องอุดมการณ์ของชวานาในการต่อรอง ศึกษากรณีสหกรณ์ผู้ปลูกหัวหอมใหญ่ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ของสุพิธา เริงจิต (2534) พบว่ารูปแบบของการต่อรองของชวานามีดังนี้

1. การต่อรองแบบไม่เปิดเผย เป็นการต่อรองในลักษณะส่วนตัว ส่วนใหญ่จะไม่มี ความรุนแรง แต่บางครั้งก็จะมีกรกระทำที่รุนแรงได้ การต่อรองแสดงออกมาในรูปของการปรับ ทุกข์ การชุบชิบนิทา หรือการล้อเลียน ซึ่งช่วยใ้รับรู้สถานการณ์ที่เสียเปรียบของกลุ่มตนเอง ชัดเจนและกว้างขวางขึ้น และสร้างความรู้สึกลงในกลุ่มชวานา ในฐานะที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ เหมือนกัน

2. การไม่ให้ความร่วมมือ สมาชิกสหกรณ์ต่อต้านโดยการไม่ให้ความร่วมมือแก่ สหกรณ์ในการรวบรวมผลผลิต สมาชิกเลือกที่จะไม่ขายผลผลิตใ้สหกรณ์แต่ขายใ้แก่พ่อค้าแทน

3. การหันไปยอมรับกลุ่มใหม่ จากการที่สหกรณ์ไม่สามารถสนองตอบต่อความ ต้องการและไม่เป็นตัวแทนผลประโยชน์ที่แท้จริงของสมาชิก ทำให้สมาชิกใ้ความยอมรับพ่อค้า มากกว่าสหกรณ์โดยการยอมอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของพ่อค้า

4. การต่อรองแบบรวมกลุ่มโดยเปิดเผย เป็นรูปแบบการต่อรองที่ก้าวหน้ามาก ที่สุด และเกิดผลของการต่อรองมากที่สุด ส่งผลกระทบกว้างที่สุดต่อกลุ่มชวานา การต่อรองแบบ นี้เกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการนำของผู้นำชวานาที่จัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อการต่อรองโดยเปิดเผย และเงื่อนไข จากสภาวะแวดล้อม คือวิกฤติปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชวานาส่วนใหญ่การต่อรองแบบนี้จึงเกิดขึ้น

การต่อรองทุกรูปแบบ สะท้อนใ้เห็นความไม่พอใจ สภาวะที่เป็นอยู่ของชวานา แต่ปัญหาสำคัญของการต่อรองของชวานาคือ มีลักษณะขาดความต่อเนื่อง และรวมตัวกันต่อรอง กับปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อใ้ได้รับความพอใจระดับหนึ่งหลังจากการต่อรองระยะหนึ่งกลุ่มชวานาก็ แดกสลายไปเพื่อกลับสู่การผลิตและหาทางออกส่วนตัวอีกครั้ง ยังไม่ได้แก้ปัญหาลงต้นเหตุที่ แท้จริงและส่งผลในระยะยาว อย่างไรก็ตาม การต่อรองที่ผ่านมาแสดงใ้เห็นถึงความพยายามที่จะ ต่อรองกับกลุ่มอื่น เช่น รัฐ พ่อค้า ใ้ใ้ได้ผลประโยชน์จากการผลิตของตนมากขึ้น (สุพิทา เริงจิตร 2534, 140 – 141)

ดังนั้นจากการศึกษาของ Scott (1985) จึงแสดงใ้เห็นว่าการเคลื่อนไหวของ ชุมชนอาจเกิดขึ้นได้ในระดับย่อยๆ ภายในหมู่บ้านที่ปราศจากการรวมกลุ่มของชวานาบ้านทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากความคลุมเครือของระดับความแตกต่างทางชนชั้น ความต้องการรักษาความสัมพันธ์ ไว้เพื่อการพึ่งพากัน การมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและการมีทางเลือกอื่นที่สามารถใ้ ประโยชน์ได้เช่นเดียวกับการรวมกลุ่ม ส่วนการต่อต้านที่เกิดจากการรวมกลุ่มมักพบใ้ได้ในระดับ กว้าง ซึ่งมักมีประเด็นความขัดแย้งเนื่องจากปัจจัยภายนอก โดยชวานาจะร่วมมือกันเป็นเครือข่าย และเกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม อันเป็นวิธีการหนึ่งเพื่อร่วมแสดงบทบาทใดๆ ที่เป็นรูปธรรม ของชุมชนระดับล่าง

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับเรื่องของการต้อรอนั้น ทำให้ทราบว่า ชีวิตประจำวันของเราจะต้องมีการต้อรองเกิดขึ้นอยู่เสมอด้วยวิธีการต่างๆ กัน เพื่อให้รอดพ้นจากการถูกรบกวน ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในงานวิจัยได้ในเรื่องของการต้อรองของครูที่มีต่อการถูกรบกวนพฤติกรรมโดยผู้บริหารและผู้ปกครองผ่านกล้องวงจรปิด ซึ่งครูจะถูกรบกวนพฤติกรรมตลอดเวลาในขณะที่ทำการสอน โดยผู้บริหารและผู้ปกครองจะใช้อำนาจผ่านกล้องวงจรปิดมาควบคุมครู นักเรียนบางส่วนเมื่อทราบว่ามิก้อง ก็จะต้อรองกับครูโดยการไม่สนใจฟังหรือเล่นเวลาครูสอน ส่วนครูก็มีวิธีการต้อรองกับอำนาจของผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียนด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้แตกต่างกับงานวิจัยที่ผ่านในเรื่องของการต้อรองของครูผ่านพื้นที่กล้องวงจรปิด คือศึกษาการช่วงชิงความหมายของกล้องวงจรปิดในมิติใหม่ทางการศึกษา รวมถึงแนวคิดและวิธีการในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนของผู้บริหาร และปฏิบัติในชีวิตประจำวันของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง แม้ว่าผู้บริหาร และผู้ปกครองจะใช้กล้องวงจรปิดเป็นสื่อในการควบคุมครู แต่ครูมีวิธีการต้อรองอย่างไรบ้างเพื่อให้มีพื้นที่ส่วนตัว และการต้อรองระหว่างครู นักเรียน ผู้บริหาร และผู้ปกครอง เพื่อให้ต่างฝ่ายต่างมีอำนาจเหนือกว่านั้นเป็นอย่างไรซึ่งเป็นประเด็นที่งานวิจัยชิ้นนี้ให้ความสนใจ

แนวคิดเรื่องความทันสมัย

ในความรับรู้ของคนทั่วไปสังคมที่มีความทันสมัยก็คือ สังคมที่คนในสังคมมีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย มีความพร้อม เต็มไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย ทั้งผู้เขียนโทรทัศน์ รถยนต์ เครื่องเสียง เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าอื่นๆ อีกมากมาย มีสาธารณูปโภคครบครัน เช่น ถนน น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ เป็นต้น เมื่อไม่สบายมีแพทย์สมัยใหม่คอยให้การดูแลและรักษา ผู้ใดที่ได้ครอบครองสิ่งเหล่านี้ก็จะถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความทันสมัย

ภาวะความทันสมัยเป็นที่รู้จักกันดีในชีวิตสังคมชาวยุโรปในช่วงศตวรรษที่ 19 และมีอิทธิพลแผ่ขยายไปยังนานาประเทศทั่วโลกในเวลาต่อมาบางประเทศได้รับอิทธิพลของความทันสมัยมาบางประเทศกลับได้รับอิทธิพลจากกระแสความทันสมัยน้อยแตกต่างกันออกไป จนกระทั่งเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 สังคมมนุษย์ทั่วโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ที่เรียกว่า “ยุคแห่งความทันสมัย” หลายสิ่งหลายอย่างได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของข้อมูลข่าวสาร (Giddens 1991, 1-2)

โดยทั่วไปมักเข้าใจคำว่า “การเข้าสู่ความทันสมัย” (modernization) ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงให้ไปเป็นแบบสังคมตะวันตก (westernization) ซึ่งก็คือการมีระบบแบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเน้นระบบอุตสาหกรรม และการเป็นสังคมเมือง แต่โดยความเป็นจริงแล้วสังคมทันสมัยส่วนใหญ่เป็นสังคมอุตสาหกรรม เนื่องจากระบบอุตสาหกรรมเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแต่ก็ไม่จำเป็นเสมอไป เนื่องจากมีสังคมบางสังคมที่ไม่ได้อาศัยระบบการอุตสาหกรรมในการนำตนเข้าสู่ภาวะความทันสมัย แต่กลับใช้การค้าขายและการบริการในการผลักดันสังคมไปสู่ความทันสมัยแทน เช่น สิงคโปร์ ฮองกง

นอกจากนี้ Giddens ยังได้เสนอต่อไปอีกว่า มิติสำคัญของความทันสมัยนั้นประกอบไปด้วย 1) การใช้พลังงานทางวัตถุและเครื่องจักรในกระบวนการผลิต 2) พัฒนาการและการขยายตัวอย่างรวดเร็วของระบบทุนนิยม 3) การกำเนิดของระบอบประชาธิปไตยใหม่ โดยเฉพาะระบอบประชาธิปไตยในสังคมที่มีความหมายขององค์กรที่มีขนาดใหญ่ มีโครงสร้าง สลับซับซ้อน มีอำนาจเด็ดขาดและระบบควบคุมสั่งการที่มีประสิทธิภาพเหนือประชากรในสังคม ลักษณะขององค์กรของรัฐและองค์กรสมัยใหม่จะมีความแตกต่างจากองค์กรดั้งเดิมอย่างชัดเจนในแง่ของอำนาจในการควบคุมความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกที่ครอบคลุมทุกมิติของสถานที่และเวลา

ความทันสมัยจึงเป็นผลผลิตของการปฏิวัติอุตสาหกรรม การเปลี่ยนผ่านของยุคสมัยที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรปนั้นถือเป็นความทันสมัยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมศักดินาไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ในสังคมศักดินาวิถีชีวิตของคนในสังคมส่วนใหญ่จะดำรงอยู่ด้วยการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม และรูปแบบของระบบสังคมที่แบ่งออกเป็น กษัตริย์ เจ้าของที่ดินและชาวนา ชาวไร่ แต่ในสังคมอุตสาหกรรมจะมีรูปแบบของระบบสังคมที่มีความแตกต่างกันออกไปอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือในสังคมอุตสาหกรรมจะมีการปฏิรูปที่ดิน มีการปฏิรูปทางการเมืองเพื่อนำเอาระบอบประชาธิปไตยหรือระบอบคอมมิวนิสต์เข้ามาแทนที่การปกครองด้วยระบบกษัตริย์แบบดั้งเดิม ตามความคิดของ Giddens แล้ว สังคมโลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาจัดได้ว่าเป็นสังคมในยุคทันสมัยตอนปลาย (Late-Modern World) หรือที่เรียกกันว่า ยุคหลังความทันสมัย (Postmodernism) เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวเกิดจุดเปลี่ยนขึ้นหลายอย่างด้วยกัน เช่น การสิ้นสุดของลัทธิอาณานิคม การเดินทางไปสำรวจอวกาศของมนุษย์โลก การพัฒนาระบบการสื่อสาร การสิ้นสุดของสงครามเย็น ความพ่ายแพ้ของลัทธิคอมมิวนิสต์และชัยชนะของระบบทุนนิยม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ภายใต้สถานการณ์โลกดังกล่าว ความทันสมัยที่เคยมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนทั่วโลกนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา ได้เดินทางมาถึงจุดหนึ่งซึ่งเหล่านักวิชาการหลายท่านเชื่อว่าเป็นสภาพที่ก่อให้เกิดปัญหาและสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ทั่วโลก การปฏิวัติ

เทคโนโลยีการสื่อสาร คมนาคม มีส่วนสำคัญที่ทำให้วิถีชีวิตของคนทั่วโลกเปลี่ยนแปลงไป
 พรมแดนของชาติเริ่มไม่มีความหมายในการขวางกั้นการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสังคมมนุษย์
 เทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาขีดความสามารถอย่างสูงสุดถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน
 กิจกรรมระหว่างสังคม

ความทันสมัยไม่ใช่ความเจริญทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่รวมไปถึง
 การเปลี่ยนแปลงแบบแผนของระบบทางการเมือง บรรทัดฐานทางสังคม โครงสร้างทางชนชั้น และ
 บุคลิกภาพของคนในสังคมอันจะส่งผลให้เกิดช่องว่างทางสังคมที่มากขึ้น สังคมใดที่พยายาม
 เปลี่ยนแปลงตนเองไปสู่ความทันสมัยจะต้องเผชิญกับภาวะความไม่เท่าเทียมกันระหว่างภาค
 เกษตรกรกับเจ้าของธุรกิจการค้า และอุตสาหกรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ Giddens ได้อธิบายถึง
 ความสัมพันธ์ระหว่างความทันสมัยกับการเมืองการปกครองไว้ว่า Modernization (การทำให้เป็น
 สมัยใหม่) พร้อมกับอิทธิพลของมหาอำนาจตะวันตกในยุโรป ที่ขับเคลื่อนอิทธิพลตะวันตก ให้เป็น
 วัฒนธรรมของโลกที่ทันสมัย การเผยแพร่และการผลักดันมาพร้อมกับกำลังความก้าวหน้าทาง
 เทคโนโลยี ที่เป็นกำลังในการครอบงำกึ่งบังคับในรูปของลัทธิล่าอาณานิคม (colonialism)
 หลังจากการล่าอาณานิคม ประเทศต่างๆที่ไม่มีอำนาจในการต่อกรก็ต้องรับการปรับเปลี่ยน
 โครงสร้างทางการเมืองเศรษฐกิจซึ่งการปรับเปลี่ยนที่ทันสมัยในสมัยศตวรรษที่ 19 คือ การปฏิรูป
 ระบบราชการและการวางรากฐานการพัฒนาทุนนิยม และรวมถึงการปลุกรากฐานระบบคิดแบบ
 เหตุผลและวิทยาศาสตร์ซึ่งแน่นอนว่ากระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีการขยายตัวแผ่กว้างเป็น
 ปรากฏการณ์ระหว่างประเทศ

ผลของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยในระดับโลกได้ค่อยๆ ทำให้ประเทศ
 ต่างๆ มีการติดต่อเชื่อมโยงกันอย่างเข้มข้นมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคสมัยปัจจุบันการปฏิวัติทาง
 เทคโนโลยี การคมนาคม และระบบการติดต่อสื่อสารกลายเป็นหัวใจสำคัญในการผูกร้อยและ
 เชื่อมโยงผู้คนที่มีความแตกต่างกันทั้งสถานที่ เวลา รวมถึงวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน ทำดูเหมือนกับ
 ว่าโลกนั้นแคบลง อันจะส่งผลให้เกิดการหุบยืม ผสมผสานกันทางวัฒนธรรม ซึ่งการเชื่อมโลกเข้า
 ไว้ด้วยกันจนทำให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกันทางวัฒนธรรมนี้เองที่เหล่านักวิชาการได้
 นิยามว่าคือยุคของโลกาภิวัตน์ (Globalization)

Giddens มอง Globalization ว่าเป็นผลลัพธ์โดยตรงของภาวะทันสมัย และ
 ก่อให้เกิดลักษณะสากลขึ้น คือ

1. มีนัยแสดงถึงแนวโน้มสากลซึ่งทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมในแบบลัทธิ
 ทุนนิยมขึ้น

2. เวลาและระยะทางที่เป็นอิสระจากกันทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมขยายออกไปข้ามข้อจำกัดในด้านระยะทาง (ตัวอย่างเช่น คนตัดขนแกะในออสเตรเลีย ได้รับผลกระทบจากแฟนในญี่ปุ่น Uruguay round)

โดย Giddens ได้อธิบายเอาไว้ว่า Globalization หมายถึง ความเข้มข้นของความสัมพันธ์ ซึ่งเชื่อมระยะพื้นที่ที่ห่างไกลกันโดยสิ่งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นหนึ่งอาจจะถูกกำหนดหรือได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลายไมล์ออกไป และเช่นเดียวกันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นห่างไกลออกไปหลายไมล์อาจจะได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น Giddens ให้ความสำคัญกับเรื่องการขยายชีวิต หรือความสัมพันธ์สังคมข้ามเวลาและพื้นที่หรือที่เรียกว่า "การจับความสัมพันธ์ข้ามเวลาและพื้นที่" (time - space distanciation) เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบเดิม หรือวิถีชีวิตที่ยึดติดถิ่นที่และมีการติดต่อกันใกล้ชิดไปสู่สังคมสมัยใหม่ ที่ผู้คนสามารถติดต่อสัมพันธ์ทางไกลกับคนอื่นๆ ข้ามเวลาและพื้นที่ ผ่านระบบคมนาคมและการสื่อสาร สังคมสมัยใหม่จึงแยกชีวิตสังคมออกจากขอบเขตจำกัดของสถานที่และช่วยผลักดันให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างคนที่ "อยู่" ในพื้นที่กับผู้ที่ "ไม่อยู่" ในพื้นที่ พูดอีกอย่างก็คือ สังคมสมัยใหม่ "แยก" หรือ "ขย" ความสัมพันธ์สังคมออกจากบริบทท้องที่หรือท้องถิ่นหนึ่งๆ แล้วนำไปจัดเป็นระบบความสัมพันธ์ใหม่ข้ามมิติเวลาที่ยาวนานและพื้นที่กว้างขวางกว่าเดิม นี่หมายถึงว่าในเงื่อนไขชีวิตสังคมสมัยใหม่ สิ่งที่อยู่ในที่หนึ่งจะถูกครอบงำด้วยสิ่งที่ไม่ได้อยู่ที่เดียวกัน ชาติชีวิตและความ เป็นอยู่ของผู้คนในที่หนึ่งๆ ถูกกำหนด ไม่ใช่แค่จากสิ่งที่ปรากฏอยู่ให้เห็นและสัมผัสรับรู้ได้ใกล้ๆ แต่รวมถึงสิ่งที่อยู่ไกลหูไกลตาออกไปด้วย สถานที่และถิ่นที่ตั้งในสังคมใหม่ จึงเป็นที่ตั้งของความสัมพันธ์ทางไกลที่ขยายขอบเขตข้ามเวลาและพื้นที่ โลกาภิวัตน์จึงเป็นกระบวนการที่เร่งระบบความสัมพันธ์ข้ามเวลาและพื้นที่ให้ขยายกว้างและเข้มข้นมากขึ้น ควบคู่ไปกับการยืดขยายความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกิจกรรม หรือการกระทำและเหตุการณ์ที่เกิดในท้องถิ่นและที่เกิดในถิ่นที่ห่างไกลออกไป

สอดคล้องกับการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนที่ผู้บริหารมองว่า การนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนนั้น นอกจากเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนแล้ว ยังเป็นการทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น เนื่องจากโรงเรียนต่างๆ ไปนั้นเมื่อผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าสู่รั้วโรงเรียนแล้ว ผู้ปกครองก็จะไม่สามารถมองเห็นพฤติกรรมของบุตรหลานได้อีก และนักเรียนก็จะมีความรู้สึกว่าโดดเดี่ยวเนื่องจากต้องมาอยู่ร่วมกับเพื่อนที่ไม่คุ้นเคย การนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนจึงเป็นการทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่เดียวกันเปรียบเสมือนอยู่ในพื้นที่เดียวกันเนื่องจากผู้ปกครองสามารถมองเห็นพฤติกรรมของบุตรหลานตลอดเวลา ส่วนนักเรียนก็จะรับรู้ที่ผู้ปกครองกำลังดูอยู่ทำให้มีความรู้สึกอึดอัดมากขึ้น

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาเรื่องของกล่องวงจรปิด : พื้นที่การต่อรงในโรงเรียนนั้นไม่ได้เป็นเพียงการนำเสนอในเรื่องของการนำกล่องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียนเพื่อแสดงถึงความทันสมัยเพียงอย่างเดียว แต่ผู้วิจัยมองว่าการที่ผู้บริหารนำกล่องวงจรปิดเข้ามาติดตั้งในโรงเรียนนั้น นอกเหนือจากการที่ต้องการแสดงความทันสมัยเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนแล้วนั้น สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นภาพที่แสดงออกมาต่อหน้ากล่องวงจรปิด หรือสิ่งที่เกิดขึ้นหลังกล่องวงจรปิดนั้นมีปฏิบัติการต่างๆ มากมาย ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจว่ากล่องวงจรปิดนั้นมีอำนาจขึ้นมาได้อย่างไรที่สามารถทำให้พฤติกรรมของแต่ละบุคคลนั้นเปลี่ยนแปลงไปเมื่ออยู่ต่อหน้ากล่องวงจรปิด ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ต้องการนำเสนอให้เห็นว่าการนำกล่องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียนนั้น ปฏิบัติการต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการนำกล่องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้บริหารนั้นเป็นอย่างไร และมีการช่วงชิงความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างไรบ้าง

โดยการศึกษาที่ผู้วิจัยได้นำแนวคิดในเรื่องของอำนาจ แนวคิดเรื่องพื้นที่ แนวคิดเรื่องการต่อรง และแนวคิดเรื่องความทันสมัย มาใช้เป็นแนวคิดหลักในการศึกษา เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ผู้วิจัยได้ให้ความสนใจ การนำแนวคิดหลัก 4 แนวคิดมาใช้ในการวิเคราะห์เพราะแต่ละแนวคิดนั้นสามารถนำมาเชื่อมโยงกันได้ โดยผู้วิจัยใช้พื้นที่ของกล่องวงจรปิดมาทำการศึกษาคือความสัมพันธ์เชิงอำนาจของบุคคลแต่ละกลุ่ม โดยใช้แนวคิดในเรื่องของอำนาจมาวิเคราะห์การใช้อำนาจของผู้บริหาร และผู้ปกครองผ่านพื้นที่กล่องวงจรปิด ซึ่งแนวคิดเรื่องพื้นที่นั้นก็จะเป็นนำมาใช้วิเคราะห์ในเรื่องของพื้นที่ของกล่องวงจรปิดที่เป็นแหล่งรวมไปด้วยการสร้างความหมายที่ช่วงชิงบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อยึดครองการเป็นเจ้าของพื้นที่ “คน” จึงเป็นส่วนสำคัญที่เข้าไปสัมพันธ์กันในการสร้างความหมายให้กับพื้นที่ ส่วนแนวคิดในเรื่องของการต่อรงนั้นจะนำมาใช้ในเรื่องของกลอุบายต่างๆ ที่ฝ่ายที่อ่อนแอกว่าใช้ในการกระทำกับผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า

1. แนวคิดเรื่องอำนาจนั้นใช้แนวคิดของ Foucault (1995) ซึ่งนำมาใช้วิเคราะห์ในเรื่องของการที่ผู้บริหารและผู้ปกครองได้ใช้อำนาจผ่านกล่องวงจรปิด โดยการนั่งดูการเรียนการสอนผ่านทางกล่องวงจรปิด ซึ่งส่งผลให้ครูต้องแสดงพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี เหมือนกับเป็นการแสดงที่นำเสนอผ่านกล่องวงจรปิดเพื่อให้ผู้บริหารและผู้ปกครองพึงพอใจ เช่นเดียวกันกับที่ Foucault ได้กล่าวไว้ว่าการจับจ้องนั้นมีอำนาจสามารถควบคุมพฤติกรรมของคนได้ โดยยกตัวอย่างในเรื่องของการออกแบบคุกที่เรียกว่า “แพนออปติคอน” ซึ่งเป็นอาคารทรงกลมที่มีหอคอยอยู่ตรงกลาง โดยที่ผู้คุมนั้นสามารถมองเห็น

ผู้ต้องขังทุกคน โดยที่ผู้ต้องขังจะต้องแสดงพฤติกรรมที่ปกติตลอดเวลาแม้ว่าจะไม่มีการจับจ้องเกิดขึ้นก็ตาม เช่นเดียวกับในเรื่องของกล้องวงจรปิดที่ครูจะต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นปกติตลอดเวลาแม้ว่าจะไม่มีการจับจ้องของผู้บริหารหรือของผู้ปกครองก็ตาม

2. แนวคิดเรื่องพื้นที่ของ Lefebvre (1991) นำมาใช้วิเคราะห์ในเรื่องของการให้ความหมาย การนิยามความหมายกล้องวงจรปิดจากบุคคลต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกล้องวงจรปิด ซึ่งพื้นที่ของกล้องวงจรปิดนั้น แต่ละบุคคลก็จะมีการให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งไม่ว่าการนิยามหรือการให้ความหมายของแต่ละบุคคลนั้นเป็นเช่นไร ก็จะเป็นการให้ความหมายเพื่อต้องการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทั้งสิ้น เช่น การที่ผู้บริหารมองว่าในพื้นที่ของกล้องวงจรปิดนั้นผู้บริหารมีอำนาจเหนือกว่าครู สามารถควบคุมการทำงานของครูได้ ก็จะใช้ประโยชน์จากกล้องวงจรปิดโดยการที่บอกให้ครูต้องปรากฏตัวอยู่หน้ากล้องวงจรปิดเท่านั้นในขณะที่ทำการสอน ส่วนครูเมื่อทราบว่าเป็นพื้นที่ของกล้องวงจรปิดนั้น ครูไม่อาจแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดี ครูก็จะพยายามแสดงพฤติกรรมที่ดีเมื่ออยู่ต่อหน้ากล้องวงจรปิด

3. แนวคิดเรื่องการต่อรองของ de Certeau (1985) การต่อต้านขัดขืนของ Scott (1985) กล่าวไว้ว่า “อูบาย” หมายถึงการกระทำที่ไม่มีตำแหน่งแห่งที่ของตัวเอง แต่แฝงอยู่ในเครือข่ายของอำนาจ อาศัยจังหวะและโอกาส ในการฉกฉวยประโยชน์หรือต่อรองกับอำนาจ การทำงานของ “อูบาย” เป็นเรื่องชั่วคราว และไม่ได้ครอบครองผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความสำเร็จอยู่ที่การหาช่องจังหวะและเวลาที่จะแปลงสถานการณ์เฉพาะหน้าให้เป็นโอกาส การทำงานของ “อูบาย” สื่อถึงการเบียดแทรกเข้าไปในพื้นที่ของอำนาจ การเอาตัวรอด หรือการลักลอบ เหล่านี้เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในภาวะที่สถานการณ์บังคับ สิ่งมีชีวิตใช้ “อูบาย” แบบนี้ในการอยู่รอด นำมาใช้วิเคราะห์ในเรื่องของปฏิบัติการต่างๆ ที่แต่ละฝ่ายนำมาใช้ในการต่อรองระหว่างกัน เพื่อเอาตัวรอด จากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า เช่น การที่ผู้บริหารใช้กล้องวงจรปิดเข้ามาควบคุมพฤติกรรมของครู แต่ครูก็มีวิธีในการต่อรองต่างๆ กันออกไปเพื่อให้รอดพ้นจากการถูกควบคุมแม้เพียงระยะเวลาสั้นๆ เป็นต้น

4. แนวคิดเรื่องความทันสมัยของ Giddens (1991) นำมาใช้วิเคราะห์ในเรื่องของบริบทของโรงเรียนที่เน้นความทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการออกแบบอาคารเรียน ระบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีกล้องวงจรปิดในห้องเรียน ที่ผู้วิจัยมองว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้มีความหมายต่อแนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนทั้งสิ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กล่องวงจรปิด : พื้นที่การต่อรองในโรงเรียน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงๆ ในการนำพื้นที่กล่องวงจรปิดมาใช้เป็นเครื่องมือของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองผ่านพื้นที่กล่องวงจรปิด ศึกษาในเรื่องของกล่องวงจรปิดซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจ โดยศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้บริหาร และผู้ปกครอง โดยได้ศึกษาเรื่องของกระบวนการในการนำกล่องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนของผู้บริหาร ศึกษาการช่วงชิงพื้นที่ของกล่องวงจรปิดในฐานะวาทกรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ การใช้เป็นเครื่องมือในการบ่งบอกถึงความทันสมัยไฮเทค และศึกษาปฏิบัติการประจำวันของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองผ่านพื้นที่กล่องวงจรปิด ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงมุมมองของแต่ละบุคคลที่มองกล่องวงจรปิด และวิธีการต่างๆ ที่กลุ่มบุคคลนำมาใช้ในการต่อรองระหว่างกัน ซึ่งมีวิธีการศึกษาดังนี้

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยและการเข้าสู่สนามของผู้วิจัย

ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในการวิจัยคือพื้นที่กล่องวงจรปิดในโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา การที่ผู้วิจัยเลือกพื้นที่นี้เนื่องจากเป็นพื้นที่ทางการศึกษาในภูมิภาคภาคใต้ที่นำกล่องวงจรปิดมาติดตั้งในห้องเรียนเป็นแห่งแรก นอกจากนั้นพื้นที่หาดใหญ่ยังเป็นพื้นที่ศูนย์กลางความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ผู้คนมีสถานภาพทางการเงินสูงกว่าพื้นที่อื่นซึ่งสามารถหาสิ่งที่ดีที่สุดให้กับบุตรหลานในด้านการศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยมองว่าโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนแห่งแรกในภาคใต้นำระบบกล่องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียน มีสาเหตุหรือแรงจูงใจอะไรที่ทำให้ผู้บริหารได้ตัดสินใจในการนำกล่องวงจรปิดเข้ามาใช้ เพราะโดยทั่วไปแล้วไม่มีโรงเรียนแห่งใดที่นำระบบกล่องวงจรปิดไปใช้ในห้องเรียน ไม่ใช่ว่าโรงเรียนอื่นๆ ไม่มีศักยภาพจะทำได้ แต่ในความคิดของผู้วิจัยนั้นโรงเรียนขนาดใหญ่หลายโรงเรียนในอำเภอหาดใหญ่มีศักยภาพที่จะนำกล่องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนได้ แต่เพราะสาเหตุใดจึงไม่ทำ และสาเหตุใดที่ทางโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) จึงคิดที่จะนำกล่องวงจรปิดมาใช้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังให้ความสนใจในเรื่องการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนได้ส่งผลอย่างไร บ้างต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ครูและนักเรียนที่ต้องปรากฏตัวต่อหน้ากล้องวงจร ปิดตลอดเวลานั้นจะมีความเป็นอยู่อย่างไร ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ทางผู้วิจัยมีความสนใจในการที่จะหาคำตอบ โดยที่ผู้วิจัยได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์ ซึ่งคอมพิวเตอร์นั้นเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีให้แก่ผู้วิจัยในการที่จะหาคำตอบ ในเรื่องของการต่อรองผ่านกล้องวงจรปิด ซึ่งผู้วิจัยสามารถที่จะดูการทำงานของครูได้ตลอดทั้งวัน เนื่องจากโปรแกรมการดูการทำงานของครูนั้นได้ติดตั้งไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้วิจัยด้วย

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) และผู้ให้ข้อมูล (Informant) ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้ที่มีแนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ กลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกล้องวงจรปิดโดยตรง ได้แก่

1.1 กลุ่มครู – อาจารย์ที่สอนในโรงเรียน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน การสอนและการต่อรองกับผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองผ่านกล้องวงจรปิดในชีวิตประจำวัน และให้ข้อมูลในเรื่องการให้ความหมายกล้องวงจรปิด

1.2 ผู้บริหาร ได้แก่ ผู้จัดการและผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียน การให้ความหมายกล้องวงจรปิด และการต่อรองของผู้บริหารที่มีต่อครู และผู้ปกครอง

1.3 กลุ่มนักเรียน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับมุมมองที่มีต่อกล้องวงจรปิด การต่อรองของนักเรียนที่มีต่อครูและผู้ปกครองในขณะที่อยู่ในโรงเรียน

1.4 ผู้ปกครอง นำมาศึกษาถึงการให้ความหมายกล้องวงจรปิด การร้องมอง การจัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียนเพื่อให้เห็นถึงการต่อรองของผู้ปกครองต่อครู และนักเรียน

2. ผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับกล้องวงจรปิดได้ ได้แก่

2.1 ประชาชนทั่วไป นำมาศึกษาการให้ความหมายกล้องวงจรปิดของโรงเรียน

2.2 ผู้ดูแลระบบ นำมาศึกษาในเรื่องของการต่อรองกับผู้ปกครอง และผู้บริหาร

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้มาจาก 2 แหล่งคือ

1. ข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ แนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแนวคิดการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเรื่องอำนาจ แนวคิดพื้นที่ แนวคิดเรื่องการต่อรอง และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) ได้แก่ ประวัติของโรงเรียน บริเวณโรงเรียน ลักษณะการดำเนินงาน และวัตถุประสงค์ของการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียน

2. ข้อมูลภาคสนาม ศึกษาจากการสังเกตโดยการนำภาพจากกล้องวงจรปิดของแต่ละห้องเรียนมาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการต่อรอง และสังเกตการต่อรองระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง โดยตัวผู้วิจัยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ถูกข้อมองผ่านกล้องวงจรปิด นอกจากนั้นยังสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้แก่ ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง การศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาข้อมูลอย่างละเอียดเกี่ยวกับการให้ความหมายของกล้องวงจรปิดในโรงเรียน แนวคิดและวิธีการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนของผู้บริหาร ตลอดจนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองผ่านพื้นที่กล้องวงจรปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยนั้นได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูล ซึ่งการสัมภาษณ์นั้นจะเป็นคำถามต่างๆ ไป เกี่ยวกับแนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามตั้งแต่การเริ่มก่อสร้างโรงเรียน เพื่อต้องการให้เห็นถึงมุมมองของผู้บริหารว่าต้องการให้โรงเรียนออกมาในรูปแบบใด และมีสาเหตุอะไรที่ต้องมีกล้องวงจรปิดในห้องเรียน นอกจากนั้นได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลทั่วไป และบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกล้องวงจรปิดโดยตรงว่าเมื่อมีกล้องวงจรปิดในห้องเรียนแล้วนั้น กลุ่มคนต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นั้นมีมุมมองอย่างไรบ้างเกี่ยวกับกล้องวงจรปิด เพื่อต้องการให้เห็นมุมมองในด้านต่างๆ เกี่ยวกับกล้องวงจรปิดของโรงเรียน และยังต้องการให้เห็นถึงการต่อรองของกลุ่มต่างๆ ที่มีระหว่างกัน นอกเหนือจากการสัมภาษณ์แล้วนั้น ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยที่ผู้วิจัยได้เข้า

ไปร่วมทำการสอนภายใต้ห้องเรียนที่มีกล้องวงจรปิดด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกของครูที่ถูกจ้องมองผ่านกล้องวงจรปิด ซึ่งผู้วิจัยมีความรู้สึกกดดันไม่ต่างจากครูคนอื่นเท่าใดนักในขณะที่ทำการสอน เนื่องจากทราบว่ามีคนจ้องมองเราอยู่ตลอดเวลา นอกจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนแล้วนั้น ผู้วิจัยยังได้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยการที่ผู้วิจัยได้สังเกตภาพจากกล้องวงจรปิดที่ผู้วิจัยสามารถดูได้ตลอดเวลาที่ผู้วิจัยไม่มีชั่วโมงที่ต้องสอน ซึ่งผู้วิจัยต้องการหาคำตอบว่าเมื่อครูปรากฏตัวต่อหน้ากล้องวงจรปิดนั้นครูมีการปฏิบัติตนอย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เริ่มทบทวนบทความ ตลอดจนงานวิจัยต่างๆ รวมถึงแนวคิด ทฤษฎีในเรื่องของการอำนาจ เรื่องของพื้นที่ เรื่องของการต่อรอง และในเรื่องของความทันสมัยมาใช้เป็นกรอบในการศึกษา ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการที่ผู้วิจัยสามารถเข้าใจบริบทกล้องวงจรปิดในห้องเรียน และแนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดในห้องเรียน รวมถึงเข้าใจในส่วนของมุมมองต่างๆ ที่มีต่อกล้องวงจรปิด และการต่อรองของกลุ่มที่อ่อนแอกว่าที่มีต่อกลุ่มที่มีอำนาจเหนือกว่า เพื่อให้เห็นถึงกลยุทธ์ต่างๆ ที่ครูนำมาใช้เพื่อให้รอดพ้นจากการถูกควบคุมโดยอำนาจนั้น

บทที่ 4

กล่องวงจรปิด : แนวคิดที่นำมาใช้ในโรงเรียนและการให้ความหมาย

ในปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้เลยว่าเทคโนโลยีที่มีความสำคัญอย่างยิ่งก็คือกล่องวงจรปิด เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการใช้จับจ้องพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ ซึ่งมักจะนำไปติดตั้งในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม จะเห็นได้ว่ากล่องวงจรปิดนั้นเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการช่วยให้ตำรวจสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ในหลายต่อหลายครั้ง แต่กล่องวงจรปิดไม่ใช่เป็นเครื่องมือที่จะนำไปติดตั้งในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น พื้นที่โรงเรียนซึ่งเป็นที่รับรู้กันว่าเป็นสถานที่ที่ปลอดภัย ไม่มีการก่ออาชญากรรม แต่เพราะความเปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย ทำให้พฤติกรรมการก่อเรื่องทะเลาะวิวาทของนักเรียนในโรงเรียนมีมากขึ้น ซึ่งการดูแลของครูนั้นก็ไม่ว่าถึง จึงเป็นเหตุให้เกิดแนวความคิดในการนำกล่องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียน แต่นอกเหนือจากการนำกล่องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียนแล้วนั้น ภายในห้องเรียนซึ่งครูได้ทำการสอนอยู่นั้น โรงเรียนบางแห่งก็นำกล่องวงจรปิดไปติดตั้งเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียนในห้องเรียน

ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอในเรื่องของแนวคิดในการนำกล่องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียน ในห้องเรียน ไม่ใช่เพียงแค่นำเสนอในเรื่องของการนำกล่องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียน และห้องเรียนเพียงอย่างเดียวเท่านั้นยังศึกษาในเรื่องของแนวคิดในการเริ่มสร้างโรงเรียน มุมมองของบุคคลภายนอกโรงเรียนที่มองกล่องวงจรปิด การตัดสินใจของผู้ปกครองในการนำลูกหลานเข้ามาศึกษาในโรงเรียน การอำนวยความสะดวกให้กับผู้ปกครองในการดูกล่องวงจรปิด เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์แนวคิดในการนำกล่องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียนนั้นมีปฏิบัติการในการใช้อ่านอย่างไร มุมมองของกลุ่มบุคคลต่างๆ ในการมองกล่องวงจรปิดเป็นอย่างไร สิ่งต่างๆ เหล่านี้ผู้วิจัยต้องการสื่อให้เห็นถึงสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้พื้นที่กล่องวงจรปิดและพื้นที่หลังกล่องวงจรปิด

ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กับกล่องวงจรปิด

การนำกล่องวงจรปิดไปติดตั้งที่ใดก่อนอื่นจะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ที่จะนำกล่องวงจรปิดมาใช้และแนวคิดในการนำกล่องวงจรปิดมาติดตั้ง ซึ่งอำเภอหาดใหญ่ เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสงขลา เป็นที่ตั้งของนครหาดใหญ่ซึ่งถือได้ว่าเป็นเมืองใหญ่สุด

ทางภาคใต้เป็นเมืองศูนย์กลางการค้า เศรษฐกิจ การศึกษา และท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสงขลา นอกจากมีนครหาดใหญ่แล้วยังมีเมืองอื่นๆ อีกได้แก่ เมืองคอหงส์ เมืองควนลัง เมืองคลองแห และเมืองบ้านพรุ สาเหตุที่ทำให้อำเภอหาดใหญ่กลายเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจของภาคใต้ เนื่องจากมีเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างภาคใต้กับประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย มีการสร้างเส้นทางคมนาคมทางรถยนต์ มีสนามบินนานาชาติ นอกจากหาดใหญ่จะเป็นเมืองเศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นเมืองของการท่องเที่ยว และเมืองการศึกษา มีโรงเรียนและมหาวิทยาลัยชื่อดังหลายแห่ง เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่มีชื่อเสียงในภาคใต้ จากความเจริญดังกล่าวนี้เอง ทำให้ปัญหาในเรื่องของการก่ออาชญากรรมนั้นมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ไม่ว่าจะเป็นการลักขโมยชิงวิ่งราว การก่อวินาศกรรมที่เกิดขึ้นในเมืองหาดใหญ่ก็มีไม่น้อย ดังนั้นการนำกล้องวงจรปิดมาใช้จึงเป็นแรงบันดาลใจหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมกับการนำกล้องวงจรปิดมาจับจ้องพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ประวัติความเป็นมาของเมืองหาดใหญ่นั้น "หาดใหญ่" เป็นชื่อรวมของหมู่บ้านโคกเสม็ดชุนและหมู่บ้านหาดใหญ่ เดิมดินแดนหาดใหญ่เป็นเนินสูง มีผู้คนอาศัยอยู่ไม่มากนัก การคมนาคมไม่สะดวก เป็นป่าดงเสม็ดชุน โดยทั่วไปชาวบ้านจึงเรียกว่า "บ้านโคกเสม็ดชุน" เมื่อทางการได้ตัดทางรถไฟมาถึงท้องถิ่นนี้ จึงมีประชาชนอพยพมาตั้งหลักแหล่งทำมาหากิน และเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ สมัยนั้นสถานีชุมทางรถไฟอยู่ที่สถานีรถไฟชุมทางอุตะเถา (ด้านเหนือของสถานีรถไฟชุมทางหาดใหญ่ แต่ปัจจุบันทั้งตัวอาคารสถานีและป้ายสถานีอุตะเถาได้ถูกรื้อถอนออกไปหมดแล้ว) เนื่องจากพื้นที่บริเวณสถานีอุตะเถาเป็นที่ลุ่ม น้ำท่วมเป็นประจำทางการรถไฟจึงได้ย้ายสถานีมาอยู่ที่สถานีชุมทางหาดใหญ่ปัจจุบัน ประชาชนได้ทยอยติดตามมาสร้างบ้านเรือนตามบริเวณสถานีนั้นเอง ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่ากิจการรถไฟมีบทบาทต่อการขยายและความเจริญก้าวหน้าของนครหาดใหญ่ตลอดมา ต่อมาได้มีผู้เห็นการณ์ไกลว่า บริเวณสถานีรถไฟหาดใหญ่นี้ต่อไปภายหน้าจะต้องเจริญก้าวหน้าอย่างแน่นอน จึงได้มีการจับจองและซื้อที่ดินแปลงใหญ่จากรัฐกรพื้นบ้าน บุคคลที่ครอบครองแผ่นดินผืนใหญ่ ๆ อาทิ นายเจียกีซี (ต่อมาได้รับพระราชทานนามเป็นขุนนิพัทธ์จินนทร) คุณพระเสน่หามนตรี นายชีกิมหยง และพระยาอรรถกระวีสุนทร ทั้ง 4 ท่านนี้นับว่าเป็นบุคคลที่มีส่วนในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่นครหาดใหญ่อย่างแท้จริง ได้ตัดถนนสร้างอาคารบ้านเรือนให้ราษฎรเช่า คัดที่ดินแบ่งขาย เงินที่ได้ก็นำไปตัดถนนสายใหม่ต่อไป ทำให้ท้องถิ่นรุดหน้าอย่างอัศจรรย์ ชุมชนหาดใหญ่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วจนทางราชการต้องยกฐานะให้บ้านหาดใหญ่เป็นอำเภอ มีชื่อว่าอำเภอเหนือ ต่อมาในปี พ.ศ. 2460 ได้เปลี่ยนชื่อจากอำเภอเหนือเป็น อำเภอหาดใหญ่ และได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอชั้นเอก (Wikipedia 2009)

จากความเจริญของอำเภอหาดใหญ่จึงมีสถาบันการศึกษาเกิดขึ้นอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนระดับอนุบาล 1 จนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและเปิดมาอย่างยาวนานหลายโรงเรียน ไม่น่าแปลกใจที่โรงเรียนเอกชนแต่ละโรงเรียนมีการแข่งขันกันอย่างสูงเนื่องจากต้องการให้นักเรียนมาเรียนในโรงเรียนของตนเองให้มากที่สุด สำหรับโรงเรียนที่เปิดมานาน มีชื่อเสียงมาอย่างยาวนานแล้วนั้น ไม่น่าจะมีปัญหาในเรื่องของการประชาสัมพันธ์โรงเรียนมากนัก แต่ในสถาบันการศึกษาที่เกิดขึ้นมาใหม่ ก็จำเป็นที่จะต้องหาวิธีการหรือจุดเด่นในด้านต่างๆ เพื่อที่จะเป็นทางเลือกใหม่ๆ สำหรับผู้ปกครอง เป็นจุดสำคัญที่จะทำให้ผู้ปกครองสนใจในการนำบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนที่เกิดขึ้นใหม่อย่างโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) จึงมีความจำเป็นในการที่จะต้องสร้างจุดเด่นให้กับโรงเรียน เพื่อที่จะเป็นตัวเลือกหนึ่งสำหรับผู้ปกครองในการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน

ความฝันของพ่อ : จากที่ดินว่างเปล่าสู่การสร้างโรงเรียน

ในปี 2548 หลังจากที่ผู้วิจัยเรียนจบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ ผู้วิจัยได้เดินทางไปสมัครเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) โดยสมัครสอนในตำแหน่งครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์ระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มากนัก เป็นโรงเรียนที่มีสี่ชั้นสไลด์ ไม่ว่าใครที่ผ่านไปมาจะต้องสะดุดตาด้วยความสวยงามของอาคารที่ดูแล้วแปลกตาเนื่องจากเป็นอาคารเรียนที่มีสี่ชั้นสไลด์ โดยผู้คนทั่วไปมักจะเรียกโรงเรียนแห่งนี้ว่าโรงเรียนสี่ลูกกวาด โรงเรียนกึ่งหันลม หรือบางครั้งก็เรียกโรงเรียนไดโนเสาร์เนื่องจากมีไดโนเสาร์ตัวใหญ่อยู่ที่หน้าโรงเรียน ซึ่งเป็นที่สนใจของผู้ที่ผ่านไปผ่านมาเป็นอย่างมาก โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) ตั้งอยู่เลขที่ 109 ถนนคลองเรียน 1 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา การเดินทางจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มายังโรงเรียนนั้น จะต้องผ่านศูนย์การค้าโลตัส แล้วตรงมาเรื่อยผ่านสี่แยกไฟแดง 2 แห่ง เมื่อถึงไฟแดงแห่งที่ 2 ให้เลี้ยวขวาก็จะเจอกับโรงเรียนที่มีสี่ชั้นสวยงาม ซึ่งมีไดโนเสาร์อยู่ข้างหน้า และมีกึ่งหันลมอยู่ข้างบนตึกของโรงเรียน ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากโรงพยาบาลกรุงเทพหาดใหญ่มากนัก

ผู้วิจัยมีความรู้สึกว่าการเป็นครูในโรงเรียนแห่งนี้เป็นบททดสอบหนึ่งที่จะทำให้สามารถผ่านพ้นอุปสรรค ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อผู้วิจัยเข้าไปเป็นครู และเริ่มสอนก็พบว่ามิกล้องวงจรปิดติดตั้งในห้องเรียน ซึ่งผู้วิจัยรับหน้าที่สอนวิชาคอมพิวเตอร์ให้แก่นักเรียน จากการที่ผู้วิจัยได้ทำ

การสอนไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง ผู้วิจัยมีความรู้สึกที่โรงเรียนแห่งนี้มีความสวยงามน่าส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน ส่วนกล้องวงจรปิดที่ติดตั้งทุกห้องผู้วิจัยกลับมาบ่งเห็นการควบคุม การสอดส่องกิจกรรมบางอย่าง ถึงแม้ในช่วงนั้นผู้วิจัยจะมีคำถามในใจก็ตาม แต่ก็ยังไม่ลดละความพยายามที่จะค้นหาคำตอบ เมื่อผู้วิจัยเข้ามาเรียนในระดับปริญญาโท ผู้วิจัยกลับมาตั้งคำถามกับกล้องวงจรปิดอีกครั้ง และได้ตามหาความหมาย จากคุณประสงค์ สุวรรณวงศ์ ประธานกรรมการบริหารซึ่งเป็นผู้ที่ดำเนินการในการก่อตั้งโรงเรียน และคุณเกร่ง สุวรรณวงศ์ ผู้รับใบอนุญาตของโรงเรียน เป็นผู้ที่ริเริ่มความคิดในการก่อสร้างโรงเรียนว่าโดยแท้จริงแล้วการติดตั้งกล้องวงจรปิดในโรงเรียนเป็นอย่างไร ซึ่งคุณเกร่งได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

ก่อนหน้าี่ตรงนี้เป็นที่ดินว่างเปล่าซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ 3 งาน ที่ดินแปลงนี้มีความสำคัญต่อความฝันของคุณนะ สุวรรณวงศ์ ซึ่งเป็นบิดาของคุณเกร่ง สุวรรณวงศ์ ที่ตั้งใจจะให้เป็นที่ของการศึกษา คุณเกร่ง สุวรรณวงศ์จึงสร้างพื้นที่ดินว่างเปล่าให้เป็นโรงเรียน ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากคุณพ่อ ที่ดินนั้นเป็นมรดกตกทอดมาจากคุณพ่อโดยได้ยกให้คุณเกร่ง ซึ่งท่านได้รับมรดกที่ดินในเส้นทางถนน 30 เมตรหลายแปลง ท่านได้เล่าถึงแรงบันดาลใจในการที่จะสร้างโรงเรียนให้กับผู้วิจัยฟังว่า

“ในสมัยนั้นผมเรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วมีความรู้สึกไม่อยากเรียนต่อก็เลยเข้ามาทำงาน ประกอบกับฐานะทางบ้านนั้นอึดอัดพอสมควรแต่เรามีที่ดินมีทรัพย์สิน ผมก็เอาที่ดินไปขาย ตอนที่ขายไปนั้นก็ได้รับคำตำหนิติเตียนจากพ่อแม่ ผมก็มีวิธีหลีกเลี่ยงในการไม่ให้พ่อแม่ คุณแม่เสียใจ ก็เลยบอกไปว่าผมขายที่ดินไปนั้นเพื่อที่จะไปซื้อที่ดินแปลงอื่น ซื้อขายไปมาอยู่หลายครั้ง จนเหลือที่ดินแปลงสุดท้ายที่พ่อแม่ได้มอบให้ไว้ ก็เลยกลับมาคิดว่าตัวเราก็ไม่ได้มีการศึกษาที่สูงเท่าไรหรอก ก็เลยมองว่าเมื่อตัวเราไม่ได้เรียนสูงๆ แล้วนั้นเราก็น่าจะให้การศึกษแก่ผู้อื่น เหมือนเป็นการทดแทนความรู้สึกในใจ ซึ่งก่อนหน้าี่ก็มีคนมาขอเช่า เช่นที่โรงพยาบาลกรุงเทพหาดใหญ่ ก็มาขอเช่า โดยให้ค่าเช่าเดือนละ 700,000 บาท ตอนแรกก็คิดหนักเหมือนกัน แต่มาคิดอีกทีถ้าเราให้เช่าเช่าไป เราก็ไม่มีสิทธิในการบริหารแล้ว จึงตัดสินใจไม่ยอมให้เช่าเช่าและมองว่าน่าที่จะทำการศึกษ เนื่องจากมันอยู่ได้นาน มันคง และมีความตั้งใจในการที่จะให้ลูกๆ ทุกคนมีหุ้นส่วนทั้งหมด และอยากให้ลูกๆ ได้มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในผืนดิน ที่ดินที่รับมรดกตกทอดมา ต้องการให้เป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล แก่ประเทศชาติ จึงได้จัดตั้งเป็นโรงเรียน โดยใช้ชื่อว่าโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์)

ที่มีวงเล็บว่านะ สุวรรณวงศ์นั้น เนื่องจากต้องการให้ลูกๆ ระลึกถึงชื่อของคุณปู่ผู้
 ที่มอบที่ดินให้ได้สร้างเป็นโรงเรียน โดยมีความมุ่งหมายว่าเมื่อสร้างเป็นโรงเรียน
 ขึ้นมาแล้วนั้น จะต้องเป็นประโยชน์ต่อชาวนครหาดใหญ่ให้ได้ เมื่อโรงเรียนอยู่
 ตัวแล้ว ค่าเล่าเรียนเราก็อาจจะไม่ใช่เป็นอย่างนี้ตลอดไป ไม่ใช่เพิ่มขึ้น แต่อาจจะ
 ลดลงสำหรับผู้ที่ไม่มีเงินพอที่จะจ่ายค่าเล่าเรียน โดยจะตั้งเป็นกองทุน ซึ่งเป็น
 ความหวังในอนาคตของผม ในแนวความคิดของผมนั้นผมอยากให้โรงเรียนของ
 ผมเน้นในเรื่องของวัฒนธรรม และจะเน้นในเรื่องของภาษา เพราะภาษาเป็นสื่อที่
 สำคัญในการที่จะสื่อสาร นอกจากนั้นการปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนจะต้องเท่าเทียม
 กัน โดยไม่มีการแบ่งแยก ไม่ว่าจะยากดีมีจนอย่างไร การดูแลจะต้องเท่าเทียมกัน
 ทั้งหมด” (เคร่ง, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2553)

จากคำพูดของคุณเคร่ง สุวรรณวงศ์ข้างต้นนั้นสะท้อนให้เห็นว่าในแนวความคิดการริเริ่ม
 ก่อสร้างโรงเรียนว่าการที่ท่านได้คิดที่จะนำที่ดินแปลงนี้มาสร้างโรงเรียนนั้น เป็นเพราะท่านได้รับ
 การศึกษาที่ไม่สูงนัก จึงอยากให้ผู้อื่นได้รับการศึกษาที่ดี โดยที่ท่านสร้างโรงเรียนนี้ขึ้นมาก็เพื่อช่วย
 ในเรื่องของการศึกษาซึ่งท่านไม่มุ่งเน้นในเรื่องของผลกำไรมากนัก อาจจะมีสาเหตุมาจากการที่ท่าน
 เคยเป็นนายกเทศมนตรีของนครหาดใหญ่มาก่อน การที่ท่านทำเพื่อชาวหาดใหญ่มานาน แนวคิดใน
 การที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่นจึงยังปรากฏอยู่ในแนวความคิดของการสร้างโรงเรียน ซึ่งแนวความคิดของท่านนั้น
 ได้เป็นแนวทางในการเริ่มก่อสร้างโรงเรียน โดยที่คุณประสงค์ สุวรรณวงศ์ ซึ่งเป็นบุตรชายของคุณ
 เคร่งได้ดำเนินการที่จะทำตามความฝันของพ่อโดยการเริ่มก่อสร้างโรงเรียนซึ่งคุณประสงค์ได้อธิบาย
 ให้ฟังตอนหนึ่งของการสัมภาษณ์ดังนี้

“ผมได้ทำตามความฝันของพ่อ โดยที่ท่านมีอุดมการณ์แรงกล้าในการที่จะ
 พัฒนาท้องถิ่นแผ่นดินเกิดของท่าน โดยเฉพาะในสมัยที่ท่านดำรงตำแหน่ง
 นายกเทศมนตรีนครหาดใหญ่ ท่านได้วางแผนการพัฒนาบ้านเมืองมาอย่างต่อเนื่อง
 จากตำบลเล็กๆ มาสู่นครหาดใหญ่ นครแห่งศักยภาพของการพัฒนา แม้ใน
 ปัจจุบันท่านจะวางมือทางการเมือง แต่ท่านยังมีความปรารถนาอย่างยิ่งที่จะพัฒนา
 นครหาดใหญ่ โดยมุ่งเน้นไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความสมบูรณ์พร้อม
 ท่านมุ่งไปสู่เด็กและเยาวชนซึ่งถือว่าเป็นลูกหลานของท่านทุกคน ท่านมีความ
 ต้องการที่จะให้ลูกหลานของท่านมีรากฐานทางการศึกษาที่มั่นคง จึงรับเอา
 อุดมการณ์ แนวคิด นโยบาย ตลอดจนความปรารถนาของท่านมาสู่การปฏิบัติที่

เป็นรูปธรรม ก็ด้วยการจัดตั้งบริษัทครอบครัวสุวรรณวงศ์จำกัดขึ้น ซึ่งคณะกรรมการบริษัท ได้มีมติเห็นชอบให้กระผมรับตำแหน่งประธานกรรมการบริหารบริษัทครอบครัวสุวรรณวงศ์ เราจึงได้นำเอาความปรารถนาอย่างยิ่งของท่านประธานบริษัทมาสู่ความสำเร็จที่จับต้องได้ด้วยการขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) ขึ้น

ซึ่งคำว่านครหาดใหญ่นั้นก็เปรียบเสมือนเป็นการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเกิดของท่าน คำว่านะ สุวรรณวงศ์ก็ถือเป็นมรดกทางปัญญา ซึ่งปู่เนั้นเป็นเจ้าของที่ดินแห่งนี้ เราทุกคนจึงพร้อมใจกันสานต่อเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่เราทุกคนมีความปรารถนา และได้มอบหมายให้คุณประยูท สุวรรณวงศ์ กรรมการบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบดูแลในกิจการของโรงเรียนในฐานะผู้จัดการโรงเรียน ผมอยากจะบอกว่าโรงเรียนแห่งนี้เรามุ่งเน้นในเรื่องของการเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะให้ลูกหลานของเรานั้นเป็นผู้มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม มีความคิดริเริ่ม มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้” (ประสงค์, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2553)

จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้รับใบอนุญาตและประธานกรรมการบริหารโรงเรียน ทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่าแนวคิดในการสร้างโรงเรียนนั้นท่านผู้รับใบอนุญาตได้มองว่าต้องการเน้นให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่ทุกคนสามารถที่จะเรียนได้ เนื่องจากท่านมองเห็นความสำคัญของการศึกษา เนื่องจากตัวท่านเองไม่ได้ร่ำเรียนมาสูงจึงอยากจะทำให้ผู้อื่นได้รับการศึกษาที่ดี และมองว่าโรงเรียนแห่งนี้จะเป็นโรงเรียนที่มีความอบอุ่นและน่าอยู่สำหรับนักเรียน และประกอบกับการที่ท่านเคยได้รับตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรีอย่างยาวนาน จึงคิดและทำเพื่อชาวหาดใหญ่อยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการมีนโยบายที่ต้องจัดหาอาหารกลางวันให้นักเรียนรับประทานได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นค่าทอมของทางโรงเรียนจะต้องไม่แพงเพื่อให้ทุกคนสามารถที่จะส่งลูกหลานเข้ามาเรียนได้ หรือถ้าผู้ใดไม่สามารถชำระค่าทอมได้ภายในครั้งเดียวทางโรงเรียนก็จะผ่อนผันให้ทางผู้ปกครองสามารถผ่อนชำระเป็นงวดๆ ได้ เป็นต้น

จากการที่คุณเคร่งมีแนวคิดในการที่จะสร้างที่ดินแปลงสุดท้ายให้เป็นโรงเรียน แต่ท่านเป็นเพียงแต่ผู้ที่จุดประกายในการเริ่มก่อสร้างโรงเรียนเท่านั้น ส่วนผู้ที่มีบทบาทอย่างจริงจังในการที่จะดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนนั้นคือคุณประยูท สุวรรณวงศ์ โดยที่คุณประยูทนั้นเป็นบุตรชายคนที่ 4 ของคุณเคร่ง โดยที่พีเอ หรือคุณประยูทนั้นทำงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามาก่อน จึงมีประสบการณ์ในการสร้างโรงเรียนหรือแม้แต่การวางแนวทางในการจัดการศึกษาของ

โรงเรียน โดยโรงเรียนนั้นจะเน้นไปในเรื่องของพัฒนาการของนักเรียน ซึ่งจะเป็นการเรียนปนเล่น เพื่อให้เด็กเกิดความสุขสาน อยากรมาโรงเรียน พร้อมทั้งได้รับความรู้ในวัยที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ด้วยคำทำให้สัมผัสของพีเอ

“โรงเรียนของเรา ตัวอาคารจะมีสีสันสดใส เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน เพื่อสร้างให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน มีความรู้สึกที่อยากจะมาโรงเรียน มีมุมกาแฟสำหรับผู้ปกครองและยังมีคอมพิวเตอร์เพื่อให้ผู้ปกครองได้ดูบุตรหลานทำกิจกรรม พี่สร้างโรงเรียนโดยเน้นบรรยากาศให้มีพื้นที่สีเขียวโดยปลูกต้นไม้รอบๆ พี่ใช้ระบบไฟฟ้าใต้ดิน เพื่อรักษาสภาพภูมิทัศน์ของโรงเรียน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความปลอดภัยเราก็คำนึงถึง เราใช้พื้นลาดเอียงแทนการให้เด็กขึ้นบันไดเพื่อบรรเทาอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้น ส่วนในห้องเรียนพี่จะใช้พื้นยาง เพราะเมื่อเวลาเด็กหกหล่นจะช่วยลดการบาดเจ็บได้ ที่สำคัญที่สุดโรงเรียนของเรามีระบบวิดีโอสตรีมมิ่ง ที่ผู้ปกครองสามารถที่จะดูพฤติกรรมของลูกหลานตนเองได้ โดยที่สามารถดูได้ทุกที่มีอินเทอร์เน็ต” (พีเอ, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 1 บริเวณโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์)

ซึ่งการที่พีเอเป็นผู้ที่รับผิดชอบในการก่อสร้างโรงเรียนนั้น พีเอก็จะเป็นผู้ที่ออกแบบในการก่อสร้างโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของอาคารเรียน การจัดวางส่วนต่างๆ ของโรงเรียนให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสม การออกแบบการจัดการเรียนการสอน การวางกฎระเบียบ การปฏิบัติตนต่างๆ ของครู เป็นต้นโดยพีเอได้กล่าวถึงแนวคิดในการเริ่มต้นในการสร้างโรงเรียนว่า

“สาเหตุที่ทำโรงเรียนนะ เพราะบ้านพี่ก็รู้อยู่แล้วว่าเป็นครอบครัวที่มีชื่อเสียงการที่เราทำโรงเรียนจะเป็นการเสริมสร้างชื่อเสียงให้กับครอบครัวเรา แล้วอีกข้อหนึ่งก็คือการทำโรงเรียนนะ เป็นการทำการตลาดครั้งเดียว ถ้าเป็นธุรกิจอื่นมันก็ต้องทำการตลาดเรื่อยๆ แต่ถ้าเป็นโรงเรียนทำการตลาดครั้งเดียวจบเมื่อมันอยู่ตัวแล้ว มันก็จะเลี้ยงตัวมันเอง” (พีเอ, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2553)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แนวคิดหนึ่งในการที่จะสร้างโรงเรียนนั้นนอกเหนือจากการเป็นความฝันของคุณนะแล้วนั้น การสร้างโรงเรียนยังเป็นธุรกิจที่ให้กำไรได้อย่างยาวนานกว่าธุรกิจอื่นๆ เมื่อทำได้ดีในครั้งแรก สร้างความประทับใจให้แก่ผู้รับบริการแล้วก็จะ เป็นธุรกิจที่สามารถยืนอยู่ได้อย่างยาวนาน เมื่อบุคคลในครอบครัวสุวรรณวงศ์ตัดสินใจในการที่จะสร้างโรงเรียนแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็จะเป็นขั้นตอนในการเริ่มก่อสร้างโรงเรียน ซึ่งกว่าจะมาเป็นโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) อย่างที่เห็นกันนั้นต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ มากมาย

“เมื่อที่สุดก็ตอนที่ไปขอเขตการศึกษานี้แหละ เรื่องมาก คิดดูว่าให้อาแบบไป 3 ชุด แล้วเราคนเดียวนะหิ้วไป 3 ชุด จริงๆ นะ ดูแค่ 2 ชุด ก็พอแล้ว ขอเอกสารนู่นนี่นั่นมากจนเกินเหตุ ส่วนรูปแบบโรงเรียนของพื้นที่นั้น พี่คุยกับเพื่อนพี่ที่เป็นคนเขียนแบบ เราให้คอนเซ็ปว่าเราอยากให้อาคารโรงเรียนเราเป็นยังไง คือพี่จะบอกเพื่อนพี่ว่าจะสร้างโรงเรียนไม่อยากจะภาพออกมาเป็นโรงเรียน อยากจะสร้างให้เหมือนเป็นรีสอร์ทคือต้องการให้เด็กที่มาโรงเรียนไม่รู้สึกรู้ว่ามาโรงเรียน ไม่อยากให้เด็กรู้สึกว่าจะเข้ามาโรงเรียนแล้วต้องมาเรียนหนังสือ เพราะสมัยก่อนตอนที่เรารเรียนเราก็ถูกบังคับให้เข้าเรียนคืออยากให้เด็กมีความรู้สึกอยากมาโรงเรียนเหมือนกับเพลงโรงเรียนนะ เนื้อเพลงของโรงเรียนเนี่ยพี่ไปจ้างเค้าหมื่นห้าเลยนะ” (พีเอ, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2553)

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า รูปแบบของโรงเรียน ผู้สร้างมีแนวคิดที่จะทำให้อาคารโรงเรียนเป็นเหมือนที่พักผ่อน และมีแรงจูงใจอยากจะทำโรงเรียน นอกจากรูปแบบของโรงเรียนและสถานที่ทำให้โรงเรียนดึงดูดนักเรียนให้สนใจมาเรียน เนื้อเพลงก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ผู้สร้างตั้งใจจะรังสรรค์เนื้อร้องและทำนองให้ทุกคนอยากจะทำโรงเรียนตามเนื้อเพลงดังนี้

“โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ ม่วงเหลืองเป็นสีของเรา
 ต้นไม้ประจำของเราต้นประดู่ ร่มเย็นสุขใจเบิกบาน
 คุณครูของเราแสนดีและเป็นหนึ่ง คุณแลอบรมวิชา
 โรงเรียนพวกเรามีทุกๆ อย่าง ทันสมัยจริงนะเธอ
 พวกเรารักโรงเรียนของเรา รักคุณครูของเรา
 รักเพื่อนๆ สนุกด้วยกัน พวกเราทั้งแข็งแรงฉลาดแจ่มใส
 อยากจะไปไปโรงเรียน โรงเรียนของเราแสนดีและเป็นหนึ่ง
 โรงเรียนที่รักของเรา โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่
 นะ สุวรรณวงศ์ (สุดยอดโรงเรียนเรา)”

จากเนื้อเพลงข้างต้นนั้น พี่เอ็บอกว่าเป็นเนื้อหาที่ต้องการสื่อถึงโรงเรียนทั้งทำนองทั้งเนื้อเพลงจึงออกมาในรูปแบบที่น่ารัก เป็นจังหวะที่สนุก เพื่อให้เด็กรู้สึกไม่เป็นทางการมากนักเหมือนร้องเพลงทั่วไป จากเนื้อเพลงจะเห็นว่าทางโรงเรียนเน้นในเรื่องของความทันสมัย เน้นในเรื่องของเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งเป็นจุดขายของโรงเรียน นอกเหนือจากรูปแบบของอาคารเรียน โดยที่เทคโนโลยีที่พี่เอ็บอกถึงนั้นก็คือการนำกล้องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียน ในห้องเรียนที่ผู้ปกครองสามารถดูบุตรหลานได้ผ่านทางอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา เสมือนว่าผู้ปกครองเข้ามาเรียนกับลูกด้วย

จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้จัดการ โรงเรียนซึ่งก็คือพี่เอ็บั้น พี่วิจัยมองว่าแนวคิดในการสร้างโรงเรียนของพี่เอ็บมองไปในเชิงของการตลาดผสมผสานกับตอบสนองความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครอง เนื่องจากพี่เอ็บมองว่าการที่นักเรียนมาโรงเรียนนั้นเป็นสิ่งที่นักเรียนไม่ชอบและไม่อยากมาโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนไม่สนใจในการเรียน เป็นผลเสียต่อการจัดการเรียนรู้ซึ่งพี่เอ็บเข้าใจในส่วนนี้จึงพยายามที่จะสร้างโรงเรียนให้ออกมาในรูปแบบที่โดดเด่นสะดุดตาด้วยสีส้มของโรงเรียนที่น่ามอง คือสามารถดึงดูดใจให้นักเรียนและผู้ปกครองสนใจในการเข้ามาสมัครเรียน รวมถึงองค์ประกอบของโรงเรียนในส่วนของบรรยากาศและของเล่นต่างๆ ที่ดูไม่เหมือนการเข้ามาเรียนหนังสือทำให้นักเรียนมีความสุขในการเข้ามาเรียนในโรงเรียนแห่งนี้

สายใยสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน

ในส่วนนี้พี่วิจัยได้นำเสนอถึงมุมมองหนึ่งที่โรงเรียนได้พยายามเชื่อมสายใยเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กับผู้ปกครองโดยการนำกล้องวงจรปิดและอินเทอร์เน็ตมาเป็นเครื่องมือในการสานสายสัมพันธ์นี้

กล้องวงจรปิดเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการจับจ้องมองดู เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่ง

ในการจับจ้องพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งแสดงถึงความทันสมัยที่สามารถทำให้คนที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่เดียวกัน สามารถที่จะเห็นพฤติกรรมของอีกฝ่ายหนึ่งได้โดยเปรียบเทียบอยู่ในพื้นที่เดียวกัน โดยที่พีเอได้นำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนเพื่อเป็นสัญลักษณ์และจุดเด่นของโรงเรียน นอกเหนือจากการที่ต้องการสร้างจุดเด่นให้แก่โรงเรียนแล้ว ยังเป็นการเชื่อมโยงสายใยระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองที่มีความห่วงใยบุตรหลานผ่านกล้องวงจรปิด โดยการให้โอกาสผู้ปกครองได้สัมผัสบรรยากาศการเรียนการสอนในห้องเรียน กล้องวงจรปิดมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการสร้างชื่อเสียงของโรงเรียน เนื่องจากเป็นโรงเรียนแห่งแรกในภาคใต้ที่นำระบบกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียน ในห้องเรียน เป็นส่วนสำคัญที่ดึงดูดให้ผู้ปกครองหันมาสนใจในโรงเรียนที่เปิดใหม่อย่างโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) ซึ่งพีเอได้กล่าวถึงแรงบันดาลใจในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ว่า

“คือพื้มองว่าโรงเรียนอนุบาลนะ ผู้ปกครองที่มาสมัครเรียนกับเรานะ ส่วนใหญ่ลูกของเขามักจะเป็นลูกคนแรก หรือไม่ก็จะเป็นห่วงลูก พื้ก็คิดว่าทำยังไงที่จะให้ผู้ปกครองเวลานั่งทำงานไม่ต้องห่วงหน้าพะวงหลัง คือหนึ่งเด็กก็ไม่โต สอนหนังสือก็ไม่ได้ ทำยังไงที่จะให้ผู้ปกครองเวลานั่งทำงานก็มองเห็น”
(พีเอ, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2553)

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า แนวความคิดของพีเอในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนนั้น จุดประสงค์หลักก็เพื่อให้ผู้ปกครองมีความสะดวกสบายในการดูการจัดการเรียนการสอนผ่านกล้องวงจรปิด โดยที่ผู้ปกครองไม่ต้องมานั่งเฝ้าลูกหลานที่โรงเรียน นอกจากนั้นการทำงานของครูก็จะสะดวกมากขึ้น โดยที่ไม่มีผู้ปกครองมานั่งเฝ้านักเรียนในขณะที่ครูกำลังจัดการเรียนการสอน จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งก่อนหน้าที่พีเอจะสร้างโรงเรียนนั้น พีเอได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนต่างๆ รวมถึงบรรยากาศของโรงเรียนอื่นๆ ด้วย พร้อมทั้งศึกษาในเรื่องของหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน รวมถึงใช้หลักจิตวิทยาในการเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้ปกครอง โดยที่พีเอค้นพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่เมื่อมาส่งลูกหลานเข้าสู่รั้วโรงเรียนแล้ว ก็จะมีความเป็นห่วงลูก กลัวลูกจะร้องไห้ ผู้ปกครองบางคนที่เป็นห่วงลูกหลานมากๆ ก็จะตามมาเฝ้าที่โรงเรียน ทำให้เป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอน พื้เฝ้ามองเห็นปัญหาในเรื่องนี้จึงได้เกิดแนวคิดในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้

“พอดีพี่ได้ไอเดียในการถ่ายทอดสดมาจากเคเบิ้ล ก็เลยมองไปที่กล้องวงจรปิดซึ่งสามารถถ่ายทอดสดได้ พี่ก็ลองมาถามเพื่อนพี่ที่เป็นคนวางระบบดูว่าจะทำยังไงได้บ้างในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียน ในห้องเรียน แล้วเหมือนเป็นการถ่ายทอดสด คือสามารถดูกันได้ทั่วโลก ก็เลยคิดว่าน่าจะดูผ่านทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนพี่ก็เป็นผู้ที่วางระบบให้” (พี่เอ, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 2 ภาพกล้องวงจรปิดในห้องเรียน

พี่เอเล่าว่าหลังจากติดตั้งกล้องวงจรปิดในห้องเรียนแล้ว ทางโรงเรียนก็ประชาสัมพันธ์ว่าผู้ปกครองสามารถที่จะดูลูกหลานได้ตลอดเวลาแม้จะอยู่ที่บ้าน ก็ส่งผลให้มีนักเรียนมาสมัครเข้าเรียนในการเปิดทำการสอนครั้งแรกเกือบ 100 คน นอกเหนือจากกล้องวงจรปิดแล้ว สิ่งที่ดีใจคือให้ผู้ปกครองนำบุตรหลานเข้ามาเรียนก็คือสีสนของอาคารเรียนที่ดูสะอาดตามคำสัมภาษณ์ดังนี้

“เด็กนักเรียนที่เข้ามาเรียนเพราะกล้องวงจรปิดก็เยอะ เข้ามาเรียนเพราะตึกอาคารดูสวยงาม บรรยากาศดีก็มาก แต่มาเพราะกล้องวงจรปิดน่าจะถ้าให้พี่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์จาก 100 นะ ก็ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์เลยล่ะ” (พี่เอ, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2553)

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของพี่แตัวที่ส่งลูกเข้ามาเรียนที่โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) เนื่องจากสนใจที่มีกล้องวงจรปิดในห้องเรียน เพราะมีความเป็นห่วงลูกในขณะที่อยู่โรงเรียน

“การที่พี่ส่งลูกเข้ามาเรียนที่นี่นะ เพราะคิดว่ามีกล้องวงจรปิดในห้องเรียน พี่ชอบนะ เพราะเราสามารถที่จะดูลูกเราได้ตลอดเวลา ใจเหมือนกับว่าได้อยู่ใกล้กัน และอีกอย่างเราก็มีลูกคนเดียวด้วย ก็เป็นห่วงนะ ซึ่งพี่ก็เป็นแม่บ้านอยู่แล้วมีเวลาดูกล้องวงจรปิดได้ตลอดเวลา อีกอย่างหนึ่งพี่ชอบเพราะมันดูทันสมัยดี คือโรงเรียนอื่นไม่มี” (พี่แตัว, สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2553)

เช่นเดียวกับพี่สาวที่ส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนแห่งนี้นอกจากจะชอบในเรื่องของบรรยากาศของโรงเรียน สีสันของตึกที่สวยงามแล้วนั้น สิ่งที่สำคัญในการตัดสินใจส่งลูกเข้ามาเรียนที่นี่นั่นคือกล้องวงจรปิดที่ติดตั้งอยู่ในห้องเรียน เพราะสามารถมองลูกทำกิจกรรมได้ตลอดเวลา

“พี่ตัดสินใจส่งลูกเข้ามาเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้ เนื่องจากมีกล้องวงจรปิดในห้องเรียน และพี่เป็นห่วงลูกด้วย และก็อยากดูลูกด้วยว่าตั้งใจเรียนไหม ก็สามารถมองเห็นได้เลยใจ ไม่ต้องถามครู แล้วยังมีข่าวครูทำโทษนักเรียนรุนแรงด้วยแล้ว พี่ก็กลัวว่าลูกจะโดนครูลงโทษแบบนั้น ซึ่งพี่มองว่ากล้องวงจรปิดสามารถช่วยลดปัญหานี้ได้” (พี่สาว, สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นนั้นทำให้ทราบว่า ผู้ปกครองมีความสนใจในการนำบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนแห่งนี้เนื่องจากมีกล้องวงจรปิดในห้องเรียน ซึ่งผู้ปกครองสามารถเห็นกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ตลอดเวลา เป็นการตอบโจทย์ของผู้ปกครองที่มีความเป็นห่วงบุตรหลานส่งผลให้มีผู้ปกครองนำบุตรหลานเข้ามาสมัครเรียนเป็นจำนวนมาก โดยที่ผู้วิจัยมองว่าผู้ปกครองได้ใช้อำนาจเข้ามาควบคุมการจัดการเรียนการสอนของครู จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นทำให้เข้าใจได้ว่า ผู้ปกครองมองว่าการที่มีกล้องวงจรปิดในห้องเรียนเป็นการควบคุมครูให้ดูแลนักเรียนเป็นอย่างดีและไม่สามารถที่จะลงโทษนักเรียนด้วยความรุนแรงได้ เนื่องจากมีสายตาของผู้ปกครองจ้องมองอยู่ ทำให้ผู้ปกครองมีความไว้วางใจมากขึ้นเมื่อนักเรียนเข้ามาเรียนในโรงเรียน

นอกจากนั้นพี่เอยังบอกอีกว่าเด็กที่เกิดในอำเภอหาดใหญ่แต่ละปีมีประมาณเกือบหมื่นคน จึงทำให้พี่เอเห็นถึงส่วนแบ่งที่โรงเรียนใหม่อย่างโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะสุวรรณวงศ์) จะได้รับ เพราะในแต่ละปีมีเด็กที่เกิดมากมายเพราะฉะนั้นเด็กนักเรียนก็ต้องเข้าสู่โรงเรียน โดยที่พี่เอบอกว่าเด็กในแต่ละโรงเรียนโดยเฉพาะโรงเรียนที่มีชื่อเสียงอยู่แล้วนั้น

ผู้ปกครองไว้วางใจพาเด็กเข้าไปเรียนเป็นจำนวนมาก การที่เราจะสามารถดึงเด็กนักเรียนให้เข้ามาเรียนในโรงเรียนใหม่นั้น ก็จะต้องสร้างจุดเด่นเพื่อให้เป็นที่น่าสนใจ

“ลองคิดว่าเด็กที่เกิดในอำเภอหาดใหญ่ล่ะ แต่ละปีมีเกือบหมื่นคน โดยที่พี่เอาข้อมูลการเกิดจากเทศบาลนครหาดใหญ่ แล้วโรงเรียนใหญ่ๆ ตอนนั้นก็รับได้ประมาณ 4 – 5 พันคน ก่อนที่สร้างโรงเรียนนะ พี่ไปสำรวจการเกิดประชากรก่อน เพื่ออยากจะรู้ว่าเมื่อเราสร้างโรงเรียนมาแล้วนั้น การที่โรงเรียนเราเป็นโรงเรียนใหม่จะมีเด็กเข้ามาเรียนกี่คน แต่พอพี่ไปสำรวจแล้ว เห็นจำนวนการเกิดแล้วก็โอเคเลย สร้างได้แน่นอน เพราะเรามีจุดขายของเราอยู่แล้ว” (พี่เอ๋, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2553)

พี่เอ๋ยังกล่าวถึงจุดประสงค์ในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนว่า เป็นการนำกล้องมาใช้เพื่อให้ผู้ปกครองได้ดูบุตรหลานผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยไม่ต้องมารบกวนนักเรียน แต่ผลพลอยได้ก็คือการดูแลพฤติกรรมของครูและนักเรียนในระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการควบคุมการทำงานของครูไปในตัว

“จุดประสงค์หลักของพี่ในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ ก็อย่างที่พี่บอกไปแล้วว่าเพื่อต้องการให้ผู้ปกครองสามารถดูลูกหลานได้ทางอินเทอร์เน็ต โดยไม่มายุ่งกับการจัดการเรียนการสอน แต่ผลพลอยได้ก็คือได้ตรวจสอบพฤติกรรมการทำงานของครูไปด้วยในตัว ยิ่งช่วงนั้นมันมีข่าวที่ว่าครูหยิกนักเรียน แล้วก็จะได้เป็นการกันผู้ปกครองเพื่อไม่ให้เถียงกันว่าครูหยิก เพราะหลักฐานมันมีอยู่ เป็นการตัดปัญหา ซึ่งจริงๆ แล้วกล้องวงจรปิดมันก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียนะ เราต้องยอมรับว่าทุกอย่างในโลกใบนี้ไม่มีอะไรที่ดีพร้อมไปหมดหรอก มันก็ต้องมีข้อเสียด้วยกันทั้งนั้นแหละ ข้อดีของมันก็คือ ผู้ปกครองสามารถดูลูกได้ตลอดเวลา ตัวพี่เองหรือผู้บริหารคนอื่นก็สามารถตรวจสอบดูการทำงานของครูได้ เป็นการควบคุมการทำงานของครู แต่ข้อเสียของมันก็มี อาจจะมีภาพที่ไม่ดีออกสู่สายตาของบุคคลภายนอกที่เกี่ยวกับครู แต่พี่จะดูกล้องทุกวัน ถ้าวันไหนเห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของครู พี่ก็จะเรียกมาตักเตือนเพื่อไม่ให้กระทำอีก ที่ผ่านมาก็ดีนะ ก็มีบ้างที่พี่เรียกมาตักเตือน แต่เรื่องก็ไม่ได้รุนแรงอะไร” (พี่เอ๋, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2553)

จากที่พี่เอ็กเล่ามาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยมองว่าพี่เอ็กได้นำกล้องวงจรปิดมาเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนเป็นวัตถุประสงค์หลัก ส่วนผลที่ตามมาคือการใช้กล้องวงจรปิดเป็นสื่อในการควบคุมการทำงานของครู เป็นการควบคุมพฤติกรรมของครูแต่ละคน โดยไม่ต้องเดินดูตามห้องต่างๆ ซึ่งอย่างน้อยก็ได้เห็นภาพที่เป็นจริง เป็นการใช้อำนาจผ่านทางกล้อง ซึ่งครูเมื่ออยู่ในห้องที่มีกล้องวงจรปิดแล้วนั้น ก็เหมือนกับว่ามีคนจ้องมองอยู่ตลอดเวลา ทำให้ครูต้องแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเมื่ออยู่ต่อหน้ากล้องวงจรปิด

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ปกครองและผู้บริหารในเรื่องของการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนนั้น พบว่า กล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือที่มีอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของคน เนื่องจากกล้องวงจรปิดนั้นเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับจ้องมองพฤติกรรม ซึ่ง Foucault ได้กล่าวไว้ว่าการจ้องมองนั้นมีอำนาจสามารถควบคุมพฤติกรรมของคนได้ ซึ่งผู้วิจัยมองว่าไม่ได้เป็นการควบคุมพฤติกรรมของครูอย่างสมบูรณ์ แต่เป็นการควบคุมเพียงชั่วคราวเท่านั้น แต่ถึงแม้จะเป็นเพียงแค่การควบคุมเพียงชั่วคราวในขณะที่ทำการเรียนการสอนทางผู้จัดการก็ยังมีความต้องการในการนำกล้องวงจรปิดเข้ามาเนื่องจากมองเห็นว่าจะส่งผลดีต่อทางโรงเรียนในส่วนของคนที่ผู้ปกครองสามารถมองเห็นนักเรียนได้ตลอดเวลาในการทำกิจกรรมและการเอาใจใส่ของครูที่มีต่อนักเรียน

รอบรั้วโรงเรียน

โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2546 โดยก่อสร้างอาคารโรงเรียนจำนวน 2 หลัง (อาคารเรียนและอาคารสำนักงาน) ใช้เวลาประมาณ 18 เดือน ซึ่งทางโรงเรียนได้เปิดทำการสอนในปีการศึกษาที่ 1/2548 โดยรับสมัครนักเรียนชั้นอนุบาล 1 เพียงชั้นเดียว ซึ่งในครั้งแรกที่เปิดรับสมัครนั้นมีนักเรียนมาสมัครเรียน 45 คน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่มากสำหรับโรงเรียนที่เปิดใหม่

อาคารสำนักงานเป็นอาคาร 2 ชั้น ซึ่งมีเนื้อที่ใช้สอยประกอบด้วยส่วนประชาสัมพันธ์ มุมกาแฟสำหรับผู้ปกครอง ห้องอุปกรณ์การเรียน ห้องปฐมพยาบาล ห้องธุรการ และบัญชี ห้องศูนย์ควบคุมคอมพิวเตอร์ซึ่งระบบกล้องวงจรปิดจะถูกควบคุมโดยห้องนี้ และห้องผู้จัดการ พร้อมอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อ และป้องกันบุคคลภายนอกเข้าไปบริเวณอาคารเรียน ส่วนอาคารเรียน เป็นอาคาร 3 ชั้น อยู่ในบริเวณด้านในโรงเรียน โดยประกอบด้วยห้องเรียนชั้นอนุบาล และเตรียมอนุบาล โรงอาหาร ห้องรับแขก ห้องผู้บริหาร ห้องคอมพิวเตอร์

ห้องพัสดุ ห้องสมุด และห้องมินิเธียเตอร์ ห้องกิจกรรม 1 ห้องใหญ่ ห้องประชุมขนาดความจุประมาณ 1,500 คน และห้องมินิเทนนิส ซึ่งส่วนต่างๆ เหล่านี้ สามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับการเรียนได้

โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) มุ่งเน้นความปลอดภัยของนักเรียนเป็นหลัก โดยการออกแบบอาคารเรียน เป็นการออกแบบด้านสถาปัตยกรรมเพื่อความปลอดภัย อาทิ ทางขึ้นลงในแต่ชั้นใช้เป็นพื้นลาดเอียง เพื่อป้องกันการกระแทกอันเกิดจากการลื่นหกล้ม ระบบพื้นยาง Cushion เป็นระบบพื้นยางสังเคราะห์ เป็นพื้นยางที่มีความยืดหยุ่น เพื่อลดการกระแทกของนักเรียนที่อาจจะเกิดจากอุบัติเหตุร้ายแรงของนักเรียน โดยเฉพาะพื้นห้องเรียน ส่วนที่นักเรียนใช้ในห้องเรียน และกิจกรรม ระบบวิดีโอสตรีมมิ่ง เป็นระบบที่ผู้ปกครองสามารถเข้าชมขณะที่นักเรียนกำลังเรียน หรือร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน สามารถเข้าชมได้จากที่บ้านหรือที่ทำงานผ่านทางเน็ตเวิร์คของโรงเรียนโดยมีรหัสผ่าน และไม่รบกวนนักเรียนขณะอยู่ในโรงเรียนถือว่าโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) เป็นโรงเรียนแห่งแรกในภาคใต้ที่ใช้ระบบนี้ ซึ่งกล้องวงจรปิดนั้นจะถูกติดตั้งไว้ในห้องเรียนทุกห้อง ตามทางเดิน ลานกิจกรรม โรงอาหาร เป็นต้น

ภาพประกอบ 3 ห้องคาเฟ่สำหรับผู้ปกครอง
ดูกล้องวงจรปิด

ภาพประกอบ 4 ห้องควบคุมระบบคอมพิวเตอร์
และกล้องวงจรปิด

จะเห็นได้ว่าพื้นที่ของโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) นั้น ถูกติดตั้งไว้ด้วยกล้องวงจรปิด แม้แต่ในโรงอาหารซึ่งเด็กรับประทานอาหารอยู่ก็ยังมีกล้องวงจรปิดไปติดตั้ง แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียนและของคุณครูได้ถูกจับจ้องมองตลอด ตั้งแต่เริ่มทำการสอนจนกระทั่งถึงเวลาที่ผู้ปกครองมารับนักเรียนกลับบ้าน เป็นการตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งการจ้องมองตลอดเวลา

จากที่กล่าวมาจะสังเกตเห็นได้ว่า ทุกพื้นที่ของโรงเรียนจะเน้นในส่วนของความทันสมัย โดยนำกล้องวงจรปิดเป็นอุปกรณ์หลัก นอกจากนั้นยังเน้นในเรื่องของความปลอดภัยของนักเรียนในทุกพื้นที่ของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นระบบพื้นที่นันทนาการที่เมื่อเวลานักเรียนหกล้มแล้วจะไม่ทำให้เกิดแผล หรือที่โรงเรียนได้ทำพื้นลาดเอียงสำหรับนักเรียนเดินขึ้นชั้นบนโดยไม่มีบันไดเนื่องจากจะปลอดภัยกว่าถ้าเปรียบเทียบกับกรณีมีบันได เพราะนักเรียนอาจจะสะดุดหกล้มได้ง่าย และนอกเหนือจากนั้นผู้วิจัยได้สังเกตว่าพื้นที่ที่มีกล้องวงจรปิดนั้นจะเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญและใช้ประโยชน์มากที่สุดในบริเวณโรงเรียน เช่น ห้องเรียน และโรงอาหาร เป็นต้น

กล้องวงจรปิดกับการนิยามความหมาย

กล้องวงจรปิดที่นำมาใช้ในสถานศึกษานั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับวงการการศึกษา เนื่องจากความหมายของกล้องวงจรปิดนั้นโดยทั่วไปแล้ว คนส่วนใหญ่มักจะมองไปในทางที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งหมายความว่าในเรื่องของพฤติกรรมที่ไม่ดี โดยจะเห็นได้จากการที่มักจะนำกล้องวงจรปิดไปติดตั้งอยู่ในสถานที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านทอง หรือตามถนนหนทางต่างๆ เพื่อป้องกันเหตุร้ายที่อาจเกิดขึ้น แต่ในปัจจุบันนี้กล้องวงจรปิดนอกเหนือจากการที่นำไปติดตั้งในที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมแล้ว ยังนำมาติดตั้งในสถานที่ที่คนทั่วไปคิดว่ามีความปลอดภัยในระดับหนึ่งนั่นก็คือโรงเรียน เมื่อมีกล้องวงจรปิดในโรงเรียนแล้ว สิ่งก็ตามมาอย่างแน่นอนนั่นก็คือพฤติกรรมของการจัดการเรียนการสอนได้เปลี่ยนแปลงไป โรงเรียนต่างๆ ไปการควบคุมพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนของครูจะเป็นในเรื่องของการเดินตรวจดูเป็นบางวันของครูใหญ่ ทำให้การทำงานมีความรู้สึกผ่อนคลาย ไม่ต้องระมัดระวังมากเหมือนการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน การเรียนการสอนในสมัยก่อนครูสามารถลงโทษนักเรียนด้วยการตีได้ แต่ในปัจจุบันนี้กฎหมายได้คุ้มครองนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยมีกฎหมายห้ามลงโทษนักเรียนด้วยการตี ทำให้การทำงานของครูเป็นไปด้วยความยากลำบาก จะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน ชาวต่างๆ เกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุของครูมีมากขึ้น นั่นก็เป็นสาเหตุหนึ่งในการนำกล้องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียน ในห้องเรียนซึ่งในมุมมองของแต่ละบุคคลในเรื่องของการนำกล้องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียนนั้นแตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยขอกล่าวถึงในเรื่องของการให้ความหมายของแต่ละกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกล้องวงจรปิด ดังนี้

กล่องวงจรปิด : สัญลักษณ์ของความทันสมัย

ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์กระบวนการนิยามความหมายหรือให้ความหมายเกี่ยวกับกล่องวงจรปิด ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าสังคมหรือบุคคลรอบข้างต่างมีสายตาในการมองหรือมีส่วนกำหนดนิยามความหมายของกล่องวงจรปิด โดยผู้วิจัยพบว่าการนิยามความหมายของกล่องวงจรปิดนั้นมีหลากหลายแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่ให้คำนิยาม โดยมีคำนิยามไปในด้านต่างๆ บางคนอาจจะมองในเชิงบวก บางคนอาจจะมองในเชิงลบ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอในลำดับต่อไป

1. กล่องวงจรปิด : จุดเด่นของโรงเรียน

จากการลงพื้นที่สนามในงานศึกษาของผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยพบว่าการนิยามความหมายของกล่องวงจรปิดของบุคคลภายนอกมองนั้น มีหลากหลายไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการติดตั้งกล่องวงจรปิดเพื่อประชาสัมพันธ์โรงเรียน บางคนก็มองว่าเป็นสิ่งที่แปลกใหม่สำหรับวงการการศึกษาในการนำกล่องวงจรปิดมาติดตั้งในห้องเรียน บางคนก็มองว่าเป็นสิ่งที่ดีในการควบคุมพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่บริเวณรอบๆ โรงเรียน ได้พบกับพี่พงศ์ซึ่งพักอยู่บริเวณใกล้ๆ กับ โรงเรียน

“อืม โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่เหรอ พี่รู้จักนะเพราะอยู่ใกล้ๆ กับบ้านพี่เลย ตอนแรกนะที่ดินตรงนี้เป็นสนามนกเขาเก่านะ ชักพักก็ปล่อยให้รกร้าง หลังจากนั้นก็เริ่มมีการก่อสร้าง ตอนแรกพี่ก็ไม่รู้หรอกนะว่าเขาจะทำอะไรกัน พอสร้างไปชักพักก็ไม่รู้อีก เพราะตึกมันดูสวยงามมาก พี่ก็เฝ้าดูทุกวันนะ ชักพักก็เห็นเขาขึ้นป้ายว่าโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) พี่ก็มองนะว่าเออโรงเรียนนี้มันแปลกดี สร้างเป็นแบบสี่เหลี่ยมคางหมู ซึ่งตามปกตินะโรงเรียนทั่วไปก็จะสร้างแบบเรียบๆ ไซ้ใหม่ แต่ที่นี่สี่เหลี่ยมคางหมูมาก พี่ก็ชมนะว่าคนคิดนะไอเดียดี เพราะขนาดเราไม่มีลูกนะ เรายังคิดเลยว่าถ้ามีลูกอยากให้เข้าเรียนที่นี่เพราะบรรยากาศสบายดี แถมพอโรงเรียนเปิดพี่ก็รู้มาอีกนะว่า อ้อ เขามีกล่องวงจรปิดในโรงเรียนด้วย พี่ก็รู้สึกว่าเป็นสิ่งแปลกใหม่ในโรงเรียนของเมืองหาดใหญ่ เพราะยังไม่มีที่ไหนเขาทำกันไง พี่ก็รู้สึกว่ามันแปลกดี ในมุมมองของพี่นะ น่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนที่ดี” (พี่พงศ์ นามแฝง, สัมภาษณ์ 2 มิถุนายน 2553)

จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พี่พงษ์นั้น สะท้อนให้เห็นว่าการติดตั้งกล่องวงจรปิดในโรงเรียนนั้นเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเพิ่งเกิดใหม่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจให้ผู้ปกครองนำลูกหลานมาสมัครเรียน ซึ่งโรงเรียนในอำเภอหาดใหญ่ นั้นยังไม่มีที่ไหนที่น่ากล่องวงจรปิดไปติดตั้งในห้องเรียน เป็นสิ่งที่แปลกใหม่สำหรับวงการการศึกษา โดยที่มุมมองของพี่พงษ์นั้นเป็นในเรื่องของการประชาสัมพันธ์โรงเรียน หรือในกรณีของพี่แอนที่อาศัยอยู่ใกล้กับโรงเรียนก็มองว่าการนำกล่องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียน ในห้องเรียนนั้นเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียน และนอกเหนือจากนั้นพี่แอนยังคิดว่าการนำกล่องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียนนั้นยังเป็นการควบคุมพฤติกรรมการทำงานของครู

“โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ นะ เป็นโรงเรียนที่สวยมากเลยนะ พี่ก็ชอบมองสีสันตึกดูสดใสดี ตอนแรกก็คิดนะว่าคนที่ออกแบบนะ คงต้องการสร้างจุดเด่นใจ เพราะโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในหาดใหญ่ นะมีมาก การที่จะสร้างโรงเรียนแล้วจะมีคนมาสมัครเรียนนะ ก็จะต้องมีจุดเด่น อย่างเช่นสีสันของตึกนี่ก็อย่างนึง แล้วก็เรื่องของการมีกล่องวงจรปิดในโรงเรียนอีก ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่พอรู้ว่า มีกล่องวงจรปิดในห้องเรียนนั้น ก็แน่นอนว่าต้องสนใจพาลูกมาสมัครเรียนแน่ เพราะใครๆ ก็คงอยากให้เห็นลูกของตัวเองในขณะที่กำลังเรียนอยู่ในห้องเรียนแน่ แล้วในมุมมองของพี่นะ พี่คิดว่ามันเป็นการควบคุมการสอนของครูที่กำลังสอนอยู่ในห้องเรียน ไม่ว่าจะป็นเจ้าของโรงเรียนก็สามารถควบคุมได้ ผู้ปกครองก็สามารถควบคุมได้ มันก็เป็นการดีนะ เพราะเดี๋ยวนี้มันก็จะมีความเกี่ยวกับการทำโทษของครูเกินกว่าเหตุอยู่บ่อยๆ ถ้ามีกล่องวงจรปิดในห้องเรียนเลยก็น่าจะดี จะได้มีหลักฐานใจ ไม่ต้องเถียงกันว่าใครผิด” (พี่แอน นามแฝง, สัมภาษณ์ 2 มิถุนายน 2553)

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า การให้ความหมายกล่องวงจรปิดมีหลากหลายมุมมอง เป็นต้นว่า การนำกล่องวงจรปิดมาติดตั้งในโรงเรียนในห้องเรียนนั้น ในมุมมองของคนส่วนหนึ่งนั้นมองว่าเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพราะเป็นสิ่งแปลกใหม่ในวงการการศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องมือในการทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนได้ใกล้ชิดกันมากขึ้นเพราะโรงเรียนทั่วๆ ไปนั้น เมื่อผู้ปกครองส่งนักเรียนเข้าเรียนแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะดูพฤติกรรมของลูกหลานตนเองได้ในขณะที่กำลังเรียนหนังสือ แต่สำหรับโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่นั้น เมื่อผู้ปกครองส่งนักเรียนเข้าเรียนแล้ว ผู้ปกครองยังสามารถที่จะดูลูกหลานของตนเองกำลังทำกิจกรรมในขณะที่เรียนได้ด้วย นอกเหนือจากนั้นในมุมมองของพี่แอนยังมองว่านอกจากเป็นการประชาสัมพันธ์

โรงเรียนแล้ว ยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของครู โดยผ่านการจ้องมองจากกล้องวงจรปิด แสดงให้เห็นในเรื่องของอำนาจผ่านการจ้องมองโดยที่กล้องวงจรปิดนั้นเป็นเครื่องมือในการใช้อำนาจนั้น ซึ่งในห้องเรียนก็ถือเป็นพื้นที่ของอำนาจเนื่องจากมีกล้องวงจรปิดติดตั้งอยู่

2. กล้องวงจรปิด : การถ่ายทอดสดสู่สาธารณะ

จากการสัมภาษณ์บุคคลทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องกักล้องวงจรปิดโดยตรงแล้วนั้น ผู้วิจัยได้พบมุมมองใหม่ๆ ที่แต่ละบุคคลมองกล้องวงจรปิด ซึ่งบางส่วนก็มองกล้องวงจรปิดในแง่ที่ดี เช่น ติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ผู้ปกครองสามารถบุตรหลานทำกิจกรรมได้ เป็นการควบคุมพฤติกรรมการทำงานของครูทำให้ครูมีความตั้งใจในการสอนเด็ก เป็นต้น แต่ก็มีบางส่วนที่มองว่ากล้องวงจรปิดอาจจะทำให้โรงเรียนมีข้อด้อยในบางเรื่องดังคำให้สัมภาษณ์ของพี่หนู ซึ่งพี่หนูทำงานที่บริษัทโทรศัพท์แห่งหนึ่งในเมืองหาดใหญ่มีโอกาสได้ยินข่าวเกี่ยวกับเรื่องของกล้องวงจรปิด

“เรื่องกล้องวงจรปิดของโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่นะ พี่ก็ได้ยินมาเยอะ เพราะเป็นความแปลกใหม่ของโรงเรียนในปัจจุบัน ในส่วนตัวพี่นะพี่ก็มองว่าดีนะ แปลกดี แต่พี่ก็คิดนะว่าทุกอย่างมันต้องมีทั้งดีและไม่ดีเนาะ โดยในส่วนที่พี่มองว่าไม่ดีนะ พี่เคยได้ยินใจว่ากล้องวงจรปิดที่ถ่ายทอดสดออกทางอินเทอร์เน็ตนะ บางครั้งมันก็แสดงภาพที่ไม่ดีออกมาให้คนอื่นเห็น เพราะเคยมีคนบอกว่าครูเอากระดาษเช็ดน้ำมูกของเด็กอีกคน แล้วไปเช็ดให้เด็กอีกคน ซึ่งมันไม่ดีอะ แต่ก็คงไม่ได้เป็นบ่อยหรอกนะ อาจจะเป็นบางครั้งที่บังเอิญครูไม่ทันระวังตัวอย่างนี้เป็นต้นนะ” (พี่หนู นามแฝง, สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2553)

หรืออย่างที่พี่ดีซึ่งทำงานเป็นเจ้าของบริษัทซ่อมคอมพิวเตอร์ที่อยู่ใกล้บริเวณโรงเรียนได้นิยามความหมายของกล้องวงจรปิดของโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ไว้ว่า

“โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่เหรอ พี่ก็เห็นอยู่บ่อยๆ นะ เพราะพี่ก็อาศัยอยู่แถวนี้ จะเห็นเป็นประจำทุกวันแหละ พี่ก็มองนะว่าโรงเรียนนี้สวยดี แล้วก็มิก้องวงจรปิดในห้องเรียนด้วย ซึ่งพี่ก็คิดนะว่าเจ้าของโรงเรียนมีไอเดียมามาก แต่บางทีมันก็อาจจะเป็นการสื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน บางครั้งพี่ว่านะผู้บริหารอาจมองไปในเรื่องของควบคุมพฤติกรรมของครูและ

นักเรียน หรือเป็นสื่อเพื่อใช้ประชาสัมพันธ์โรงเรียน แต่ก็มีคนเคยมาเล่าให้ฟังนะว่า เคยเห็นครูทำโทษนักเรียนต่อหน้ากล้องวงจรปิด ซึ่งบางครั้งอาจจะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของครูออกไปบ้าง ซึ่งโรงเรียนอื่นเขาก็มีการทำโทษนักเรียนทั้งนั้นแหละ แต่คนภายนอกไม่รับรู้ เพราะไม่มีสื่อที่แสดงภาพให้เห็น แต่สำหรับโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่มีสื่อที่แสดงภาพออกไปให้บุคคลอื่นรับรู้ อาจจะเป็นการทำลายชื่อเสียงโรงเรียนทางอ้อม” (พื๊ด นามแฝง, สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2553)

จากข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ในการนิยามความหมายของสังคมบางส่วนมองว่า กล้องวงจรปิดนั้นแม้จะเป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการนำมาใช้ในโรงเรียน แต่เทคโนโลยีนั้นก็มีความอ่อนแอในตัวของมันเอง อย่างที่พื๊ดและพื๊ดมองว่าเป็นการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของครูออกมา ซึ่งบางครั้งการกระทำนั้นอาจจะไม่ได้ตั้งใจ แต่เนื่องจากการที่กล้องวงจรปิดจับภาพตลอดเวลา อาจจะทำให้ในบางครั้งการแสดงพฤติกรรมบางอย่างของครูก็ไม่ได้ระวังเท่าที่ควร

จากคำให้สัมภาษณ์ผู้วิจัยมองว่าการที่มีกล้องวงจรปิดในห้องเรียนนั้นเป็นการแสดงภาพลักษณะของครูในแต่ละห้องเรียนตลอดเวลา ทำให้บางครั้งการกระทำบางอย่างของครูที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดขึ้นกลับกลายเป็นสิ่งที่ไม่ดีออกไปสู่สาธารณะ จากพื้นที่ส่วนตัวระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียนที่ไม่มีกล้องวงจรปิด กลับกลายเป็นพื้นที่สาธารณะทันทีเมื่อมีกล้องวงจรปิดในห้องเรียน

กล้องวงจรปิด : สัญลักษณ์ของอำนาจ

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงการที่กลุ่มคนต่างๆ ใช้นิยามความหมายของกล้องวงจรปิดที่ติดตั้งอยู่ในห้องเรียน โดยแบ่งออกเป็น กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มครู กลุ่มนักเรียน และผู้ปกครอง ที่มีทั้งเหมือนและแตกต่างจากที่สังคมได้นิยามถึงความหมายต่างๆ ดังนี้

1. กล้องวงจรปิด : เครื่องมือในการแสดงอำนาจ

จากข้างต้นจะเห็นว่าในมุมมองของสังคมนั้นมองว่า ผู้บริหารมีแนวความคิดที่ดีในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้โรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การสร้าง

ความแปลกใหม่ให้โรงเรียน การใช้กล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของครู แต่นอกจากสังคมจะมองว่าเป็นสิ่งที่ดีแล้วนั้น บางมุมมองก็มองว่าอาจจะเป็นการทำลายชื่อเสียงของโรงเรียนทางอ้อม เนื่องจากการถ่ายทอดสดตลอดเวลาอาจจะมีพฤติกรรมที่ไม่ดีเกิดขึ้นได้ แต่จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พี่เอซึ่งเป็นผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียน ได้กล่าวถึงมุมมองของการมองกล้องวงจรปิดไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

“พี่นะสนใจในเรื่องของการนำเอากล้องวงจรปิดมาใช้ตั้งนานแล้ว เพราะพี่ฟังข่าวเกี่ยวกับเรื่องกล้องวงจรปิดมาเยอะ พี่ก็คิดว่า อืม มันสามารถทำให้เราเห็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตลอดเวลาเนาะ ทำยังไงที่เราจะได้นำมาใช้ในโรงเรียนของเราได้ โดยที่พี่ก็ปรึกษาเพื่อนที่ทำเคเบิ้ลเนาะ เพราะเห็นของเคเบิ้ลเขาถ่ายทอดสด พี่ก็เลยคิดว่าน่าจะลองเอาระบบการถ่ายทอดสดนี้แหละมาปรับใช้ในโรงเรียนของเราได้ และก็คิดว่าทำยังไงที่ทำให้ผู้ปกครองสามารถรับชมได้โดยไม่ต้องเข้ามารบกวนการเรียนการสอนในโรงเรียน ก็เลยนำเอาระบบอินเทอร์เน็ตมาเชื่อมต่อกับกล้องวงจรปิด เพราะอินเทอร์เน็ตนะสามารถรับชมได้ทุกที่ทุกเวลา แล้วอีกอย่างก็เป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพราะไม่มีโรงเรียนไหนเลยในอำเภอดูใหญ่ที่นำระบบกล้องวงจรปิดมาใช้ให้รับชมผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ ส่วนผลพลอยได้ที่ตามมาก็คือ เป็นการควบคุมพฤติกรรมของครูไปด้วยในตัว แต่จริงๆ แล้วนะ พี่ก็ไม่ได้จะจับผิดอะไรครูหรอกนะ แต่ถ้ามีกล้องอยู่นะ ครูก็จะกลัวไปเองว่าพี่ดูอยู่ ก็จะตั้งใจในการสอนมากเป็นพิเศษ แล้วอีกอย่างหนึ่งพี่ก็คิดว่ามันน่าจะเป็นการดีที่มีกล้อง เพราะเวลาผู้ปกครองมาเอาเรื่องกับทางโรงเรียน ว่าครูทำโทษนักเรียน ก็จะได้มีหลักฐานไง ภาพมันฟ้องอยู่แล้ว” (พี่เอ, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2553)

จากคำพูดของพี่เอข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า พี่เอให้คำนิยามความหมายของกล้องวงจรปิดเป็นไปในเรื่องของอำนาจ การควบคุม โดยกล้องวงจรปิดนั้นเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจ จะเห็นได้จากคำพูดของพี่เอที่กล่าวว่า “ถ้ามีกล้องอยู่นะครูก็จะกลัวไปเองว่าพี่ดูอยู่ ก็จะตั้งใจในการสอนมากเป็นพิเศษ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนนั้น เป็นการใช้อำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของครูได้ เพราะครูจะคิดว่ามีคนจ้องมองอยู่ตลอดเวลา ส่วนในเรื่องของจุดด้อยที่จะเกิดขึ้นในเรื่องของการนำกล้องวงจรปิดไปติดตั้งนั้น พี่เอได้กล่าวว่าเป็นธรรมดาอยู่แล้วที่ทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกใบนี้มีทั้งส่วนที่ดีและไม่ดีปะปนกันไป

“ในส่วนของกล่องวงจรปิดที่บางคนมองว่าในการนำมาใช้เนี่ย อาจจะ เป็นส่วนที่ทำให้เกิดภาพที่ไม่ดีออกมาสู่สายตาบุคคลทั่วไป พี่ก็เข้าใจนะ แต่มันก็ เป็นเรื่องปกตินะ ที่ของทุกอย่างมันจะมีทั้งดีและไม่ดี แต่พี่จะมองไปที่ประโยชน์ ของมันมากกว่า ถ้ามันมีประโยชน์มากกว่าพี่ก็จะไม่เลิกใช้หรอก” (พีเอ, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2553)

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการติดตั้งกล่องวงจรปิดมีผลกระทบทั้ง ด้านลบและด้านบวก แต่เจ้าของโรงเรียนก็ยังคงติดตั้ง เนื่องจากต้องการนำกล่องวงจรปิดมาเป็น เครื่องมือที่สำคัญในการใช้อำนาจ ทำให้สามารถควบคุมการทำงานได้ และยังเป็นสัญลักษณ์ของ โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ที่ผู้คนทั่วไปมักนึกถึงเมื่อพูดถึงโรงเรียน นอกจากนี้ผู้อำนวยการ โรงเรียน คุณไพโรจน์ ชูช่วย ก็ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับกล่องวงจรปิดไว้ว่า เป็นเครื่องมือในการ ควบคุมพฤติกรรมของครู เป็นเครื่องมือที่จะใช้ในการสื่อสารกับผู้ปกครอง

“สำหรับผมนะครับ คือในเรื่องของกล่องวงจรปิดนะ มีมาก่อนที่ผมจะเข้า มารับตำแหน่งเป็นผู้ผู้อำนวยการของโรงเรียน ซึ่งตอนที่ผมเข้ามารับตำแหน่ง ผมก็รู้ ว่าเป็นโรงเรียนที่มีกล่องวงจรปิด ซึ่งในชีวิตการทำงานของผมก็เป็นโรงเรียน แรกที่มีกล่องวงจรปิดในห้องเรียน ครั้งแรกที่ผมเข้ามาทำงานนั้น ผมก็ไม่คิดว่า กล่องวงจรปิดจะมีอิทธิพลและมีบทบาทมากมายขนาดนี้ คือผู้ปกครองจะสนใจใน เรื่องของกล่องวงจรปิดมาก ไม่ว่าจะทำกิจกรรมอะไร ที่ไหน ยังไง ถ้าผู้ปกครอง ไม่เห็นลูกของตนเองในกล่องวงจรปิดก็จะโทรมาทันที หรือในช่วงนี้เรากำลังอยู่ ในระหว่างการปรับปรุงระบบกล่องวงจรปิด เนื่องจากมันมีปัญหาในการรับชมอยู่ บ้าง ผู้ปกครองจะโทรมาถามว่าเกิดอะไรขึ้น ทำไมดูไม่ได้ อะไรแบบนี้ ซึ่งผม จะต้องมานั่งตอบคำถามในเรื่องนี้อยู่เป็นประจำ ผมก็เลยได้ออกเป็นคำสั่งเพื่อ ป้องกันปัญหาไปบางส่วน โดยให้ครูทำป้ายการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนขึ้นมา เพื่อให้ผู้ปกครองรู้ว่าการที่ท่านไม่เห็นลูกหลานของท่านอยู่ในจอภาพ ก็ เนื่องมาจากเขาออกไปทำกิจกรรมข้างนอก อย่างนี้เป็นต้น ถึงแม้ว่าในความรู้สึก ของผมมันบางครั้งการมีกล่องวงจรปิดในโรงเรียนอาจจะทำให้รู้สึกการทำงานอึด อัดไปบ้าง แต่ผมก็ยังมองเห็นข้อดีของการมีกล่องวงจรปิดในโรงเรียน เนื่องจาก โรงเรียนอื่นที่ผมไปเป็นผู้ผู้อำนวยการโรงเรียน การตรวจสอบการทำงานของครูก็จะ เป็นการเดินดูในระหว่างที่ครูกำลังทำการสอน ซึ่งบางครั้งก็ได้ข้อมูลที่มันเป็นจริง

เพราะครูจะมีการเตรียมตัวก่อน แต่ถ้าคุณผ่านกล้องวงจรปิดจะได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากกว่า” (ไพโรจน์, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

จากการให้ความหมายกล้องวงจรปิดของผู้อำนวยการโรงเรียนนั้น ท่านมองว่า กล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมที่ดี คือจะเน้นไปในเรื่องของการใช้อำนาจในการควบคุมผ่านการจ้องมองจากกล้องวงจรปิด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ในห้องเรียนหรือพื้นที่อื่นใดก็ตามในบริเวณโรงเรียนที่มีกล้องวงจรปิดติดตั้งอยู่ จะเป็นพื้นที่แห่งการใช้อำนาจในการควบคุมพฤติกรรมได้

ภาพประกอบ 5 ภาพจากกล้องวงจรปิด ป้ายการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน

2. กล้องวงจรปิด : เครื่องมือในการควบคุม

กล้องวงจรปิดซึ่งใช้ในโรงเรียนนั้นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เลยนั่นคือ กลุ่มครูผู้สอน ซึ่งจะต้องถูกจับจ้องอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าขณะที่อยู่ในห้องเรียน โรงอาหาร ทำให้การปฏิบัติงานของครูนั้นต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่ต้องระวังการจับจ้องมองผ่านทางกล้องวงจรปิดของผู้บริหาร และผู้ปกครองในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น แม้แต่ในเรื่องของการจัดอาหารให้นักเรียนรับประทาน ครูก็ต้องระมัดระวังตัวดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของพี่กั้ง

“ตอนมาสมัครใหม่ๆ นะ เขาก็บอกนะว่าโรงเรียนนี้มีกล้องวงจรปิด ตอนแรกก็วิตกกังวลนะ คือกลัวทำตัวไม่ถูกกับกล้องวงจรปิดนะ เราจะโดนด่ามัย ถ้าจะดูกล้องกันยังไงอะไรแบบเนี่ย คือกลัวไปหมด แล้วพี่เอ้จะดูตลอดเวลาเลย ถ้าทำอะไรไม่ถูกใจก็จะโทรมาแล้ว ซึ่งครูนะจะต้องปรากฏตัวหน้ากล้องตลอด ถ้าไม่

เห็นก็จะโทรมาทันที บางครั้งโตะทำงานอยู่ได้กล้อง พี่เอก็จะมองเห็นเป็นเงาก็จะรู้ว่าครูอยู่ ก็จะไม่ว่าอะไร แต่ถ้าหายไปละก็โทรมาทันที ตอนจัดห้องพี่เอก็มาจัดให้เพื่อให้มองเห็นครูทำงานตลอด แล้วเหมือนกับตอนที่ไปโรงอาหารนะก็เครียด มีอยู่ช่วงนึงจะโดนกันมากเลย ครูคลุกข้าวนะ คือเอาข้าวมาผสมกันในหม้อ แล้วตักให้นักเรียนกินก็โดนผู้ปกครองจัดการทันทีเลย ที่ต้องผสมนะคือตอนนั้นหม้อมันน้อยไง แล้วจะโดนหนักมากเพราะเมื่อก่อนกล้องในโรงอาหารมีตั้ง 3 ตัวนะ เห็นทุกมุม เดี่ยวนี้เหลือตัวเดียวเพราะเอาไปใส่ในห้องเรียนอื่นๆ หมดแล้วกลายเป็นผลดีกับเราไป” (พี่กั้ง, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการนิยามความหมายกล้องวงจรปิดของครูนั้น กล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของครูอย่างมาก ไม่ว่าจะทำอะไร เมื่อเริ่มเดินเข้าไปทำงานในโรงเรียนแล้ว ก็จะต้องประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นครูทันที ไม่ว่าจะสอนอยู่ในห้องเรียน หรือการไปทำกิจกรรมในห้องต่างๆ การนำนักเรียนไปรับประทานอาหารที่โรงอาหาร เป็นต้น เพราะการกระทำทุกการกระทำนั้นจะอยู่ในสายตาของผู้บริหารและผู้ปกครองตลอดเวลาโดยที่เราไม่สามารถล่วงรู้ได้เลยว่าในขณะที่มีคนที่กำลังจับจ้องมองดูเราอยู่หรือไม่ เช่นเดียวกับคำให้สัมภาษณ์ของพี่จอย ซึ่งได้กล่าวถึงกล้องวงจรปิดว่า

“ก่อนที่จะเข้ามาทำงานที่นี่นะ ก็รู้แล้วนะว่ามีกล้องวงจรปิดอยู่ ตอนแรกก็เป็นกังวลอะนะ แต่ทำไงได้เราอยากทำงาน ความอยากทำงานมันมีมากกว่าความกลัว พอเข้ามาสอนแล้วตอนแรกก็เกร็งนะ เพราะมีความรู้สึกว่ามีคนจ้องมองดูเราอยู่ตลอดเวลา เข้าใจมั๊ย ความรู้สึกว่ามีใครมองอยู่นะ มันก็ต้องเกร็งเป็นธรรมดาแล้วยิ่ง ผอ. มีนโยบายให้ครูอยู่ในกล้องตลอดเวลาด้วย คือต้องพยายามปรากฏตัวในกล้องตลอด ขนาดเวลาตรวจงานเด็กก็ต้องนั่งตรวจต่อหน้ากล้องเลย ขนาดที่โรงอาหารก็ยังมองเห็นหมดเลย ครูยืนกินข้าวของเด็กก็มองเห็น เป็นเรื่องเป็นราวกันอยู่พักนึง แล้วเรื่องการตักอาหารให้เด็กก็โดน ตอนที่ผู้ปกครองมองเห็นว่าครูคลุกข้าวให้เด็กกิน เดี่ยวนี้ครูก็เลยต้องแยกหม้อ ก็เข้าใจอะนะ ผู้ปกครองจ่ายค่าเทอมมาแพง เล่าก็ต้องอยากให้อุทิศชีวิตมีชาติตระกูล” (พี่จอย, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

จากคำนิยามกล้องวงจรปิดของพีจอย แสดงให้เห็นถึงการมองกล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรม ดังคำพูดที่กล่าวว่า “มีความรู้สึกว่าเกร็ง เพราะมีคนจับจ้องมองอยู่ตลอดเวลา” ซึ่งจะต้องปรากฏตัวให้อยู่ต่อหน้ากล้องวงจรปิดตลอดเวลา ไม่ว่าจะทำกิจกรรมอะไรก็ตาม ซึ่งผู้ปกครอง และผู้บริหารจะสามารถมองเห็นได้ ทำให้เมื่อเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การเอาข้าวและกับข้าวมาผสมรวมกันแล้วตักอาหารให้เด็กรับประทาน จะเกิดปัญหาขึ้นทันที โดยการที่ผู้ปกครองโทรมาต่อกับทางโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนก็ต้องมาตักเตือนคุณครูเพื่อไม่ให้เกิดการกระทำซ้ำอีก หรือกล้องวงจรปิดในความหมายของพีสุ ที่มองว่ากล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรม ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนไปเมื่ออยู่ในพื้นที่ที่กล้องวงจรปิด

“ตอนเข้ามาทำงานที่นี่ใหม่ๆ ก็อึดอัดกับกล้องนี้แหละ คือผู้บริหารและผู้ปกครองนั่งจ้องเราอยู่ตลอดเวลา คือเมื่อก่อนนะเคยสอนในโรงเรียนที่ไม่มีกล้อง เราสามารถติตติงสอนลูกหลานเค้าได้ จากเมื่อก่อนเป็นคนใจร้อน แต่พอเรามาอยู่โรงเรียนนี้เราก็ต้องปรับนิสัยตัวเองให้ใจเย็นลง การทำโทษก็จะลดน้อยลง ซึ่งเมื่อก่อนเราจะตี ก็จะเปลี่ยนเป็นการลงโทษแบบอื่น บางทีมุกกล้องมันก็สร้างปัญหาให้กับครูได้เหมือนกัน บางทีเราแค่จับเด็ก จู๋เด็ก แต่ภาพออกมาว่าเรากระชากเด็ก แต่ถ้าถามว่าจะเอาออกไปได้มั้ย คือไม่ต้องมีกล้องวงจรปิดในโรงเรียนแล้วก็คงไม่ได้ เพราะเป็นตัวประชาสัมพันธ์โรงเรียนไง แล้วยังห้องพี่นะ เวลาเด็กกินข้าวนะ เห็นเต็มๆ เลย กล้องส่องมาเต็มๆ เมื่อก่อนก็โดนเรื่องผสมข้าวนี้แหละ แต่ตอนนี้ไม่แล้ว เพราะแยกหม้อเรียบร้อย ส่วนเรื่องกล้องเนี่ยจะบวมมากในช่วงของอนุบาล 1 ใจ เพราะลูกยังเล็ก ส่วนเด็กชั้นอื่นก็ดูนะ แต่ไม่มากเท่าอนุบาล 1” (พีสุ, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2553)

จากที่พีสุได้กล่าวมาข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นถึงการถูกกล้องวงจรปิดควบคุมพฤติกรรม ทำให้พฤติกรรมที่กระทำต่อนักเรียนนั้นเปลี่ยนแปลงไป เช่นที่พีสุบอกว่าเปลี่ยนนิสัยไปเลยจากที่เป็นคนใจร้อนก็เป็นคนที่ใจเย็นลง เพราะต้องคอยกังวลกับกล้องวงจรปิด ว่ามีผู้บริหารและผู้ปกครองจ้องมองอยู่ทำให้ไม่กล้าทำโทษนักเรียนรุนแรง ทำให้พฤติกรรมที่เคยเป็นคนอารมณ์ร้อนกลายเป็นคนอารมณ์เย็น แสดงให้เห็นถึงอำนาจของกล้องวงจรปิดที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนได้

3. กล้องวงจรปิด : ความใกล้ชิดของผู้ปกครอง

จากการที่ได้สัมภาษณ์มุมมองในการมองกล้องวงจรปิดของบุคคลภายนอก ผู้บริหาร กลุ่มครูแล้วนั้น กลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกล้องวงจรปิดเป็นอย่างมากอีกกลุ่มหนึ่ง นั่นก็คือ กลุ่มของนักเรียน ซึ่งจะต้องแสดงตัวตนของตนเองตลอดเวลา โดยที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ กลุ่มนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาและระดับชั้นอนุบาล เพื่อต้องการทราบว่า นักเรียนผู้ซึ่งเป็น ส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องแสดงตัวตนในพื้นที่ของกล้องวงจรปิดนั้น มีการนิยามความหมายของ กล้องวงจรปิดไว้อย่างไรบ้าง ซึ่งน้องต้นตาลได้พูดถึงกล้องวงจรปิดว่า

“ผมรู้ครับว่ามีกล้องวงจรปิดที่โรงเรียนนี้ ต้นตาลชอบมากเลยที่มีกล้อง วงจรปิดในห้องเรียนเพราะพ่อบอกว่าพ่อดูต้นตาลด้วยเวลาพ่อไปทำงานที่พัทลุง ครับ แล้วพ่อก็เห็นต้นตาลวิ่งเล่นอยู่” (ต้นตาล, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2553)

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นน้องต้นตาลบอกว่าทราบว่ามีกล้องวงจรปิดอยู่ในห้องเรียน เพราะพ่อและแม่จะบอกว่าคุณ้องต้นตาลทำกิจกรรมที่โรงเรียน ซึ่งจะบอกว่าเห็นน้องต้นตาลกำลัง วิ่งเล่นอยู่ หรือกำลังเรียนอยู่ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์น้องต้นตาลต่อไปว่ารู้สึกอย่างไรบ้างที่ผู้ปกครอง มองดูอยู่ น้องต้นตาลบอกว่าชอบมากเพราะทำให้มีความรู้สึกที่พ่อและแม่อยู่ใกล้ๆ ตลอดเวลา จะ เห็นได้ว่าการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนนั้น ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกว่ามีพ่อแม่อยู่ใกล้ซิด ทำให้มีความรู้สึกอบอุ่นมากขึ้น ไม่โดดเดี่ยวเมื่อต้องเข้าสู่รั้วโรงเรียนเพียงลำพัง หรือจากการที่ สัมภาษณ์น้องต้นน้ำ น้องต้นน้ำได้กล่าวถึงการนิยามความหมายของกล้องวงจรปิดว่า

“รู้ค่ะว่ามีกล้องวงจรปิดอยู่ น้องต้นน้ำก็จะต้องตั้งใจเรียน แม่จะบอกแบบนี้ ค่ะ แม่บอกว่าแม่มองคุณ้องต้นน้ำอยู่ตลอดเวลาแล้วแม่จะเห็นถ้าต้นน้ำไม่ตั้งใจเรียน แล้วนั่งเล่นแม่ก็จะเสียใจ ต้นน้ำไม่อยากทำให้แม่เสียใจ แล้วต้นน้ำก็ชอบให้มีกล้อง วงจรปิดในห้องเรียน เพราะที่โรงเรียนของพี่ไม่มี มันแปลกดี แล้วก็ต้นน้ำชอบให้ แม่ดูกล้อง เพราะรู้สึกว่ามีแม่อยู่ใกล้ๆ” (ต้นน้ำ, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ของน้องต้นน้ำ จะเห็นได้ว่าการนิยามความหมายของกล้อง วงจรปิดของน้องต้นน้ำนั้นไม่แตกต่างจากน้องต้นตาลมากนัก ในเรื่องของการที่รู้สึกว่ามีกล้องวงจร ปิดเป็นเครื่องมือในการที่จะช่วยให้ผู้ปกครองและนักเรียนนั้นใกล้ชิดกันมากขึ้น หรือจากการนิยาม ความหมายของน้องพิกเล็กดี

“หนูรู้ว่ามิกล้องวงจรปิด แม่ดูได้ทางอินเทอร์เน็ต เพราะแม่บอกหนู เวลา หนูอยู่ที่โรงเรียนหนูก็หันไปยิ้มให้ก้องเลย เพราะคิดว่าแม่ดูอยู่ พอกลับไปบ้าน แม่บอกว่าโหเห็นเต็มตาเลย แม่จะดูทั้งวัน หนูก็นั่งยิ้มให้แม่ทั้งวันเหมือนกัน แม่ บอกว่ามีแต่เพื่อนร้ายๆ ทั้งนั้นเลย ชนมาก ชนเหมือนลิงเลย” (พิกเล็ต, สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2553)

จะเห็นได้ว่าแม้นักเรียนจะอายุน้อย แต่ก็สามารถรับรู้ได้ว่ามิกล้องวงจรปิดติด ตั้งอยู่ และทราบว่กล้องวงจรปิดจะเป็นตัวช่วยให้ผู้ปกครองมองเห็นนักเรียนได้ตลอดเวลา ซึ่ง นักเรียนจะชอบมากเป็นพิเศษเนื่องจากมีความรู้สึกว่าคุณปกครองมองเห็นนักเรียนได้ตลอดเวลา ซึ่ง บอกว่านั่งยิ้มให้ก้องเป็นต้น เพราะคิดว่าพ่อแม่ดูอยู่ตลอดเวลา ทำให้อยากสื่อสารกับพ่อแม่โดย การส่งยิ้มให้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนนั้น ทำให้เกิดความใกล้ชิด ระหว่างนักเรียนและผู้ปกครองมากขึ้นในช่วงเวลาที่อยู่ในโรงเรียน ซึ่งตามปกตินั้นผู้ปกครองเมื่อ ส่งลูกหลานเข้าสู่รั้วโรงเรียนแล้วก็จะไม่สามารถที่จะมองเห็นพฤติกรรมของลูกหลานตนเองได้อีก แต่ในขณะที่โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ นั้น สามารถทำได้ไม่ว่าผู้ปกครองจะอยู่ที่ใดก็ตาม ทำใ้ นักเรียนรู้สึกอบอุ่นในขณะที่ก้าวเข้าสู่รั้วโรงเรียนเพียงลำพัง

4. กล้องวงจรปิด : สัญลักษณ์แห่งความทันสมัย

จากการสัมภาษณ์ที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นนั้น กลุ่มคนต่างๆ ก็ให้ความหมาย กล้องวงจรปิดไปอย่างหลากหลาย แต่กลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความหมาย กล้องวงจรปิดก็คือ กลุ่มผู้ปกครอง ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ให้ความสนใจในการนำบุตรหลานเข้ามาเรียน ผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์ผู้ปกครองเพื่อต้องการหาคำตอบว่าการนิยามความหมายกล้องวงจรปิด ของผู้ปกครองเป็นอย่างไร การที่นำบุตรหลานเข้ามาเรียนที่โรงเรียนใหม่อย่างโรงเรียนอนุบาลนคร หาดใหญ่ มีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง จากการให้สัมภาษณ์ของพี่แต้วมองว่ากล้องวงจรปิดเป็นจุดขาย ของโรงเรียนแสดงให้เห็นถึงความทันสมัย

“เกี่ยวกับกล้องวงจรปิดเธอ อิม พี่มองว่าโรงเรียนนี้มีจุดเด่นนะ สามารถสร้างจุดขายของตนเองได้ เพราะเป็นโรงเรียนใหม่ไง แล้วก็ก็เป็นโรงเรียน ที่พี่คิดว่าทันสมัยมากเลยนะเมื่อเทียบกับโรงเรียนอื่น เพราะระบบกล้องวงจรปิด เนี่ยที่โรงเรียนอื่นยังไม่มี ส่วนพี่เมื่อรู้ว่ามิกล้องวงจรปิดที่โรงเรียนนี้ พี่ก็สนใจใน การที่จะเอาลูกมาเข้าเรียน เพราะลูกของพี่เรียนอยู่ชั้นอนุบาล 1 ใจ ยังเล็กอยู่เลย

เราก็เป็นห่วงตามประสานคนเป็นแม่ ก็คิดว่าน่าจะพาไปโรงเรียนที่เราไว้ใจได้ ก็มองมาที่โรงเรียนนี้แหละ เพราะเราสามารถดูแลเราได้ตลอดเวลา” (พีแตัว, สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยพบว่า กล้องวงจรปิดในมุมมองของผู้ปกครองนั้น เป็นเครื่องมือที่ทันสมัย เป็นเครื่องมือที่สำคัญทำให้ผู้ปกครองสามารถมองเห็นลูกของตนเองตลอดเวลาในห้องเรียน การทำกิจกรรมของลูก ซึ่งพีแตัวบอกว่าสามารถนั่งดูกล้องวงจรปิดได้ทั้งวัน เนื่องจากไม่ได้ทำงานจึงมีเวลา ก็จะเห็นการจัดการเรียนการสอนของครู ของลูก หรือจากการให้สัมภาษณ์ของพีสาที่มองว่ากล้องวงจรปิดแสดงให้เห็นถึงความทันสมัยของโรงเรียน และเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของครูด้วย

“พีให้ความสนใจในโรงเรียนนี้ตั้งแต่แรกเลยนะที่รู้ว่ามิก้องวงจรปิดในโรงเรียน นอกจากสนใจในเรื่องของความทันสมัยของโรงเรียนแล้วพียังสนใจในเรื่องของความสะอาดสบายในโรงเรียน การอำนวยความสะดวกของโรงเรียนที่สามารถนำกล้องวงจรปิดมาใช้เพื่อให้ผู้ปกครองได้ดูลูกของตนเอง บางครั้งนะพีทำงานอยู่ ก็นั่งอยู่หน้าคอมพิวเตอร์ตลอดอะนะ ก็เปิดเอาไว้ตลอดเพื่อที่จะดูลูก แล้วก็สามารถรู้ได้ว่าคุณครูสอนอะไรบ้าง” (พีสา, สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2553)

จะเห็นได้ว่าการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนนั้น เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดึงดูดความสนใจให้กับผู้ปกครองในการนำบุตรหลานเข้ามาเรียน ซึ่งตรงกับแนวความคิดของพีเอที่มองว่า ผู้ปกครองจะต้องมีความเป็นห่วงลูกเป็นธรรมดา การที่จะส่งลูกมาในสถานที่ที่ทั้งผู้ปกครองและนักเรียนนั้นไม่คุ้นเคยก็ย่อมเป็นธรรมดาที่จะต้องมีความเป็นห่วงมากกว่าปกติ บางครั้งเพราะความเป็นห่วงลูก ก็จะมานั่งเฝ้าดูแลลูก ทางโรงเรียนก็ไม่กล้าเชิญออกไป ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งพีเอก็กล่าวว่า การนำกล้องวงจรปิดมาใช้นั้นได้ประโยชน์หลายทาง เช่น เป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เป็นการช่วยให้ผู้ปกครองไว้วางใจในการนำลูกหลานเข้ามาเรียน ไม่ต้องคอยมานั่งเฝ้าจะช่วยให้การทำงานของครูสะดวกขึ้น

กล่าวโดยสรุปความหมายของกล้องวงจรปิด เป็นสิ่งที่มีได้มีความหมายเฉพาะเจาะจงว่าเป็นเช่นไร เหตุเพราะหากมีการถามว่ากล้องวงจรปิดเป็นเช่นไร มีความหมายอย่างไร คำตอบที่ได้รับความนิยมต่างกัน เพราะหากถามบุคคลที่มีประสบการณ์ต่างกันย่อมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เช่น ถ้าหากถามบุคคลที่ใช้ประโยชน์จากกล้องวงจรปิดอย่างผู้บริหารก็จะมอง

ว่าสามารถนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์โรงเรียน พื้นที่ที่กล้องวงจรปิดสามารถครอบคลุมไปถึงก็จะเป็นพื้นที่ที่สามารถใช้อำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของครูได้ หรือถ้าหากถามผู้ปกครอง หรือนักเรียนก็จะมองว่ากล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ได้อยู่ใกล้ชิดกันตลอดเวลา สามารถมองเห็นกันได้แม้ไม่ได้อยู่ด้วยกัน แต่ถ้าหากถามความรู้สึกของครูแล้วนั้น ก็คงจะได้รับคำตอบที่ต่างไปจากคำตอบของผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน ซึ่งจะมองว่ากล้องวงจรปิดนั้นเป็นเครื่องมือในการใช้ควบคุมการทำงาน เป็นการใช้อำนาจของผู้บริหารโดยสามารถดูการทำงานของครูได้ตลอดเวลาที่ต้องการ เป็นเครื่องมือในการสร้างความกดดันและอึดอัดแก่ครู ดังนั้นการให้ความหมายกล้องวงจรปิดจึงไม่มีเส้นแบ่งที่ชัดเจน เพราะฉะนั้น พื้นที่กล้องวงจรปิดจึงเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มคนต่างๆ สามารถช่วงชิงการนิยามความหมายได้

กล้องวงจรปิด : การอำนวยความสะดวกในการรับชม

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้กล่าวถึงในเรื่องของการนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียน ในห้องเรียน และได้กล่าวถึงมุมมองในการมองกล้องวงจรปิดของแต่ละกลุ่มคน ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ปกครองในการรับชมภาพจากกล้องวงจรปิดทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งการอำนวยความสะดวกในการรับชมนั้น ทางโรงเรียนจะมีรหัสให้แก่ผู้ปกครองแต่ละคน เพื่อให้สามารถเข้ารับชมได้ทางเว็บไซต์ของโรงเรียน โดยการรับชมนั้นเมื่อเข้าไปในเว็บไซต์ของทางโรงเรียนแล้ว ก็จะมีช่องสำหรับให้ใส่รหัส เมื่อผู้ปกครองใส่รหัสแล้ว ก็จะสามารถเข้ารับชมได้ผ่านทางอินเทอร์เน็ตทันที นอกจากการที่ผู้ปกครองสามารถรับชมภาพได้ทางอินเทอร์เน็ตที่บ้านหรือที่ทำงานแล้วนั้น ผู้ปกครองยังสามารถรับชมได้ในโรงเรียนด้วย โดยทางโรงเรียนได้จัดห้องกาแฟไว้สำหรับให้ผู้ปกครองดูลูกหลานผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้

จากการอำนวยความสะดวกของโรงเรียน นอกจากการที่ผู้ปกครองจะสามารถรับชมภายในประเทศแล้ว ผู้ปกครองที่อยู่ต่างประเทศก็สามารถรับชมได้ เช่น ในกรณีของคุณป้าของน้องน้ำใสที่ไปทำงานอยู่ที่ประเทศอังกฤษสามารถรับชมภาพจากกล้องวงจรปิดของโรงเรียนได้ แสดงให้เห็นถึงการรับชมภาพได้ทั่วโลก จากการที่ผู้ปกครองสามารถรับชมภาพได้ตลอดเวลาทำให้ไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นผู้ปกครองจะสามารถเห็นได้โดยตลอด อย่างในกรณีของน้องฟอร์ดที่ใส่ชุดนอนไปรับประทานอาหารเช้าที่โรงอาหาร เนื่องจากน้องฟอร์ดดูจากระสีทางแดง ซึ่งคุณครูที่สุได้เล่าให้ฟังว่า

“ตอนที่พี่นั่งกินข้าวอยู่ที่โรงอาหารนะ แล้วแม่น้องฟอร์ดโทรมาถามว่าทำไมน้องฟอร์ดใส่ชุดนอนมากินข้าว ในใจพี่นะก็ตกใจว่าอ้าวเห็นด้วยหรือ ก็บอกแม่น้องฟอร์ดไปว่าน้องฟอร์ดเค้าใส่ผ้า แล้วพี่ก็ถามแม่เค้าว่าเห็นด้วยหรือ แม่น้องฟอร์ดก็บอกว่าเห็นจากกล้องนะ พี่ก็เลยคิดว่า โห นี่เห็นกันขนาดนี้ แสดงว่ากล้องนี้แสดงภาพได้ชัดมาก” (พีสุ นามแฝง, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2553)

จากการให้สัมภาษณ์ข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่าการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปกครองในการมองกล้องวงจรปิดนั้นมีความสะดวกมาก เพราะผู้ปกครองสามารถเห็นทุกอิริยาบถของนักเรียน ไม่ว่าจะในขณะที่รับประทานอาหารอยู่ที่โรงอาหารก็สามารถเห็นได้ นอกจากดูภาพเคลื่อนไหวได้แล้ว ยังสามารถถ่ายภาพที่เรียกว่า snap shot ได้อีก คือเป็นภาพที่เราถ่ายจากภาพเคลื่อนไหวของวิดีโอ ผู้ปกครองสามารถถ่ายภาพได้ตลอดเวลาที่ต้องการ ซึ่งบางครั้งการถ่ายภาพนั้นผู้ปกครองจะเอามาฝากให้ครูดู เป็นต้น

จากคำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงมุมมองของกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่มีต่อกล้องวงจรปิดในห้องเรียน โดยในส่วนของคนนอกที่อยู่รอบบริเวณโรงเรียนนั้นมองว่าเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้โรงเรียนเป็นที่รู้จัก ในส่วนของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกล้องวงจรปิดนั้นผู้บริหารมองว่าเป็นเครื่องมือในการแสดงอำนาจเนื่องจากผู้บริหารสามารถใช้กล้องวงจรปิดในการควบคุมการทำงานของครู และสามารถประชาสัมพันธ์สิ่งต่างๆ ผ่านกล้องวงจรปิด ซึ่งการทำงานของกล้องวงจรปิดนั้นเปรียบเสมือนหอคอยใจกลางคุกที่มีชื่อว่า “แพน옵ติคอน” ซึ่งเป็นอาคารที่ผู้คุมสามารถมองเห็นผู้คนที่อยู่ในคุกได้ตลอดเวลาโดยที่นักโทษไม่รู้ว่ามีใครจ้องมองอยู่หรือไม่ ทำให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของนักโทษได้

ในส่วนของมุมมองของครูที่มีต่อกล้องวงจรปิดนั้นมองว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุม เนื่องจากการจ้องมองของผู้บริหารและของผู้ปกครองที่มองผ่านกล้องวงจรปิดนั้นได้ส่งผ่านอำนาจเข้ามาถึงในห้องเรียน ทำให้ครูต้องประพฤติตนให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้บริหารและผู้ปกครองพอใจ ซึ่ง Lefebvre มองว่าพื้นที่สาธารณะนั้นมีอำนาจ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่กล้องวงจรปิดครอบคลุมไปถึงนั้นเป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ทำให้ครูจำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมที่ดีเมื่ออยู่ต่อหน้ากล้องวงจรปิด แต่ครูจะมีความรู้สึกผ่อนคลายเมื่อเข้าไปในพื้นที่ส่วนตัวคือพื้นที่ใต้กล้องวงจรปิด นอกจากนี้นักเรียนยังมองว่ากล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือที่ทำให้ใกล้ชิดกับผู้ปกครองถึงแม้จะไม่ได้อยู่ในพื้นที่เดียวกันแต่เปรียบเสมือนอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของผู้ปกครองที่มองว่ากล้องวงจรปิดเป็นสัญลักษณ์ความทันสมัย ซึ่งผู้ปกครองมองว่า

กล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือที่ช่วยทำให้คนที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่เดียวกันสามารถมองเห็นกันได้ ด้วยความทันสมัยของเทคโนโลยีที่สามารถทำให้คนไกลตามมาใกล้ตาได้ ซึ่ง Giddens มองว่าความทันสมัยนั้นช่วยให้พื้นที่ที่อยู่ห่างไกลกันสามารถเข้ามาใกล้กันได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าการมีกล้องวงจรปิดเข้ามาในห้องเรียนนั้น ทำให้พื้นที่ส่วนตัวระหว่างครูกับนักเรียนกลายเป็นพื้นที่สาธารณะ ทำให้มีอำนาจเกิดขึ้นในพื้นที่สาธาณะนั้น ส่งผลให้ครูถูกควบคุม ซึ่งเป็นธรรมดาเมื่อมีการถูกควบคุมเกิดขึ้น หรือมีอำนาจเกิดขึ้น ฝ่ายที่อ่อนแอกว่าก็พยายามที่จะหาทางต่อรองเพื่อให้ตัวเองมีอำนาจเหนืออีกฝ่ายหนึ่งเกิดเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจขึ้นมา ดังที่ Foucault กล่าวไว้ว่าที่ใดมีอำนาจที่นั่นย่อมต้องมีการต่อต้านเกิดขึ้น ซึ่งการปฏิบัติงานในแต่ละวันนั้นมีการต่อรองต่างๆ เกิดขึ้นมากมายดังจะกล่าวถึงในบทต่อไป

บทที่ 5

กล้องวงจรปิด : การจำยอม การต่อรอง และการต่อต้าน

กล้องวงจรปิดได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงถึงความทันสมัยของโรงเรียน และยังใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของครูและนักเรียน ในขณะที่ทำการเรียนการสอน หรือในขณะที่นักเรียนรับประทานอาหารเช้า จึงเปรียบเสมือนกับมีสายตาที่คอยจับจ้องมองอยู่ตลอดเวลาส่งผลทำให้ครูจะต้องปรับพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้ผู้บริหารและผู้ปกครองพึงพอใจ แต่เป็นธรรมดาเมื่อบุคคลใดถูกควบคุมอยู่ตลอดเวลา ก็จะพยายามในการหาหนทางที่จะให้รอดพ้นจากการถูกควบคุมนั้น โดยวิธีการแตกต่างกันไป

ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอกลยุทธ์ต่างๆ ที่แต่ละฝ่ายได้กระทำต่อกัน เพื่อวิเคราะห์ การมีปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อการถูกควบคุมทั้งในมิติการจำยอม การต่อรอง และการต่อต้าน ระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง รวมถึงผู้ดูแลระบบ

ผู้บริหารกับการใช้อำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของครู

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าผู้บริหารได้นำกล้องวงจรปิดมาใช้ในโรงเรียนเพื่อต้องการแสดงถึงความทันสมัยเพื่อให้ผู้ปกครองสนใจในการนำบุตรหลานเข้ามาเรียน และนอกจากนี้ยังเป็นการควบคุมพฤติกรรมของครู โดยที่ผู้บริหารในที่นี้นั้นหมายถึงผู้จัดการ และผู้อำนวยการโรงเรียน ได้นำกล้องวงจรปิดไปติดตั้งอยู่ในห้องเรียนทุกห้อง เพื่อคอยสังเกตการสอนของครู โดยใช้กล้องวงจรปิดในการจ้องมองเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ซึ่งเน้นไปที่กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากการสอนของครูโดยปกติทั่วไปนั้นครูก็จะทำการสอนไปอย่างอิสระ ไม่มีการควบคุมหรือการจ้องมอง ซึ่งบางครั้งผู้บริหารก็จะเดินตรวจดูบ้างเพื่อป้องกันครูที่ไม่สอนลูกศิษย์อย่างเต็มที่ และเพื่อเป็นการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน แต่สำหรับโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) นั้น ผู้บริหารไม่จำเป็นต้องเดินดูตามห้องเรียน ผู้บริหารสามารถที่จะตรวจสอบการทำงานของครูผ่านทางกล้องวงจรปิดได้ตลอดเวลาดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้จัดการที่ว่า

“กล้องวงจรปิดที่พื่อนำไปติดตั้งในห้องเรียนทุกห้องนั้น ก็ได้ใช้การเชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อให้สามารถดูภาพได้อย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะอยู่ในที่

ใดก็ตาม โดยที่พี่จะดูการทำงานของครูตลอดทั้งวัน บางครั้งพี่ก็เปิดคอมพิวเตอร์ทิ้งไว้อย่างนั้นแหละ อยากดูเมื่อไหร่ก็ได้ ซึ่งครูก็จะคิดว่าพี่อยู่ตลอดเวลา ก็จะตั้งใจในการสอน ทำให้สะดวกกว่าเดินดูตามห้องเรียน แต่จริงๆ แล้วในส่วน of พี่ก็ไม่สำคัญมากนักหรอก คนที่มีบทบาทสำคัญในการใช้กล้องวงจรปิดดูการทำงานของครูก็คือผู้อำนวยการโรงเรียนนั่นแหละ” (พีเอ, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าพีเอหรือผู้จัดการโรงเรียนนั้นมองว่ากล้องวงจรปิดมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก เป็นเครื่องมือในการช่วยควบคุมพฤติกรรมของครู เพราะครูมักจะคิดว่าผู้บริหารจ้องมองอยู่จึงไม่กล้าที่จะทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ระวังตัวเองอยู่ตลอดเวลา ในส่วนของผู้อำนวยการโรงเรียนนั้น มองว่ากล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้งานบริหารงานง่ายขึ้นในเรื่องของการควบคุมการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยที่ครูจะพยายามหาสื่อหรือเตรียมการสอนมาเป็นอย่างดีโดยที่ผู้อำนวยการไม่ต้องออกคำสั่ง ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้อำนวยการที่ว่า

“ผมเข้ามาบริหารงานในโรงเรียนนี้ได้ประมาณ 2 ปี ในความคิดของผม นั้นโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่แปลกใหม่ ทันสมัย ซึ่งผมก็ไม่แน่ใจเหมือนกันว่าผมจะบริหารงานได้ดีแค่ไหน เนื่องจากในเรื่องของเทคโนโลยีนั้นผมไม่ค่อยรู้เรื่องเท่าไรนัก แต่เมื่อผมได้เข้ามาสัมผัสบรรยากาศจริงแล้วนั้น ก็ไม่ได้เป็นเรื่องที่ยาก และผมยังสามารถควบคุมการทำงานของครูได้ โดยที่ผมไม่จำเป็นต้องเดินดูตามห้องเรียน” (ไพโรจน์ ชูช่วย, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นทำให้พบว่าผู้อำนวยการโรงเรียนก็ใช้กล้องวงจรปิดในการจ้องมองการทำงานของครู โดยที่ผู้อำนวยการมองว่ากล้องวงจรปิดนั้นเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สามารถนำมาใช้ควบคุมพฤติกรรมของคนได้เกือบจะตลอดเวลา โดยผู้อำนวยการมองว่าการใช้กล้องจ้องมองผ่านกล้องวงจรปิดนั้นไม่ได้เป็นการกดดัน หรือรบกวนสิทธิส่วนบุคคลเนื่องจากการทำงานนั้นเป็นธรรมดาที่ผู้บริหารต้องการให้ภาพลักษณ์ของครูที่ออกไปสู่สายตาประชาชน หรือผู้ปกครองเป็นภาพลักษณ์ที่ดี และก่อนการปฏิบัติงานนั้นทางคณะครูก็ทราบกันดีอยู่แล้วว่ามีกล้องวงจรปิดในห้องเรียนทุกห้อง และเมื่อถึงเวลาพักครูก็ไม่จำเป็นที่จะต้องปรากฏตัวต่อหน้ากล้องวงจรปิด ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้อำนวยการที่ว่า

“การที่มีกล็องวงจรปิดในห้องเรียนนั้น ทำให้การปฏิบัติงานของครูดีขึ้น มีการระวังตัวมากขึ้น ส่งผลดีทั้งต่อเด็กนักเรียน ต่อโรงเรียน และต่อตัวครูเอง บางครั้งการที่มีกล็องวงจรปิดในห้องเรียน บางคนอาจจะมองว่าเป็นการกดดันครู แต่ในความคิดของผมนั้นผมไม่มองอย่างนั้น ผมมองว่าการที่มีกล็องวงจรปิดในห้องเรียนเป็นการช่วยให้ครูทำผิคน้อยลง เนื่องจากครูจะระวังตัวมากขึ้น เมื่อครูปฏิบัติตัวอยู่ในกรอบ เด็กนักเรียนก็จะได้รับความรู้จากครูอย่างเต็มที่ ผู้ปกครองก็พึงพอใจ และทางโรงเรียนก็ไม่ได้บังคับให้ครูต้องแสดงตัวต่อหน้ากล็องวงจรปิดตลอดเวลา เมื่อถึงเวลาพักก็สามารถไปพักได้ ส่วนนโยบายที่ผมต้องการให้ครูปรากฏตัวต่อหน้ากล็องวงจรปิดตลอดเวลานั้น เป็นในช่วงเวลาของการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น” (ไพโรจน์ ชูช่วย, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นนั้น ทำให้พบว่าผู้อำนวยการโรงเรียนมีจุดประสงค์ในการที่จะใช้กล็องวงจรปิดเป็นเครื่องมือในการควบคุมครู ภาพลักษณ์ของครูให้ออกมาดูดี เมื่อออกสู่สายตาของผู้ปกครอง ซึ่งจะส่งผลต่อชื่อเสียงของโรงเรียน และนอกจากนั้นผู้อำนวยการทราบว่าครูเมื่อมีโอกาสที่จะรอดพ้นจากการถูกจ้างมองได้ก็จะทำ ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้อำนวยการที่ว่า “เมื่อถึงเวลาพักก็พักได้” ทำให้มองว่าผู้อำนวยการทราบว่าครูไม่ประสงค์ที่จะแสดงตัวต่อหน้ากล็องวงจรปิดเมื่อมีโอกาสก็จะเข้าไปในพื้นที่ส่วนตัวทันที

ซึ่งการที่ผู้บริหารได้นำกล็องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนนั้น เป็นการใช้อำนาจของการจ้างมองผ่านทางกล็องวงจรปิด ซึ่งผู้บริหารรู้ว่าแม้ไม่ได้ออกคำสั่งให้ครูต้องปฏิบัติตัวให้ดีเมื่ออยู่ต่อหน้ากล็องวงจรปิด ครูก็ต้องพยายามปรับพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้ดูดีในสายตาของผู้บริหารและผู้ปกครอง ถึงแม้บางครั้งผู้บริหารไม่ได้นั่งดูอยู่ตลอดเวลาก็ตาม แต่ครูก็ต้องเอาใจใส่นักเรียนและตั้งใจสอน โดยที่ผู้บริหารไม่ต้องเดินดูการทำงาน of ครู

จากการสังเกตของผู้วิจัยเกี่ยวกับการใช้กล็องวงจรปิดของผู้บริหารดูการทำงาน of ครูผ่านทางอินเทอร์เน็ตนั้น พบว่า ผู้บริหารคือผู้จัดการและผู้อำนวยการ โรงเรียนนั้นจะเปิดระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อดูกล็องวงจรปิดตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มทำการเรียนการสอน โดยปกติจะเป็นช่วงเวลา 08.30 น. จนถึงเวลาเลิกงานคือ 16.30 น. ซึ่งผู้บริหารจะเปิดไว้ตลอดเวลาแม้ว่าจะไม่ได้นั่งดูอยู่ทุกช่วงเวลาก็ตาม

ภาพประกอบ 6 ภาพระบบกล้องวงจรปิดภายในโรงเรียนที่ผู้บริหารใช้จัดการเรียนการสอน

จากภาพข้างต้นนั้นเป็นหน้าจอของผู้จัดการและผู้อำนวยการโรงเรียนที่ใช้จัดการเรียนการสอนของครู โดยเป็นการลงโปรแกรมเฉพาะสำหรับการดูห้องเรียนทุกห้องให้สำหรับผู้บริหารและผู้ควบคุมระบบกล้องวงจรปิดของโรงเรียนเท่านั้นที่สามารถดูหน้าจอแบบนี้ได้ ซึ่งเป็นการแบ่งหน้าจอออกเป็นหลายหน้าจอทางขวามือเพื่อที่สามารถสะดวกในการรับชม ซึ่งถ้าเราต้องการดูห้องใดเป็นพิเศษเราสามารถคลิกตามภาพที่ปรากฏจากห้องนั้นๆ ได้ โดยจะแตกต่างจากหน้าจอของผู้ปกครองที่สามารถรับชมได้ครั้งละ 1 ห้องเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วผู้อำนวยการจะเป็นผู้ที่ดูกล้องวงจรปิดเพราะจะต้องมีการประเมินการทำงานของครูเมื่อสิ้นภาคเรียนที่ 1 และ 2 แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งของกล้องวงจรปิด

ภาพประกอบ 7 มุมมองกล้องวงจรปิดที่ผู้ปกครองสามารถดูได้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต

จากภาพข้างต้นนั้นเป็นหน้าจอของผู้ปกครองที่สามารถรับชมได้ผ่านกล้องวงจรปิด จะสังเกตเห็นได้ว่าผู้ปกครองจะสามารถรับชมได้เพียงครั้งละ 1 หน้าเท่านั้น คือสามารถรับชมได้เพียงห้องเรียนเดียว ถ้าต้องการที่จะดูห้องเรียนอื่นๆ ก็จะต้องเลือกในส่วนหน้าเว็บเพจของโรงเรียนว่าต้องการรับชมห้องเรียนใด

ผู้บริหารกับการสื่อสารถึงผู้ปกครอง

การนำกล้องวงจรปิดเข้ามาใช้ในห้องเรียนนั้น บุคคลที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกล้องวงจรปิดอีกกลุ่มหนึ่งนั่นก็คือผู้ปกครอง ซึ่งผู้บริหารได้นำกล้องวงจรปิดมาใช้เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถมองเห็นการจัดการเรียนการสอนของครู และความประพฤติของนักเรียนในขณะที่อยู่โรงเรียน โดยที่ผู้บริหารมองว่าเมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่ในโรงเรียนนั้นผู้ปกครองก็ย่อมต้องมีความเป็นห่วงลูกหลานเป็นธรรมดา ซึ่งจากจุดนี้เองที่ผู้บริหารได้นำมาเป็นจุดขายของโรงเรียน ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้จัดการโรงเรียนที่ว่า

“การที่พื่อนำกล้องวงจรปิดเข้ามาใช้ในห้องเรียนนั้นเพราะพื่อนมองเห็นแล้วว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มักจะเป็นห่วงลูกเมื่อเข้ามาอยู่ในโรงเรียน ไม่รู้ว่าลูกจะเป็นอย่างไรบ้าง มีพฤติกรรมอย่างไร ซึ่งกล้องวงจรปิดก็จะเป็นคำตอบให้ในส่วนนี้”
(พีเอ, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นของผู้จัดการนั้นทำให้มองเห็นว่าผู้จัดการได้มีการต่อรองกับผู้ปกครองในเรื่องของการทำโรงเรียนให้เป็นที่รู้จัก เพื่อให้ผู้ปกครองพาบุตรหลานเข้ามาสมัครเรียน โดยใช้หลักจิตวิทยาในเรื่องของความห่วงใย ความเป็นห่วงบุตรหลานเมื่อต้องเข้ามาอยู่ในโรงเรียนตามลำพัง โดยที่ผู้ปกครองไม่สามารถมองเห็นและรับรู้ได้ว่าในขณะที่บุตรหลานของตนเองเป็นอย่างไร มีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง เป็นต้น แต่เมื่อทางโรงเรียนได้ใช้กล้องวงจรปิดเป็นจุดขาย โดยที่ผู้ปกครองสามารถที่จะรับรู้พฤติกรรมของบุตรหลานได้ตลอดเวลา ก็ทำให้ผู้ปกครองสนใจนำบุตรหลานเข้ามาเรียนเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นยังเป็นการนำเสนอในเรื่องของความสามารถในการจัดกิจกรรมการสอนของครู ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้อำนวยการโรงเรียนที่ว่า

“การนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนนั้น ทำให้เราสามารถที่นำเสนอให้ผู้ปกครองมองเห็นว่า ครูของเรามีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความตั้งใจในการสอน และการเอาใจใส่ลูกศิษย์ โดยที่ผมได้ออกนโยบายให้ครูต้องปรากฏตัวต่อหน้ากล้องวงจรปิดตลอดเวลาในขณะที่มีชั่วโมงสอน เพื่อแสดงให้เห็นให้ผู้ปกครองเห็นว่าครูมีความตั้งใจ และเมื่อผู้ปกครองมีความพอใจก็จะเป็นตัวช่วยในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนของเรา” (ไพโรจน์ ชูช่วย, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นพบว่า ผู้อำนวยการได้มีการต่อรองกับผู้ปกครองโดยการให้ครูแสดงตัวตนต่อหน้ากล้องวงจรปิดตลอดเวลา เพื่อให้ผู้ปกครองมองเห็นว่าครูมีความเอาใจใส่และตั้งใจในการสอนลูกศิษย์ ทำให้ผู้ปกครองไว้วางใจในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียน เมื่อผู้ปกครองมีความพอใจในโรงเรียนแล้วนั้น ทางผู้อำนวยการมองว่าผู้ปกครองจะเป็นตัวช่วยที่จะประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป นอกจากนั้นยังเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครองที่มีความเป็นห่วงนักเรียน เนื่องจากในปัจจุบันข่าวการทำร้ายนักเรียนเกินกว่าเหตุมีมากตามหน้าหนังสือพิมพ์ ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้อำนวยการโรงเรียนที่ว่า

“ในช่วงนี้จะมีข่าวเกี่ยวกับการที่ครูทำร้ายร่างกายนักเรียนเกินกว่าเหตุ ทำให้ผู้ปกครองเป็นกังวล กลัวลูกจะโดนทำร้ายเหมือนในข่าว แต่เมื่อนำกล้องวงจรปิดมาใช้ในห้องเรียนทำให้ผู้ปกครองไว้วางใจมากขึ้น” (ไพโรจน์ ชูช่วย, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

นอกจากจะเป็นส่วนที่ช่วยในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนแล้วนั้นยังเป็นหลักฐานสำคัญเมื่อผู้ปกครองมาต่อว่าทางโรงเรียนว่าครูทำร้ายร่างกายเด็กนักเรียน เนื่องจากกล้องวงจรปิดสามารถบันทึกภาพได้ในขณะที่ครูสอนในห้องเรียน เป็นหลักฐานสำคัญในการที่จะนำมาแสดงต่อผู้ปกครอง โดยผู้อำนวยการได้ให้สัมภาษณ์ว่าบางครั้งทางโรงเรียนก็อาจจะมีปัญหากับผู้ปกครองได้ เนื่องจากผู้ปกครองแต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนก็ไม่มีปัญหาอะไร ผู้ปกครองบางคนก็มีปัญหาหลายเรื่อง บางครั้งนักเรียนไปบอกว่าครูทำโทษก็ไม่พอใจ นักเรียนบางคนบอกว่าครูตีซึ่งทางโรงเรียนก็จะต้องหาหลักฐานเพื่อให้สามารถโต้แย้งกับผู้ปกครองได้ เมื่อมีกล้องวงจรปิดเข้ามาช่วยในบางกรณีก็สามารถเป็นหลักฐานที่ยืนยันกับผู้ปกครองได้ว่าครูไม่ได้ทำโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุหรือบางกรณีที่ครูทำโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุจริงๆ ก็จะต้องลงโทษกันไปเป็นรายกรณี

จากการมีกล้องวงจรปิดนี้เอง ผู้วิจัยได้พบว่าผู้บริหารมักจะใช้กล้องวงจรปิดในการแสดงภาพลักษณ์ที่ดีที่ต้องการให้ผู้ปกครองมองเห็นผ่านทางกล้องวงจรปิด ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของนโยบายที่ครูจะต้องแสดงตัวต่อหน้ากล้องวงจรปิดตลอดเวลาในขณะที่มีการสอน การประพฤติตนที่เหมาะสมเมื่ออยู่ต่อหน้ากล้องวงจรปิด การที่ทางโรงเรียนได้จ้างครูชาวต่างประเทศมาสอนทำให้ผู้ปกครองเห็นว่าทางโรงเรียนได้เอาใจใส่ในเรื่องของการเรียนภาษาต่างประเทศ เหล่านี้เป็นต้น จากการมีกล้องวงจรปิดในห้องเรียนทำให้ผู้ปกครองสามารถมองดูสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนได้ตลอดเวลา บางครั้งเมื่อครูนำนักเรียนไปจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนผู้ปกครองก็จะโทรมาถามว่านักเรียนหายไปไหน เพื่อเป็นการแก้ปัญหาผู้บริหารจึงได้นำป้ายการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนมาตั้ง

ไว้เพื่อให้ผู้ปกครองทราบว่าในขณะที่ไม่เห็นนักเรียนในห้องเรียนนั้นนักเรียนได้ออกไปทำกิจกรรมนอกห้องเรียน เป็นการแก้ปัญหาการโทรเข้ามารบกวนการทำงานของครูผู้ปกครอง นอกจากนั้นในเรื่องของการทำโทษนักเรียนซึ่งผู้บริหารทราบว่าครูจะต้องมีการทำโทษนักเรียน เพื่อไม่ให้ภาพลักษณ์ที่ไม่ดีแสดงต่อสายตาของผู้ปกครองทางผู้บริหารก็ได้แนะนำให้ครูเอาผ้ามาคลุมกล้องวงจรปิดเอาไว้ เพื่อไม่ให้ผู้ปกครองมองเห็นภาพที่ครูทำโทษนักเรียน อันจะส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการต่อรองของผู้บริหารที่มีต่อผู้ปกครอง โดยการแสดงภาพลักษณ์ที่ดีของครูเมื่ออยู่ต่อหน้ากล้องวงจรปิด ต้องการให้ผู้ปกครองมองเห็นความเอาใจใส่ของครูที่มีต่อนักเรียน ซึ่งจะเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนมีชื่อเสียงได้เป็นอย่างดี โดยแนวคิดในเรื่องของการต่อรองที่มองว่าการต่อรองนั้นเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันโดยจะมี กลยุทธ์เล็กๆน้อยๆในการต่อรองเพื่อให้ได้ประโยชน์ที่ตนต้องการ นอกจากการมีนโยบายให้ครูต้องแสดงภาพลักษณ์ที่ดีเมื่ออยู่ต่อหน้ากล้องวงจรปิดแล้วนั้น การที่ผู้บริหารต้องการให้ผู้ปกครองรู้อะไรก็จะประชาสัมพันธ์ผ่านกล้องวงจรปิดเช่น เมื่อกูรูนักเรียนไปทำกิจกรรมข้างนอกครูก็ต้องวางป้ายการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองทราบว่าไม่มีใครอยู่ในห้องเรียน เป็นต้น

ครูกับการต่อรองจากอำนาจของผู้บริหารและผู้ปกครอง

ครูคือกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกล้องวงจรปิดโดยตรง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ถูกจับจ้องมองอยู่ตลอดเวลาจากผู้บริหารและผู้ปกครอง ทำให้การทำงานของครูต้องอยู่ด้วยความระมัดระวัง ครูเป็นบุคคลที่จะต้องต่อรองกับกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน ซึ่งครูดูเหมือนว่าจะเป็นผู้ที่ถูกกระทำให้อยู่ภายใต้อำนาจของผู้บริหาร ผู้ปกครอง และบางครั้งก็อยู่ภายใต้อำนาจของนักเรียน โดยในส่วนนี้นั้นจะกล่าวถึงการถูกกดทับด้วยอำนาจจากการจ้องมองของผู้บริหารและกลยุทธ์ของครูที่นำมาใช้ในการต่อรอง

ระบบกล้องวงจรปิดของโรงเรียนนั้นเป็นระบบที่เอื้อต่อการควบคุมการจัดการเรียนการสอนได้ เนื่องจากระบบการสื่อสารที่สามารถดูออนไลน์ได้ตลอดเวลา จึงเปรียบเสมือนกับว่าผู้ที่กำลังจ้องมองนั้นได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมในห้องเรียน เป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน ทำให้ครูซึ่งเป็นกลุ่มที่ถูกใช้อำนาจในการควบคุมผ่านการจ้องมองจากผู้บริหารและผู้ปกครองนั้น ได้หาหนทางในการที่จะรอดพ้นจากการถูกควบคุมนั้น แม้เพียงเสี้ยววินาที จากการสังเกตของผู้วิจัยได้พบว่า ครูมีการต่อรองกับผู้บริหารและผู้ปกครองในวิธีการแตกต่างกันไป แต่ทุกคนต่างก็มีกลยุทธ์เป็นของตัวเองโดยวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. การแต่งกายและปรับบุคลิกภาพ

จากการสัมภาษณ์ครูทำให้พบว่าการนำกล้องวงจรปิดเข้ามาใช้ในห้องเรียนได้ส่งผลให้ครูต้องมีการปรับบุคลิกภาพของตนเอง เนื่องจากทราบว่ามีกล้องจ้องมองจากผู้บริหารและผู้ปกครอง โดยครูจะต้องพยายามจัดระเบียบร่างกายตนเองไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการแต่งกายที่จะต้องดูดี ผมที่จะต้องผูกให้เรียบร้อย การแสดงสีหน้าท่าทางต่างๆ ของครูต้องยิ้มแย้มแจ่มใส และเอาใจใส่ต่อนักเรียนซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ เป็นการจัดระเบียบด้วยตัวเองส่วนหนึ่งเพื่อต้องการได้รับความพึงพอใจจากผู้บริหารและผู้ปกครอง และอีกส่วนหนึ่งมาจากนโยบายของผู้บริหารที่ต้องการให้ครูวางตัวหรือแต่งกายให้เหมาะสมกับหน้าที่ของความเป็นครูเพื่อสร้างความไว้วางใจจากผู้ปกครองที่ได้ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียน ดังคำให้สัมภาษณ์ของพี่กิ่งที่ว่า

“ตอนที่เข้ามาสมัครที่นี่ใหม่ๆ นะ ก็รู้นะว่ามีกล้องวงจรปิด เราก็มีความวิตกกังวลเหมือนกันว่าเราจะปฏิบัติตัวยังไงเมื่ออยู่ในห้องเรียน ถ้าเราทำอะไรผิดไปเราจะโดนค่าไหม แต่ทำยังไงได้เราก็ต้องการมีงานทำ ก็เลยเข้ามาทำงาน พอเราเข้ามาทำงานเนี่ยเราก็รู้ว่าทั้งผู้บริหารและผู้ปกครองจ้องมองอยู่ตลอดเวลาทำให้เราต้องปรับตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการแต่งตัว การพูดการจา การกระทำทุกอย่างเพื่อที่จะให้ดูดีในสายตาของผู้บริหารและผู้ปกครอง” (พี่กิ่ง, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าครูเมื่อต้องมาอยู่ภายใต้การจ้องมองจากกล้องวงจรปิดนั้น ครูก็ต้องพยายามในการที่จะปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของตนเองเพื่อให้ออกมาดูดีในสายตาของผู้บริหารและผู้ปกครอง เพราะในความหมายของการเป็นครูนั้นสังคมได้ให้ความหมายว่าครูจะต้องเป็นบุคคลที่ดูดี ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการแต่งกาย กิริยามารยาท เป็นบุคคลที่เป็นตัวอย่างแก่เยาวชนของชาติ เมื่อพี่กิ่งเข้ามาทำงานในโรงเรียนแห่งนี้ทำให้พบว่าการจัดการเรียนการสอนของครูนั้นได้สี่ออกไปสู่สายตาของบุคคลจำนวนมาก ทำให้จำเป็นในการที่จะต้องปรับบุคลิกภาพของตนเอง นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์พี่สุทำให้ได้ข้อค้นพบว่าการจ้องมองนั้นมีอำนาจสามารถที่จะทำให้ครูเปลี่ยนบุคลิกภาพได้

“ตอนแรกๆ เราก็กลัวเหมือนกันเวลาเรามาสอนที่นี่เพราะมันมีกล้องวงจรปิดเพราะเรารู้ว่ามีคนจ้องมองเราอยู่ตลอดเวลา แต่เมื่อสอนไปเรื่อยๆ เราก็ชินแล้วไม่ค่อยรู้สึกอะไรมาก แต่มีอยู่อย่างหนึ่งที่รู้ว่าเราเปลี่ยนไปเลยก็คือการทำโทษนักเรียน ตอนที่เราอยู่โรงเรียนเก่ามันไม่มีกล้อง เราก็จะใจร้อน ทำโทษเด็กนักเรียนด้วยการตี แต่พอเรามาอยู่โรงเรียนนี้แล้ว มันทำให้เราใจเย็นลงคือจะทำโทษนักเรียนด้วยการตีน้อยลง แล้วก็หาวิธีการทำโทษนักเรียนด้วยวิธีการอื่นที่นอกเหนือจากการตี เพราะเรารู้ว่ามีคนจ้องมองเราอยู่ ตอนนี่ก็มีความรู้สึกที่เราใจเย็นลงมากเลย” (พีสุ, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นทำให้พบว่าอำนาจจากการจ้องมองผ่านกล้องวงจรปิดนั้นทำให้ครูสามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพได้ เนื่องจากการต่อรองจากอำนาจของผู้บริหารและผู้ปกครองทำให้ครูต้องปรับบุคลิกภาพเพื่อให้ผู้บริหารและผู้ปกครองพอใจ เมื่อนานวันเข้าทำให้บุคลิกภาพบางอย่างนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจนกลายเป็นนิสัย เช่นการที่พีสุได้ให้สัมภาษณ์ว่าได้เปลี่ยนนิสัยจากการที่เคยเป็นคนอารมณ์ร้อน มักจะทำโทษนักเรียนด้วยการตี แต่เมื่อได้เข้ามาทำงานในโรงเรียนแห่งนี้โดยมีกล้องวงจรปิดเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมทำให้ต้องคอยระวังตัว ต้องควบคุมอารมณ์ของตนเอง เมื่อนานวันเข้าก็เกิดเป็นความเคยชินไม่กล้าทำโทษนักเรียนด้วยการตี นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์ที่จอยพบว่า การแสดงตัวต่อหน้ากล้องวงจรปิดนั้นบางครั้งก็ต้องพยายามแต่งหน้าและทำผมให้สวยงามเพื่อให้ผู้บริหารและผู้ปกครองมองเห็นในความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการแต่งกายของตัวเอง

“ตั้งแต่เข้ามาทำงานที่โรงเรียนนี้ ก็ปรับตัวเขอะนะ เมื่อก่อนสอนที่โรงเรียนเก่ามันไม่มีกล้องเราก็อยู่ตามปกติของเรา ก็ต้องแต่งตัวให้ดีเหมือนกันนั่นแหละ แต่พอมาอยู่โรงเรียนนี้โดยส่วนตัวแล้วคิดว่าจำเป็นมากเลยที่จะต้องแต่งตัวให้ดูดี เพราะคิดดูสิว่ามีคนนั่งจ้องเราอยู่ตลอดเวลาเนะ บางครั้งก็อาจจะมีการที่ผิดออกไปบ้างแหละ แต่ก็ต้องพยายามไม่ให้มี การแต่งตัว แต่งหน้าอย่างเนี่ย ต้องพยายามแต่งตลอด ยิ่งเราเป็นคนที่ยืนอยู่ด้วยแล้วต้องพยายามมากเข้าไปอีก บางครั้งก็พยายามยืนให้เฉียงเข้าไว้เพื่อให้เวลาออกหน้ากล้องแล้วดูอมลง” (พีจอย, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

จะเห็นได้ว่ากล็องวงจรปิดมีอิทธิพลต่อการปรับบุคลิกภาพของครูเป็นอย่างมาก จะสังเกตจากคำให้สัมภาษณ์ของพี่จอยที่จะต้องพยายามแต่งหน้า ทำผมเพื่อให้ดูดีตลอดเวลา โดยปกติก็ทำอยู่แล้ว แต่เมื่อมีกล็องวงจรปิดเข้ามาใช้ในห้องเรียนทำให้ต้องเอาใจใส่ในเรื่องของการแต่งกายมากขึ้น เพราะมีความรู้สึกว่ามีคนมองอยู่ ซึ่งพี่จอยบอกว่าคนเรามักจะรู้สึกอึดอัดเมื่อมีใครจ้องมองเราอยู่ และที่สำคัญคือไม่รู้เลยว่าในขณะที่มีคนมองเราอยู่หรือไม่ ทำให้เราต้องแสดงภาพลักษณ์ที่ดีทุกช่วงเวลาที่ได้ โดยแสดงออกในเรื่องของการแต่งกาย บุคลิก การแสดงท่าทางในการสอนที่จะต้องดูดี แม้กระทั่งการยืนก็ต้องปรับเนื่องจากพี่จอยเป็นคนที่ยืนทำให้คิดไปว่าเมื่อยืนต่อหน้ากล็องวงจรปิดแล้วจะดูอ้วน ทำให้ต้องปรับท่าทางการยืน เพื่อให้ดูผอมลง

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าก่อนที่ครูจะเข้าห้องเพื่อทำการสอนนั้น ครูมักจะเข้าห้องน้ำเพื่อที่จะเข้าไปแต่งหน้าและทำผมให้เรียบร้อยก่อนที่จะเข้าห้องเรียน และในช่วงเข้าก่อนที่จะเข้าเรียน ครูและครูพี่เลี้ยงจะช่วยกันทำความสะอาด จัดของเข้าที่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยก่อนที่นักเรียนจะเข้ามาในห้องเรียน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นการจัดระเบียบของสิ่งของภายในห้องเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อบุคลิกภาพของครูในแต่ละห้องว่ามีการดูแลเอาใจใส่นักเรียนเป็นอย่างดี จากการที่มีกล็องวงจรปิดนี้เองทำให้การกระทำทุกอย่างที่ผิดพลาดไปของครู ก็จะทำให้มองเห็นได้ง่าย ดังคำให้สัมภาษณ์ของพี่ตึกที่ว่า

“พอมีกล็องวงจรปิดแล้วเราก็จะต้องพยายามทำอะไรให้เหมาะสมทุกอย่าง แต่ก็นั่นแหละ พอมีคนจับจ้องมองเราตลอดเวลาสิ่งต่างๆ ที่ผิดพลาดมันก็มักจะเกิดได้ง่ายขึ้น เคยมีอยู่ช่วงหนึ่งที่เราโดนว่าปูที่นอนเร็วเกินไป ปูที่นอนไม่ดีบ้าง เบี้ยวบ้าง ไม่สวยงาม ซึ่งเราคิดว่าเรื่องแค่นี้มันเป็นเรื่องด้วยเหรอ แต่เมื่ออยู่ไปนานๆ แล้วเราก็ค้นพบว่าเราจำเป็นต้องทำตามสิ่งที่ผู้ปกครองตำหนิมา คือทุกสิ่งทุกอย่างมันละเอียดอ่อนไปหมด” (พี่ตึก, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นพบว่า การมีกล็องวงจรปิดเข้ามาใช้ในห้องเรียนนั้น ทำให้ผู้ปกครองสามารถเข้ามามีบทบาทในการจัดการห้องเรียนได้ แม้กระทั่งการปูที่นอนให้เด็กนักเรียนผู้ปกครองก็มีอำนาจสามารถเข้ามาจัดการได้ จากการที่พี่ตึกได้ให้สัมภาษณ์ว่าบางครั้งถ้าปูที่นอนเร็วก็โดนต่อว่า หรือการปูที่นอนไม่เรียบร้อยก็จะโดนต่อว่าเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นอำนาจในการเข้ามาจัดการในห้องเรียนของผู้ปกครองนี้เอง ที่ทำให้ครูต้องมีการจัดการในเรื่องของการปูที่นอนให้ตรงต่อเวลา และเมื่อปูที่นอนแล้วก็ต้องจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ส่งผลให้บุคลิกภาพของครูต้องระมัดระวังทุกอิริยาบถ

ภาพประกอบ 8 ภาพจากกล้องวงจรปิด
ในขณะที่นักเรียนนอนหลับพักผ่อน

ภาพประกอบ 9 ภาพจากกล้องวงจรปิด
การปูที่นอนสำหรับนักเรียน

จากภาพข้างต้นจะเห็นได้ว่ากล้องวงจรปิดสามารถจับภาพได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะในช่วงของกิจกรรมการเรียนการสอน การเล่นเกม การพักผ่อนดูทีวี การนอนหลับพักผ่อนของนักเรียนทำให้ผู้ปกครองมีความรู้สึกสบายใจที่มองเห็นบุตรหลานได้ตลอดเวลา นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่าครูจะต้องจัดเตรียมปูที่นอนให้นักเรียนก่อนที่จะรับประทานอาหารเช้า แสดงถึงบุคลิกภาพของครูที่มีความเอาใจใส่นักเรียนทำให้ผู้ปกครองไว้วางใจในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียน ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยนั้น พบว่าครูมักจะต้องแสดงสิ่งต่างๆ ที่ครูคิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของครู ไม่ว่าจะในเรื่องของการแต่งกายของครู การแต่งหน้า การทำผม การจัดเตรียมที่นอนสำหรับเด็กนักเรียน เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้นั้นเป็นการต่อรองของครูที่มีต่อผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าอย่างผู้ปกครองและผู้บริหาร เนื่องจากครูทราบดีว่าไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงการแสดงตัวตนต่อหน้ากล้องวงจรปิดได้ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ทำให้ภาพลักษณ์ของครูออกมาดูดีที่สุดในนั้นคือ การแสดงบุคลิกภาพที่ดีของครูนั่นเอง

2. การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน

นอกจากการต่อรองของครูในการปรับบุคลิกภาพในเรื่องของการแต่งกายแล้วนั้น ครูยังมีการต่อรองในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากการที่ครูและนักเรียนนั้นเวลาที่ใช้ส่วนใหญ่มักจะอยู่ในห้องเรียน ทำให้เวลาที่ใช้ในการแสดงตัวของครูนั้นจึงอยู่ในส่วนของการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนให้ผู้บริหารและผู้ปกครองพึงพอใจนั้น ครูจะต้องมีการเตรียมการสอน และมีสื่อที่น่าสนใจมานำเสนอให้นักเรียนเพื่อดึงดูดความสนใจของ

นักเรียน เนื่องจากการที่ครูไม่สามารถที่จะรับรู้ได้ว่าในขณะที่มีใครจ้องมองดูอยู่หรือไม่ โดยส่วนใหญ่แล้วนั้นครูมักจะต้องทำกิจกรรมทุกอย่างต่อหน้ากล้องวงจรปิดเพื่อให้ดูว่าครูไม่ได้มีเจตนาในการที่จะหลบกล้อง การจัดการเรียนการสอนของครูนั้นเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุด เนื่องจากการที่ครูสามารถสอนให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนนั้น เป็นเรื่องที่ยาก เพราะฉะนั้นครูจะต้องหากกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้นักเรียนสนใจ ดังคำให้สัมภาษณ์ของพีจอยที่ว่า

“ส่วนใหญ่แล้วเวลาเราจัดการเรียนการสอนก็ต้องยืนต่อหน้ากล้องวงจรปิดตลอด เพื่อให้ผู้ปกครองมองเห็นการจัดการเรียนการสอนของครู ทำให้เราต้องยืนสอนตลอดเวลาไม่กล้าที่จะนั่งสอน แล้วยังผู้อำนวยการโรงเรียนมีนโยบายด้วยแล้วว่าให้ครูต้องปรากฏตัวต่อหน้ากล้องวงจรปิดทำให้ส่วนใหญ่เวลาตรวจงานของนักเรียน เราก็จะต้องนั่งตรวจที่โต๊ะของนักเรียน คือนั่งร่วมกับนักเรียนเลย” (พีจอย, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

จากการให้สัมภาษณ์ของพีจอยข้างต้นทำให้พบว่า ครูจะต้องพยายามที่จะจัดการเรียนการสอนให้ดูน่าสนใจ แม้กระทั่งการนั่งสอนก็ไม่กล้าที่จะทำเพราะจะทำให้ดูไม่มีความอดทน และยังเป็นนโยบายของผู้บริหารที่ให้ครูต้องแสดงตัวต่อหน้ากล้องวงจรปิด ทำให้ครูต้องทำตามนโยบาย เห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของพีจอยที่ว่าต้องนั่งตรวจงานของนักเรียนที่โต๊ะของนักเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองมองเห็นว่าครูอยู่กับนักเรียนตลอดเวลา นอกจากการที่ครูจะต้องแสดงตัวต่อหน้ากล้องวงจรปิดแล้ว ครูยังต้องปรับในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้มีสื่อที่น่าสนใจเพื่อให้นักเรียนสนใจในการเรียน ดังคำให้สัมภาษณ์ของพีใหม่ที่ว่า

“เราต้องพยายามหาสื่อที่น่าสนใจเพื่อให้นักเรียนสนใจในการสอนของเรา เพราะตามปกติเนี่ย นักเรียนมักจะนั่งไม่ค่อยนั่ง ไม่ค่อยสนใจเรียน จะสนใจแต่เล่นมากกว่า แล้วยังกล้องวงจรปิดจับภาพได้ตลอดเวลาแล้วด้วยก็ต้องพยายามหาสื่อที่น่าสนใจเพื่อให้นักเรียนตื่นตื่น เรียกร้องความสนใจจากนักเรียน และทำให้ผู้บริหารและผู้ปกครองมองเห็นว่าเรามีความกระตือรือร้นในการหาสื่อเพื่อใช้ในการสอนนักเรียน จะทำให้ผู้บริหารและผู้ปกครองมีความพอใจในตัวเรา” (พีใหม่, สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นพบว่า ครูพยายามที่จะสื่อเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนสนใจเรียน เพราะถ้าครูสอนไปตามปกติโดยที่ไม่มีสื่อการสอนที่น่าสนใจแล้วนั้น นักเรียนมักจะเบื่อ และไม่สนใจการเรียน จึงส่งผลให้ครูต้องพยายามหาสื่อที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นสื่อใหม่ๆ ภาพของสิ่งต่างๆ การเล่านิทาน หรือการเล่นเกม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเป็นส่วนที่ทำให้ นักเรียนสนใจในการเรียนและเรียนด้วยความสนุก

ภาพประกอบ 10 ภาพจากกล้องวงจรปิดขณะที่ครูกำลังจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน

จากภาพข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าครูมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเล่านิทาน และการเดินดูนักเรียนทำงานซึ่งแสดงถึงความเอาใจใส่ในตัว of นักเรียน จะเห็นได้ว่านักเรียนมีความสนใจในการเรียนเป็นอย่างดี เนื่องจากมีสื่อการสอนที่น่าสนใจ โดยที่ครูต้องปรากฏตัวหน้ากล้องวงจรปิดตลอดเวลา จากการสังเกตภาพจากกล้องวงจรปิดของผู้วิจัย ผู้วิจัยพบว่าครูพยายามที่จะจัดการเรียนการสอนหน้ากล้องวงจรปิดตลอด และจะต้องยืนในจุดที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน เพื่อสนองนโยบายของผู้บริหารส่งผลต่อความก้าวหน้าในงานของครู

3. การจัดมุมกล้อง

ในชีวิตประจำวันของครูนั้นจะต้องมีความเกี่ยวพันกันกับกล้องวงจรปิดตลอดเวลา ซึ่งในแต่ละห้องนั้นจะมีกล้องวงจรปิดติดตั้งอยู่ ทำให้ครูไม่กล้าที่จะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือจะต้องระมัดระวังตัวตลอดเวลา นอกจากนั้นเมื่อต้องการที่จะลงโทษนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ดี ก็ไม่สามารถทำได้เต็มที่เนื่องจากมีสายตาที่จ้องมองอยู่ จึงทำให้ครูต้องหาวิธีการต่างๆ ในการที่จะให้รอดพ้นจากการถูกจ้องมองในขณะที่ทำโทษนักเรียน หรือในบางครั้งก็ครูต้องการความเป็นส่วนตัว เป็นหนทางในการต่อรองของครูซึ่งสามารถทำได้ในช่วงระยะเวลาอันสั้น โดยปกติแล้ว

กล้องวงจรปิดที่ติดตั้งอยู่ในห้องเรียนนั้นไม่สามารถที่จะจับภาพไปรอบๆ ห้องได้ ดังนั้นผู้ดูแลระบบกล้องวงจรปิดในช่วงของการปิดภาคเรียนทุกครั้งก็จะมีการตั้งกล้องวงจรปิดให้อยู่ในระดับที่สามารถมองเห็นในมุมที่กว้างที่สุด โดยที่ผู้ดูแลระบบจะเป็นคนตั้งกล้องไว้ให้ แต่เมื่อถึงเวลาของการเปิดภาคเรียนแล้ว ครูมักจะมาปรับกล้องเพื่อไม่ให้มองเห็นโต๊ะทำงานของครู และยังคงพยายามเลื่อนโต๊ะเข้ามาเพื่อไม่ให้มองเห็นโต๊ะทำงานของครูซึ่งครูถือว่าเป็นพื้นที่ส่วนตัว โดยครูจะใช้ห้องคอมพิวเตอร์เพื่อเข้าไปดูมุมกล้องว่ามองเห็นไปถึงส่วนใดของห้องเรียน ดังคำให้สัมภาษณ์ของพี่ต๊ักที่ว่า

“เรามักจะอยู่ใต้กล้องเมื่อเราไม่มีชั่วโมงของการสอน หรือในช่วงที่เราได้พักในช่วงเที่ยง เนื่องจากเป็นส่วนที่กล้องวงจรปิดมองไม่เห็นจะทำอะไรก็ได้ บางครั้งเราก็ทำโทษนักเรียนที่คือใต้กล้องเพื่อไม่ให้ผู้ปกครองมองเห็น โดยที่เราจะรู้มุมกล้องว่าส่วนไหนมองเห็นมองไม่เห็น เนื่องจากเราจะเข้าไปดูที่ห้องคอมพิวเตอร์แล้วจะรู้ว่าห้องของเรานั้นกล้องวงจรปิดจับภาพได้ถึงไหน ซึ่งแต่ละห้องจะไม่เหมือนกัน” (พี่ต๊ัก, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นนั้นพบว่า เมื่อครูสามารถหาพื้นที่ที่เป็นส่วนตัวคือรอดพ้นจากสายตาของการจ้องมอง ก็มักจะอยู่ในพื้นที่ส่วนตัวนั้น อย่างที่พี่ต๊ักบอกว่าเข้าไปดูมุมกล้องของห้องตัวเองที่ห้องคอมพิวเตอร์ เพื่อที่จะปรับมุมกล้องไม่ให้มองเห็นพื้นที่โต๊ะทำงานของครู เนื่องจากเป็นส่วนที่กล้องวงจรปิดไม่สามารถจับภาพได้ ดังนั้น เมื่อต้องการทำโทษนักเรียนก็มักจะนำนักเรียนมาทำโทษใต้กล้อง อาจจะเป็นการตี หรือให้นั่งคนเดียว เป็นต้น

ภาพประกอบ 11 ภาพจากกล้องวงจรปิดบรรยากาศในห้องเรียน

จากภาพเป็นภาพบรรยากาศภายในห้องเรียนของแต่ละห้อง จะสังเกตเห็นได้ว่ามวมกล็องวงจรรปิดนั้นจะส่องลงไปพื้นที่ตรงกลางห้อง โดยจะมองไม่เห็นโต๊ะทำงานของครู ซึ่งครูมักจะปรับมวมกล็องให้เงยขึ้นเพื่อให้รอดพ้นจากการถูกจ้องมองจากผู้บริหารและผู้ปกครอง ซึ่งจะสังเกตเห็นได้ว่าทิศทางการจับภาพของมวมกล็องวงจรรปิดนั้น จะอยู่ในมุมที่ไม่เหมือนกัน จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าการที่ครูพยายามในการปรับมวมกล็องให้เงยขึ้นนั้น ทางผู้ดูแลระบบและผู้บริหารมักจะไม่ได้สนใจในเรื่องของการปรับมวมกล็องของครู เนื่องจากเข้าใจว่าครูต้องการให้รอดพ้นจากสายตาของผู้ปกครองและผู้บริหาร แต่จะสนใจในเรื่องของมวมกล็องว่าส่องลงไปตรงกลางของห้องเรียนในพื้นที่ที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของพี่กิ่งที่ว่า

“ตอนที่เราปรับมวมกล็องนะเราไม่ค่อยกลัวหรอกว่าผู้บริหารจะว่าอะไรใหม่ เพราะผู้บริหารก็เข้าใจเราว่าบางครั้งเราก็ต้องการความเป็นส่วนตัวบ้าง ส่วนใหญ่แล้วเราก็แค่ปรับมวมกล็องไม่ให้เห็นโต๊ะทำงานของเราเท่านั้นแหละ แต่ก็ให้เห็นพื้นที่ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นพื้นที่หลัก แต่เวลาเราทำโทษนักเรียนเนี่ย บางครั้งเราก็จะนำนักเรียนมาทำโทษใต้มวมกล็องวงจรรปิด บางครั้งเราก็เอาผ้าคลุมมวมกล็องเพื่อไม่ให้มองเห็นชั่วคราว” (พี่กิ่ง, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าครูได้ต่อรองกับผู้บริหารและผู้ปกครองโดย ครูได้มีการปรับมวมกล็องวงจรรปิดเพื่อให้รอดพ้นจากการถูกจ้องมอง เนื่องจากในขณะที่จัดการเรียนการสอนนั้น จะมีนักเรียนบางส่วนที่ไม่ตั้งใจเรียน ชวนเพื่อนคุยเหล่านี้เป็นต้น ครูจึงต้องมีการทำโทษเพื่อไม่ให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียนที่มีความประพฤติดี แต่การที่จะทำโทษนักเรียนต่อหน้ามวมกล็องวงจรรปิดนั้น ก็จะเป็นการเสี่ยงที่จะโดนต่อว่าจากผู้ปกครอง เพราะฉะนั้นเมื่อครูต้องการที่จะทำโทษนักเรียนครูก็มักจะนำนักเรียนมาทำโทษใต้มวมกล็องวงจรรปิด เอาผ้าคลุมมวมกล็องวงจรรปิด หรือการดึงปลั๊กมวมกล็องวงจรรปิดออก เพื่อไม่ให้ผู้ปกครองมองเห็นภาพ นอกจากพื้นที่ใต้มวมกล็องวงจรรปิดจะเป็นพื้นที่ของการนำนักเรียนมาทำโทษแล้วนั้น พื้นที่ใต้มวมกล็องวงจรรปิดยังเป็นพื้นที่ของการพักผ่อนของครูเมื่อถึงเวลาพัก หรือการที่มีครูชาวต่างประเทศมาสอนภาษาอังกฤษ หรือภาษาจีนให้แก่เด็กเรียนก็จะเป็นช่วงที่ครูว่าง ซึ่งครูมักจะมานั่งพักใต้มวมกล็องวงจรรปิดซึ่งครูถือเป็นพื้นที่ส่วนตัว ดังคำให้สัมภาษณ์ของพี่สุที่ว่า

“ส่วนใหญ่แล้วเมื่อเราว่างจากการสอน เช่นในช่วงของเวลาพักเที่ยงเนี่ย เรามักจะมานั่งพักใต้ถ้องวงจรปิด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้ปกครองและผู้บริหารมองไม่เห็น เราสามารถที่จะทำอะไรก็ได้ นักเรียนก็นอนหลับพักผ่อนไป บางครั้งก็แอบกินขนมบ้าง นั่งคุยกันบ้าง ชักพิกเท่านั้นแหละ ประมาณครึ่งชั่วโมงหลังจากนั้นก็ทำงานต่อ” (พีสุ, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ของพีสุ พบว่า เมื่อครูมีเวลาว่างมักจะมานั่งใต้ถ้องวงจรปิด ไม่ว่าจะทำงาน นั่งคุยกัน หรือนั่งรับประทานขนม ก็มักจะมานั่งใต้ถ้องวงจรปิด เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ถ้องวงจรปิดไม่สามารถจับภาพได้ เป็นพื้นที่ที่ครูคิดว่าเป็นพื้นที่ส่วนตัว สามารถแสดงการกระทำใดก็ได้ตามความต้องการ

ภาพประกอบ 12 ภาพพื้นที่ใต้ถ้องวงจรปิด

จากภาพประกอบ 12 แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ที่ถ้องวงจรปิดเห็นเฉพาะโต๊ะ เก้าอี้ของนักเรียน แต่ไม่เห็นโต๊ะครูซึ่งผู้วิจัยมองว่า พื้นที่ใต้ถ้องวงจรปิดซึ่งเป็นพื้นที่ที่ครูนั่งพักผ่อน เป็นพื้นที่ที่ครูมักจะมานั่งดื่มกาแฟ และนั่งคุยกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเวลาระหว่าง 12.00 - 13.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการพักกลางวันของโรงเรียน ครูจึงมักจะพยายามดันมุกถ้องวงให้เงยขึ้นเพื่อให้พื้นที่ใต้ถ้องวงจรปิดมีมากขึ้น โดยจะตรวจสอบมุกถ้องวงของห้องตนเองจากห้องคอมพิวเตอร์ของโรงเรียน จะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่ถ้องวงจรปิดสามารถจับภาพได้เป็นพื้นที่ที่ครูจะต้องแสดงบุคลิกภาพที่ดี ต้องระมัดระวังทุกพฤติกรรมที่แสดงออกไป เพราะถ้าพลาดลั้งไปบางครั้งก็อาจส่งผลเสียต่อตนเองได้ ทำให้ครูมีความรู้สึกที่ถูกกีดกันอยู่ตลอดเวลาเมื่อต้องแสดงตัวต่อหน้าถ้องวงจรปิด แต่เมื่อครูได้เข้ามาอยู่ในพื้นที่ส่วนตัวที่ถ้องวงจรปิดไม่สามารถที่จะจับภาพได้ทำให้ครูมีความรู้สึกผ่อนคลายมากขึ้น ได้ทำอะไรในสิ่งที่ตนเองอยากทำโดยไม่ต้องกลัวว่ามีใครจ้องมองอยู่ ส่วนพื้นที่ที่ครูต้องแสดงตัวตนคือพื้นที่ที่ถ้องวงจรปิดสามารถจับภาพได้เป็นพื้นที่ที่ผู้บริหารและ

ผู้ปกครองมีอำนาจเหนือกว่าครู คือสามารถเข้ามาจัดการการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ แม้ว่าไม่ได้อยู่ในพื้นที่เดียวกันก็ตาม ทำให้เมื่อมีอำนาจจากผู้ปกครองและผู้บริหารแผ่เข้ามาทำให้ครูต้องหาวิธีการในการต่อรองกับผู้บริหารและผู้ปกครอง โดยการที่พยายามแสดงบุคลิกภาพที่ดี การสร้างสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ เหล่านี้เป็นต้น แต่เมื่อครูเข้ามาอยู่ในพื้นที่ได้กล้องวงจรปิดซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนตัวของครูทำให้ครูมีอำนาจเหนือกว่าผู้บริหารและผู้ปกครองเนื่องจากพื้นที่ได้กล้องวงจรปิดนั้นเป็นพื้นที่ที่กล้องวงจรปิดควบคุมไม่ถึง ทำให้ครูสามารถที่จะทำอะไรก็ได้ตามที่ใจต้องการ

4. การจัดตารางเวลา

ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนนั้น จะมีตารางเวลาในแต่ละห้องว่าในเวลาที่กำหนดให้ต้องทำกิจกรรมอะไรบ้าง เช่น ในช่วงเช้าจะเป็นการเรียนวิชาหลัก คือภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นวิชาที่ครูประจำชั้นจะต้องสอนเอง โดยที่ครูสอนวิชาเสริมต่างๆ เช่น การสอนภาษาอังกฤษโดยชาวต่างชาติ การเรียนภาษาจีน เป็นต้น จะเป็นการสอนโดยครูที่ทางโรงเรียนได้จ้างมาสอนเป็นพิเศษ ซึ่งจะเป็นช่วงเวลาที่ครูประจำชั้นได้พักผ่อน ไม่ต้องปรากฏตัวหน้ากล้องวงจรปิด โดยที่ครูอาจจะนั่งตรวจงานหรือนั่งพักผ่อนได้กล้องวงจรปิด ดังคำให้สัมภาษณ์ของพี่สุที่ว่า

“เมื่อถึงชั่วโมงที่ครูภาษาอังกฤษและภาษาจีนมาสอน จะเป็นช่วงเวลาที่เราสามารถพักได้ คือเราไม่ต้องนั่งเฝ้าเด็กใจ ก็จะมีครูของตัวเองมาช่วยเฝ้า ก็ยังดีได้พักประมาณครึ่งชั่วโมง หลังจากนั้น ก็ต้องมาสู้รบกับนักเรียนอีก” (พี่สุ, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์จะเห็นว่าครูจะมีความรู้สึกที่ผ่อนคลายเมื่อไม่ต้องอยู่ภายใต้สายตาของการจ้องมอง จะรู้สึกเป็นอิสระ แม้เพียงเวลาไม่นานก็ทำให้ครูมีความรู้สึกเหมือนว่ามีอำนาจเหนือผู้บริหารและผู้ปกครองตรงที่สามารถที่จะทำอะไรก็ได้ในช่วงเวลานั้น ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของพี่ตึกที่ว่า

“ความรู้สึกของเราที่ชอบนะเวลาที่ครูภาษาอังกฤษกับภาษาจีนมาสอนนะ เพราะจะเป็นช่วงเวลาที่เราได้พักผ่อน ไม่ต้องคอยระวังพฤติกรรมของเรา แต่ครูภาษาอังกฤษกับภาษาจีนจะมาสอนไม่นานหรอก ก็ใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมงเอง เราก็ได้พักผ่อนแค่นั้นแหละ แต่ก็ยังดีกว่าไม่มีเลย” (พี่ตึก, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2553)

จะเห็นได้ว่าครูรู้สึกผ่อนคลายเมื่อครูภาษาจีนและภาษาอังกฤษมาสอน เพราะไม่ต้องแสดงตัวต่อหน้ากล้องวงจรปิด แม้ว่าเวลาในการสอนของครูชาวต่างชาติจะใช้เวลาไม่นานนัก แต่ก็ทำให้ครูรู้สึกผ่อนคลาย

ภาพประกอบ 13 ภาพจากกล้องวงจรปิด ขณะที่ครูชาวต่างประเทศกำลังจัดการเรียนการสอน

จากภาพประกอบ 13 จะเห็นครูชาวต่างประเทศกำลังสอนนักเรียน ซึ่งจะมีครูผู้ช่วยที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอน และการทำกิจกรรมต่างๆ โดยจะสังเกตเห็นได้ว่าจะไม่เห็นครูประจำชั้นปรากฏตัวหน้ากล้องวงจรปิด โดยที่ครูมักจะอยู่ใต้กล้องวงจรปิดเพื่อตรวจงานของนักเรียน หรือเตรียมการสอนในช่วงต่อไป

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ครูมักจะอยู่ใต้กล้องเมื่อมีโอกาส ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นช่วงเวลาของการพักกลางวัน การที่ครูชาวต่างประเทศมาสอน การที่นักเรียนพักผ่อนดูทีวี หรือการที่นักเรียนนอนหลับก็จะเป็นช่วงเวลาของการพักผ่อนของครู ซึ่งในช่วงเวลาเหล่านี้เองที่ครูจะมีโอกาสในการต่อรองกับผู้บริหารและผู้ปกครองเนื่องจากครูไม่ต้องปรากฏตัวหน้ากล้องวงจรปิด ทำให้ผู้บริหารและผู้ปกครองไม่สามารถจับจ้องพฤติกรรมของครูได้ เพราะครูมักจะอยู่ภายใต้กล้องวงจรปิด ทำให้ครูมีอำนาจเหนือกว่าผู้บริหารและผู้ปกครองตรงที่สามารถที่จะทำอะไรได้ตามที่ต้องการ

ครูกับนักเรียน : กลยุทธ์ในการจูงใจนักเรียน

การเรียนการสอนในโรงเรียนนั้น กลุ่มคนที่มีความสำคัญมากที่สุดในโรงเรียนคือครูและนักเรียน เนื่องจากครูจะต้องสอนนักเรียนตั้งแต่ช่วงเช้าและต้องอยู่กับนักเรียนจนถึงช่วงเย็น จึงจะเลิกงาน เพราะฉะนั้นครูจะต้องใช้ความพยายามและความอดทนเป็นอย่างมากในการที่ต้องอยู่

กับนักเรียน เนื่องจากความที่นักเรียนเป็นเด็ก จึงมีความอดทนในการตั้งใจทำสิ่งต่างๆ ได้ไม่นานนัก เพราะฉะนั้นครูจึงจำเป็นต้องหาวิธีการต่างๆ ในการที่จะให้นักเรียนสนใจฟังในสิ่งที่ครูสอน ยิ่งมีกล้องวงจรปิดติดตั้งอยู่ในห้องเรียนด้วยแล้ว ยิ่งทำให้ครูต้องพยายามในการที่จะต้องใช้วิธีการต่างๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน ดังคำให้สัมภาษณ์ของพีกิ่งที่ว่า

“พอมีกล้องวงจรปิดในห้องเรียนทำให้เราเครียดในเรื่องของการสอนนักเรียนเป็นอย่างมาก เพราะนักเรียนยังเด็กใจ ไม่ค่อยสนใจฟังในสิ่งที่ครูสอนหรือว่ามักจะหว่างเล่น ดังนั้น เราจึงต้องหาวิธีการต่างๆ ในการที่จะให้เด็กสนใจในการสอนของเรา อาจจะให้เล่นเกมบ้าง เล่นนิทานบ้าง หาสื่อที่แปลกๆ น่าสนใจบ้าง เพราะเรารู้ใจว่าผู้ปกครองอยู่ ถ้าเราสอนแล้วนักเรียนไม่สนใจเราก็เสียหาย” (พีกิ่ง, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่าครูพยายามในการสร้างสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจให้กับนักเรียน และพยายามใช้เกมเพื่อเป็นการผ่อนคลาย และจากการที่มีกล้องวงจรปิดในห้องเรียนนี้เอง กล้องวงจรปิดเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการที่ครูใช้เป็นเครื่องมือในการบอกนักเรียนให้ตั้งใจเรียนเพราะมีกล้องวงจรปิดติดตั้งอยู่ในห้องเรียน ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้ผู้ปกครองสามารถมองเห็นการกระทำของนักเรียนได้ตลอดเวลา ซึ่งครูมักจะต่อรองกับนักเรียนโดยใช้กล้องวงจรปิดเป็นตัวช่วยว่าผู้ปกครองมองอยู่ ต้องตั้งใจเรียนเพื่อไม่ให้พ่อแม่เสียใจ ดังคำให้สัมภาษณ์ของพีจอยที่ว่า

“บางครั้งการที่มีกล้องวงจรปิดในห้องเรียนก็เป็นสิ่งที่ดีเหมือนกันนะ ถ้ามองในแง่ดีของมันก็คือ เราสามารถที่จะใช้มันเป็นเครื่องมือในการที่จะทำให้นักเรียนบางส่วนตั้งใจเรียน เนื่องจากนักเรียนจะรู้ว่ามีกล้องวงจรปิดในห้องเรียนและผู้ปกครองสามารถมองเห็นได้นักเรียนทำอะไรอยู่ เราก็จะบอกว่าเนี่ยคูสิถ้านักเรียนคือพ่อแม่ก็จะเสียใจ นักเรียนก็จะกลัวพ่อแม่เสียใจและตั้งใจเรียน” (พีจอย, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นของพีจอยนั้นพบว่า ในขณะที่สอนนักเรียนนั้น นอกจากการที่ครูจะใช้สื่อต่างๆ ในการดึงดูดความสนใจของนักเรียนแล้ว ครูยังใช้กล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือในการควบคุมนักเรียนให้ตั้งใจเรียน โดยการที่ครูบอกนักเรียนว่าผู้ปกครองอยู่ผ่าน

กล็องวงจรถัด ถ้านักเรียนไม่ตั้งใจเรียนพ่อกับแม่ที่ดูอยู่ที่บ้านหรือที่ทำงานก็จะเสียใจ ทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนมากขึ้น จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ครูจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนประจำวัน เพราะความที่นักเรียนเป็นเด็ก ความอดทนในการเรียนนั้นมีน้อย เพราะฉะนั้น การที่จัดการควบคุมนักเรียนให้เชื่อฟังได้นั้นเป็นเรื่องที่ยาก โดยเฉพาะการที่มีผู้บริหารและผู้ปกครองจ้องมองอยู่ตลอดเวลา ทำให้ครูต้องหาวิธีการต่างๆ ในการควบคุมนักเรียนให้ได้ เพื่อให้ผู้บริหารและผู้ปกครองมองว่าครูสามารถควบคุมชั้นเรียนได้ ดังนั้น วิธีการต่างๆ ที่ครูนำมาใช้ก็คือการหาสิ่งดึงดูดความสนใจของนักเรียน นอกจากนั้นแล้วครูมักจะใช้กล็องวงจรถัดเป็นเครื่องมือในการที่จะช่วยให้นักเรียนตั้งใจเรียนมากขึ้น

นักเรียนกับกลยุทธ์การต่อรองจากอำนาจของครูและผู้ปกครอง

ในห้องเรียนที่มีกล็องวงจรถัดนั้น นอกจากการที่ครูจะถูกกดดันจากอำนาจของผู้บริหารและผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าแล้วนั้น แต่ครูซึ่งในความเป็นจริงแล้วเป็นผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าแต่ก็ยังสามารถที่จะมีอำนาจเหนือกว่าผู้บริหารและผู้ปกครองในบางเวลา โดยใช้กล็องวงจรถัดเป็นเครื่องมือ ส่วนนักเรียนนั้นดูเหมือนว่าจะมีอำนาจน้อยกว่าครูและผู้ปกครอง แต่นักเรียนก็ยังมีอำนาจในการต่อรองกับครูและผู้ปกครองได้ เพราะจากที่ได้กล่าวไปแล้วว่านักเรียนนั้นอายุน้อย เป็นธรรมดาที่ต้องการเล่นมากกว่าต้องการที่จะเรียน ดังนั้นเมื่อต้องเข้ามาในโรงเรียนแล้วต้องเรียนหนังสือ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเบื่อสำหรับนักเรียน ทำให้นักเรียนจึงต้องหากกลยุทธ์ต่างๆ ในการต่อรองจากอำนาจของครูและผู้ปกครอง จากการสังเกตของผู้วิจัยนั้น พบว่า การที่นักเรียนต่อรองกับครูและผู้ปกครองนั้น มีอยู่สองกรณีคือ กรณีที่หนึ่งคือการที่นักเรียนไม่สนใจเรียนเพราะทราบว่าผู้ปกครองดูอยู่ และเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ทำให้นักเรียนต่อรองกับครูโดยไม่สนใจเรียนเพราะทราบว่าครูไม่กล้าที่จะทำโทษ เพราะผู้ปกครองบางคนไม่สนใจว่าลูกหลานจะสนใจเรียนหรือไม่ แต่ต้องการให้นักเรียนมีความสุขที่สุดเมื่ออยู่ในโรงเรียน ส่วนในกรณีที่สองนักเรียนบางส่วนก็จะตั้งใจเรียนเพราะทราบว่าผู้ปกครองจ้องมองดูอยู่กลัวผู้ปกครองจะเสียใจก็จะตั้งใจเรียน เป็นต้น นอกจากการที่ครูจะต้องรู้จักเด็กนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วยังต้องรู้จักนิสัยของผู้ปกครองของเด็กนักเรียนด้วย เนื่องจากมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ดังคำให้สัมภาษณ์ของพี่ใหม่ที่ว่า

“บางครั้งเวลาที่เราสอน นักเรียนบางคนที่ดีๆ หน่อยนะ ก็ไม่สนใจเรียนเท่าไรหรอก เพราะว่าผู้ปกครองบางคนก็รักลูกมากจนเกินไป คือไม่ค่อยสนใจว่าลูกหลานจะสนใจเรียนหรือไม่ หรือทำพฤติกรรมที่ไม่ดีออกมาบ้างหรือเปล่า แต่ถ้าเราไปทำโทษเมื่อไหร่เป็นเรื่องแน่นอน เพราะฉะนั้นจะทำให้เด็กนักเรียนคนนั้นไม่ตั้งใจเรียนเพราะผู้ปกครองให้ท้าย” (พีใหม่, สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่าครูจะไม่กล้าทำโทษนักเรียนที่ผู้ปกครองเพ่งเล็งมากเป็นพิเศษ เพราะถ้าครูทำโทษไป ครูก็จะโดนโทรมาต่อว่าทันที จากสาเหตุนี้เองที่ทำให้นักเรียนทราบว่าครูไม่กล้าที่จะทำโทษ ทำให้ให้นักเรียนนำกล่องวงจรปิดเป็นเครื่องมือในการต่อรองกับครู ดังคำให้สัมภาษณ์ของน้องต้นตาลที่ว่า

“ผมทราบครับว่ามีกล่องวงจรปิดในห้องเรียน แล้วพ่อกับแม่ก็บอกผมว่าดูผมได้ด้วยเวลาอยู่ในห้องเรียน เห็นว่าผมทำอะไรอยู่ด้วย ผมชอบครับเพราะมีความรู้สึกพ่อกับแม่อยู่ใกล้ๆ ตลอดเวลา แล้วมีความรู้สึกที่ครูไม่กล้าตีผมครับ” (ต้นตาล, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2553)

จะเห็นได้ว่านักเรียนเมื่อทราบว่ามีการติดตั้งกล่องวงจรปิดในห้องเรียน โดยที่รู้ว่ากล่องวงจรปิดนั้นสามารถที่จะส่งภาพในห้องเรียนให้ผู้ปกครองเห็น ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ปลอดภัย เพราะผู้ปกครองสามารถมองเห็นได้ตลอดเวลาที่จะทำให้นักเรียนที่ไม่ค่อยสนใจเรียนอยู่แล้ว มักจะไม่สนใจเรียน และชวนเพื่อนคุย เป็นการต่อรองของอำนาจของครู แต่นักเรียนบางกลุ่ม การที่มีกล่องวงจรปิดในห้องเรียนทำให้พฤติกรรมในการเรียนดีขึ้น เนื่องจากกลัวผู้ปกครองทำโทษเมื่อกลับบ้าน หรือกลัวผู้ปกครองจะเสียใจ ดังคำให้สัมภาษณ์ของน้องพิกลีตที่ว่า

“หนูรู้ค่ะว่ามีกล่องวงจรปิดติดอยู่ในห้องเรียน ตอนแรกหนูก็ไม่ว่าหรอกว่ากล่องวงจรปิดคืออะไร แต่แม่บอกว่าแม่ดูหนูได้ตลอดเวลา โดยดูทางคอมพิวเตอร์ แล้วพอไปที่โรงเรียนคุณครูก็บอกอีกว่า ห้องเรียนมีกล่องวงจรปิดอยู่ด้วยแล้วครูก็ชี้ให้พวกหนูดูแล้วครูก็จะบอกว่าพ่อกับแม่มองดูอยู่ ต้องตั้งใจเรียนเพื่อไม่ให้พ่อกับแม่เสียใจ” (พิกลีต, สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2553)

แม้ว่านักเรียนจะมีอายุน้อยแต่นักเรียนก็ทราบว่ากล่องวงจรปิดที่อยู่ในห้องเรียนนั้นสามารถส่งภาพที่อยู่ในห้องเรียนให้ผู้ปกครองดูได้ ซึ่งนักเรียนนั้นเมื่อทราบว่าผู้ปกครองมองเห็นตลอดเวลา ก็จะต้องตั้งใจเรียนเพื่อไม่ให้พ่อกับแม่เสียใจ นอกจากนั้นความกลัวที่ผู้ปกครองจะเสียใจยังกลัวที่จะถูกผู้ปกครองทำโทษด้วยเมื่อกลับบ้าน ดังคำให้สัมภาษณ์ของน้องต้นน้ำที่ว่า

“หนูรู้ว่ามียกกล่องวงจรปิดในห้องเรียน หนูชอบค่ะเพราะแม่บอกได้เห็นหนูตลอดเวลาเลย มีความรู้สึกที่แม่อยู่ใกล้ๆ ตลอดเวลา แต่ก็ต้องตั้งใจเรียน เพราะแม่บอกว่ถ้าไม่ตั้งใจเรียน ชวนเพื่อนคุยและเล่นกัน แม่จะเสียใจและก็จะทำโทษด้วยถ้ากลับมาถึงบ้าน” (ต้นน้ำ, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้น พบว่า น้องต้นน้ำตั้งใจเรียนเพราะต้องการให้แม่พอใจและไม่ทำโทษเมื่อกลับถึงบ้าน เนื่องจากกล่องวงจรปิดเป็นอุปกรณ์ที่ทำให้ผู้ปกครองมองเห็นได้ตลอดเวลา ดังนั้น นักเรียนจึงมีการต่อรองกับผู้ปกครองโดยการตั้งใจเรียน

จากการสังเกตของผู้วิจัยทำให้ทราบว่า นักเรียนมีการต่อรองกับครูและผู้ปกครองด้วยการใช้กล่องวงจรปิดเป็นเครื่องมือ นักเรียนบางส่วนต่อรองกับครูด้วยการไม่สนใจเรียนเพราะรู้ว่าผู้ปกครองมองอยู่ โดยถือว่าตนเองมีอำนาจเหนือกว่า และครูไม่สามารถที่จะทำโทษนักเรียนได้ นักเรียนบางส่วนก็ต่อรองกับผู้ปกครองด้วยการตั้งใจเรียน และเชื่อฟังครูเนื่องจากต้องการให้ผู้ปกครองมองเห็นว่าตนเองมีพฤติกรรมที่ดีเมื่ออยู่ในโรงเรียน เพราะผู้ปกครองบางคนไม่ชอบให้นักเรียนไม่สนใจเรียน และบอกให้ครูทำโทษนักเรียนได้ทันทีถ้านักเรียนไม่ตั้งใจเรียน จะเห็นได้ว่ากล่องวงจรปิดเป็นเครื่องมือที่สำคัญสามารถทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

ผู้ปกครองกับกล่องวงจรปิด : เครื่องมือในการควบคุมครูและนักเรียน

จากที่ได้กล่าวถึงกลุ่มคนต่างๆ ที่ได้มีการใช้วิธีการต่างๆ ในการต่อรองกันแล้วนั้น ในส่วนนี้จะกล่าวถึงการต่อรองของผู้ปกครองที่มีต่อครู ซึ่งผู้ปกครองนั้นเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในเรื่องของการใช้กล่องวงจรปิด เป็นกลุ่มที่ใช้กล่องวงจรปิดเป็นประโยชน์สูงสุดจากการสัมภาษณ์ของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองเข้ามาเรียนในโรงเรียนนี้นอกจากจะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนเพราะความสวยงามและบรรยากาศที่ดีของโรงเรียนแล้วนั้น อีกเหตุผลหนึ่งก็คือการที่มีกล่องวงจรปิดในห้องเรียน ซึ่งผู้ปกครองสามารถเห็นพฤติกรรมของนักเรียนและครูได้ตลอดเวลา ทำให้เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน ผู้ปกครองบางคนต้องการที่จะ

คุณเพื่อจะดูพฤติกรรมบุตรหลานของตนเองในขณะที่ทำกิจกรรมในห้องเรียน และอีกสาเหตุหนึ่งก็คือ ต้องการดูพฤติกรรมของครู และการจัดการเรียนการสอนของครู เนื่องจากผู้ปกครองที่เป็นห่วงบุตรหลานมากเป็นพิเศษ มักจะกลัวว่าครูจะทำร้ายร่างกายนักเรียนตามที่ได้อ่านจากโทรทัศน์และอ่านข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ดังคำให้สัมภาษณ์ของพี่แต้วที่ว่า

“ตอนที่พี่พาลูกเข้ามาสมัครเรียนที่นี่นะ มองว่าโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่มีบรรยากาศดี โรงเรียนสวย พี่ก็เลยชอบ แถมยังมีกล้องวงจรปิดที่พี่สามารถมองเห็นลูกของตนเองในห้องเรียนได้ตลอดเวลา คือความที่พี่ลูกคนเดียวนะ เราก็กลัวเหมือนกันว่าเราส่งลูกมาโรงเรียนแล้วลูกเราจะเป็นยังไงบ้าง ครูจะดี ลูกเราบ้างหรือเปล่า เพราะในข่าวมันก็มีอยู่บ่อยๆ ใจ แล้วอีกอย่างพี่ก็อยู่บ้านตลอด เป็นแม่บ้านอะนะ ทำให้เรามีเวลาดูลูกเราได้ทั้งวัน พี่ก็เลยส่งลูกเข้ามาเรียนที่นี่ เพราะสามารถเห็นกิจกรรมทุกอย่างในห้องเรียน” (พี่แต้ว, สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นนั้น ทำให้เห็นว่าผู้ปกครองใช้กล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือในการที่ใช้ต่อรองกับครูในเรื่องของการทำโทษนักเรียน โดยผู้ปกครองจะใช้กล้องวงจรปิดซึ่งรู้ว่าผู้ปกครองจ้องมองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้ปกครองที่มีความเป็นห่วงบุตรหลานมากเป็นพิเศษก็จะเฝ้ามองกล้องวงจรปิดตลอดเวลา เพราะความที่มีข่าวออกมาบ่อยๆ ในเรื่องของการที่ครูทำโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุ ทำให้ผู้ปกครองมีความกังวลในเรื่องนี้มากเป็นพิเศษ เพราะผู้ปกครองบางคนนั้นมีลูกหลานเพียงคนเดียว ดังนั้นกล้องวงจรปิดที่ติดตั้งอยู่ในห้องเรียนของโรงเรียนนั้นสามารถตอบโจทย์ตรงนี้ได้ เนื่องจากโรงเรียนที่ไม่มีกล้องวงจรปิดในห้องเรียนนั้น ผู้ปกครองจะไม่ทราบว่ามีอะไรเกิดขึ้นในห้องเรียนบ้าง นอกจากการที่ผู้ปกครองจะดูในเรื่องของการทำโทษนักเรียนแล้วนั้น ผู้ปกครองยังใช้กล้องวงจรปิดเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของครูด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ของพี่สาที่ว่า

“การที่มีกล้องวงจรปิดในห้องเรียนนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจส่งลูกเข้ามาเรียนที่นี่ เนื่องจากเราต้องการรู้ว่าครูสอนอะไรลูกของเราบ้าง เพราะกล้องวงจรปิดสามารถจับภาพได้ตลอดเวลา พี่มองว่าเป็นสิ่งที่ดีนะที่มีกล้องวงจรปิดในห้องเรียน เพราะครูก็จะทราบว่ามีกล้องวงจรปิดในห้องเรียน และทราบว่ามีผู้ปกครองมองดูอยู่ ทำให้ครูต้องมีความพยายามในการสอนมากกว่าปกติ” (พี่สา, สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้น พบว่าผู้ปกครองมองว่าการที่มีกล่องวงจรปิดในห้องเรียนเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นการควบคุมการจัดการเรียนการสอนของครู โดยที่ผู้ปกครองมองว่าการที่มีกล่องวงจรปิดในห้องเรียนนั้นทำให้ครูตั้งใจในการสอนมากขึ้น เพราะมีคนจ้องมองอยู่ เป็นการใช้อำนาจของผู้ปกครองในการควบคุมครูได้ แม้จะไม่ได้เป็นผู้บริหาร แต่ก็มีอำนาจในการที่จะควบคุมการจัดการเรียนการสอนของครูได้ นอกจากจะใช้อำนาจทางอ้อมในการควบคุมครูแล้วยังใช้อำนาจในการควบคุมลูกหลานของตนเองด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ของพี่สาวที่ว่า

“นอกจากเราจะดูการทำงานของครูแล้ว พี่ยังดูลูกของตัวเองด้วยว่าตั้งใจเรียนไหม เล่นหรือเปล่าเวลาครูสอน เวลาอยู่ที่บ้านเนี่ยพี่ก็จะบอกลูกของพี่ว่าตั้งใจเรียนนะ เพราะที่ห้องเรียนนะมีกล่องวงจรปิดแล้วแม่สามารถที่จะมองเห็นลูกได้ตลอดเวลา แล้วถ้าลูกไม่ตั้งใจเรียนแม่ก็จะเห็นแล้วแม่ก็จะทำโทษถ้าลูกไม่ตั้งใจเรียน ซึ่งลูกพี่ก็กลัวนะ เวลาเค้าเรียนก็เห็นเค้าตั้งใจเรียนดี เป็นสิ่งที่ดีที่มีกล่องวงจรปิดในห้องเรียน” (พี่สาว, สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2553)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้น พบว่าผู้ปกครองยังใช้กล่องวงจรปิดเป็นเครื่องมือในการต่อรองกับนักเรียนด้วยการใช้การจ้องมองเป็นเครื่องมือ เนื่องจากผู้ปกครองบางคนเมื่อส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนแล้วก็คาดหวังให้นักเรียนตั้งใจเรียน ซึ่งผู้ปกครองสามารถบอกนักเรียนได้ว่าผู้ปกครองมองเห็นพฤติกรรมของนักเรียนได้ตลอดเวลา ทำให้นักเรียนไม่กล้าที่จะซุกซน หรือไม่ตั้งใจเรียน

ผู้ดูแลระบบกับการจัดการกล่องวงจรปิด

ระบบกล่องวงจรปิดในห้องเรียนนั้น ผู้ที่มีความสำคัญกับการดูแลระบบกล่องวงจรปิดเพื่อให้กล่องวงจรปิดสามารถทำงานได้อย่างราบรื่น ก็คือผู้ดูแลระบบซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน โดยผู้ดูแลระบบกล่องวงจรปิดของโรงเรียนนั้นมี 1 คน ชื่อพี่กิ้ง หน้าที่ของพี่กิ้งก็คือเมื่อเข้ามาในโรงเรียนทุกๆ เช้า จะต้องตรวจเช็คระบบกล่องวงจรปิดของห้องเรียนทุกห้องให้เรียบร้อยก่อนที่จะมีการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากระบบกล่องวงจรปิดของโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะถ้าวันไหนกล่องไม่สามารถดูได้ก็จะมีปัญหากับผู้ปกครองทันที โดยที่ปกติแล้วระบบกล่องวงจรปิดของโรงเรียนนั้นยังเป็นระบบที่ใหม่ จึงทำให้มีปัญหาในเรื่องของการรับชมอยู่บ้าง จึงทำให้ผู้ดูแลระบบต้องคอยเช็คดูความเรียบร้อยตลอดเวลา เนื่องจากบางครั้งเช็คดูแล้วว่าใช้ได้ แต่อีก 1

ชั่วโมงผ่านไปอาจจะดูไม่ได้แล้ว ทางโรงเรียนจึงต้องคอยปรับระบบกล้องวงจรปิดตลอดเวลา โดยปกติแล้วทางผู้ดูแลระบบจะบอกครูให้คอยดึงปลั๊กกล้องวงจรปิดทุกครั้งเมื่อเลิกเรียน เพื่อเป็นการป้องกันการบูตกล้องใหม่เพื่อให้ระบบสามารถทำงานได้อย่างดีในวันต่อไป บางครั้งสิ่งที่เป็นปัญหาก็คือ การที่ครูลืมเสียบปลั๊กกล้องวงจรปิดทำให้กล้องวงจรปิดไปสามารถส่งภาพออกไปให้ผู้ปกครองรับชมได้ ซึ่งพี่กิ้งจะต้องเป็นคนที่ยกโทรหาเพื่อให้ครูเสียบปลั๊กกล้อง นอกจากพี่กิ้งจะต้องเป็นผู้ที่คอยดูแลระบบกล้องวงจรปิดแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่คอยรับโทรศัพท์ของผู้ปกครองที่โทรเข้ามาต่อว่าในเรื่องของกล้องวงจรปิดด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ของพี่กิ้งที่ว่า

“ส่วนใหญ่แล้วเมื่อกำลังวงจรปิดเสียบ พี่กิ้งต้องเป็นคนที่ยกโทร และคอยดูแลระบบกล้องวงจรปิดให้สามารถใช้งานได้ดี ยิ่งกล้องวงจรปิดเป็นสิ่งที่สำคัญมากในโรงเรียนแห่งนี้ เพราะฉะนั้นถ้าเกิดกล้องเสียไปก็ต้องซ่อมให้เร็ว ไม่อย่างนั้นก็จะมีผู้ปกครองโทรเข้ามาต่อว่าตลอด บางครั้งภาพจากกล้องวงจรปิดก็มองไม่เห็นบ้าง เนื่องจาก ครูลืมเสียบปลั๊กกล้องวงจรปิด บางครั้งพี่กิ้งรู้ว่าครูอาจจะกำลังทำโทษเด็กอยู่ โดยการเอาผ้าคลุมกล้อง หรือดึงปลั๊กกล้องออก แต่ถ้านานไปพี่กิ้งก็ต้องโทรไปเตือน เพราะไม่งั้นเดี๋ยวผู้ปกครองก็จะโทรมาอีก” (พี่กิ้ง, สัมภาษณ์ 17 มิถุนายน 2553)

จากการให้สัมภาษณ์ของพี่กิ้งข้างต้นนั้น ทำให้พบว่า นอกจากการที่ครูจะต่อรองกับผู้ปกครองแล้ว ผู้ดูแลระบบก็ต้องมีการต่อรองกับผู้ปกครองเช่นเดียวกัน โดยการช่วยครูต่อรองกับผู้ปกครอง เนื่องจากพี่กิ้งทำงานอยู่ในโรงเรียน และทำงานกับครูเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เข้าใจในการทำงานของครูว่าบางครั้งครูจะต้องมีการทำโทษนักเรียน และวิธีการทำโทษนักเรียนของครูก็คือการดึงปลั๊กกล้องวงจรปิดออกเพื่อไม่ให้ผู้ปกครองมองเห็น ดังนั้น เมื่อภาพจากกล้องวงจรปิดไม่สามารถมองเห็นได้ ผู้ที่ต้องคอยรับโทรศัพท์และตอบคำถามของผู้ปกครองคือพี่กิ้ง ซึ่งพี่กิ้งก็จะตอบคำถามของผู้ปกครองด้วยการรับปากว่าจะแก้ไขให้สามารถรับชมได้โดยเร็วที่สุด และก็จะโทรศัพท์เช็คกับครูว่าได้มีการดึงปลั๊กกล้องวงจรปิดออกหรือไม่ ถ้าไม่ก็จะต้องแก้ไขระบบของกล้องวงจรปิดต่อไป

สิ่งที่ค้นพบจากการสังเกตภาพจากกล้องวงจรปิด

จากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตการจัดการเรียนการสอน โดยผ่านทางกล้องวงจรปิดนั้น ผู้วิจัยได้พบสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นภายในห้องเรียนมากมาย โดยที่ผู้วิจัยได้สังเกตภาพจากกล้องวงจรปิด ในแต่ละห้องเรียน พบว่า สิ่งๆ ที่เหมือนกันในแต่ละห้องเรียนก็คือการที่ครุ มักจะย้ายโต๊ะทำงานของ ครุไม่ให้กล้องวงจรปิดสามารถจับภาพได้

Nursery 3

Anuban 2/4

ภาพประกอบ 14 ภาพจากกล้องวงจรปิด
ในขณะที่นักเรียนไม่อยู่ในห้อง

ภาพประกอบ 15 ภาพจากกล้องวงจรปิด
ในขณะที่นักเรียนกำลังเรียนหนังสือ

จากภาพจะเห็นได้ว่าโต๊ะทำงานของครุในแต่ละห้องเรียนนั้นไม่สามารถมองเห็นได้ผ่านทางกล้องวงจรปิด เนื่องจากครุ มักจะเลื่อนโต๊ะทำงานไม่ให้มองเห็นได้ เพื่อที่เวลาที่อยู่ในช่วงของการพักกลางวันจะได้พักผ่อนอย่างเต็มที่ นอกจากนั้นในการจัดการเรียนการสอนนั้นครุ มักจะต้องแสดงตัวตนต่อหน้ากล้องวงจรปิดตลอด และยังคงเตรียมสื่อในการจัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจ ในช่วงของการนอนหลับพักผ่อนของนักเรียนครุ มักจะนั่งอยู่ใต้กล้องวงจรปิด เนื่องจากเป็นช่วงเวลาในการพักผ่อนของครุ

ภาพประกอบ 16 ภาพจากกล้องวงจรปิดในขณะที่นักเรียนนอนหลับพักผ่อน

จากภาพข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าในขณะที่นักเรียนกำลังนอนหลับพักผ่อนนั้น จะเป็นช่วงเวลา 11.30 – 13.30 น. ซึ่งจะเป็นช่วงของการพักกลางวันของครู จะเห็นว่าภาพจากกล้องวงจรปิดนั้น จะไม่สามารถมองเห็นครูได้ โดยครูจะไม่ปรากฏตัวเนื่องจากพื้นที่ที่กล้องวงจรปิดสามารถจับภาพได้นั้นเป็นพื้นที่สาธารณะ ใดๆ ก็สามารมองเห็นได้ เพราะฉะนั้น เมื่อถึงเวลาพักกลางวันครูจึงมักจะไปนั่งอยู่ใต้กล้องวงจรปิดซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนตัวของครู นอกจากนั้น กล้องวงจรปิดยังเป็นเครื่องมือในการช่วยประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้ผู้ปกครองหรือบุคคลทั่วไปมองว่าเป็นโรงเรียนที่เอาใจใส่เด็กนักเรียนเป็นอย่างดี

ภาพประกอบ 17 ภาพจากกล้องวงจรปิด
ในขณะที่ครูกำลังทำสมาธิให้นักเรียน

ภาพประกอบ 18 ภาพจากกล้องวงจรปิด
ในขณะที่นักเรียนกำลังไปอาบน้ำ

จากภาพจะเห็นได้ว่า ภาพจากกล้องวงจรปิดนั้นทำให้เห็นว่าครูมีความเอาใจใส่ต่อนักเรียน ทำให้ผู้ปกครองมีความพอใจและรู้สึกไว้วางใจเมื่อส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่าครูเอาใจใส่ต่อการแต่งกายของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนดูเรียบร้อยเมื่อเลิกเรียน ทำให้ผู้ปกครองมีความพอใจเพราะครูดูแลเอาใจใส่บุตรหลานของตนเองเป็นอย่างดี

จากข้างต้นกล่าวได้ว่ากลุ่มต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับกล้องวงจรปิดนั้นจำเป็นต้องต่อรงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้มีอำนาจเหนืออีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นจึงต้องมีกลยุทธ์ต่างๆ มากมายเพื่อนำมาใช้ในการป้องกันตัวเองให้อยู่รอดในสถานการณ์ต่างๆ ภายใต้บริบทพื้นที่ที่กล้องวงจรปิดซึ่งเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยอำนาจ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กาญจนา แก้วเทพ. 2547. *การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- เชษฐา พวงหัตถ์. 2548. *โครงสร้างผู้กระทำกร*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.
- จิรวุฒิ เสนาคำ. 2549. *มานุษยวิทยาข้ามพรมแดน*. กรุงเทพฯ : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- ธงชัย วินิจกุล. 2530. *ประวัติศาสตร์การสร้างตัวตน*. อยู่เมืองไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย วินิจกุล. 2534. *วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวงศาวทยา*. กรุงเทพฯ : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุธรรม ธรรมรงค์วิทย์. 2542. “ความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงในฐานะการต่อสู้ทางการเมือง” ใน *ผู้หญิงกับความรู้ 1 (ภาค 2)*. หน้า 244–264. สนิทส์ สิทธิรักษ์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิริพร สมบูรณ์บุรณะ. 2536. *ฉันมองไม่เห็นเส้นพรมแดน : ชุมชนคนไทยบนเส้นพรมแดนพม่า – ไทย*. ในงานประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา จัดโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. 5. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- สุริยา สมทกุลปต์ และพัฒนา กิติอาษา. 2546. *ว่าวไทยว่าวฟ้า : ว่าวกับจินตนาการเรื่องพื้นที่ทางอากาศของผู้ชายในวัฒนธรรมไทย*. นครราชสีมา : สมบูรณ์พรีนติ้ง.
- อภิญา เพ็องฟูสกุล. 2542. *พื้นที่ในทฤษฎีทางสังคมศาสตร์*. สังคมศาสตร์. 12, 2.

บทความในวารสาร หนังสือพิมพ์

- ชาญชัย นิ่มสมบูรณ์. 2550. *การสื่อสารผ่านจดหมายนักโทษ : บทวิเคราะห์อำนาจและการจัดระเบียบวินัยแห่งคุก*. วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุธาริน คุณผล. 2541. *บทสำรวจพื้นที่สาธารณะ*. *วารสารรัฐศาสตร์สาร* ; 20 (3) : 167-196.

บรรณานุกรม (ต่อ)

วิทยานิพนธ์

- กุลธิดา เชื้อเทศ. 2550. การจัดการ ควบคุม และการต่อรองเรื่องเพศของนักร้องเมืองหญิง : ผ่านการศึกษาเรื่องข่าวลือเชิงชู้สาว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ขจรจบ กุศุมวาลี. 2542. การจัดการ พื้นที่ประวัติศาสตร์ จากกรณีศึกษาบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจษฎาภรณ์ พงนา. 2548. ผู้คุมหญิง : ชีวิตกับการใช้อำนาจในสถาบันแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญญาภรณ์ วาณิชชชาติ. 2544. บทบาทของเว็บไซต์อัญจารีคอตคอม ในการเป็นมณฑลสาธารณะของกลุ่มหญิงรักหญิง. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราบดา ประภาศิริ. 2548. เสียงเงียบของแม่ผู้ติดเชื่อเอชไอวี : อำนาจ การต่อรอง และการจัดขึ้น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรทิพย์ เนติภารัตนกุล. 2550. การตัดมดลูก : อำนาจแพทย์ต่อร่างกายผู้หญิง. สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาวิณี ไชยภาค. 2551. การต่อสู้ของผู้หญิงชุมชนป้อมมหากาฬในการต่อต้านการไล่รื้อ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กฤษิต ไชยเศรษฐ์. 2547. ชุมชนป้อมมหากาฬ : การสร้างและต่อรองความหมายในพื้นที่ทางสังคม. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนทกานต์ ตปนียางกูร. 2544. หน้าที่และอัตลักษณ์ของเพลงละครโทรทัศน์. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขงยุทธ บูรณ์เจริญกิจ. 2545. กระบวนการสร้าง ต่อรองความหมายของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม : กรณีศึกษาวัดปทุมคงคาและวัดไตรมิตรวิทยาราม. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รุ่งรัตน์ ชมาฤกษ์. 2539. อำนาจการต่อรองในระบบการเกษตรแบบมีพันธะสัญญาของกลุ่มชาวนาในจังหวัดเชียงใหม่. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ. 2551. ป่าเขายี่นาะชาตินาญ (มันยากที่จะเป็นนาญ) : ความเป็นชาติพันธุ์ ความหมาย และการต่อรองของมลายูในชีวิตประจำวัน. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สายพิณ ศุพุทธมงคล. 2542. ลูกกับคน อำนาจ และการต่อต้านจัดขึ้น. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพิธา เรืองจิต. 2534. อุดมการณ์ของชาวนาในการต่อรอง ศึกษากรณีสหกรณ์ผู้ปลูกหัวหอมใหญ่ อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัย (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุมาลี ไตททอง. 2549. การให้ความหมายและต่อรองในชีวิตคู่ของหญิงรักหญิง. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สตรีศึกษา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกสารอื่นๆ

- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. 2543. รายงานการวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสภาการวิจัยแห่งชาติ.

Books and Articles

- de Certeau, Michel. 1980. On the Oppositional Practices of Everyday Life. *Social Text : Theory / Culture / Ideology*. 1, 3 : 3 - 43.
- de Certeau, Michel. 1985. *The Practice of Everyday Life (Art de Faire)*. Translated by Steven Randall 1984. Berkeley : University of California Press.
- Foucault, M. 1970. *The Order of Things : An Archaeology of the Human Sciences*. New York : Vintage Books.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Foucault, M. 1982. The Subject and Power in Dreyfus and Rabinow (eds.), *Michel Foucault : Beyond Structuralism and Hermeneutics*. pp. 208 – 226. London : Harvester Wheatsheaf.
- Foucault, M. 1995. *Discipline and Punish : The Birth of the Prison*. Translated by Alan Sheridan. New York : Vintage Books.
- Gardiner, Michel E. 2000. *Critiques of Everyday Life*. London : Routledge.
- Giddens, Anthony. 1991. *Modernity and Self–Identity : Self and Society in the Late Modern Age*. London : Policity Press.
- Highmore, Ben. 2002. *Everyday Life and Cultural Theory : An Introduction*. London : Routledge.
- Holpern David M. 1995. *Saint Foucault : Towards a Gay Hagiography*. New York Oxford University Press.
- Lefebvre, Henri. 1991. *The Production of Space*. Translated by Nicholson - Smith, Donald, London : Blackwell.
- Scott, James C. 1976. *The Moral Economy of the Peasant : Rebellion and Subsistence in Southeast Asia*. New Heaven : Yale University Press.
- Scott, James C. 1985. *Weapons of the Weak Everyday Forms of Peasant Resistance*. New Haven and London : Yale University Press.
- Scott, James C. 1990. *Domination and the Art of Resistance : Hidden Transcripts*. New Haven : Yale University Press.
- Thongchai Winichakul. 1994. *Siam Mapped : A History of the Geo – body of a Nation*. Hawaii : University of Hawaii Press.

บรรณานุกรม (ต่อ)

Thongchai Winichakul. 2000. The Others Within : Travel and Ethno – Spatial Differentiation of Siamese Subject 1885 – 1910. *Civility and Savugery Social Identity in Tai State*. Edited by Andrew Turton. London : Curzon.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

บุษกร ศรีสงเคราะห์. 2552. เกร็ดความรู้เรื่องกล้องวงจรปิด. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก

<http://blog.fukduk.tv>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2552).

ปกรณ์ พึ่งเนตร. 2552. ความจริงที่ถูกจับจ้องจากกล้องวงจรปิด. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://www.gunkamoy.com> (สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2552).

มนตรี อภิรมาน. 2552. ระบบโทรทัศน์วงจรปิด CCTV คืออะไร. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.gunkamoy.com> (สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2552).

Wikipedia. 2009. ข้อมูลทั่วไปของอำเภอลาดใหญ่. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก :

http://en.wikipedia.org/wiki/Closecircuit_television (สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2552).

Wikipedia. 2009. Closed-circuit television. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก :

http://en.wikipedia.org/wiki/Closedcircuit_television (สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2552).

สัมภาษณ์

เกร่ง สุวรรณวงศ์ (ผู้บริหาร). ผู้ให้สัมภาษณ์, ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2553.

ต้นตาล (นักเรียน). ผู้ให้สัมภาษณ์, ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2553.

พีแอน (แม่ค้า). ผู้ให้สัมภาษณ์, ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ร้านอามา เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2553.

ไพโรจน์ ชูช่วย (ผู้อำนวยการโรงเรียน). ผู้ให้สัมภาษณ์, ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2553.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	นางสาวลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	5111121044	
วุฒิการศึกษา		
วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2548

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

หัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) 109 ถ.คลองเรียน 1
ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 081-0941128